

GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKÍRÓK.

KIADJA A M. TUD. AKADÉMIAÉNAK CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA.

A N A K R E O N.

GÖRÖGÜL ÉS MAGYARUL.

313

FORDÍTOTTA, BEVEZETÉSSSEL ÉS JEGYZETEKKEK ELLÁTTA

PONORI THEWREWK EMIL.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

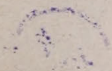
1885.

Ára 2 frt.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

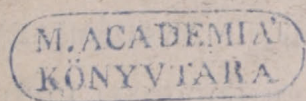

ANAKREON szobra a Borghese-féle gyűjteményben.

GÖRÖG ÉS LATÍN
REMEKÍRÓK.

KIADJA

A M. TUD. AKADÉMIAÉNAK
CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA.

ANAKREON.

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ES KÖNYVNYOMDA.

1885.

ANAKREON.

GÖRÖGÜL ÉS MAGYARUL.

FORDÍTOTTA, BEVEZETÉSSSEL ÉS JEGYZETEKKEK ELLÁTTA

PONORI THEWREWK EMIL.

BUDAPEST

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADVÁNYA.

1885.

295258

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

ELŐSZÓ.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

A M. T. Akadémia, melynek czélja a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése és terjesztése, alapszabályai 2. §-ában világosan kijelenti, hogy a régi remekírók fordítását is teendői közé számítja. Legelső kiadványa ezen a téren :

Horatius Levelei. Fordítá Kis János superintendens, a M. T. Társaság r. tagja. — Az eredeti textussal Döring szerint, s Wieland magyarázó jegyzeteivel Kazinczy Ferencz, M. T. Társasági r. tag által. Pesten, 1833.

1836-ban megindította a *Romai classicusok magyar fordításokban* című gyűjteményét, melyből összesen öt kötet jelent meg, úgymint :

I. kötete : *C. C. Sallustius épen maradt minden munkái. Magyarra Kazinczy Ferencz. Budán, 1836.*

II. kötete : *M. T. Ciceróból Beszédek, Levelek és Scipio Alma. Fordítá Kazinczy Ferencz. Budán, 1837.*

III. és IV. kötete : *C. Julius Caesar minden munkái. Fordítá és jegyzeteivel bővíté Szenczy Imre. U. o. 1839—1840.*

V. kötete : *Albius Tibullus Elegiái négy könyvben. Fordítá, jegyzetekkel Egyed Antal, koppánmonostori apát, földvári plébános és alesperest, m. acad. l. tag. 1845.*

1840-ben megindította a *Hellen classicusok magyar fordításokban* című gyűjteményét, melyből ez a három kötet jelent meg:

I. kötete: *Ödipusz, a király.* Szophoklesz színműve. Az eredeti hellenből ford. Guzmics Izidor apát, m. t. társasági tiszt. tag. Budán, 1840. *Iphigeneia Auliszban.* Euripidesz színműve. Ford. Guzmics Izidor stb. u. o.

II. kötete: *Homer Odysseája.* Hellenből Szabó István, rozsnyómegyei áldor, pilisi plebános, M. Akad. és Kisf. Társ. tag. Pesten, 1846.

III. kötete: *Párhuzamos életrajzok Plutarchból.* Hellenből fordította Dr. Székács József, M. T. A. és Kisf. társ. t. Pesten, 1847.

Székács Plutarchusával a hellen és római classicusok gyűjteménye félben maradt.

1865-ben megjelent az Akadémia III. osztályának kiadványai közt Euklides fordítása, ezen cím alatt:

Euklides elemei XV. könyv. Ford. Brassai Sámuel m. tudom. akadémiai r. tag. Kiadta a M. T. Akadémia. Pest, 1865.

1873-ban az Akadémia II. osztályának kiadványai közt:

Aristoteles Nikomachoszhoz címzett Ethikája. Fordította Haberern Jonathán stb. Pesten, 1873.

Az I. osztályban a régi classicusok fordításának az ügye 1847 után teljesen szünetelt, csak 1880 ban tűnt föl megint, mikor Arany János Aristophanesét voltunk szerencsések az Akadémia kiadványai közé iktatni. Címe:

Aristophanes vígjátékai. Fordította Arany János. A m. tud. Akadémia által gr. Karácsonyi jutalommal kitüntetett fordítás. Első kötet: *A lovagok.* — *A felhők.* — *A darázsok.* — *A béke.* Második kötet: *Az Acharnaebeliek.* — *A madarak.* — *A békák.* — *Lysistrate.* Harmadik kötet: *A nők ünnepe.* — *A nőuralom.* — *Plutos.* Budapest, 1880. Kiadja a magy. tud. Akadémia.

Azóta többrendbeli fordítást nyújtottak volt be az Akadémiának kiadás végett, a mi által ez az ügy eldöntésre váró

fontos kérdéssé vált. Zichy Antal, a ki egész valójában eleven példája annak, mint kell a modern műveltséget a régi classicismus szellemével egyesíteni, megragadta ezt az alkalmat, s 1882. decz. 16. oly indítvánnyal lépett az I. osztály elé, mely a fordítás kérdésének méltó elintézésére vezetett. Ő ugyanis azt indítványozta, hogy az Akadémiának a görög és római classicusok ügyében bizonyos rendszert kellene követnie, s a Kisfaludy-Társasággal, meg a Philologiai Társasággal egyetértve, egy classicus könyvtárt inditania meg.

Az osztály ennek az indítványnak a tárgyalására 1883. jan. 13. Zichy Antal, Hunfalvy Pál, P. Thewrewk Emil, Csiky Gergely és Ábel Jenő tagokból álló bizottságot küldött ki, melynek márcz. 17. és 31. Zichy Antal elnöklete alatt tartott tanácskozásaiban Gyulai Pál is mint osztálytitkár lényeges részt vett. Gyulai Pál volt az, a ki Zichy indítványához még hozzátette azt is, hogy egy állandó classica-philologiai bizottságot kellene alakítani a nyelvtudományi és irodalomtörténeti bizottság példájára, melynek külön költségvetése legyen.

A tanácskozások eredménye az volt, hogy aprilis 14-kén kész javaslattal léptünk az osztályértekezlet elé, a melyben kimondottuk, hogy sem az nem volna rendjén, ha az Akadémia a classicusok fordítását illető teendője elől kitérne, sem az, ha ezt a mindinkább szükségesnek mutatkozó ügyet ezentúl is csak esetről-esetre pártolná, mert ilyen módon a magyar irodalom tudományos és művészi értékű teljes gyűjteménynek soha sem jutna birtokába. A Philologiai Társaság pénzzel nem rendelkezvén, ilyen vállalatba bele nem bocsátkozhatik; a Kisfaludy-Társaság, mint szépirodalmi intézet, csak költői és æsthetikai művekre fog ezentúl is szorítkozni; a magán könyvkiadók és társulatok pedig csak a kelendőség szempontjából határozzák magokat a classicusok fordításainak közrebocsátására, szóval: amint

eddig, úgy ezután is rendszerint csak oly írókat s oly munkáikat s munkáik csak oly részeit fogják fordításban kiadni, melyek iskolai olvasmányul szolgálnak. Ilyen körülmények között nem marad egyéb hátra, minthogy az Akadémia álljon a dolog élére, mint országunk egyedüli intézete, mely szellemi és anyagi vagyonával egyedül képes irodalmunkhoz méltó sikert biztosítani. A fontos és sok lelkiismeretes munkával járó ügyet azonban csak úgy lehet kellőleg az Akadémia munkakörébe beleilleszteni, ha valamint a nyelvtudomány, irodalomtörténet s egyéb szakok számára, úgy a philologia számára is állandó bizottság szerveztetik stb.

Az osztályértekezlet javaslatunkat elfogadta s meghagyta nekünk, hogy az alakítandó Classica-philologiai Bizottság ügykörét formulázzuk, hogy az elfogadott javaslattal együtt az osztályülés, azután az Akadémia összes ülése elébe terjesztessék.

A Classica-philologiai Bizottság feladatát így állapítottuk meg:

I. A görög és római classicusoknak magyarra fordítása. Ezekből rendszeres gyűjteményt indít meg, melybe csak olyan fordításokat vesz föl, melyek mind a tudományos, mind az irodalmi követeléseknek lehetőleg megfelelnek.

II. Görög és római irodalomtörténeti munkák iratása és kiadásuk eszközése.

III. Szövegkiadások, melyek önálló kritikai apparatuson alapszanak, vagy oly szövegé, mely a fordítással szembeállítva bocsáttatik közre.

IV. A philológiának hazánkbeli történetére vonatkozó adatok gyűjtése és feldolgozása.

V. A classicus irodalomnak a magunk irodalmára vonatkozó hatásának kiderítése.

VI. A magyarországi latin irodalom terén való kutatások és publicatiók.

E bizottság elé tartozik egyáltalában minden classica-philologiai ügy, mely az Akadémia körében előfordúl. Ide tételnek át az Akadémiába beküldött mindazon munkák, melyek az ó-kor két classicus népének nyelvét és irodalmát illetik. A bizottság gondoskodik megbírálásukról, s ha az Akadémiához méltóknak itéli, az I. osztálynak, illetőleg az egész Akadémiának kiadásra vagy támogatásra ajánlja.

Az osztály a javaslatot egész terjedelmében magáévá tette s a nagygyűlés elé terjesztette, mely azt május 16-án elfogadta, a Classica-philologiai Bizottság felállítását elhatározta, a bizottság feladatára vonatkozó pontoknak az Ügyrendbe iktatását elrendelte s egyszersmind felhívta az első osztályt, hogy a május 17-én tartandó ülésében a bizottságot alakítsa meg s a megválasztott bizottsági tagokat a nagygyűlésnek jelentse be.

Május 17-én azt jelentette az osztály a nagygyűlésnek, hogy a classica-philologiai állandó bizottságba a következő tagokat választotta meg: *Ábel Jenő, Ballagi Mór, Barna Ignác, Bartal Antal, Csiky Gergely, Finály Henrik, Gyulai Pál, Henszlmann Imre, Hunfalvy Pál, Imre Sándor, Lehr Albert, Salamon Ferenc, Szabó István, Szarvas Gábor, Szász Károly, Télfy Iván, P. Thewrewk Emil, Torma Károly, Vécsey Tamás.*

A nagygyűlés a választást helyben hagyta s a bizottságot felhívta, hogy elnököt és előadót választva, alakuljon meg.

A Classica-philologiai Bizottság megalakulása 1883. június 14-én történt. Elnökének Zichy Antalt, előadójának Ponori Thewrewk Emilt választotta meg.

Íme bizottságunk keletkeztének rövid története, melyet magának a bizottságnak a meghagyásából azért mondtunk el, mert illő, hogy akkor, mikor fordítási vállalatunkat megindítjuk s első kiadványunkkal lépünk a közönség elé, az egész dolog fejlődéséről a közönséget is értesítsük.

Vállalatunk, minthogy az összes görög és latin remek-írókra ki fog terjeszkedni, természetesen számos évre szól és számos munkatársra van szükségünk.

Arra nézve, hogy valami fordítást e gyűjteménybe bevegünk, a következő követeléseket tartjuk szem előtt:

1. *A fordításnak a legjobb szövegkiadáson kell alapulnia.*
2. *Nem szabad a helyes magyarság ellen vétenie.*
3. *Kivántatik a tartalombeli hűség.*
4. *Az alakbeli hűség nem okvetetlen szükséges, de kívánatos.*

5. *Kivántatik rövid Előszó, melyben a fordító a maga eljárásáról számot ad: milyen szöveget s más fordításokat használt, milyen conjecturákra szorult stb. stb.*

6. *Kivántatik Befejezés, mely az illető írónak életét és munkái irodalmi méltatását foglalja magában,—egyszersmind az illető munka előző magyar fordításait pontosan felsorolja és jellemzi.*

7. *Kivántatnak a szöveg megértéséhez szükséges jegyzetek.*

A 6. és 7. pont alatti dolgokat legjobb ha a fordító maga végzi; de szükség esetében a bizottság mással is végeztetheti.*

A gyűjtemény kétféle kiadásban jelenik meg: úgynevezett bilingvis kiadásban s tisztán magyar kiadásban.

A «kétnyelvű» kiadás ama nagy államférfiúnak az eszméje, aki bölcs és erélyes intézkedéseivel kulturális életünket meglepő szép fejlődésnek indítja. Mihelyt arról értesült, hogy milyen vállalatot tervezünk, mindjárt szóval kijelentette, hogy ha az Akadémia a Classica-philologiai Bizottságot megalkotja, a classicusok fordítását kész évenként részint pénzbeli segélylyel, részint más úton támogatni azon föltétel alatt, ha a fordítás mellé az eredeti szöveg is mellékeltetik.

* A fordítás kellékeit kissé bővebben fejtegeti a Budapesti philologiai Társaságnak 1883. évi közgyűlésén mondott elnöki beszédem, mely az Egyetemes philologiai Közöny VIII. 88—93. lapján olvasható.

A Zichy-féle indítvány tárgyalására kiküldött bizottság ennek a híret a legnagyobb örömmel fogadta és megbizta Zichy Antalt meg alulirottat azzal, hogy a vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrtól hivatalos nyilatkozatot szerezzenek, melynek alapján a fontos ügyet érvényesen tárgyalhassuk.

1883. nov. 6. kelt Trefortnak ama kegyes leirata, melyben ajánlatáról s ajánlatához kötött feltételéről az Akadémiát hivatalosan értesítette. *„Részemről — úgymond — az általam, tárcám terhére nyújtandó segélyt azért kötöttem az érintett feltételhez, mert abban a meggyőződésben vagyok, hogy a classicusok magyar fordításai, az azokat használó olvasók legnagyobb részénél éppen az eredeti szövegnek is mellette léte s egy könyvben egyesítése által válnak a leghasznosabbá s legélvezhetőbbé is. Mert bár feltehető, hogy a classicusok magyar fordításait olyanok is olvassák, kik a görög és latin nyelvben teljesen járatlanok, akikre nézve tehát az eredeti szöveg éppen semmit sem jelent; de olvasni és használni fogják e fordításokat legnagyobb részben azok, akik gymnasiumi tanfolyamot végezve, a classicus nyelvekben legalább némi jártassággal mégis bírnak, kik ennélfogva az eredetit, a fordítás segélyével újra s teljesebben fogják élvezhetni, vagy amennyiben az eredeti nyelvben még jártasabbak, magával az eredetivel mérve a fordítás helyességét és becsét, ennek műértő ítélőivé s élvezőivé válhatnak.»*

A Classica-philologiai Bizottság a Miniszter úr feltételét elfogadván, a közoktatási tárca részéről a kétnyelvű kiadás költségeinek fődözésére 1000 frt évi subventióban részesül.

A tisztán magyar kiadás a Franklin-társulat vállalata. Az olyan olvasókra számít, kik sem görögül, sem latinul nem értenek s ennélfogva az eredeti szöveg iránt semmit sem érdeklődnek.

Ami Anakreonomat illeti, melyet a Classica-philologiai

Bizottság arra méltat, hogy vele indítja meg fordítási gyűjteményét, alig van olyas tudatni való, ami a bevezető értekezésben vagy a jegyzetekben el nem volna mondva. Hogy a bevezetés és jegyzetek a gyűjtemény céljánál fogva első sorban a művelt laikus számára készültek, magától értetődik; de amennyiben oly dolgokat is foglalnak magukban, melyek ezennel először vannak szóba hozva, vagy kezem alatt más alakot váltottak, természetesen a philologus szakembert is érdeklik.

A görög szövegre nézve nagyjában Bergk *Poetæ Lyrici Græci*-jének IV. kiadását követtem. Változtatást a lehetónél kevesebbet tettem rajta, nevezetesen egyet sem olyat, mely miatt a töredéknek a sorrendjét meg kellett volna bontanom. Az «Anakreoni dalok»-nál a *codex photographia*i másolatát is használtam.

A tisztán magyar kiadásban Anakreon valódi maradványaiból csak 116-ot közöltem; mert a 117—172. számúak, egyet-kettőt kivéve, csakis a kétnyelvű kiadásba illenek bele.

Végre kellemes kötelességet teljesítek, mikor ezennel hálásan megemlékezem mindazokról, akik kutatásaimban támogattak s munkám tökéletesbítéséhez egyik-másik dologgal hozzájárultak.

Mély köszönetet mondok dr. *Hanslick Ede* bécsi egyetemi tanárnak, a híres zenetudósnak, azért a meglepő szíves készségeért, melylyel az Anakreon-operák lajstromát számomra összeállította, amire meggyőződéseem szerint egyedül csak ő volt képes.

Ugyancsak mély köszönettel tartozom *Sokolov J.*-nak (Sz.-Pétervárott), aki dr. Asbóth Oszkár szíves közbenjárására nekem összegyűjtötte az orosz Anakreonfordítások sorozatát, úgyszintén dr. *Czambel Samu* miniszterelnökségi fordítónak, aki a lengyel, cseh, tót, horvát és szerb fordítások jegyzékét segített összeállítani.

Egyes dolgokat, úgymint: a Dante-beli idézet fordítását *Szász Károlynak*, a Kæstnerféle anakreontikon s a Wieland-féle denunciatióról szóló közleményt dr. *Heinrich Gusztávnak*, Gottlund finn fordításáról való tudomásomat dr. *Szinnyei Józsefnek*, az oláh irodalomra vonatkozó adatot (dr. Mayr Aurél szíves közbenjárására) *Szilasi Gergely* kolozsvári egyetemi tanárnak, a zsidófordítás kinyomozását dr. *Bacher Vilmosnak*, az orsz. rabbiképző-intézet tanárának, a Révaira vonatkozó chronologiai adatot s a «Szerelem nyájaskodásai» tervét főt. *Csaplár Benedeknek*, a magyarorsz. Kegyestanítórend tiszt. kormánytanácsosának köszönöm.

Hálabeli tartozásom rovata még ezzel sincsen befejezve. Köszönetet kell mondanom még *Neubauer Ernő Rudolf* cs. kir. iskolatanácsosnak (Radautzban, Bukovinában), aki nekem Anakreonról szóló értekezésével, — mely könyváruusi úton nem kapható, — legbarátságosabban kedveskedett; továbbá *Némethy Géza* derék tanítványomnak, aki a régibb magyar folyóiratokban szétszórt anakreontikonokat számomra lemásolta; végre *Lehr Albertnek*, fordításom hivataltos bírálójának, aki a Classica-philologiai Bizottság elé terjesztett jelentésében sok olyat mondott, a mit munkám javára fordíthattam.

S ezennel útnak ereszttem könyvemet. Sorsa most már csak az olvasótól függ.

Pro captu lectoris habent sua fata libelli.

Budapesten, 1885. május havában.

Ponori Thewrewk Emil.

TARTALOM.

Előszó..... Lap VII

Bevezetés.

I. Anakreon élete	3—12
1. Életrajzi kútforrások	3
2. Anakreon szülőföldje	4
3. A chronologia kérdése	5
4. Anakreon szülei	7
5. Egyéb rokonai?	9
6. Adoma Anakreon fiatal korából	10
7. Csatában?	11
8. Teosból el.....	12
9. Samos	13
10. Polykrates udvarában	15
11. Ephesosban?	26
12. Rhodosban?	26
13. Hipparchos udvarában	27
14. Az Aleuadoknál?	29
15. Abderában	31
16. Halála	33
17. Emléke.....	33
II. Anakreon művei	43—79
1. Költeményeinek négy faja.....	43
2. Anakreon töredékei.....	47
3. Az «Anakreoni dalok»	57
4. Az anakreoni kérdés	63
5. Anakreon mint zenész	76
III. Az anakreonféle költészet hatása	80—104
1. A görögökre és rómaiakra.....	80
2. Hatása az újkori irodalomra.....	85
3. Hatása a művészetekre	95
IV. Anakreon a magyar irodalomban	105—142
1. Magyar fordítói	105
2. Értekezések, jegyzetek stb.	128
3. Anakreon magyar utánzói.....	130

Fordítás.

Anakreon valódi maradványai	143—189
Jegyzetek	190
Anakreoni dalok	217
Jegyzetek	362

ANAKREON.

I.

ANAKREON ÉLETE.

1. Életrajzi kútfők.

Amit Platon scholiastája, Suidas és Eudokia császárné Anakreon életéről mond, az mind vagy közvetlenül vagy közvetve egy és ugyanazon kútfőből ered, t. i. Hesychius Milesius Illustriustól, ki Kr. u. a VI. század végén vagy a VII. elején élt, s kinek Onomatologus című munkája számos költőnek s egyéb írónak, tudósnak, művésznek az életrajzát foglalta volt magában.*

Ezt a művet, vagy a VII. században készült kivonatát, használta Platon scholiastája, ki Anakreonra nézve azt jegyezte ki belőle, hogy «lantos költő, Skythinós vagy Parthenios fia, Teosból való».

Az említett kivonat alapján készült a X. század vége felé Suidas Lexikona, melynek Anakreonról szóló cikke ez: «Anakreon Teosból való lantos költő, Skythinós fia: mások hol Eumelos', hol Parthenios', hol Aristokritos' fiának tartják. Írt elegiákat és jambusokat, mindent ióni tájnyelven. Élt (vagy született?) Polykrates samosi tyrannus alatt az 52. olympiasban. Némelyek azonban Kyros és Kambyzes idejébe a 25. olympiasba teszik. Mikor a Histiaios-féle lázadáskor Teos elbukott, Thrakiába Abderába költözött. Életét az ifjak és lányok szerelmének szentelte. Írt bordalokat és jambusokat és az úgynevezett Anakreonteionokat.»

* Flach, Hesychii Milesii Onomatologi quæ supersunt stb. Lips. Teubn. 1882. XV—LXVIII. és 12. lap.

Ugyanazt a kivonatot használta a XI. században, talán száz évvel Suidas után 1070 körül, Eudokia császárné Konstantinos X. Doukas neje. Anakreon életrajzából csak ennyit vett által histor.-mythologiai szótárába: «Anakreon Teosból való lantos költő. Írt elegiákat és jambusokat, mindent ióni tájnyelven, és bordalokat és az úgynevezett Anakreonteionokat.»

E sovány és zavaros életrajzi kivonatokon kívül van még Anakreon életére és költeményeire vonatkozó többféle adat, körülbelül 80 különböző írónál szétszórva. Történeti dolgokat közölnek nevezetesen: Herodotos, Platon, Strabon, Pausanias, Maximos Tyrios, Athenaios, Ailianos, Stobaios, Himerios stb. A költeményekből legtöbbet idéznek: Athenaios 25 töredéket, az Anthologia Palatina 19 számot, Hephaistion 18-at, Eustathios és a Homér-féle scholionok összesen 14-et, az Etymologicum Magnum 12-öt, Pollux 8-at stb.

Mind vajmi kevés egy olyan költő megismerésére, a kit a görög világ 9 legnagyobb lantosai közé sorozott.

A nagyon is hézagos tudósítások miatt Anakreon életrajza nem egységes képhez, hanem csak laza, még pedig csonka mozaikhoz hasonlíthat. Sok darab hiányzik belőle, s azt is, a mi megvan, sokszor csak bajjal lehet kellő helyére iktatni.

2. Anakreon szülőföldje.

Ama romok, melyek Kisázsiaiban Bodrun mellett láthatók, a tudósok egyhangú véleménye szerint Teosnak, Ionia egyik rév-városának maradványai. Ide közel van Szevrihisszár városa, melytől ismét egy órányi távolságban nyugatra Szedzsisiek fekszik, hihetőleg a teosiak északi kikötője.*

Hajdan ezen a vidéken igen élénk világ volt. A kies tengeröblöt, melyet északon a Minas hegyfok és Chios szigete, délen a Mykalei hegyfok és Samos szigete határol, termékeny szép partok s virágzó kereskedő városok vették körül, a melyek közt Kolophon

* Böckh, Corp. inser. Græc. II. 627. lap.

és Ephesos a leghíresebbek. Nevét a tengerből a Kaystros folyótól kapta, mely a mondák-emlegette Tmolos hegyről jön s Ephesos alatt a tengerbe szakad s melyet gyönyörű völgye- és énekes haty-tyúíért a költők annyit magasztaltak. A kaystrosi öbölnél fekvő városok élénken közlekedtek egymással s az ióni part egyéb városaival. Kereskedő hajóik messze jártak: Kyprosba, Egyiptomba, a Pontos Euxinosba, s a középtengeren végig egész Spanyolország partjaira, a hol mindenütt görög gyarmatok és kereskedő állomások voltak. Vitték az ióni föld és ióni ipar termékeit idegen országokba s hozták a külföld kincseit a hazai kikötőkbe.

Teos maga csak kis város volt; de a mit a vidám ióni éghajlat nyújtott, a mit a pezsgő élet szerzett, azon javakban és örömekben az egész környékével együtt ő is osztozott.

Itt, hol egy régi monda szerint Dionysos születésekor illatos borforrás fakadt fel a földből,* született a bor-isten' és Eros' dicső megénekölője Anakreon, miért is rendesen teosi énekesnek, teosi öregnek, teosi bölcsnek, teosi hatyúnak vagy az iónok dicsőségének nevezik.

3. A chronologia kérdése.

Azt olvassuk Suidasnál, hogy Anakreon Polykrates tyrannus alatt az 52. olympiasban élt (vagy született? mert γέγονε Suidasnál ezt is, azt is jelentheti) s hogy némelyek Kyros és Kambyzes idejébe a 25. olympiasba teszik.

A ki ezt a két tudósítást így szembe állította egymással, csak a számok után indult s észre nem vette, hogy Polykrates, Kyros meg Kambyzes kortársak voltak. Valóságos képtelenség Kyrost meg Kambysest a 25. olympiasba helyezni. A 25-ös szám azonban tollhiba; mert tudnivaló, hogy Kyros a 62. olympias 4. évében, azaz Kr. u. 529-ben halt meg s csak akkor következett mint uralkodó Kambyses. Az «A» codexben ze' (= XXV) helyett ze' (= VIIIIV) áll s ezt Gaisford ve'-re (= LV) változtatta; de azzal sincs még helyre ütve a dolog, a mint azt Welcker is érezte s azért a számot ξβ'-re (= LXII) javította.

* Diodori Bibl. hist. III. 66, 2.

Hogy csakugyan abba az időbe esik Anakreon fénykora, bizonyítja a Chronicon Eusebianum, a melynek örmény fordítása szerint a 61., Hieronymus-féle latin fordítása szerint a 62. olympias az, melyben Anakreon «cognoscebatur» vagy «cognoscitur».

Ha tehát a 62. olympiast kell Anakreon virágzása korának tekintenünk, az 52. olympias mellett álló γέγονε-t már nem fordíthatjuk többé azzal, hogy élt, a mint azt rendesen teszik, hanem csak azzal, hogy született. Küster a vixit-féle fordítás nehézségét azzal törekszik elhárítani, hogy ςβ' helyett εβ'-t, 52 helyett 62-t ír.

Mi, kik a Kyros-Kambyzes-féle adatnál a 25-ös számnak 62-re javítását igazoljuk, az előtte való adat számának ugyancsak 62-re változtatását meg nem engedhetjük. El sem képzelhető, hogy Suidas ezt mondta volna: «Élt Polykrates tyrannus alatt a 62. olympiasban. Némelyek Kyros és Kambyzes idejébe a 62. olympiasba teszik.» A számoknak okvetetlenül különbözniök kell. Nem marad tehát egyéb hátra, mint meghagyni az 52-t s γέγονε-t «született»-tel fordítani.*

Ez az értelmezés még egy másik dolog miatt is szükséges: t. i. csak így történhetett meg a Histiaios-féle lázadáskor Anakreonnak Abderába vándorlása. Ez, a mint én sejtem, a 71. olympias 2. évében, Kr. e. 495-ben történt, a mikor a perzsa-föníciai hajóhad Miletos megvívása után a parti városokat és szigeteket rendre újból meghódította.

Lukianos (Macrob. 26.) szavai szerint, a melyekben nincs mit kétkednünk, Anakreon 85 évet élt. Ha az 52. olympias 1. évét (Kr. u. 572.) vesszük születése évének, élete a 73. olympias 2. éveig (Kr. u. 487.) terjedt. A menekvés alkalmával tehát 77 éves volt. Az élt-féle magyarázat szerint a 73. olympiast már meg nem érhette volna. Világos tehát, hogy a született-féle magyarázatot kell elfogadnunk.

Eddig csak megvolnánk; de van még egy nagy nehézség, a melyen nem birunk segíteni. Hogy mikor jutott uralkodásra Polykrates, az ezentúl is eldöntetlen kérdés marad. A Chronicon Eusebianum a 62. olympias 1. évére teszi; de tudnivaló, hogy Polykrates a 64. olympias 3. éve után már meghalt volt. Hogy végezhetett

volna oly sok és oly nagy dolgokat ily rövid uralkodás alatt, el sem képzelhető. Azért Bentley az 53. olympias 3. évében juttatja uralkodásra, s ezt a nézetet sokan elfogadják.

Végezetre ide iktatjuk ezt a fejtegetésünk alapján szerkesztett táblázatot:

Chronologiai pontok Anakreon életében.

Olympias évi	Kr. e. év	Anakreon életének	
Ol. 52, 1.	Kr. e. 572.	1. éve.	Anakreon születési éve.
" 59, 4.	" " 541.	31. "	Harpagos megvívja Teost. A teosiak Abderába vándorolnak. Anakreon Samosba?
" 64, 3.	" " 522.	50. "	Polykrates halála. Anakreon Athénbe?
" 66, 3.	" " 514.	58. "	Hipparchos halála. Anakreon az Aleuadokhoz?
" 71, 2.	" " 495.	77. "	A Histiaios-féle lázadás. A teosiak újra Abderába vándorolnak. Anakreon is?
" 73, 2.	" " 487.	85. "	Anakreon halála.

Jegyzet. Minthogy még most is akadnak tudósok, a kik a Josephus Scaligertől kiadott *Olympiadon Anagraphe*-ra mint kútfőre hivatkoznak, helyén valónak tartjuk philologusainkat és történetiróinkat figyelmeztetni rá, hogy az nem ókori termék, hanem Scalignernek saját műve s ennél fogva semmi bizonyító ereje nincsen. Lásd Evaldus Scheibel: *Jos. Scaligeri Olympiadon Anagraphe* stb. 1852. Berlin. Proleg. IV. V. VII. stb. lap.

A mit Scaliger Anakreonról mond, azt Suidasból vette. A Scheibel-féle kiad. 13. lap. olvassuk, hogy Anakreon némelyek szerint a 25. Ol. 1. évében, a 32. lap meg azt, hogy az 52. Ol. 1. évében virult. Scaliger ugyanis a γήροισι ἡμαρτε-val fejezi ki.

4. Anakreon szülei.

A Pindárhoz való scholionokban van egy emlékvész, mely a kilencz legjelesebb görög lantost sorolja fel: Alkaiost, Sapphót, Stesichorost, Ibykost, Anakreont, Pindarost, keosi Simonidest, Bacchylidest és Alkmant. Anakreonról ezt mondja:

*Parthenios nemzé, született pedig Étiétől
A gyönyörűn dalló téosi Anakreon.*

Az életrajz, a mint láttuk, négyet említ Anakreon atyjául: Skythínost, Eumelost, Partheniost és Aristokritost. Minthogy e

négy név közül három költő neve — Eumelos Hesiodos-féle epikus a VIII. században Kr. e., Parthenios eposz-költő Chiosból «Homeros unokája», Skythinos jambus-költő Teosból — Hartung az összes adatokat gyanúba fogja, «a mennyiben oly elődöket akarnak megnevezni, a kiket Anakreon látszólag utánozhatott volna.»

Ilyen értelmű czélzás nem volt lehetséges. Anakreont epikusok utánzójának feltüntetni oly szerencsétlen egy gondolat, a melyet a teosi lantos életrajzírójáról föl nem tehetünk.

A mi pedig Skythinos jambographuszt illeti, az nem is előde Anakreonnak, mert kétségtelen, hogy Anakreon után élt, minthogy Herakleitos philosophiájának világos nyomai voltak versein, a miről fenmaradt soraiban még ma is meggyőződhetünk. (Lásd Bergk: Poetæ Lyr. Græci. 3. kiad. 792. lap.)

Hogy Anakreon atyját annyi különféle néven nevezik, részint tévedésen, részint elméskedésen is alapulhat. Többször tápasztaljuk a görögöknél, hogy valamelyik híres ember szüleinek vagy egyéb rokonainak oly neveket költenek, melyek rá nézve jellemző jelentésűek. Ilyennek nézi Welcker a Parthenios és Éetié-félét. Nem minden költő énekelte meg a hajadonokat s egyszersmind az ifjakat, mint Anakreon. A görög elmésség azt olyformán fejezte ki, hogy költőnk atyját «Lányos»-nak, anyját meg «Ifjas»-nak nevezte el, a mivel azt akarta mondani, hogy Anakreon «lányos» (lány-szerető) voltát atyjától, «ifjas» (ifjuszerető) voltát anyjától örökölte. «Parthenios» ugyanis parthenos-ból való, mi szűzet, hajadont jelent, «Eetie» meg úgy hangzik, hogy Partheniossal egybeállítva, az ifjat jelentő éitheos-ra emlékeztet. E magyarázat, melyet mások is elfogadnak, igen tetszetős, de bizonytalan; mert meg kell jegyeznünk, hogy az anya neve egy hibásan írt szónak kétes olvasásán alapszik.

Hogy a Parthenios, Eumelos és Aristokritos nevet el kell ejtenünk és a Skythinost fogadnunk el, annak elég nyomós oka van. Az életrajz írója a Skythinost tartotta hitelesnek, a mint szavaiból világosan kitünik. És csakugyan Skythinos mellett bizonyít az az Anakreon-szobor, melyet Tivolinál, a Cassius-féle nyaralóban leltek, s melynek feliratából még ennyit olvashatni:

ANAK . . . .

ΣΚΥ . . . .

ΤΗΙ . .

azaz: ANAKPEON ΣΚΥΘΙΝΟΥ ΤΗΙΟΣ (Anakreon, Skythinos fia, Teosból való).

E szerint a legnagyobb valószínűség a mellett szól, hogy Anakreon atyját Skythinosnak hítták. Hogy ez a név a teosiaknál nem volt szokatlan, mutatja az, hogy a főntemlített jambus-költőnek, a ki teosi születés volt, szintén Skythinos a neve.

Hogy Anakreon anyját Eetiének vagy másnak hítták-e, az teljességgel bizonytalan.

5. Egyéb rokonai?

Hogy ezt a kérdést is fölvetjük, annak az az oka, mert erre nézve a régibb Anakreon-kiadások alaptalanságokat híresztelnek.

Madame Dacier s a kik nyomdokait követik, azt állítják, hogy Anakreon híres családból való; mert nemzetsége Solonnal és a Kodrosékkal rokon. A tudós nő Platon Charmidesére hivatkozik: de a mit ott olvasott, azt tökéletesen félremagyarázta. Platon csak annyit mond a szóban forgó helyen, hogy valamint Solon, úgy Anakreon is a Dropides-család dicsőítője. Első, ki ennek az állításnak az alaptalanságát kiderítette, Bayle, Dictionaire hist. et crit. «Anacréon» cikkében.

Barnes, egy másik híres kiadója Anakreonnak, azt következtette az «Eros fészke»-féle dalból, hogy Anakreon öreg napjaiban meg-nősült. A ki a dalt elolvassa (nálunk az anakreoni dalok 25. száma), szemet mereszt s neveti Barnes képzelő tehetségét, a mi egyébiránt már a múlt században is megesett rajta.

De' Rogati szerint egy nem épen fiatal asszony, «di non fresca età», volt Anakreon élete párja. Anakreonnak e híres olasz fordítója még azt is tudja, hogy költőnk Athenben való hét évi tartózkodása után visszament Teosba s ott az égíi tengerparton kies vidéken töltötte csendes életét stb. Ezt a regényes életrajzot némi változatokkal a Moutonnet-Clairfons-féle kiadásban is megtalálani.

Van Anakreon töredékei közt egy sor (nálunk 12. A. alatt), mely ennyit mond:

Sem a szép kicsi húgomat.

Az eredetiben *ἄσιν* áll, mi édes testvért jelent. Föltéve tehát, hogy az *οὐτ' ἐμῇν* (sem az én . . . . .) olvasás helyes, és feltéve, hogy az, a ki itt szól, maga a költő, e töredék arról értesít bennünket, hogy Anakreonnak leánytestvére is volt. Csakhogy a konjekturális kritikában legjobb az óvatosság. Azokat a szavakat Anakreon mással is mondathatta. Mert valószínű, hogy mások számára, mások nevében is írt költeményeket, teszem leányok számára symposionhoz való dalokat; de az már bizonyos, hogy nem mindenütt maga szól, hanem olykor-olykor mást beszéltet. Péld. a 87. töredék:

*Én elvirúlt és elnyüvött asszony leszek,
Mit bujaságod okoz.*

és a 23. tör.:

Megjövök a folyórul, elmosva fehérre mindent.

Ezt is nyilván női személy mondja.

6. Adoma Anakreon fiatal korából.

Költőnk fiatal koráról egyebet nem tudunk, mint azt, mit Maximus Tyrios (a két Antoninus és Commodus idejéből való philosophus) Dissert. XXVII. 2. mesél. Ez az adoma érdekes, a mennyiben Anakreonnak egyik későbbi szerelmét végzetszerűnek tünteti föl. «Az iónok gyülekezőjében, Panionionban (voltakép a mykalei hegyfok északi lejtőjén levő valamely szent ligetben, a hol nagy ünnepeket ültek Poseidon tiszteletére) egy dajka kisedet hordott a karján. Jön ittasan Anakreon, megbotlik s a dajkát a kiseddel együtt akaratlanúl meglöki, azonfelül pedig még szitkot is mond a gyermekre. Az asszony nem korholta Anakreont, csak azt kérte az istentől, hogy ez a garázda ember valamikor annyira, sőt jobban dicsőítse a fiúcskát, mint a mennyire most gyalázta. Az istenség (t. i. Eros) ezt teljesítette is. A fiúcska felnőtt s lett belőle az a gyönyörű Kleobulos s Anakreon csakugyan a kis gyalázat fejében sok dicsérettel tetézte.»

7. Csatában ?

A teosiak Anakreon idejében kétszer láttak vésznapokat: 541-ben és 495-ben Kr. e. Mind a kétszer hasztalan védekeztek a persa sereg ellen, s kénytelenek voltak Abderába költözni. Abderában is küzdeniök kellett. Anakreon tehát volt olyan helyzetben, hogy neki is lehetett fegyvert forgatni, mi ha megtörtént, fiatal korában történt meg s azért ezen a helyen említjük.

Költeményeinek fenmaradt töredékei közt van egy t. i. 91., melyben úgylátszik, társait harcra buzdítja:

*Kezetekre pajzsot öltsetek,
Mit a kári vértműves csinált.*

De van aztán megint egy másik t. i. a 130. számú, mely azt mutatja, hogy a fegyvernek nem barátja:

*Mit nekem a kerek íjú
Sintusok és skythák? és mit a kimmeriak?*

A 28. és 29. töredék, föltéve, hogy a kettő egyazon költeményből való, arról értesít bennünket, hogy Anakreon csakugyan csatában volt s úgy járt, mint Archilochos, Alkaios meg Horatius, kik pajzsukat elhányták és megfutamodtak.

Archilochos így vallja be a rajta megesett gyalázatot (6. sz.):

*Azzal a jó pajzszsál valamellyik szájszi pompáz,
Mellyet kénytelenül hagytam a bokrok alatt.
Csak hogy az életemet megmentém. Bánom is én a
Pajzsot! Majd szerzek másikat, épen olyat.*

Első két sorát Arany János is fordította, Aristophanes Béke 1215—6. Rímes versekben Boross Gábor Egyet. philol. közlöny. VII. 26.

Alkaios barátjához Melanipposhoz írt költeményében (32. sz.) körülbelül így szól:

*Él Alkaiosod, él;
Ámde a fegyvere ott van Athénben a kékszemű Pallas
Temploma szent falain.*

azaz: ott függ mint zsákmány, mit az attikaiak tőle elszedtek.

Horatius, Od. II. 7, 9—12. Barna Ignác fordítása szerint így :

*Érzők Philippit, honnan együtt futánk,
S én bélyegül még pajzsom is elvetém,
Midőn a tört erély s boszúvágy
Ronda porig lealázva hörgött.*

Anakreon 28. töredékének görög szövegéből ki nem derül, hogy az ige első vagy harmadik személyű-e. Fordításom elsőnek veszi s így szól:

Pajzsomat elhánytam a szép csörgedezésű víznél.

Ha a 29. töredék, melyben azt mondja Anakreon:

Magam kakukként menekültem onnan.

az előbbivel egy költeményből való, a mint azt Bergk és Hartung gyanítja, akkor a fordítás igazolva van, s Anakreon is a «rhipsapis»-ok, a «pajzs-elhányók», vagy a mint Arany, Aristoph. Béke 1103. mondja, a «pajzsdobók» közé tartozik.

8. Teosból el.

Anakreon már férfi-korban volt (számításunk szerint 31. évében), a mikor szülővárosát Harpagos, Kyros fővezére, megvívta. Mihelyt a polgárok látták, hogy a falaik körül felhányt földsánczok minden további ellentállást lehetetlenné tesznek, valamennyien hajókra szálltak s Thrákiába mentek, a hol Abderát alapították, jobban mondva: a már ott levő görög gyarmatot elfoglalták és öregbítették. E gyarmatot a klazomenei Timesios alapította volt a 31. olympias 2. évében, vagyis Kr. e. 655-ben, miért a teosiak Abderában héroszuknak tisztelték.

Ha Anakreon az ostrom idejében még Teosban volt, abba, hogy «valamennyien hajókra szálltak», őt is bele kell értenünk. Rendszen bele is értik. Müller Otfried egyenesen azt mondja, hogy «ebben a költözésben Anakreon is részt vett, a mint azt a régiek bizonyítják, maga mondja Abderát a teosiak szép gyarmatának».

Hogy Anakreon Abderában volt, azt, a mint látni fogjuk, kétséget sem szenved; de hogy Harpagos idejében ment-e oda, vagy csak a Histiaios-féle lázadáskor, vagy mind a kétszer, ki a meg-

mondhatója? Mert a régiek bizonyosága bizony nem olyan világos, mint a minőnek Müller feltünteti.

Bergk azt vitatja, hogy Anakreon ezzel az első alkalommal nem Abderába, hanem Samosba ment, a hová Polykrates meghívta, a ki semmi esetre nem a 60. olympias 1. évében, hanem jóval előbb lett uralkodó.

9. Samos.

A mikor Anakreon virult, az iónok az italiaiakkal együtt minden egyéb görögök közül leginkább kiváltak. Samos volt akkor egész Ioniának tündöklő központja. Az ióni népelet sehol sem fejlődött oly sokoldalúlag s oly hatalmasan, mint ezen a szigeten. Földművelés meg bányászat, állattenyésztés meg szőlőtermesztés, főleg pedig hajóépítés, kereskedelem és ipar volt Samos vagyonságának az alapja.

Ezen a szigeten egy ideig Aiakos fiai Pantagnotos, Polykrates és Syloson közösen uralkodtak. E célból az egészet három kormányzó kerületre osztották. Csakhogy a középső testvér, ki köztük a legnagyobbavágóbb és legtehetségesebb volt, meg nem elégedett ám a harmadrészszel. Bátyját megölte, öccse meg kénytelen volt elmenekülni, s így a sziget fölötti egyeduralkodó Polykrates kezébe került. Pénz és katonaság volt hatalmának a támasza. Ezer idegen nemzetbeli íjász környékezte személyét, s tartotta astypalaiai («óvári») palotáját megszállva, melyet lesbosi foglyok által mély árokkal véttetett körül. Rövid időn oly tengeri hatalomra tett szert, mely az egész Archipelagos fölött uralkodott. Ellenfeleit szerencsésen leverte; de még barátait sem kímélte. Polyainos (Kr. u. II. századbeli rhetor és ügyvéd Rómában) «Hadieselek» című munkája I. 23. fejezetében azt beszéli, hogy «mikor a samosi Polykrates a hellén tengeren portyázott, okos hadvezérhez méltónak tartotta barátainak a tulajdonát is elszedni, hogy azon esetre, ha kérésükre megint visszaadja nekik, barátságukat annál jobban megnyerje; mert ha semmit el nem venne tőlük, semmit sem adhatna nekik vissza.»

Samos Polykrates alatt teljesen szervezett kalóz-állammá lett.

Miután Polykrates minden ellentállást leverte, maradandó alkotásokhoz is fogott. Jól tudta, hogy a gazdagság fénye, drága műremekek szemléltetése és soha nem látott épületek alkotása, mily nagy hatást tesznek a görög népre. Hogy szigetét rangjához illővé tegye, minden jeles dolgot, a mi egyebütt találkozott, Samosban törekedett egyesíteni. Epeirosból és Lakoniából hozatott vadászkutyákat, Miletosból és Attikából juhokat, Naxosból és Skyrosból kecskéket. Kertjeinek terrásszait olyan növények díszítették, melyek addig csak Lydia ege alatt tenyészték volt.

Az úgynevezett Óvár (Astypalaiát), azt a kerek, minden oldalról meredek, tér magaslatot 12 láb széles bástyákkal és hatalmas kerek tornyokkal erősítette meg, melyek részben még ma is megvannak. E bástyákon belül állott a palotája, a hol szittyáktól őrizve, büszke bátorságban élte udvari életét. Termeit a kelet pazar pompájával s a görög művészet elmés alkotásaival ékesítette. Tenger felül nézve, a vár maga hirdette a tenger fejedelmét; oly nagyszerű valami volt rajta, hogy Caligula császár, ki mindig szerette a rendkívüli dolgokat, eltökölte magában, hogy Polykratesnek samosi palotáját újra felépíti.

Polykrates neve azonban mindenekfölött Samos három csodájához fűződött: a samosi rév-építményekhez, a vízvezetékhez és a Heraionhoz. Az ókor mind a hármat Polykrates-féle műnek nevezte.

A rév közvetlen a fejedelmi vár alatt volt. Hatalmas kőbástyái 20 ölnyi mélyen feneklettek a tengerben, s a kikötőt majdnem kerek alakúvá szabták. Itt hemzsegett akkoriban Görögország legelső hadi s kereskedelmi hajórajja.

A vár alján felszaporodott városi lakosság csakhamar szükségét érezte a friss ivóvíznek, s nyáron vágyva-vágyott az Ampelos-hegyi források után, melyek a hegyen túl buzogtak, a hol csak kevesen élvezhették.

Ez Polykratesnek kettős alkalmat nyújtott arra, hogy valami rendkívülit alkosson. Szolgálatában volt korának legnagyobb vízmű-építője Eupalinos. Ennek terve szerint átfúratta az egész hegyet, s így készült egy 8 láb széles, 8 láb magas, 4200 láb hosszú alagút. Ezen keresztül csörgött szabályosan lejtőzött mederben

a patak, ezen keresztül jártak ki a városbeliek nyár idején a hűs sziklaltól alatt a hegyek közé. Most tavasszal vettük hírt annak, hogy Stamatiades, a samosi ásatások vezetője, ráakadt e nevezetes mű maradványaira s azokról részletesen értekezett. Értekezését még nem bírtuk megszerezni.

A Heraion, a régi Hera-templom, Samos legfőbb díszé, Polykrates alatt Görögország legdúsabb s legnagyobb szentélyévé lett. Valahányszor Polykrates hadjárataiban sikert vallott, a zsákmány egy részét ide juttatta s győzelmi emléket alapított. Külföldi szövetségeseinek legbecsesebb ajándékai ide kerültek, valamint a samosi művészek remekei is, melyeket érdemeseknek tartottak arra, hogy ebbe a kül- és belföldi művészet múzeumába helyezték. (V. ö. Curtius Ernő Griech. Gesch. I. 1. kiad. 494. sköv. lap.)*

Ime a Polykrates-féle Samos, melyet azért mutattunk meg olvasóinknak, hogy beleképzelhessék magukat abba a világba, a melyben Anakreon, a mint látni fogjuk, élete javát élte s dicsősége tetőpontján tündökölt.

10. Polykrates udvarában.

Hogy került Anakreon Polykrates udvarába, azt Himerios (Kr. u. IV. századbeli rhetor) közölte egyik beszédében; de, fájdalom, szavai hézagosan maradtak reánk, úgy hogy a szöveg összefüggését csak találgatnunk lehet.

Ennyi az egész, a mi nála olvasható:

« . . . . nemcsak Samos', hanem az egész görög tenger' királya . . . . a zene' és ének' . . . . rábírta atyját, hogy szerezze meg neki . . . . Az el is hozatta és fiának tanítóul adta . . . . azon is volt, hogy atyjának Polykratesnek az óhajtasát teljesítse: mindenben Phoinixnak, Achilleus nevelőjének a példáján indulva, tette és szóra oktatta s derék embert nevelt belőle.»

A nevelő neve nincs meg; de másra, mint Anakreonra alig gondolhatni.

* Jul. Braun Geschichte der Kunst in ihrem Entwicklungsgang, Wiesbaden, 1856. A mai Samosról II. 148. lap. Hera templomáról ugyanott 151. lap.

Bergk és Hartung szerint Polykrates fiának a neveléséről van itt szó. Welcker azonban úgy érti e szavakat, hogy Polykrates, mert nagyon szerette a zenét és éneket, arra kérte az atyját, adná neki Anakreont tanítónak, a ki aztán, valamint Phoinix Achilleust, tette és szóra oktatta.

A kik az 52. olympiast Anakreonnak nem virulása, hanem születése idejének veszik, nevezetesen azok, a kiknek következtetése szerint Polykrates már az 53. olympias 3. évében lett uralkodó, természetesen csak az előbbi magyarázatot fogadhatják el.

A ki Welcker pártjára áll, annak okvetetlenül azt is kell vitatnia: hogy Anakreon az 52. olymp. körül már régen élt; hogy a Harpagos-féle ostrom idején már rég Samosban volt; hogy a Histiaios-féle lázadást már meg nem érte, s hogy e szerint Suidasnál hiba van; hogy jóval öregebb Polykratesnél: ő már ismeretes ember, tanítványa meg serdülő fiú, a kinek még az atyja viseli gondját, s kit még oktatnak. Mert azt csak el nem hiszi senki, a mit Welcker Himeriossal szó szerint mondat, hogy Polykrates, nemcsak Samosnak, hanem az egész hellén tengernek az ura, kérte atyjától a maga számára nevelőül Anakreont. Annak ugyancsak nem volt már szüksége nevelőre. Persze Welcker nem így akarja értetni. Abban van, hogy Himeriosnál az a királyi név Polykrates későbbi korát illeti, s hogy a sophista stílus ezt az értelmezést mindenestre megengedi.

Ebből az egész történetből annyi bizonyos, hogy Anakreon már ismeretes ember volt, s hogy hírének köszönte Polykrates házához való meghívását.

Már akkor kezdett Athen nagyjával érintkezni. Anakreon — mondja Himerios Or. V. 3. — ugyanabban az időben, a mikor Polykrateshez készült, énekkel üdvözölte a nagy Xanthipposzt Alkman módjára, a ki midőn énekével Zeus Lykaioshoz készült, Spártában a Dioskurokat köszöntötte.

Vagy tán ez a Xanthippos Polykrates fia? kérdi Bergk. Azt feleljük rá, hogy lehetetlen. Hiszen Himerios nagy nak nevezi, a mi csak Perikles atyjára illhetik. Az volt nagy ember: Polykrates fiáról a történet semmit sem tud. Bergk azonban azt a lehetőséget is gondolja, hogy Himerios összetévesztette Polykratest Hipparchossal.

Welcker szerint Anakreonnak nem Samosba való utazásáról van itt szó, hanem valami költeményéről, melyet Polykrateshez intézett, s hogy e költemény elején Xanthipposról is megemlékezett. Sőt valószínűnek tartja, hogy Anakreon ezt Polykrates halála után írta, mikor már Athenben volt és Xanthippossal személyesen érintkezett.

Amint már említettük, Samosban élte Anakreon élete fénykorát. Ép olyan udvari költő volt ő Samosban, mint Ariosto és Tasso Ferrarában, Goethe Weimarban. Rajta kívül még Ibykos is ott volt Polykrates udvaránál. E két kitűnő lantos a fejedelmi kegytől mámorítva élvezte az udvari élet örömeit, s a testi meg lelki gyönyöröket nyújtó királyi vendégségeknek és ünnepeknek az ő daluk volt legfőbb ékessége.

Pindaros (a scholiasta szerint) eme két költőre ezéloz, mikor így kezdi 2. isthm. ódáját:

«Thrasýbulos, mikor a régi költők híres lantjukkal az arany fejdíszű Múzsák kocsijába szálltak, tüstént fiúra löveltek édes dalt, olyanra, ki a széptrónú Aphroditének szerelemkeltő tavaszával tündökölt.»

«Akkor még nem volt a Múza nyereszkedő, nem volt napszámos akkor még nem árulta a mézes szavú Terpsichore lágyan zengő énekét, még nem ezüstözték meg ajkait.»

Aristophanes, a «Nők ünnepe» (Arany ford.) 159—163. versében, ugyan e három költőről így nyilatkozik:

*Látod, Ibykos,
Alkaios és Anakreón, a téji,
Kik a dallamnak ízét megadták,
Mitrát viseltek, jónilag puhán.*

Polykrates a szép fiúkat különösen szerette. Ott látjuk udvarában Smerdiest, Kleobulost és Bathyllost; a kik egyúttal Anakreonnak is kedveltjei. «Dalai telvék Smerdis hajának, Kleobulos szemének és Bathyllos viruló voltának a dicsőítésével», mondja Maximus Tyrius. Más alkalommal meg így szól: «Anakreon szelidítette Polykratest a samosiaknak, uralkodásába vegyítvén Kleobulos szerelmét, Smerdis haját, Bathyllos fuvola-játékát s az ióni dalt».

Smerdis (vagy Smerdis, Smerdias) thrák születésű (kikoni) fiú volt; rendkívüli szépség, különösen a haját csodálták. Polykra-

tes ajándékba kapta volt a hellénektől s kiválóan szerette, a mit abból is látni, hogy Maximus Tyrius Smerdies szerelmét Polykrates szerencsésjének alkotó részei közé számítja. Mennyire féltette, hadd bizonyítsa Ailianos, ki Vegyes Elbeszélései IX. 4. fejezetében «Polykratesnek Anakreon iránti jó indulatáról és féltékenységről» ezeket mondja:

«A samosi Polykrates szerette a Múzsákat; tisztelte Anakreont, sok barátságot tett vele, s benne és dalaiban gyönyörködött. A mi Polykratesben nekem nem tetszik, az az ő negéde. Anakreon költői tűzzel dicsőítette volt Smerdiast, Polykrates kedveltjét. E magasztalás fölötti örömében az ifju igen kedves és tisztelettel volt Anakreon iránt, a ki szerette, de nem ám testi jelességei, hanem elméje miatt. Mert istenimre mondom, senki se merje a teosi költőt sértetgetni s kiesapongónak mondani. Mikor Polykrates látta, hogy Smerdiast mennyire kitünteti, s hogy az ifju ép annyi hajlandósággal van a költő iránt, féltékenynyé lett s lenyíratta az ifjunak a haját, nemcsak azért, hogy avval elcsúfítsa, hanem azért is, hogy a mint hitte, Anakreont bosszantsa. Ez azonban nem vetemedett arra, hogy Polykratesnek komoly és erős szemrehányásokat tegyen, hanem az ifjura fogta a hibát, a kinek meggondolatlanságul és ügyetlenségül róttta föl, hogy saját haja ellen fegyvert fogott. Haja szerencsétlenségét hadd énekelje meg dalban Anakreon, még pedig jobban, mint én.»

Abból a dalból, melyet Ailianos itt említ (talán idézte is, de elveszett), fennmaradt még egy sor (a 48. töredék), mely így szól:

Lenyírad szép hajadat, fejednek ifju diszt.

Gyaníthatólag a 47. és 49. töredék is ugyanonnan ered.

Smerdiesnek szól ez a töredék is (7. sz.), mely azonban más költeményhez tartozott:

Háromszorta kisöprüzött

Smerdies.

Már maga a kifejezés mutatja, hogy ez is bosszantás volt, még pedig nem a finomából való.

Anakreonnak Smerdieshez való szerelmét említi Dioskorides Anth. Pal. VII. 31. Költőnket egyenesen így szólítja meg:

A ki a thrák Smerdist oly lázasan éved szeretted.

Továbbá Simonides 184 (Anth. Pal. VII. 25.) és Antipater Sidonius Anth. Pal. VII. 27.

Kleobulos- (vagy Kleubulos)-sal már a 6. fejezetben találkozunk. Híres szép szeme volt. Anakreon 4. töredéke (úgy látszik, rá vonatkozik) leányszemű gyermeknek mondja. A 2. számú maradvány költőnknek hozzá való szerelmét Dionysos oltalmába ajánlja. A 3. töredék a szenvedély hevéről tesz bizonyosságot. «Lángolok», úgymond Anakreon:

*Lángolok Kleobulosért,
Őrjöngök Kleobulosért,
Kleubulost lesem egyre.*

Bathyllos az Anakreon-szerette és dicsőítette fiúk közül a legismeretesebb. És sajátságos, hogy Anakreon valódi maradványai-ban épen az ő neve nem fordul elő, s csak egy töredék van, mely rá vonatkoztatható, t. i. a 20., mely így szól:

*E szeretetre méltó
Ifjút látva, ki fog fél-likacsos fűvola hanyja mellett
Tánczot járni?*

Ellenben az úgynevezett «Anakreoni dalok» csakis Bathyllost ismerik Anakreon fiú-kedvesei közül. Lásd a 3. dal Gellius-féle szövegének 16. sorát, a 9., 14., 16. és 18. dalt.

Abból, hogy Horatius Bathyllost samosinak mondja, még nem következik, hogy születésére nézve is odavaló volt. Maximus Tyriusnak fönt idézett szavaiból értjük, hogy nemcsak viruló szépségével, hanem fuvolajátékával is gyönyörködtette Polykrates udvarát. Ez szolgál okul arra, hogy Anakreon 20. töredékét ő rá vonatkoztatjuk. A fuvolán kívül kitharán is játszott; mert kitharásnak ábrázolta az a szép szobor, melyet Polykrates a Heraionba állíttatott. E műre-mek leírását adja Apuleius (Florid. II. 15. Hildebrand-kiad.). Érde-kességénél fogva hadd álljon itt magyar fordításban:

«Az oltár előtt áll Bathyllos szobra, melyet Polykrates tyrannus szentelt oda, a minél tökéletesebbet tudtommal soha sem láttam. Némelyek azt hiszik rosszúl, hogy Pythagorast ábrázolja. Szemre való szép ifju. Haja elül egyformán szét van választva s az arczon hátra simítva; hátul dúsan leomlik a lapoczkák végeig s beárnyé-kozza a rajta keresztül látszó nyakat. Nyaka húsos, arca alúl telt,

szeme alatt kissé domború, álla közepén gödrös. Magatartása citharásra vall. Az istennőre tekint, énekelni látszik, görög-öves hímzett tunicája lábig ér. A chlamys mind a két karját egészen a kezefejéig takarja. A többi szép ránczokban omlik alá. A citharát domború alakokkal díszített szíj tartja feszesen. Keze finom, hosszúkas. Balja szétálló ujjakkal a húrokat fogja; jobb keze citharázó módon a pengető pálczával a hangszer felé fordul pengetésre készen, mihelyt az énekben szünet áll be. Addig is úgy látszik, mintha ének folya kerek szájából, félig énekre nyitott ajkai közül. Ez a szobor bizony Polykrates tyrannusnak egyik kedvelt ifját ábrázolja, ki a barátság kedvéért Anacreonteumot (vagy: a teosi Anakreonról?) zengedez.» *

Anakreon nagyon szerette Bathyllost, sokszor megénekelte, sőt sokszor könyezett is miatta.

Horatius Epod. XIV. 9—12. szerint:

*Azt mondják, ép úgy lángolt a samosbeli ifju
Bathyllusért Anakreon,
A ki üreg kobozán sokszorta siratta szerelmét stb.*

Dioskorides (Anth. Pal. VII. 31, 3—4.) így szólítja költőnket:

*Vidám Múza-kegyeltje, Anakreon! a ki Bathyllért
Sokszor ital közben sirtad a könnyeidet:*

Leonidas Tarentinus két helyütt szól Anakreonról, a mint Bathyllosát énekli. (Anth. Plan. 306. és 307.):

*Zengi Bathyllt a vágynivalót, majd zengi Megistest,
A szerelem-hangú kobzot emelve kezén:*

*Pengetve lantja húrjait megéneklí
A szép Bathyllost és a szép Megisteust.*

V. ö. még Antipater Sidon. Anth. Pal. VII. 30, 3—4.

* Müller Károly Olfried az Apulejus-féle leírásból azt következteti, hogy a szobor régibb művészet alkotása s Apollon Kitharödost ábrázolt. Juvenalis XIII. 119. versében a régibb kiadások Vagelli helyett Bathylli-t mondanak, mintha arról a samosi szoborról volna ott szó! Barna Ignác e szerint fordítja:

*Már látom a Tejosi dalnok
Kedvese szobrától bálcányod mitse különböz!*

Megistes, a kit az épen most idéztem Antipater Sidoniuson (Anth. Pal. VII. 27, 5.), és Leonidas Tarentinuson kívül Simonides is (184. epigr. — Anth. Pal. VII. 25.) Anakreon kedvesei közé soroz, Anakreonnak eme három töredékében van említve:

16. töredék.

*Megistes, a zavargók
Birják most a szigeten
A szent nymphai várost.*

41.

*Tizedik holdja van annak, hogy a viglelkü Megistes
Koszorút hord fűzfa-galyból, s iszik édes ízű mustot.*

74.

*De én utálok
Mind a ki háborodós, mogorva módu :
Látva tapasztalom, ifjú szép Megistes,
Benned a szende kedélyt.*

A 16. töredék világosan mutatja, hogy Megistes is a samosi ifjak közé tartozik. Samosi zavargásokról van ott szó. A Nymphák szent városa Samos. Hogy miért nevezte Anakreon így, annak kétféle okát adják: vagy azért, mert Nymphák voltak a monda szerint Samos városának alapítói (Athen. XV. p. 672. B.), vagy Hesychios szerint, mert utóbb — t. i. miután az Eupalinos-féle nagy vízvezeték elkészült — jó vízben bővelkedő hely lett.

A 41. töredék még azzal is bizonyítja samosi eredetét, hogy Megistes «koszorút hord fűzfa-galyból» (t. i. a lakománál) a mi samosi szokás.

Smerdiesen, Kleobuloson, Bathylloson és Megistesen kívül van még két fiú Anakreon töredékeiben megnevezve: a 18.-ban Leukaspis, a 22.-ben Simalos. Valószínűleg még más fiúk is szerepeltek Anakreon életében; de nevük elenyészett. Találtak egy festett vázát (Cabinet Durand no. 428.), melyen a felirat (ANAKPEON) szerint Anakreon van ábrázolva, a mint lantját pengeti: mellette két ifjú áll s az egyikhez ez van írva: ΝΥΦΕΣ ΚΑΛΟΕ (szép Nymphes).

Hogy Leukaspis meg Simalos szintén a samosi ifjak közé tarto-

zik-e, vagy Anakreon életének más korába kell-e helyeznünk őket, nem tudjuk. Az sem bizonyos, hogy az a Nymphes-féle név csakugyan lantosunk valamelyik költeményéből van-e véve.

A 61. töredékben, mely így szól:

*Az Erostól menekülve
Pythomandroshoz lapultam.*

a költő nyilván cseberből vederbe-féle történetet említ, s e szerint Pythomandros is kedves fiúnak a neve.

A mi a nőket illeti, úgy látszik Eurypyle volt Anakreon szereptői közül a legkiválóbb. Az epigramma-írók rendszeren csak egyedül emlegetik.

Dioskorides így szól az alvilágban mulató költőhez:

*Járd el mámorosan még ott is Déo honában,
Átalölelve a szép aranyos Eurypylét.*

v. ö. Antipater Sidonius Anth. Pal. VII. 27.

Mennyire fellobbant Anakreon, mikor a szőke Eurypylét a korhely Artemon tőle elszerette, mutatja az a költemény, melyet a csábító ellen intézett. Valóságos archilochusi dühöt lehel. Lásd a 21. sz. a. Bergk meg én azt hiszszük, hogy a samosi költemények közül való.

A 14. töredék egy hímzett-sarús lesbosi lányról tesz említést. Ezt a dalt már a régiek közül némelyek Sapphóra vonatkoztatták, s Sappho ezeket a sorokat intézte volna Anakreonhoz:

*Óh aranytrónú Pieris, te szerzéd
Azt a dalt, melyet remek asszonyokban
Gazdag országból az öreg teösi
Énekes elzeny.*

De kétségtelen, hogy Anakreon nem Sapphót értette, s hogy Sappho nem felelt rá; mert a chronologia világosan mutatja, hogy Sappho sokkal öregebb volt Anakreonnál, s rég nem élt már, mikor Anakreont a «teösi öreg»-nek lehetett nevezni.

Hermesianax az alább közlendő versében Anakreont szintén Sappho szeretőjévé teszi s azt mondja, hogy miatta gyakran oda hagyta Samost, meg Teost s átrándult Lesbosba s gyakorta tekintett Lektos bérce felé, az aëoli tengeren át.

A 75. sz. maradvány (v. ö. 96. tör.) thrák leányt említ, thrák csikó képében (Heraklides Ponticus, a ki azt a dalt közli, azt mondja, hogy Anakreon negédes nőnek a gőgjét csúfolja véle) Bergk Eury pylére gondol. E szerint ez a dal is Anakreon samosi korából való volna. De Bergk gyanításának legkisebb támasza sincs.

Platon (Theagesében) Kallikrite-ra írt költeményt említ. Kallikrite, Kyane leánya, jól értette, mint kell az embereket leigázni. Hogy Anakreon is áldozata volt-e s hogy mely időből való e költemény, mindarról semmit sem tudunk.

Anakreonnak a samosi udvar szép apródjaihoz való viszonyát aligha helyesen fogja föl Bernhardt, mikor azt mondja, hogy a fiú-társaság szolgáltatta az anyagot ama mesterséges játékhoz, melyet a költő a féltékeny galantéria formáival űz.

Ha végig nézzük a ránk maradt töredékeket, lehetetlen másképp gondolnunk Anakreont, mint olyannak, a kit csupa vágy, remény, fájdalom, dühös féltékenységek űntalan űz. Az életben nem éppen úgy állhatott a dolog, a költemények is, mikor még épek voltak, talán más benyomást tettek az olvasóra, mint a fennmaradt egyes sorok; de azt el kell hinnünk, hogy azok a lelkes dalok valódi szenvedélynek s a legbensőbb szívbéli részvételnek tisztult termékei.

Anakreonnak Samosban készült versei közé kell számítanunk mindazokat, a melyekben samosi dolgokra ismerünk.

Ilyennek tartja Bergk a 17. töredéket:

Ma reggelre befaltam egy kis darabka pogácsát stb.

az «itrion» miatt; mert Samos híres volt az efféle süteményéről.

Ilyennek a 30. töredéket:

Kérem a hajkenő művészt, rendbe hozza Strattist?

mert a Samosban divatos hajviselésre látszik ezélni.

Ilyennek az 54.-et:

A szemünkre lombot koszorúzva

Diszes ünnepekkel áldjuk Dionysost.

a Samosban dívó Dionysos-tisztelet miatt.

Ilyennek a 78.-at:

A sötétlombu babéron s zöld olajfán ringatódik.

azért, mert Samosban annyi volt a fekete lombú babér, hogy magát a szigetet Melamphylosnak «Feketelombú»-nak is hívták.

Ilyennek a 83.-at:

*Kikinek közülök volt füzére három:
Két rózsá- meg egy naukratisz füzére.*

az egyiptomi Naukratis városáról elnevezett koszorú miatt; mert akkoriban nagy volt a samosiak s az egyiptomiak közti közlekedés s főleg Naukratisba, valamint a többi görögök úgy a samosiak is sokat jártak, úgy hogy nem csoda, ha ez a koszorúfaj Samosban divatossá vált. De hagyjuk az effélét, a mi csak a lehetségen, de nem egyúttal valami bizonyítékon is alapszik.

Másképp áll a dolog a 17. töredékkel, melyet az Etymologicum Magnum idéz, azt mondva vele, hogy Dionysos nevét Anakreon Deunysosnak írja: «az *i e*-re változtával lesz Deonysos; így ejtik ugyanis a samosiak, s egybeejtéssel (synæresissel) Deunysos, valamint Theodotos Theudotos». E szerint a 17. töredék samosi költeményből való, a 2. számú pedig nemcsak tárgyánál fogva — t. i. Kleobulosról van ott szó — hanem a Deunysos-féle szóalaknál fogva is samosi keletűnek bizonyúl.

Strabon azt mondja, hogy «Anakreon Polykratessel együtt élt s hogy egész költészete telve van az ő dicsőítésével».

Anakreon összes töredékei közt egy sincs, a mely Polykratesre vonatkoznék.

Letronne, a kinek e 15. töredék fölfedezését köszönjük:

*Bennem semmi makacsság,
És nem hajlok a néphez.*

azt sejtí, hogy e sorok olyan dalból valók, melyben költőnk valami fejedelmet, talán magát Polykratest szerepeltette.

Hogy Anakreon itt samosi eseményekről szól, azt magam is valószínűnek tartom; de nem azt, hogy Anakreon e szavakat Polykratessel mondatja. Helyeslem Hartung felfogását, a ki ebben Anakreonnak, udvari költő voltához illő, saját előkelő aristokratikus érzelmét látja. Abból az időből, s talán abból a költeményből való, melyben azt mondja a költő, hogy

*a zavargók
Bírják most a szigetben
A szent nymphai várost,*

Hogy Anakreon költészete jótékony hatással volt Polykrates szigorúságára, a mint Maximus Tyrius beszéli, azt már fönnebb idéztük. A fejedelem szerette is a maga udvári költőjét. Egyszer, a mint Aristoteles (Stobæusnál) beszéli, Anakreon egy arany talentomot kapott Polykratestől; de visszaadta s azt mondta: Nem kell nekem olyan ajándék, a mely álmatlanságot okoz. Más versio szerint Anakreon 5 talentomot (körülbelül 11,800 forintot) kapott Polykratestől ajándékba, s mikor két éjjel gondot okoztak neki, azzal adta vissza, hogy nem érdemlik meg azt a gondot, a mit okoznak. Ez az adoma egyrészt Anakreon gondolkozása módját jellemzi, másrészt meg azt mutatja, hogy fejedelme mily kedveskedő jó indulattal volt iránta.

Anakreonnak Polykrateshez való viszonya igen sajátos és igen figyelemre méltó is. Egészen Polykrates haláláig tartott. Bensőségéről tanuskodnak Herodotos szavai, a kinél (III. 121.) ezt a nevezetes értesítést olvassuk: «Egynémelyek azt beszélik, hogy Oroites követet küldött Samosba valami kéréssel (hogy mit kéretett, azt nem mondják), és hogy Polykrates épen a férfiterebben ült, s a teosi Anakreon is ott volt nála.»

Abból, hogy Polykrates a követet Anakreon jelenlétében fogadta, Tanaquil Faber (Lefèvre) s tudós leánya, a híres Madame Dacier, azt következtetik, hogy Anakreon az államügyekben is részt vett s a hatalmas fejedelemnek mintegy miniszterféle tanácsadója is volt. Montfalcon Herodotos szavaiban csak kis adomát lát, melyben semmi különös nincsen; de mások, nevezetesen Welcker komolyan veszi a dolgot s Faberékről azt mondja, hogy aligha közel nem járnak az igazsághoz.

Polykrates halálával, kit 522-ben Oroites perzsa helytartó cselesen megöletett, véget ért Anakreon életének legnevezetesebb szakasza.

Hogy Anakreon még továbbra is megmaradt volna Samosban, a hol tüstént minden rend megbomlott, alig hihető. Hogy addig is, míg Athénbe ment, hol tartózkodott, vagy mindjárt Athénbe került-e, nem tudjuk.

11. Ephesosban ?

Schneider (Anmerkk. üb. d. Anakr. 267. lap) s követői azt hiszik, hogy Anakreon Polykrates megöletése után Ephesosba menekült s hogy ott szerzette Artemishez intézett himnuszát. Lásd az 1. sz. töredéket.

E gyanítás teljességgel alaptalan. Először is a himnus-ementette város a Lethaios partján volt :

*Örvendezve tekinted a
Lelkes férfiak otthonát
A lethaiosi partokon,*

a mi Magnesiára illik, de nem Ephesosra. Továbbá tudni való, hogy ez a költemény «hymnos kletikos», hivatkozó himnus, azaz olyan, a mely az istenséget akként hívja, hogy felsorolja előbb mind azokat a helyeket, a melyeken különösen tisztelik.

Abból tehát, hogy a himnusban Lethaios-melléki városról van szó, éppenséggel nem következik, hogy a költő ott tartózkodott volna.

12. Rhodosban ?

A 15. anakreoni dalban felszólítja a költő a jeles képirót, «Rhodos festő művészetének fejedelmét», hogy fesse le távol mulató szeretőjét, a minőnek leírja. A 16.-ban Bathyllos képét festeti vele s a végén ezt mondja :

*Ime itt Apollo képe :
E szerint alkosd Bathyllost,
S ha Samosba eljössz, alkosd
A Bathyll szerint Apollót.*

E szavak arról értesítenek bennünket, hogy ama szép leány meg Bathyllos nem ott időztek, a hol a költő meg a festő, hogy Bathyllos, s nyilván a leány is, Samosban mulatott, a festő műhelyét tehát más városban kell keresnünk : Schneider szerint Rhodosban, a mit abból következtetett, hogy Anakreon a festőt Rhodos művésze fejedelmének szólítja.

Ez az egész okoskodás összedől, mihelyt azt a két dalt Ana-

kreontól elvitatjuk; el kell pedig vitatnunk, mert az enkaustikára vonatkoznak, a mely «beégető», viasszal való festés Görögországban Anakreon után eredett s csak későbbi korban fejlődött ki. Rhodosban pedig a festészet csak Protogenes által lett olyanná, hogy Rhodos művészetének lehetett nevezni, a mely művész Nagy Sándor első utódai alatt működött.

13. Hipparchos udvarában.

Hipparchos udvara volt Anakreonnak másik fényes menedéke. Valamint Samosba, úgy Athénbe is meghívás következtében jutott. Hipparchos ötvenevezős hajót küldött érte — Samosba? vagy, mint mások hiszik, Teosba? arról nem értesülünk — s ily kitüntető módon hozatta magához (Platon Hipparch. p. 228. D. Aelianus Var. Hist. VIII. 2.).

Itt fejedelmi pártfogóján kívül más nagy emberekkel is megbarátkozott. Nevezetesen a nagy Xanthippossal, Solon atyjával társalkodott s a szép Kritiassal Dropides fiával, az ifjabb Kritias' Charmides' és Platon' ösével és Solon barátjával. Hogy Solonnal is közlekedett s a fiatalabb költőkre is hatást gyakorolt, bizvást elhihetjük. Mindenesetre a keosi Simonidessal is érintkezett, a ki akkoriban szintén Hipparchos udvaránál tartózkodott.

Athénben a Peisistratidák alatt a külső fény mellett tevékeny szellemi életet találunk.

Peisistratos halhatatlan érdeme, hogy a Homér-féle énekeket összegyűjtette és szövegüket kritikailag rendbe hozatta. E fontos munkát saját elnöklete alatt egy különös bizottság végezte, melynek tagjai voltak: Onomakritos Athénből, Zapyros Herakleából, Orpheus Krotonból. Wolf Frigyes Ágoston epochalis Prolegomenáiban a Peisistratos-féle bizottság tagjainl ezt a négyet gondolta: Onomakritost, Orpheust (Krotonból), Simonidest és Anakreont. Pusztá gyanítás a kétséget nem szenvedő régi jelentéssel szemben. (V. ö. Nutzhorn: Die Entstehungsweise der homer. Gedichte 20. 23. lap.)

Hogy Anakreon Athenben való mulatása alatt minő költemé-

nyeket szerzett, arról majdnem semmit sem tudunk, s annyiban e dalköltő jellemzése örökké hiányos fog maradni.

Hogy a Peisistratidák-rendezte fényes lakomáknál s ünnepi felvonulásoknál, a mikről a család oly híres volt, Anakreon szellemét is ragyogtatták, könnyen elképzelhető.

Platon mondja, hogy Kritiaszt, Solonon és sok más költőn kívül Anakreon is megénekelte.* Ez kétségkívül az akkori időben történt. Az 56. töredék, mely valószínűséggel Anakreonnak tulajdoníttatik, s így szól:

Miért nem engedsz borosan most haza térnem?

a mint Aischylos scholiastájától tudjuk, Kritiashoz intézett költeményből való. (A 124. töredékről, melyet Bergk Reliqu. 267. lap. Hipparchosra értett, lásd Stark Quæst. 6. lap.)

A 33. töredékről, melyet csak így sikerült fordítanunk:

Még Peitho akkor nem ezüstözött.

(v. ö. Pindarosnak a 6. fejezetben idézett szavait). Pindaros scholiastája és Tzetzes (Chiliad. VIII. 828.) az állítják, hogy Anakreon e szavaival Simonides pénzleső voltára céloz, mi ha igaz, e költemény is Anakreon atheni korába esik: előbbre nem, legfőljebb utóbbra.

Végre ebbe az időbe helyezzük a 112. sz. epigrammát, mely valami Telliasnak fogadalmi ajándékára volt írva s azon kéri Hermest, hogy Telliasnak

*a jogszerető euónymiaknak a földjén
Laktában boldog végzetű sorsa legyen.*

Euonymia vagy Euonymos egyik attikai községnek a neve.

Anakreon athénbeli tartózkodásának emlékét szoborral örökítették meg, mely az athéni Akropolison Xanthippos szobra mellett állott s mámorában éneklő költőt ábrázolt.

* Platon, Charmid. p. 158: „Mert atyai házatokat, Kritiasét, Dropides fiát, mind Anakreon, mind Solon, mind sok más költő olyannak magasztalta nekünk, hogy szépségre, erényre s egyéb úgynevezett boldogságra nézve kiváló.”

14. Az Aleuadoknál?

514-ben, nyolcz évvel Polykrates halála után, Anakreonnak új fejedelmi barátja is kimúlt, ugyancsak erőszakos halállal. Harmodios és Aristogeiton ölték meg, kiket az a híres skolion, melyet Arany János remek fordításából jól ismerhet az olvasó, e tettükért a haza megmentői gyanánt dicsőít.

Anakreon ott volt-e akkor Athénben, hová ment, mi volt további élete, arról semmi biztos tudomásunk.

Hogy Anakreon vénségében Teosba visszatért, a mely város a perzsa uralom alatt újra megnépesedett, a költő ottani sírjából következtetik. Egy a keosi Simonidesnek tulajdonított epigramma ugyanis így szól:

*Anakreont, a Múza miatt örök életű lantost,
Itt földi Teosban, hazai földön, a sír.*

Úgyde azok a sírok, mondja Müller Otfried, melyeket nagy embereknek hazájukban emeltek, sokszor csak kenotaphionok, azaz csak tiszteletükre emelt üres sírok, s az az állítólag Simonides-féle epigramma századokkal Simonides után keletkezhetett. Müller tehát valószínűbbnek találja, hogy Anakreon, miután mint Görögország legdúsabb s leghatalmasabb embereinek legkedveltebb vendége már ismeretessé vált s mint kellemes társalkodó általános hírre tett szert, a görög tartományok fejedelmeinél még azután is kapós volt s magukhoz vették. Müller szerint Anakreonnak a 103. sz. alatt álló epigrammája, mely valami fogadalmi ajándékra vonatkozik s így szól:

*Ezt neked, oh Dionys, hálából s városi diszül
Adta Echekratidas, Thessaliának ura.*

arra mutat, hogy költőnk az Aleuadokkal, Thessalia uralkodó családjával közel érintkezett. E család — a mint az Thessaliában már nemzeti szokás — vendégszerető s borkedvelő volt, akkoriban pedig a művészet és műveltség mellett is buzgólkodott.

Echekratidáson kétségkívül ugyanazt a thessaliai fejedelmet kell értenünk, a kinek Orestes fia 454-ben az athéniekhez folyamodott, hogy atyja uralmába visszahelyezzék.

Az Aleuadokkal való érintkezést nem vonjuk kétségbe. Anakreon a fogadalmi feliratot bizonyosan Echekratidas megbízó kérésére szerzette. Hanem arra nézve, hogy Anakreon élete utolsó szakát a görög tartományok fejedelmeinél töltötte volna, az a tény nagyon is elégtelen bizonyíték. Müller azonban a chronológiával is törekszik a maga véleményét támogatni. Szerinte az athéni kor az, melyben Anakreon dicsősége legmagasabbra emelkedett volt s akkor már jó öregnek kell őt képzelnünk; mert az ókor az ő neve hallatára egyáltalában mindig élni szerető aggastyánt képzel, a ki nem áttal őszt léteire a társas mulatságnak örvendeni s a szépségnek hódolni. Azért nem igen tartja lehetségesnek, hogy Anakreon a Histiaios-féle lázadáskor még életben volt, vagyis azt, hogy e lázadás Teosban érte s hogy a teosiakkal ő is Abderába menekült.

Abból, hogy az ókor Anakreont az élni szerető öreg képeül tekintette, még korántsem következik az, hogy már Athénben aggastyán volt. Egyébiránt egy 58 éves ember — annyi volt Anakreon a mi találgatásunk szerint Hipparchos halálakor — ha fiatalosan legyoskedik s tüzes bor- meg szerelmi dalokat költ, nagykönnyen megkaphatja azt, hogy öregnek, víg öregnek nevezték.

Itt van most alkalom egy chronologiailag el nem helyezhető adatot említenünk, t. i. azt, mely Anakreon betegségéről szól.

A ránk maradt töredékekben többször mondja Anakreon magáról, hogy ősz.

A 15.-ben a lesbosi lány csak neveti, mert már őszbevegyült a feje.

A 25.-ben Eros, látva, hogy állá őszül, kapja magát s elsuhan előle arany sugárzó szárnyaival.

Míg a 77. töredékben még fekete hajúnak mondja magát Anakreon:

Majd ha szürke szál vegyület fekete fürteim közé.

a 76.-ban már így szól:

Szép hajú, aranyruhájú lányka! hallgass rám öregre.

A mit a 43. maradványban mond, az már nemcsak ősz hajra, hanem valóságos vénkorra mutat.

Bergk abból, a mit Himerios Orat. V. p. 486. mond, hogy Anakreon betegsége után meghangolta lantját s újra dalokkal üdvö-

zölte kedves szerelmeit», azt következteti, hogy ez a súlyos betegség is okozhatta megöszülését, s így hamarább is ráragadhatott az öregféle elnevezés.

De minek is ez az okoskodás? Elég azt mondanunk, hogy Anakreon 85 évet élt s olyan költő, ki még ősz hajjal borról meg szerelemről énekel, ki szellemi frissességével még öregségében is az egész világot elbájolja, annyira sajátságos egy tünemény, hogy az utókor költői s művészei szívesen felkapták, s a teosi Anakreont, soha sem tekintve azt, hogy fénykora életének micsoda idejébe esett, állandóan öreg Anakreonnak ábrázolták.

Kell-e tanulságosabb példa, mint az az epigramma, melylyel Krinagoras átnyújtotta Antonianának (Antonius és Octavia szép leányának?) Anakreon verseit.

Anth. Pal. IX. 239.

Imhöl e szekrényben páratlan chárisi művek:

Öt könyvben foglalt édes igéjű dalok.

A kellemes teosi vén Anakreon

Szerzette bor s szerelmi istenek között.

E szent napra jövänk, Antonia, neked ajánlva,

A ki csodás szépség és remek elme ragyogsz.

Mintha bizony a vén Anakreon költötte volna mindazt, a mi ebben az öt könyvben foglaltatott!

15. Abderában.

Hogy Anakreon Abderában volt, azt már a 7. fejezetben említettük, csak az nem bizonyos, Harpagos idejében-e vagy a Histiaios-féle lázadáskor vagy pedig mind a két alkalommal ment-e oda.

A ki Suidas szavaiban nem kételkedik, a mely tudósítás a régi életrajzból került, a chronologia kérdésében hozzánk kell hogy csatlakozzék. Anakreon a mi számításunk szerint, a mikor a teosiaiakra újra Abderába vándoroltak, 77 éves volt. El kell fogadnia tovább azt is, hogy Anakreon Hipparchos halála után előbb-utóbb hazájába visszament; mert csak így van értelme, hogy ő is kivándorolt.

Anakreon maradványai közt kettő van, mely ottani időzése alatt készült. Az egyik a 100. sz. epigramma, mely egy vitéz har-

czosra van írva, a ki Abdera védelmében elesett. A másik a 130. töredék, melyben a költő a thrák sintiusokat említi, kik az abderaiak ellenségei voltak.

A Magyar Nyelvészet VI. 538—540. lap. valószínűvé tettem azt, hogy eme közmondás :

Abdera a Teósiak szép gyarmata.

szintén Anakreonról ered.

Strabon oly helyen idézi, hol Anakreonról szól, s e szavak egy Anakreonra nézve fontos eseményre vonatkoznak. Továbbá oly verset képeznek, mely minden tekintetben Anakreonhoz illik, úgy hogy semmi esetre sem fogunk egy távolabbi költőre gondolhatni, hanem e verset Anakreon-féle daltöredéknek tartani.

Ezt annál hajlandóbb vagyok tenni, mert Strabon idéz anakreoni helyeket (III. 151. XIV. 661. 633. a 8. 91. és 117. töredéket) és Hecker a Strabon XIV. 638. lapon álló eme közmondásról :

Most Syloson kegyéből jól elférhetünk.

szintén azt következteti, hogy Anakreonról ered.

Valamint ez a közmondás, úgy a mienk is csonkítatlan szökő hármasméret (trimeter iambicus acatalectus) t. i. $\alpha\lambda\lambda\eta$ első szótaga hosszú, a mi egészen Anakreon használata szerint való ; mert minden töredékében, hol e szó előfordul, az α hosszú. (Lásd 22. 63. 71. A 75.-ben rövidnek is állhatna.)

Hogy Anakreon ilyenféle trimetereket írt, bizonyítja a 84. 85. és 88. töredék.

Egyébiránt Müller Otfried és mások szintén Anakreon-féle versnek idézik, de úgy, mintha a régi kútfő azt világosan annak mondaná, és semmi bizonyítékra sem szorúlna.

Végre nem hallgathatom el, a mit Anakreon 55. töredékéről sejtek, mely Mænádokat («boráldó asszonyokat») említ s azokat «Bassarides»-eknek nevezi. Ezt thrák elnevezésnek magyarázzák, mi ha igaz, ez a töredék is — a többi bizonyítékokhoz fogva — Anakreonnak Thrákiában való tartózkodására vall, sőt talán azt is mondhatni, hogy ott készült.

16. Halála.

A mint a 3. fejezetben mondtuk, Anakreon valószínűleg 572-ben született, s minthogy Lukianos szerint 85 évet élt, halála 487-ben történt.

Hol halt meg, nem tudjuk. Az a sírvers, melynek elejét a 13. fejezetben közöltük, azt bizonyítja, hogy volt Anakreonnak Teosban sírja, de nem azt, hogy ott volt eltemetve is. E sír kerothaphion lehetett.

Plinius (N. H. VII. 7.) és Valerius Maximus (IX. 12, 8.) beszél, hogy Anakreon élete végén mazsolát szopogatott s azzal tengette fogytán levő erejét s hogy egyszer egy szőlőmag megakadt a torkában s attól megfuladt.

Valamint Sophoklesnek hasonló halállal való kimultát Lessing symbolikusnak magyarázza, úgy nyilván Anakreonnál is azt a gondolatot kell kiértetni e meséből, hogy az az isten, t. i. Dionysos, vette magához, a kinek szolgált volt. (V. ö. Leutsch, Philologus I. 128. sk.)

Ludovicus Caelius Rhodiginus (nem Caelius Sedulius, mint Wahl-nál, Anakr. német fordítása 44. lapján, se Caelius Calcagninus? mint Montfalconnál olvassuk) Anakreonnak különös halálát így énekli meg:

Szőllőszem küldött a halotti világba, te szent vén!

Elzárván az utat hattyúi hangod elől.

Környékezd sírját repkény meg földi borostyán!

S rózsavirág-illat lengje örökre körül.

Ámde a szőlőtő pusztuljon messzire innét,

Mert egyedül az volt szörnyű halála oka.

Annyira most Bacchus se szeretheti már a borágot,

Mely költőnk ellen ily fene tette fajult.

17. Emléke.

*A természetnek s az örömnnek az embere volt ő,
Dallott és borozott, míg élete el nem enyészett,
Pusztá gyönyört keresett s a dicső hírt lelte utában,
Halhatatlanságát mosolygra szerezte magának.*

Ily szépen jellemzi Anakreont Girodet, a jeles francia festő, ki nemcsak az ecsettel, hanem a lanttal is jól tudott bánni.

Anakreont nemcsak életében ünnepelték, hanem halála után is megörökítették emlékét. Képzőművészet és költészet egyaránt hódolt dicsőségének.

Azt a szobrot, melyet Pausanias (I. 25.) az athéni Akropolison Xanthippos szobra közelében látott, s mely Anakreont mámorában éneklő költőnek ábrázolta, már a 13. fejezetben a 28. lapon említettük.

A teosi síremlékről szinte szó volt már a 14. és 16. fejezetben a 29. és 33. lapon.

A Tivoli mellett talált hermaoszlopot, mely feliratáról nevezetes, szinte ismeri már az olvasó a 4. fejezetből. (Lásd a 8. lapot.) Leírását adja Visconti Iconographie grecque I. 14. lap.

Theokritos epigrammája, mely fordításunk szerint így szól:

*Vándor, figyelmesen szemléld meg e szobort,
S mondd el, majd a mikor hazádba értél:
«Láttam Teosban Anakreon ábrázatát,
A ki messze kivált a dallosok közt.»
Azt is, hogy ő az ifjak kedvelője volt,
S elmondottad egészen emberünket.*

arról értesít bennünket, hogy a teosiak szobrot emeltek Anakreonnak, a numismatika meg arról, hogy képét pénzeikre is verették. Az egyik pénz ülő alakban mutatja, szakálosan, lantját pengetve; egy másik állva, meztelenül, melléje írt névvel. (Rajzukat és leírásukat lásd Pelerin Supplem. III. 104. lap. Mus. Pembroke, P. II. No. 80, Visconti Iconographie grecque. Discours prél. p. 5. tom. I. p. 74. II. 6. Corp. Inser. Græc. tom. IV. No. 7760. Monfalcon, Odes d'Anacréon. Édition polyglotte p. XIII. Jahn Otto Abhandl. über Darstellungen Griech. Dichter auf Vasenbildern. Abhandlungen der philol.-histor. Classe der kön. Sächsischen Gesellschaft der Wissensch. III. köt. Lipcse 1861.)

1835-ben a Sabinában, a Montecalvo alatt lelték azt a szép márványszobrát, melynek képe könyvünket díszíti. Most a Villa Borghesében áll s a borghesei gyűjtemény legfőbb kincse. Bartoccini-készítette rajzát Brunn magyarázatával közlik az Annali dell'

Instituto di corrisp. archeol. XXX. 155. sk. lap. Monum. ined. d. Inst. Vol. VI. tav. 25. Ez voltakép Welcker jubilæumára készült értekezés, mely ünnepi alakban is megjelent e czím alatt: Anacreonte. Al chiarissimo F. T. Welcker stranno festosa offerta dall' Instituto archeologico. Roma 1859. fol.

A Görög Anthológiában három epigramma van, mely Anakreon szobrára vonatkozik: kettő Leonidas Tarentinustól, egy meg Eugenestől. A Leonidasfélék így szólanak:

Anth. Plan. 306.

*Nézd csak a bortul egészen elázott vén Anakreiont,
A hogyan az tántorg a kerek oszlopon itt.
Sóvárgó szeminek pillái epedve mozognak,
S nézd a ruhát, hogy lóg rajta bokáig alá.
Mint afféle boros már elvesztette sariját,
Egyget, a másikkal lába-inogva csoszog.
Zengi Bathyllt a vágyni valót, majd zengi Megistest,
A szerelem-hangü kobzot emelve kezén.
Vigyázz rá, Dionysos atyánk! nem járja sehogysem,
Hogy Bacchos hívét Bacchos elejtse maga.*

Anth. Plan. 307.

*Az öreg Anakreon hogy botlik ittasan!
Földön huzódik a lecsúszott köntöse,
Csak egyik lábán van még rajta a cipő,
A másikat útközbe hagyta valahol.
Pengetve lantja húrjait megénekli
A szép Bathyllt és a szép Megistenst.
Bacchos! vigyázz, hogy el ne düljön az öreg.*

Eugenésé (Anth. Plan. 308.) így:

*Te a szerelmi isteneknek czinkosát,
Anakreont a téji hatyút rászédéd
Nektár-ajándokoddal, édes Gondüzönk!
Rézsüt tekintget, földön húzza köntösét:
A fél sarija is mutatja mámorát.
De mind a mellett kobza hymnust zengedez:
A szép Szerelmek édes kínos élvezet.
Bacchos! vigyázz, hogy el ne düljön az öreg.*

Welcker ezen epigrammabeli rajz durva vonásain annyira megbotránýkozott, hogy pusztán költői ötletnek vette s el nem akarta hinni, hogy e versek valódi szoborra vonatkoznak. Jahn azonban valószínűvé teszi, hogy csakugyan az athéni szobrot ábrázolják, mely Perikles korából, Kresilastól való volt.

Brunn azt vitatja, hogy az a szobor, melyet Pausanias az athéni Akropolison látott s az epigrammák leírnak, a borghesei szobornak az eredetije. Jól mondja azonban Jahn, hogy a leírás csak álló vagyis inkább előrelépő alakra illik; már pedig a borghesei szobor az agg költőt ülő alakban mutatja. Azért jelenleg az a hiedelem, hogy a borghesei szobor ama szobornak valami másolata, mely Teosban volt felállítva.

Most tavasszal közölte a római *Bullettino della Commissione Archeologica*, hogy Rómában a Porta Portese előtt valamelyik villában egy pentelikus márványból faragott, 0,55 méter magas mellszobrot találtak, mely Anakreont szakállas öszöregnek ábrázolja. Rövid fürtös haja szalaggal van felkötve; a fej a bal váll felé hajlik. A mellszobor, az orrát kivéve, melyet ki kellett egészíteni, jó karban van.

Még két váza-festményt kell szóba hoznunk. Az egyiket már a 9. fejezetben említettük. A vázát Vulciban lelték s most a Durand-féle gyűjteményé. A reá festett lantos «Anakreon» névvel, a mellette álló két ifju közül az egyik «szép Nymphes» felirattal van megjelölve.

A másik egy ugyancsak Vulciban lelt s most a brit muzeumban őrzött amphorán való kép. Célzást látnak benne ama szép adomára, melyet Tzetzes Anakreonról meg a hú kutyájáról mesél. Az olvasó mindenesetre nevetni fog, ha megmondom, hogy ezt az adomát még Meidingernél is megtalálni, ellenben a tudósok rendszeren elhallgatták, úgy hogy Welckernek kellett figyelmeztetni őket, ne hagyják egészen szó nélkül.

Anakreon, mondja Tzetzes, egyszer Teosba indult a vásárra. Rabszolgája és kutyája kísérte. Útközben a szolga félrement a sűrűsbe s mikor odább állott, a letett pénzes zacskót a földön felejtette. A kutya azonban ott maradt őrzőnek. Mikor több nap múlva Anakreon és a szolga Teosból arra visszatért, a kis kutya hozzájuk

fut, megmutatja nekik a jól megőrzött pénz helyét s azzal rögtön meghalt.

Az amphora egyik oldalán koszorús férfi van ábrázolva, a mint előre menve, lantot penget s énekel. Mellette kis kutya szalad. Birch Sámuel (Observations on the figures of Anacreon and his dog etc. London, 1845.) ezt a képet a Tzetzes-mesélte adoma miatt Anakreonra magyarázza, a mi első pillanatra helyesnek látszik, s több tudós helyeselte is, csakhogy az egész dolog ingatag alapra van fektetve; mert Aelianus (Hist. Anim. VII. 29.) ezt az adomát egy ismeretlen kolophonon kereskedőről meséli, és Tzetzes azt mindenestre félreértésből Anakreonra tukmálta. De ha nem így volna is, a képmagyarázat helyessége még mindig kétséges; mert ez a kép nemcsak azon az amphorán van, hanem sok egyéb edényen is találkozunk különféle változatokkal. (Lásd Jahn id. munkáját.)

A mi az irodalomnak Anakreon iránti hódolatát illeti, egész sor költeményt bírunk idézni, mely mind Anakreonra vonatkozik.

Sappho 26. töredékét, mely vagy egészen koholt, vagy legalább annyiban, a mennyiben a teosi öregre van értve, lásd a 10. fejezetben, a 22. lapon.

Aristophanes verseit már fennebb idéztük. Lásd a 17. lapon.

A **keosi Simonides** neve alatt két epigramma szól Anakreonról: a 183. és 184. sz. Bergk abban van, hogy egy sem Simonidesé, hanem talán Leonidas Tarentinustól való mind a kettő. Welcker és Schneidewin csak az elsőt vitatja el tőle. Magyarra egyik sincs még fordítva. A 184. számúnak az elejét a 14. fejezetben közöltük. (Lásd a 29. lapon.)

A szellemes **Kritias**, ki nemcsak mint költő s tudományos író, hanem mint a 30 tyrannus egyike is ösmeretes, ily szép sorokban ígéri Anakreonnak a halhatatlanságot (7. sz.):

*Őt, a ki fonta a női daloknak az énekét egykor,
Anakreont Hellasba Teos küldötte az édest,
A lakomák örömét, a nők szerelemre csalóját,
Fuvola-nem-szeretőt, lant hívét, búttalan édest.
A szeretet hozzád nem arul soha és nem enyészik,
Míg fiu borral elegy vizet önt a billikomokba
És a köszöntésre jobboldalt körbe kínálja,
S női karok szent éjjelen át szent ünnepet ülnek,*

*S a bor-locsesantó játékra kitűzik az állványt,
Ércznek a magzatját felfogni a bacchusi csöppet.*

(A 8. vers a «pannyehis» nevű ünnepekről, a 9—10. a «kottabos» nevű játékról szól. Lásd Arany Aristoph. Békák 358. v. és Béke 1160. v.)

Theokritos 16. epigrammáját lásd a 17. fejezetben a 34. lapon. Rajtam kívül még kettő fordította: Guzmics, Theokritosz maradványai. 1824. Győrött. 127. lap. Szabó István, Kisf. Társ. Évl. XVIII. 317. lap, hol «Teosban» helyett toll- vagy sajtóhibából «Thasosban» áll.

Hermesianax úgy éneklí meg Anakreont, hogy Sappho szeretőjévé teszi, a mi persze csak költött dolog, a mint azt már a 9. fejezetben tudattuk. Költeményének eredeti szövegét lásd Bergknél Anthol. Lyr. 1. kiad. 116. lap. Anakreonra vonatkozó része fordításunk szerint így szól:

Hermesianax 2, 47—56.

*Mennyire kedvibe járt Alkaïos, a lesbosi lantos,
Sapphónak, zengvén neki szerelme hevét,
Jól tudod. A költő kedvelte a fülmile hangját,
S hódolatával igen bántja a téji dalost.
Mert a mézes Anakreon is sóvárga utána,
Lesbosi lányok közt látva sugárzani őt.
Majd odahagyva Samost, és majd odahagyva hazáját,
A szőlőtermőt, mellyet a dárda igáz,
Átrándult a boros Lesbosba s gyakorta tekintett
Lektos béreze felé, aeoli tengeren át.*

Leonidas Tarentinus két epigrammáját, mely Anakreon szobrát írja le, a 17. fejezetben közöltük. (Lásd a 35. lapon.) Az első (t. i. Anth. Plan. 306.) megvan más magyar fordításban is: Görög Virágok az Anthologiából. Szedegette Sz. I. Kassán, Werfer Károly tulajdona. 1834. 73. lap. «Sz. I.» annyi mint Szabó István.

Dioskorides (Anth. Pal. VII. 31.) így köszönti Anakreont:

*A ki a thrák Smerdist oly lázasan égve szeretted,
S ünnepi éjeknek kar-fejedelme valál!
Vidám Múza-kegyeltje, Anakreon! a ki Bathyllért
Gyakran ital közben sírtad a könnyeidet!*

*Borforrás szökhék számodra magátul a földből,
 S ambroziás nektár mennyei főből alá.
 Önként hozzon a kert violát, estvéli virágot,
 S tápláljon mirtust néked a harmatozás.
 Járd el mámorosan még ott is Déo honában,
 Átalölelve a szép aranyos Eurypylét.*

Fordította Szabó István is, Görög Virágok 55. lap.

Antipater Sidonius öt epigrammát írt Anakreon sírjára: Anth. Pal. VII. 23., 26., 27., 29., 30. Az első Pécsi János fordítása szerint, mely az Uj magy. Muzeum 1858. 301. lapon jelent meg, így szól

*Zöldüljön repkény Anakreon sírod oromján,
 És gyönyörű pázsit füve virítsa körül.
 Csörgjenek a patakok tejjel kömpölygve fehéren,
 Illatos édes bor folyjon a földből elő ;
 Hogy még hamvad is ott tetemiddel örülne gyönyörben,
 Hogyha halottaknál vigadozás lehető.
 Ó te, ki a lantot szeretéd, s annak dala közben
 A szerelem karján élted az életet át.*

A többi négy még nincsen magyarra fordítva. A 27. számúnak a vége így szól:

*Ennek a háromnak : Múzsának, bornak, Erosnak,
 Volt szentelve egész életed, édes öreg !*

Meleagros, a szellemes epigrammaíró, ki tudvalevőleg az első Anthologiának a szerkesztője, «Koszorú»-jába édes anakreoni dalokat is font, mit verses Előszavában így fejez ki (Græfe kiad. 1, 35—6. Anth. Pal. IV. 1, 35—6.):

*Benne van Anakreon, ama nektár-ízű dalocskák :
 Mint alagylák közzé font buja székfűvirág.*

Meleagrosnál anthemion áll, a mely szó csak itt fordul elő a görögben, s így meg nem mondhatni, micsoda növény ; de megvan a latinban Aemilius Macernél, Alexander Severus korabeli jogtudósnál, kinél egyenlő értelmű anthemissal, mi kamillát = székfűv. szikfűvirágot = pipitért jelent.

Szabó István, ki az egész «Koszorú» czímű előszót lefordította (Egyet. philol. Közl. IV. 562—563.), e két sort így ülteti át a magyarba:

*És bele tűzte Anakreonék nektárilag édes
Énekeit, bele a gyöngyalaggákkal együtt.*

Azért idézem, mert figyelmeztetni akarom az olvasót, hogy az «Anakreonék»-on ne Anakreontikusokat értsen, s hogy a második sort úgy is magyarázzák, hogy Meleagros ott Anakreonféle alagykát említ.

Eugenestől egyebet sem ismerünk, mint azt az epigrammáját, mely Anakreon szobrára vonatkozik, s a 16. fejezetben már közelve van.

Julianus Aegyptius két epigrammát írt Anakreon sírjára (Anth. Pal. VII. 32. és 33.). Az első ezt mondatja Anakreonnal:

*Gyakran élénekelém s még egyre kiáltom a sírból:
Ember igyál, mielőtt ebbe a porba vegyülsz.*

(Szabó István is fordította, kétszer: Görög Virágok 86. lap, és Kisf. Társ. Évlap. XVIII. 310. lap. Pécsi János is Uj magy. Muz. 1858. I. 303. lap.)

A másik meg így szól:

*Meghaltál sok ivástul, Anakreon! « Ám sokat éltem.
És te, ha nem borozol, mégis a sírba kerülsz.»*

(Fordította Szabó István is, kétszer: Athenæum 1838. II. f. é. 618. lap, és Kisf. Társ. Évlap. XVIII. 310. lap. Székács is, Uj magy. Muzeum 1850. I. 391. lap.)

Két epigramma van ismeretlen szerzőktől. Az egyik

Anth. Plan. 309.

*Itt látsz engem a téoszi vént, az örökre szerelmemt:
Kedves voltam a nők, kedves az ifjak előtt.
Látod a mámortól nehezült szememet s a virasztós
Éji mulatságok kellemetes nyomait.*

A másik Anth. Pal. VII. 28.

*A mikor itt elmégy Anakreion sírja tövénél,
Öntözd meg borral: mert bor ivója vagyok.*

A mitylenei **Krinagorasnak** Anakreon verseihez írt ajánló sorait a 14. fejezet végén közöltük. (Lásd a 31. lapon.)

A mi a római költőket illeti, **Horatius** három helyütt emlékszik meg Anakreonról,

Od. IV. 9, 9. az az ismeretes mondása:

*Nec si quid olim lusit Anacreon
Delevit aetas.*

Virág Benedek fordítása szerint:

*A mit danolt volt hajdan Anacreon,
Fen van ma is még.*

Az Od. I. 17. száma valami Tyndarishnak szól olyformán, hogy azt Anakreon utánzójának tünteti föl:

*Itt óvnak a mély völgy hűvös árnyai
A nyári héctől, s mentre dalolhatod
Teosi lanton szőke Círcét
S Penelopét, kik egyért rajongtak.*

(A Barna-féle fordítás a fide Teia-t nem fejezi ki.)

Az Epod. XIV. 9—12. vre már a 10. fejezetben hivatkoztunk:

*Azt mondják, ép úgy lángolt a Samosbeli ifju
Bathyllusért Anacreon,
A ki üreg kobozán sokszorta siratta szerelmét
S nem oskolázta verseit.*

(Igy Virág Benedek fordítása segítségével. Barna a samosi Bathyllus helyett tengerparti Bathyllát mond és leányra gondol.)

Propertius «a mi öregünk»-nek nevezi a teosi költőt Eleg. II. 34b., 29—30. vben, mely Bährens valószínű emendatiója szerint így szól:

*Aut quid nunc Tei tibi prosunt carmina lecta?
Nil iuvat in magno noster amore senex.*

Lásd Bährensnek Propertiushoz való Protegomená-i XXXII. lapját.

Ovidius a Szerelem művészete III. 330. vben arra inti a tetszeni vágyó nőt, hogy ismerje

A boros aggastyán teosi lantja dalát.

Keservei II. 363—4. vben így jellemzi Anakreon költészetét:

*Mit tanított egyebet, mint bort elegyíteni Venussal
A dalos aggastyán teosi lantja nekünk?*

A Szerelem orvosságai 761—2. vben meg így:

*Sapphó megjavított szeretőm számára dalával
S teosi Műzsa se tett zordszívű férfiuvá!*

Hogy az alexandrin tudósok, a kik a 9 legjelesebb görög lantos **kánonját** megállapították, Anakreont is belevették, mit a Mehlhorn-féle Anakreon-kiadás tudós kritikusa megfoghatatlanul kétségbe vont (lásd Welcker Kl. Schr. II. 369.), az sok helyből kiderül.

A pindari scholionokban levő emlékverset, a «Heroelegeion»-t, már a 4. fejezetben említettük. (Lásd a 7. lapon.) Anakreont a legjelesebb lyrikusok rendjében az 5. helyre teszi: Alkaios, Sappho, Stesichoros és Ibykos után; Pindaros, a keosi Simonides, Bacchylides és Alkman elé.

Az Anth. Pal. IX. 184. epigrammája ismeretlen szerzőtől ebben a sorban nevezi meg a lantosokat: Pindaros, Bacchylides, Sappho, **A n a k r e o n**, Stesichoros, Simonides, Ibykos, Alkaios és Alkman.

Az Anth. Pal. IX. 571. szintén ismeretlen szerzőjű epigramma meg ilyen sorban: Pindaros, Simonides, Stesichoros, Ibykos, Alkman, Bacchylides, **A n a k r e o n**, Alkaios és Sappho.

Tzetzes költeménye (Cramer Anecd. Oxon. III. 334.), mely a lyrikusok különbségéről szól, a legjelesebbeket így sorolja elő:

*Korinna, Sapphó, Pindaros, Bacchylides,
Anakreon, Ibykos, Alkman, Alkaios,
Stesichoros, Simonides: mind összesen
A legtökéletesebb tízes társaság.*

Látnivaló, hogy valamennyi névsorban benne van Anakreon. A sorrend ugyan nem egyforma; de eszünkbe kell vennünk, hogy valamennyi kútfő verses alakú, s azért csak a nevekre ügyeltek, de nem egyszersmind arra, hogy a kánon mily sorba állította össze. Az is kiderül, hogy kik tartoztak a kánonba: valamennyi kútfő ugyanazokat a neveket említi. Tzetzes csak annyiban tér el a többitől, hogy beleveszi Korinnát s így a legjelesebb lyrikusok számát még egygyel megtoldja.

ANAKREON MŰVEI.

1. Költeményeinek négy faja.

Cicero azt mondja, hogy Anakreon egész költészete szerelmi költészet, Strabon meg azt, hogy egész költészete telve van Polykrates dicsőítésével. Sem az egyik, sem a másik nyilatkozatot nem szabad szorosan vennünk. Cicero csak annyit akar vele mondani, hogy Anakreon par excellence szerelmi költő, nem tekintve azt, hogy egyéb költeményeket is írt, Strabon meg csak Anakreon fénykorára, samosi életére gondol, a mikor Polykrates udvari költője volt, s hogy akkori költészete mindenek fölött Polykrates-sel, azaz Polykrates-sel és egész udvarával foglalkodott.

Krinagoras ajánló verse szerint az az ötkönyvre terjedő Anakreon-példány édes igéjű dalokat foglalt magában, melyeket Anakreon bor- és szerelmi istenek között szerzett, azaz: bor- és szerelmi dalokat. Abból, hogy egyéb fajokat nem említ, korántsem következik az, hogy Anakreon csak bor- és szerelmi dalokat írt, sem az, hogy ama példány Anakreonnak nem összes verseit foglalta magában. Krinagoras csak a földolgot említi, az egyébfajta költeményt, a mi nagyon kevés volt, nem. Egyébiránt meglehet az is, hogy ama példány Anakreon válogatott dalaiból állott.

Anakreon a szó teljes értelmében lyrikus költő volt, s a régiek tanúsága szerint négyféle lyrikus költeményeket írt: hymnuso-kat, melosokat, jambusokat és elegiákat. Fenmaradt töredékeiből mind a négy fajra akad példának való.

Hymnus vagy hymnustöredék: az 1. (Artemishez), a 2. (Dio-

nysoshoz), s valószínűleg a 65. sz. is (Eroszhoz). Himerios, úgy látszik, több Anakreon-féle himnust ismert, s a 124. tör. is himnusból ered. Az 1. sz. általános jellemű himnusnak mutatkozik, de a 2. és 65. után ítélve, nagyobbrészt inkább olyanok lehettek, melyek — Bernhardy kifejezése szerint — «az isteneket a szív sovárgása és röpke kívánságai közé szótták.»

Hogy Anakreon egyrészt kevés, másrészt meg inkább ilyen, hogy úgymondjam szerelmi himnusokat szerzett, annak az szolgál magyarázatául, a mit Pindár scholiastája (Isthm. II. 1.) Anakreonról mesél. Kérdezték tőle, miért nem ír himnusokat az istenekre? miért a fiúkra? s ő azt adta okul: «mert azok a mi isteneink».

Egyébiránt a mi a himnus nevet illeti, meg kell jegyeznünk, hogy néha általánosabb értelemben is veszik. Például Anakreon maga a threnost, a gyászeneket (171. tör.) himnusnak mondotta, s valami hetaerát polyymnosnak, sokaktól megénekeltnek nevezett (156—9. sz.)

A **melos** két fajra szakad: a kari énekre s a szorosabb értelemben vett melosra, mit mi dálnak nevezünk.

A kari ének művészien szerkesztett versszakokból állott, különösen rátanított karok énekelték, mimikus tánczczal járt, s mind csak ünnepeken nyilvános czélnek szólt.

A szorosabb értelemben vett melos az, melyet egyen vagy többen lantszó mellett énekelték, mely vagy kata stichon, azaz úgy volt szerkesztve, hogy egyik verssor olyan volt, mint a másik; vagy könnyű szerkezetű rövid versszakokból állott. Ennek az utóbbi fajnak Anakreon a mestere. Dicsőségét ezen melosainak, nevezetesen szerelmi s bordalainak köszöni.

Szerelmi dalok maradványai: a 3., 4., 7., 13. A., 14., 17., 18., 19., 23., 24., 25., 33., 41., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 51., 58., 61., 66., 73., 74., 75., 76., 89., 93., 96., 118., 120., 129., 169., 170. töredék.

Bordalok maradványai: a 6., 39., 42., 53., 54., 62., 63., 92., 135. töredék. A bordal görög neve paroinion; de symposiakon-nak is mondják. Az egyik «borhoz», a másik «symposionhoz való dal». Mind a két elnevezés egyre megy. A bordalnak különös faja a skolion, kicsi, helylyel-közzel rögtönzött dal, melyet a legügyesebbek

egy és ugyanazon tárgyról többszörös változatokkal énekeltek. Gyakran erkölcsi czélzatú. Anakreon töredékei közt az efféle nem találkozunk, hacsak a 63. számút nem kell skolionnak nézni, a melyben azt mondja a költő, hogy

*Ne tegyük oly kiabálást,
Ahogy iddoggál a szittya,
Hanem édesen mulassunk,
S az italba dalt vegyítsünk !*

A 94. sz. szintén hasonló irányú; de ez nem dal, hanem elegia. Hogy Anakreon skolionféle bordalokat is írt, kiderül Athen. (XV. 693.) szavaiból, a ki Aristophanes «Lakmározók» című vígjátékából ezt a verset is idézi:

Zengj el nekem skoliont Alkaios- s Anakreontól.

Míg a melos aeli törzs sajátja s Anakreon e tekintetben az aeli költőkhöz támaszkodik, addig a **jambus** már eredeténél fogva ióni termék. E versfaj a legkülönbözőbb hangulatok kifejezésére való; de főleg a szatirának s mindan afféle élénk polemiának szolgál. Ha igaz, hogy iambos iapto igével rokon, úgy e név az efajta verset «hajító» versnek mondja, s már maga mutatja, hogy minő fegyvernek használták. Ép azért nemcsak a jambusmértékű verset hítták jambusnak, hanem néha másalakú szatirát is.

A jambusféle költemények igen jellemzők Anakreon egyéniségére nézve. Nála hiába keresnők azt a politikai hevet, mely Archilochost és Alkaiost hajtja; ő mint udvari költő, mint Polykrates és a Peisistratidák barátja, nem bántja a tyrannusokat, s a mint a 15. töredékben mondja, nem hajol a néphez: csak hazájának a sorsa az, a mi iránt nem közömbös, a mint ezt a 36. és 72. töredék mutatja. Az utóbbiban Teos sorsát siratja:

Várunk falkoszorúja összedőlve !

az előbbiben meg haza sóhajt:

Látni fogom bajba merült hazám'.

A 117. sz. is Teosra vonatkozó dalból való.

Hogy Anakreon jambusokat írt, azt a Pindar-féle életrajz kétszer

is mondja. Eudokia is különösen említi. Az Etymologicum Magnum a 87. töredéket, mely így szól:

*En elvirult és elnyűvött asszony leszek,
Mit bujaságod okoz.*

egyenesen úgy idézi, hogy «Anakreonnál a jambusban». Itt a trimeter iambicusra epodus következik. Ugyanazt látjuk a 88. töredékben is:

*És el se zárva duplaszárnyu ajtaját,
Szép nyugodtan alszik.*

Pusztá trimeterek a 84. és 85. tör.

A mi Anakreon gúnyverseit illeti, azok nemcsak «jambus»-ok, hanem egyéb mértékűek is. Ép azért Schneidewin ezeket is tartalmuknál fogva a jambusok rovatába iktatja. (V. ö. Welcker Kl. Schr. I. 260.) Legnevezetesebb közülök a 21. sz. Artemon ellen, melyet Eurypylénél a 22. lapon említettünk. A Smerdies ellen intézett, de alattomban Polykratest sújtó verseket szintén már a 18. lapon idéztük. Mindezekből látni való, hogy Anakreon leghevesebb kifakadásait leginkább a sértett szerelem sugalta. De nemcsak versenytársai ellen szórja nyíleit, hanem másokat is bánt, a kik nevetséges vagy aljas voltukkal bosszantják. A 68. töredékben csúfolja a kopasz Alexist, a ki vén létére még leánynézőbe jár, a 68.-ban azt mondja valakiről, hogy

Nem ő revé el a lányt, a lány revé el őt.

A 90. töredék iszákos, lármás asszonyról szól, a 156—159. meg arról, mennyi mindenféle csúfnevekkel illeti Anakreon a szabad személyeket. Horatius scholiastája szintén említ Anakreontól való szatirát (l. a 133. sz.).

Hogy Anakreon **elégiákat** is írt, bizonyítja Suidason és Eudokia császárnén kívül Hephaestio is, ki a 95. töredéket egyenesen úgy idézi, hogy «Anakreonnál az elegiákban». Elegiákból valók a 94—99. töredékek. A 98.-nál kétséges, vajjon nem Macedoniusé a mondat metrikus alakja; a 99.-nél meg az, hogy a teosi Anakreon volt-e a szerzője. (Lásd Egyet. philol. közl. I. 340.). Az idézett töredékeken kívül, úgy látszik, még a 121., 130., 161., 164. és 170. is elegiákból valók.

Az elegia név tágabb értelemben csak a versmértéket jelenti, azért jól mondja Welcker, hogy bele kell értenünk az epigrammákat is. Az Anthologia 19 epigrammát tulajdonít Anakreonnak; de a 115. és 116. nem az övé; a többi közül a 100., 103., 104. még a leghitelesebbek.

2. Anakreon töredékei.

Görögország legnagyobb lyrikusai közül egyiknek a neve sem oly kellemző, oly népszerű mint Anakreoné. Valóságos irónia, hogy dalai, melyekről azt énekelte Horatius, Nec si quid olim lusit Anacreon delevit aetas, majdnem mind elvesztek. Hangjuk elpendült; de a visszhang tovább vitte szellemük alkotó hatását, melyről még ma sem mondhatni, hogy a mulandóság erőt vett volna rajta.

Kétséget sem szenved, hogy Polykrates és a Peisistratidák, a kik könyvtárakat alapítottak volt, Anakreon dalait is összeírátták és eltétették. Az alexandrin tudósok kritikailag rendezték és kiadták. Ők voltak, úgy látszik, az elsők, a kik könyvekre osztották. A Krinagoras-említette példány (lásd a 31. lapot) öt könyvre terjedt. Antipater Sidonius (Anth. Pal. VII. 26.) epigrammájában ugyancsak könyvek vannak említve. Vándorom! — mondja ott Anakreon —

*Vándorom! a mikor éred Anakreon egyszerü sírját,
Hogyha netán hasznát vetted a könyveinek,
Áldozz hamvainál stb.*

A kútfők szerint Anakreon 13B. töredéke az I., a 16., 41., 52. és 60. a II. könyvből való. (A florencezi kézirat az 52-et I. könyvbelinek mondja.)

A III. könyvet említi Photius a 127. töredéknél, s Porphyrio Horatius I. 27. ódájához, melyről azt mondja, hogy a gondolat Anakreon III. könyvéből van véve. Eszerint a 63. tör. ebből a könyvből való.

Anakreonnal foglalkodtak: Zenodotus Ephesius, Aristophanes Byzantinus, Aristarchus s még mások.

Hephaestio p. 125. «mostani kiadás»-t említ, melyről azt gyanította Bergk, hogy az Aristophanes-féle kiadást kell rajta érteni.

Anakreonnak a kánonba való felvételét már a 41. lapon tárgyaltuk.

Hogy Anakreon költeményeiből alig maradt valami reánk, azt a byzantinus papok vakbuzgóságának kell felrónunk.

Igen érdekes, a mit erre nézve Giovanni de' Medici, ki mint pápa (1513—1521.) X. Leo nevet viselt, növendék-korában Demetrios Chalkondylestől hallott. Chalkondyles 1428-ban Athénből Olaszországba menekült volt, sok ideig Perugiában, Rómában s egyéb helyeken tartózkodott, míg 1479-ben Florenczbe hítták a görög nyelv tanítójának, itt 1492-ig működött, 1492-ben Milanóba ment, a hol 1510-ben meghalt.

Giovanni de' Medici így beszélt el a dolgot unokatestvérének, Giulio de' Medicinek, a ki mint pápa VII. Kelemen név alatt ismeretes: «Még fiú-koromban hallottam Demetrios Chalkondylestől, a jeles görög tudóstól, hogy a görög papoknak oly nagy tekintélyük volt a byzantinus császárok előtt, hogy azok miatt bátran elégethették a régi görög költeményeket, főleg azokat, melyekben szerelmi istenekről, erkölcstelen enyelgésekről, hűtlen szeretőkről volt szó; s így pusztultak el Menander', Diphilus', Apollodorus', Philemon', Alexis' szindarabjai, és Sappho', Erinna', Anakreon', Mimmermus', Bion', Aleman', Alcaeus' énekei; ezek helyébe tették a mi nazianzi költőnknek a verseit; noha ezek a mi feleinket nagy vallásosságra buzdítják, tiszta atticismust, helyes görögséget még sem tanulhatni belőlük. Azok a papok ugyan csúful bántak a régi görögökkel; hanem megmutatták vele, hogy tiszta erkölcsű, becsületes és vallásos emberek voltak.» (Eredeti szövegét lásd a Fischer-féle Anacr. 3. kiad. LVI. lapján.)

Egyébiránt meglehet, hogy az utánzások napról-napra növekvő száma is ártott Anakreonnak. Miattuk a költeményeit lassankint elhanyagolták, míg végre egészen feledésbe mentek. Stark kétli, hogy a maguk épségében addig fenmaradtak volna, a mikor a IV. században az a szerencsétlen autodafé annyi pótolhatatlan költői remeket megsemmisített. Azt hiszi, akkor közkeletű anakreoni utánzatokat égettek el.

Abból, hogy az utánzások káros hatását lehetőnek mondjuk, korántsem következik az, hogy Stark hiedelmét is magunkóvá

tegyük. Ha Anakreon költeményei már nem forogtak is közkézen ; de könyvtárakban még mindig találkozhattak, s a mint az Chalkondyles szavaiból gyanítható, a byzantini papok a könyvtárak kincseit pusztígtatták.

Azt a keveset, a mi Anakreon költészetéből ránk maradt, azt régi írók idézeteinek köszönjük. Ezekből eddigelé összesen 173 számra menő maradvány került ki.

Anakreon kiadói azelőtt többnyire csak a Henricus Stephanus-tól fölfedezett, Anakreon utánzatán alapuló «Anakreoni dalok»-at tették közzé, ezeket olvasták és magyarázták az iskolákban, ezeket fordították és utánozták, s ezek szerint alkottak képet maguknak Anakreon költészetéről. Pedig már Henricus Stephanus kezdte volt a valódi töredékeket gyűjteni, mind Anakreon-kiadásában, mind Poetarum Lyricorum Syllogéjában. (Lásd az 57. lapon való jegyzetet.) Stephanust követte Andreas Schottus (Observatt. Humann. 2, 61.) és Fulvius Ursinus, mely utóbbi őt e téren messze túlhaladta (Carmina Lyricorum p. 130—152., 320—328. Antverpiæ A. 1568.) Ursinus után tetemesen szaporították e töredékek számát Barnes, 1695—1712. cambridgei tanár, és Joannes Cornelius de Pauw, utrechti canonicus a múlt században, kik magyarázatokat is csatoltak hozzájuk.

Milyen kevés hasznukat vették akkoriban e nagy fáradsággal egybegyűjtött, nemcsak nyelvészeti és metrikai, hanem æsthetikai szempontból is, töredék létükre becses kincseknek, mutatják Baxter szavai, melyeket Anakreonja 2. kiadásának előszavában Barnesius-hoz kevésbevevőleg intéz: *Laudo equidem diligentiam tuam, mi Barnesi, atque otiosum laborem in enarrandis lepidissimi huius scriptoris Fragmentis. Verum cum vel sententia sint plane nulla vel perquam exigua; satius duxi quisquillas istas ad pristinas suas sedes, sive potius latibula, remittere, quod non sint instituti nostri.*»

Mikor Fischer János Frigyes, a lipcei Thomasschule rectora s a lipcei egyetem magántanára 1776-ban Baxter Anakreonját másodízben kiadta, e kiadásba a töredékeket is fölvette. Külön czímük, melyet érdemes egészen közölni, mert a töredék-gyűjtemény egész történetét foglalja magában, így szól:

Reliquiæ Anacreontis quædam aliæ ab Henr. Stephano Fulvio Ursino Josua Barnesio et Joh. Corn. Pavo collectæ e recensione Barnesii. — Variet. Lectionis adiecit numerumque fragmentorum augere instituit Joh. Frid. Fischerus. — Accessere poetarum quorundam græcorum epigrammata in Anacreontem e recensione Barnesiana.

A Fischer-Baxter-féle 3. kiadásban, mely 1793-ban jelent meg a «reliquiák» száma 146 (12-vel több, mint a 2.-ban).

Közéjük van fölvéve 4 olyan dal, mely az Anacreonteumok közé tartozik, t. i. az 1., 2., 3. és 30. = nálunk 58., 56., 39. és 62. anakr. dal. Anakreonnak (a mi számozásunk szerint) 1., 43., 50., 62., 63., 65. és 75. töredéke viszont az Anacreonteumokhoz van csatolva 60., 56., 63., 64., 57., 58. és 61. ódának. Az epigrammák külön rovat alatt állanak. Számuk 20.

A Fischer-féle kiadás után megjelent kiadások az addig történt gyűjtés eredményén alapszanak; de többnyire csak azokat a töredékeket közlik, melyek az elődöknél az ódákhoz csatolva.

Első, ki az egész anyagot szigorú kritika alá fogta és rendszerezen feldolgozta, Bergk. Külön munkát szentelt Anakreon töredékeinek, melynek czíme: *Anacreontis carminum reliquias edidit Theodorus Bergk. Lipsiæ. 1834.* A mit e munkában kezdett volt, azt *Poetæ lyrici Græci* című korszakos művének négy kiadásán keresztül fokkonkint lehető tökéletességig vitte.

Bergk mellett még említendő Schneidewin, ki a *Jahrbücher für Alterth. 1835. 580. sk. lapjain*, és *Delectusában* (*Select. II. et III.,* mely Göttingában 1839 ben jelent meg), valamint Welcker is, ki *Kl. Schr. I. 251. sk. lapjain* Anakreon töredékeivel igen alaposan és tanulságosan foglalkodik. Hartung, ki *Die griechischen Lyriker*, Lipszében 1856-ban megjelent fordításához az eredeti szöveget melléli s merész conjecturáival változtatja, főleg azért érdemi a megemlést, mert ő az egyedüli, ki az összes töredékeket németre fordította.

Teljes latin fordítást kettőt említek. Az egyik Pauw-é, melynek czíme: *Anacreontis Teii Odae et fragmenta, græce et latine, cum notis Joannis Cornelii de Pauw. Trajecti ad Rhenum, Apud Guiljelmum Kroon, Bibliop. M. D. CC. XXXII. 4. rét, 315 lap.* A töredé-

kek száma 109. A másik Nobbeé, melynek czíme: *Anacreontis quæ sunt et feruntur carmina Græca versibus Latinis reddita* edidit Carolus Frid. Aug. Nobbe, professor universitatis Lipsiensis et gymn. Nicol. Rector, Reg. Sax. Ord. Albert. Eques. Lipsiæ Voigt et Günther 1855. Bergk szövegén indul.

A töredékeknek más teljes fordítása az említetteken és a magamén kívül nem létezik. A mennyiben ama külföldi fordítások óta a töredékek száma egy-kettővel szaporodott s azok csakis e magyar fordításban találhatók, voltakép ez a legteljesebb fordítás.

Mint a töredékek java részének a fordítói, említésre méltó Richter (*Anakreon nach seinem Leben beschrieben und in seinen poet. Überresten nebst Nachahnungen übersetzt stb. Quedlinburg und Leipzig 1834.*), Thudichum (*Die griech. Lyriker stb. Stuttgart, Metzler. 1859.*) és Moerike (*Anakreon und die sogenannten Anakreontischen Lieder. Revision und Ergänzung der J. Fr. Degen'schen Übersetzung stb. Stuttgart. Krais et Hoffmann. 1864.*).

Az «egész» Anakreon magyar fordítói előtt a töredékek majdnem ismeretlenek. Csak annyit fordítottak belőlük, a mennyit a régi kiadók az ódariumok közé iktattak. Csak Fabrich az, ki többet ismert és többet fordított, t. i. ezeket: 1., 2., 4., 6., 8., 17., 18., 23., 24., 31., 44., 48., 51., 52., 58., 62., 64., 69., 75., 82., 83., 94., 100., 101., 108., 113., 115., 116.: összesen 28-at. Fordításának legkisebb értéke sincs, csakis irodalomtörténeti szempontból jöhet szóba.

Ha egybe hasonlítjuk a töredékgyűjteményt, a mint az most áll előttünk, a Fischer-félével, szembeszökő az az eredmény, a mit a jelen philologiai módszer az előbbi eljárással szemben fel bír mutatni. Sok töredékre rábizonyult, hogy helytelenül tulajdonították Anakreonnak, új töredékek kerültek napfényre, a szöveg a legjobb hagyomány s alapos metrikai ismeretek szerint van megállapítva, Bergknek rendkívüli conjecturalis tehetsége számos helyen segített, mely azelőtt kétségbe ejtette az olvasót: szóval, a mi Anakreon költészetéből fenmaradt, mind együtt van (a jövő bajosan fogja még jelentékenyen szaporíthatni) s oly szigorúan megrostálva és rendbe szedve, a mint azt a tudomány megköveteli. Bergk, a kit mi is követünk, nem tárgy, hanem metrum szerint sorozza egybe a töre-

dékeket, a mi csak külső ok, a mi ellen a hagyomány is szól; mert teszem a 41. és 52. darab Anakreon költeményeinek «II. könyvből» való, a mi mutatja, hogy dalai nem metrumuk, hanem tartalmuk, vagy talán keletkezésük szerint voltak rendezve. Ez utóbbi rendezés azonban mai nap vajmi nehéz, legtöbb esetben lehetetlen.

A mellékelt táblázat mutatja, hogy a Bergk-féle, tőlünk is elfogadott, töredék-számoknak a Fischer-féle 3. kiadás mely számai felelnek meg, vagy micsoda helyen találhatók.

E táblázatból kiderül, hogy Fischer ezt a 21 töredéket: a 7., 12A., 12B., 15., 35., 36., 56., 72B., 81., 122., 130., 134., 137., 140., 141., 147., 149. (lásd Fisch. 49.), 151., 163., 166., 172. számút még egyáltalában nem ismeri.

A mi olyas van Fischernél, a mi Bergknél hiányzik, az tévedésből került Anakreon töredékei közé.

Ilyen a Fischer-féle 28. sz., mely magyarul így szól:

*Szökjünk előle innét,
Nehogy reád rohanjon
A vén, s kemény husággal
Megrakja jól a hátad'.*

Nicander scholiastája (Ther. 376.) szerző neve nélkül idézi e sorokat. Barnes Anakreonnak tulajdonította.

Ilyen a 41., melynek ez az értelme:

Egy udvariás szikulus ember szólt az anyóshoz.

Barnes sorozta Anakreon töredékeihez; de tévedésből; mert Hephæstio nem Anakreonnak, hanem Timokreonnak mondja e versek szerzőjét. Timokreon 6. töredéke Bergk kiadása szerint.

Ilyen a 49., mely körülbelül így van magyarul:

Emeld, fiú, a pánczélyt s nekem a töltött italt . . .

Barnes Anakreonénak vette, pedig már Ursinus látta, hogy Aristophanestól való.

Az 52., 59., 60., 62., 83., 84. és 85. számúak, melyeknek ez az értelme:

Nevetéssel, szerelemmel hozz, öregség, boldogságot!

A Bergk-féle számoknak megfelelő Fischer-féle számok.

Bergk	Fischer	Bergk	Fischer	Bergk	Fischer	Bergk	Fischer
1	Od. 60	21	27	44	32	66	26
2	29	22	121	45	33	67	57
3	134	23	24	46	135	68	123
4	4	25	107	47	25	69	10
5	96	26	77	48	42	70	55
6	6	27	70	49	43	71	65
7		28	120	50	Od. 63	72	37
8	5	29	109	51	21	72B	
9	15	30	91+113	52	69	73	66
10	68	31	22	53	40	74	35
11	64	32	19	54	17	75	Od. 61
12A		33	63	55	61	76	54
12B		34	119	56		77	110
13A	126	35		57	8	78	46
13B	67	36		58	105	79	131
14	36	37	114	59	73	80	79
15		38	38	60	13	81	
16	47+48	39	18	61	53	82	9
17	16	40	92	62	Ol. 64	83	11+115
18	20+129	41	12	63	Od. 57	84	51
19	58	42	122	64	141	85	78
20	89	43	Od. 56	65	Od. 58	86	14

Bergk	Fischer	Bergk	Fischer	Bergk	Fischer	Bergk	Fischer
87	45	109	Ep. 14	131	136	152	103
88	140	110	Ep. 9	132	133	153	[16 ?]
89	31	111	Ep. 18	133	Praef. p. LXXIII. no. 62.	154	Od. 12, 2 not.
90	7	112	Ep. 20	134		155	94
91	72	113	Ep. 3	135	80	156	82
92	Od. 38, 6-7 not.	114	Ep. 13	136	108 + 124	157	"
93	71	115	Ep. 5	137		158	"
94	Ep. 7	116	Ep. 6	138	74	159	"
95	56	117	75	139	101	160	102
96	44	118	128	140		161	117
97	93	119	127	141		162	116
98	Praef. p. LXX. no. 48	120	34	142	98	163	
99	81	121	39	143	130	164	76
100	Ep. 2	122		144	100	165	86
101	Ep. 1	123	112	145	104	166	
102	Ep. 8	124	142	146	99	167	125
103	Ep. 17	125	143	147		168	88
104	Ep. 15	126	Praef. LXXVIII. no. 44.	148	118	169	87
105	Ep. 10	127	50	149		170	106
106	Ep. 16	128	145	150	111	171	97
107	Ep. 11	129	144	151		172	
108	Ep. 4	130					

Múza, énekelj az aranyruhás lánynak arany éneket.

---

*Csiklató Eros hevíti
Szívemet, vidám szövétnek
A kezében.*

Fürtök között Kythere.

Tölts nekem vizetlen édes bort.

Büdös ám a büszke népség,

Múza-szülte, Múza-nemző Homeros.

Ezt a 6 töredéket Barnes Scaligerből (A. P. II. 8., 10., 15., 18.) szedte abban a hiszemben, hogy Anakreontól valók; pedig hát Scaliger maga csinálta anakreoni verspróbáknak, a mint azt Pauw igen jól sejtette, a ki Anakreonja előszavában így szól: vehementer ego suspicor, illa ab ipso Scaligero conficta esse, ut carminum, quæ Anacreontica vocat, præberet exempla.

Hogy semmi közük Anakreonhoz, így bizonyítjuk be: Μοῖσα, κόρη nem Anakreon dialektusa. Κυθήρη nem fordul elő hiteles töredékeiben. Μουσοπάτωρ jól alkotott szó, de egyetlen egy régi kútfő sem ismeri. γαρυαλίζων stb. az 5. anakreoni dalra emlékeztet. Az ἀνδρὸν νέκταρ határozottan más szerzőre vall; v. ö. 63., 32., 42. tör. Eros Anakreonnál még nem visel fáklját. Lásd Furtwängler, Eros in d. Wasenmalerei 7. lap. Végre ha régi maradványokkal volna itt dolgunk, mink is megtudhatnók, hogy Scaliger honnan kerítette. Szóval, minden arra mutat, hogy ezek a versek Scaliger műhelyében készültek.

A Fischer-féle 90. szám, melyet már Henricus Stephanus tulajdonított volt — bár ingadozva — Anakreonnak, jelenleg az ismeretlen szerzőktől való skolionok közt foglal helyet (Bergk Poet. Lyr. Gr.-jében a 19. és 20. sz.). Magyarúl:

*Lenne csak én belőlem itt ékes ivor koboz,
És csinos ifjak hordanának dionysosi ünnepen.*

---

*Lenne csak én belőlem itt nyers aranyérczdarab,
S hordana szép leány, kitől megnemesülne egész valóm.**

A Fischer-féle 95. szám, melyet imígy fordítunk:

Mit törsz, szegény, oly messzire?

most Archilochos töredékei közé van iktatva, mit Welcker Kl. Schr. I. 262. nem helyesel; mert szerinte Plotius Anakreonnak tulajdonítja. De ez nem igaz. Plotius csak annyit mond: ha az anakreoni dimeter catalecticushoz egy szótagot hozzátoldunk, lesz belőle archilochusi dimeter iambicus acatalectus, a milyen a mi versünk. (Archiloch. 108.)

132. és 146. számnak idézi Fischer azt a két adomát, a melyek közül az egyik elmondja, hogy adta vissza Anakreon a Polykratestől neki ajándékozott talentumot, a másik meg azt, hogy mit felelt ama kérdésre: miért nem ír hymnusokat az istenekre, miért a fiúkra? (Lásd a 25. és 44. lapot.)

Az epigrammák rovatában a 12-ik Simonidestől való (Simonid. 150.). Fogadalmi ajándéokra vonatkozik s magyarul így szól:

*Hogy Hermesnek adál, Stroiboszi Leokrates, engem,
Kegygyel ügyelte meg a széphaju charisi kar
És az örömben dús Akademia, melynek ölében
Hirdetem én eme szép tettet a vándor előtt.*

A 19. epigramma jelenleg a helytelenül Simonidesnek tulajdonított epigrammák közé van sorozva (Bergknél a 181. sz.). Szintén fogadalmi ajándéknak a felirata, mely fordításunk szerint ennyit mond:

*Isteneinknek ez oltárit Sophokles alapítá,
Kit legfőbb hírhez juttata Melpomene.*

Ezt a kimutatást azért tartottuk szükségesnek, nehogy valaki azt higye, hogy a töredékekkel csak a jelen korban foglalkodtak, továbbá azért, hogy az e téren történt haladást nagyjában feltüntessük, végre pedig még azért is, hogy a helytelenül Anakreonnak tulajdonított maradványokról tudassuk olvasóinkkal, mi hová tar-

* Nem Brunck, mint Bergk mondja, hanem már Henricus Stephanus volt az, a ki e két skoliont egynek vette. (Lásd az 58. l. jegyz.)

tozik s akartuk, hogy ezeknek a fordítása is meglegyen a magyar irodalomban.

3. Az «Anakreoni dalok».

Azt a X—XI. századbéli kéziratot, mely az Anakreon név alatt ismeretes dalokat az enyészettől megmentette, Henri Esienne (Henricus Stephanus), a tudós könyvnyomtató, fedezte föl. Joannes Clemens angol tudósnak a birtokában volt, a ki azt valószínűleg olaszországi útjában szerezte meg magának. Stephanus akkor másolta le belőle egész híven a dalokat, a mikor mint fiatal ember 1551. Angolországból visszatérve, a louvaini (löweni) akademiát látogatta. Legelső kiadásukat olaszországi útja után Párisban 1554. tette közzé. E kiadás czíme: ANAKPEONTOS Τηίου μέλη. ANACREONTIS Teij odæ. AB HENRICO STEPHANO luce et Latinitate nunc primum donatæ. LVTETIAE. Apud Henricum Stephanum. M.D.LIHI. EX PRIVILEGIO REGIS. 4-rét, 8 számozatlan és 110 számozott lap. Egy pár dalt Stephanus szándékosan kihagyott belőle, pl. az 1-t, a többit javítva, oly sorba rakta, a mint körülbelül a Vulgata-kiadásban látjuk, a hol a «Lant»-féle 23. dal első helyen áll.*

* Megvan egy példánya a nemzeti Muzeumban s egy a budapesti kegyesrendiek központi könyvtárában.

All 8 számozatlan és 110 számozott 4-rét lapból. A czímlap után következik Henricus Stephanus görögül írt előszava (lásd latinra fordítva a görög eredetivel együtt Fischer Anacr. 3. kiad. LXXXIII—LXXXVII. lap.) Az előszó mögött áll Stephanusnak Anakreonra írt két latin epigrammája (ford. Fabchich Anacr. 170. lap), s egy görög anakreondikonja.

1—51. lap. Az ANAKPEONTOS Τηίου μέλη czím alatt 53 dal van, a következő sorrendben: a (nálunk) 23, (számu), 24., 31., 30., 42., 41., 29., 35., 14., 10., 6., 9., 11., 12., 7., 26A., 3, (Gellius szövege), 4., 21., 22., 17., 18., 34., 38., 43., 46., 47., 15., 16., 19., 8., 13., 25., 49., 52., 50., 44., 45., 48., 33., 36., 40., 32., 28., 27A. 27B. C., 37., 2., 2B., 54., 55., 57., 53., 51. és 26B.

52—58. lap. Oly dalok vannak, melyek közül (a 9 sornyi felirat szerint) némelyik Anakreoné, némelyik nem; olyanok, melyeket Stephanus a többivel együtt a maga kézírataiban talált, s olyanok, melyeket mindenünnen összegyűjtött. Anakreonnak csak azokat tulajdonítja, melyekről a régi kútfőkből bizonyosan tudja, hogy tőle valók. Ebbe a rovatba teszi mint nem Anakreontól valót az 56., 58. és 39. dalt (az 1., 5., 20. és 59. tehát egészen hiányzik nála); mint Anakreonét a 43., 64., 65., 1., 75. és 50. töredéket. (Az 1556. évből való II. kiadásban csak annyit mond a rovat czíme: Ugyancsak Anakreonnak s némely más lyrikusoknak dalai.)

Clemens örökösének a birtokából, ki 1572-ben halt volt meg, a kézirat a pfalzi választófejedelem könyvtárába került. Ott forgatta 1607-ben s utóbb a széles, noha kissé szétágazó tudományu Claude de Saumaise (Claudius Salmasius).

Mikor Tilly 1622. sept. 16—19. Heidelberget megvívta volt, a Bibliotheca Palatinát Miksa bajor herczeg (nemsokára rá választófejedelem), a kinek az zsákmányul jutott, XV. Gergely pápának ajándékozta. Ez még 1622. késő ősszel Heidelbergbe küldte a Bibliotheca Vaticana «scrittore»-jét a görög születésű Leone Allacit (Leo Allatiust), hogy a becses ajándékot átvegye, a ki azt 1623-ban Rómába szállíttatta, a hol a Vaticanának egy külön termébe helyezték el. Allacci a Rómában kapott utasítás szerint minden kézíratról leszedte volt a vastag s ügyetlen fa- vagy bőrkötéseket, mit annál is inkább meg kellett tenni; mert ezek maguk még kétannyinál is többet nyomtak, mint a kéziratok és könyvek mind összevéve. Szállításuk majdnem lehetetlen lett volna. Kíváncsiságból Allacci mind egy rakásba tétette, hogy lássa, milyen sok és milyen súlyos: 13 társzeker telt meg velük s 200 mázsánál többet nyomtak. V. ö. Egyet. phil. Közl. I. 338—340.

Kézíratunk, mely egészében 709 lapra terjed s az Anthologia Palatinát meg az anakreoni dalokat foglalja magában, annak követ-

Az 58. lap. következnek skolionok, melyeket részint Anakreonnak részint Alkaiosnak tulajdonítanak; de kié mi, azt bajos eldönteni. Itt áll: Scolion 19+20 (az az egynek véve), 21., 24., 25. és 15. Bergk számozása szerint. Ugyanaz van a II. kiadásban.

Az 59—60. lapon vannak Anakreon némely epigrammái, t. i. 101., 100., 113., 108., 115., 116. és 94. (ez utóbbi elegiatöredék). A II. kiadásban is ennyi.

A 61. lapon áll Alkaiosé ezim alatt Alkaios 34., 39., 41. és 18. töredéke. A II. kiadásban is ez a négy.

A 62—63. lapon áll Sappho maradványa nak 1. és 52. száma. A II. kiadás egygyel többet közöl, t. i. 1. 52. és 2.

A 64. lapon állanak Stephanusnak az olvasóhoz intézett (latin) szavai. (Lenyomatta Fischer, Anakr. 3. kiad. 252. lap.)

A 65—84. lapon vannak az Observationes in Anacreontis carmina, melyeket Fischer, Anakreon 3. kiadása 253—276. lapon újból közrebesátott.

A 85—110. lapon vannak Anacreontis Odae eodem carmine expressae, azaz 31 dalnak latin fordítása. Hogy melyek azok, mutatják a főttebbi sorozatban a dült alakú számok.

Az utolsó lap legvégén két sajtóhiba van helyreigazítva: Anacr. 113, 4. nem ἀμφ, hanem ἐφ, és Sappho 52, 2. nem πλειάδες, hanem πλεῖσταδες.

keztében, hogy a tábláit róla lefejtették, ketté vált s mikor Rómában újra bekötötték, két külön kötet lett belőle.

1797-ben a codex mindkét része a győztes francziák egyéb zsákmányával Párisba került. 1816-ban megint a németek szedték el a francziáktól; de tévedésből csak az 1—614 lapból álló első felét; a 615—709 lapból álló második fele, melynek 675—690. lapjain az anakreoni dalok olvashatók, a németek tudtán kívül Párisban maradt, a hol jelenleg is van (Cod. Parisin. suppl. gr. 384.).

A tudósok, miután észrevették, hogy a heidelbergi egyetem könyvtárába visszakerült kézirat (Cod. Pal. gr. 23.) csonka, hasztalan tudakozódtak a hiányzó rész holléte felől. Hitték, hogy Párisban, de azt is, hogy talán Rómában maradt. Mehlhorn, mikor Anakreon kiadásán dolgozott, mely 1825. Glogauban jelent meg, megkérte levélben Boissonade-ot, a ki két évvel előbb adta volt ki Anakreont, ha hozzáférhetne a kézirathoz, eszközölné ki számára annak pontos collatióját. A felelet az volt, hogy a codex nincs Párisban. A francziák titkolták is mindig, hogy náluk van: csak a német születésű Hase Károly, ki 1805-től fogva a párisi császári könyvtárnál szolgált, melynek 1830-ban conservatora lett, az szokta volt a Párisba utazó német tudósoknak bizalmasan megmutatni, a mint azt az örökemlékezetű Ritschl nekem elbeszélte. A titok azért továbbra is titok maradt. Sőt francia tudósok is, kik a kéziratot forgatták, olyformán emlékeznek meg róla, mintha az más, nem az eredetileg pfalzi kézirat volna. D'Attel de Lutange Párisban 1833. megjelent Anakreonja 22. lapján így ismerteti:

Ce manuscrit est loin d'être aussi beau et aussi ancien que celui du Vatican (t. i. a Vaticánába került codex Palatinus), ce dont il est facile de s'assurer.

Monfalcon «soknyelvű» Anakreonjában, mely Párisban 1835-ben jelent meg, a XIX. lapon így nyilatkozik:

Il existe un Manuscrit d'Anacréon dans la bibliothèque du roi, moins beau et moins bien conservé que celui du Vatican.

Az igazság csak 1864-ben derült ki, mikor Didot gyönyörű

Anakreon-kiadásának elejébe iktatott *Notices sur Anacréon*-jában arról értesítette a tudós világot, hogy a *Bibliothèque impériale* kézírata se nem modern, mint Lutange mondja, se kevésbbé szép, se kevésbbé ép a Vaticanénál, mint Monfalcon mondja, hanem X. századbeli, és szövege teljességgel azonos azével, a melyből a Spalletti-féle facsimile készült.

A porosz-franczia háboru után alkalmuk lett volna a győztes németeknek az Anakreon-codexet s egvéb becses kéziratot is a francziáktól kicsikarni; de Bismarcknak nem jutott az eszébe, s mikor a béke már meg volt kötve, szemére is lobbantották, nevezetesen Zarncke, hogy ő csak a milliárdokra gondolt, a szellemi kincsekről pedig megfeledkezett. A mulasztást nem lehetett többé jóvá tenni; de annyit mégis kieszközöltek diplomatiái úton a franczia kormánynál, hogy a heidelbergi kézirat hiányzó részét photographiai másolattal pótolhatták.

A mint Zangemeister Károlytól, a heidelbergi könyvtár tudós igazgatójától, tudom, az *Anthologia Palatinának* Párisban levő 95 lapját ő photographiroztatta 1874-ben, s negatíváját a heidelbergi könyvtárba iktatta. A 95 lap eredeti alaku másolata, kartonra húzva, 115 márkába kerül. Már több könyvtár, nevezetesen a budapesti egyetem könyvtára is szerzett magának egy példányt belőle. Az *Anacreontea*-t tartalmazó 16 lap (675—690-ik lap) másolatának az ára 20 márka.

A Henricus Stephanus-írta másolat, a melyet fönt említettünk, a leydeni könyvtárban van (Cod. Vossianus gr. qu. 18.)

A mit Stephanus szövegének alapjáról maga beszél, hogy t. i. két codexe volt; a hártýára írt codexen kívül még egy fakéregre írt régi codexe, melyet Olaszországban fedezett föl, s hogy azt utóbb megsemmisítette, nem egyéb mint föllentés.

A Lantról szóló (nálunk 23.) ódáról, melyet ő elsőnek tesz, azt mondja, hogy «*In altero exemplarium, nimirum in eo quod in libro, id est, cortice, scriptum reperi, primum locum occupat hæc Oda.* Azért idézem latinul, hadd lássa az olvasó, hogy Didot épen az ellenkezőt olvasta ki belőle: *que le manuscrit, non celui qui était écrit sur écorce d'arbre, mais celui qui était sur parchemin, commençait par Θέλω λέγειν Ἀνacreΐδας* (A 2. — nálunk 24. — óda 4.

versénél: In cortice propemodum fugiebat oculos hoc verbum χῆμα.)

A «Felelet»-féle (nálunk 6.) ódáról meg azt mondja, hogy valami régi könyvnek a tábláján találta. (V. ö. Rose, Anacr. VIII. lap. Didot, Notice XXX. sk. lap.)

Eddigelé más Anakreon-kéziratot mint a cod. Palatinust, utóbb Vaticanust, jelenleg Parisinust, nem ismerünk.

Harless, Brevior notitia Litteraturæ Græcæ. Lips. 1812. 65. sk. lapjain, a hol Anakreonról szól, a kiadások közt ilyet is említ:

Graece cum versione metrica italica Marian. Valguarnera, Palerm. 1795. 12. Textus graecus est ex duobus codd. Palermi adservatis emendatus.

Várva várom azt a perczet, mikor hitelesen igazolhatnám, hogy Palermóban csakugyan van két Anakreon-kézirat.

Szintűgy vagyok egy másik tudósítással, melyet Sokolov J. úrtól Sz.-Pétervárról kaptam. Azt üzente nekem most tavasszal, hogy kész nekem «az Oroszországban található Anakreon-kéziratokról tudósítást küldeni».

Ha valónak bizonyul, hogy akár Palermóban, akár pedig Oroszországban ilyen kéziratok vannak, az az anakreoni dalok szövegére nézve rendkívül fontos fölfedezés lesz.

Az anakreoni dalok szövegének kritikai alapja, a mint láttuk, egyetlen kézirat.* Amíg nem tudták, hol van, a Spalletti József Anakreon-kiadásában megjelent facsimiléje pótolta. E pompás kiadásnak a czíme: ANAKREONTOS TIHOI ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΑ ΗΜΙΑΜΒΙΑ. ANACREONTIS TEH CONVIVALIA SEMIAMBIA. ROMAE CIO IO CCLXXXI. PRAESIDIBVS ANNUENTIBVS, nagy ívrét. Gábor spanyol infansnak van ajánlva. A codex írását Philippo Piale véste. A dalok tartalmát ábrázoló képek legnagyobb része Michel Angelo Ricciolinitól való. Az infans arczépe a «halhatatlan» Raphaele Mengs festményéről van véve. VI. Pius pápa annyira érdeklődött e mű létrejövetele iránt, hogy egy régi, ólomból készült, emléket

* Az Isaacus Vossius-, Gronovius- és Dorvillius-féle collatiókról Fischer Anacr. 3. kiad. XXVIII., XXX. és XXXVII. lap.

(ad Forum Claudii non longe abs Roma effossum) fordíttatott a betűk öntésére. Az első 16 lapon van a codex másolata. A következőkön (17—60.) az első hasáb a codex olvasását, a második a Barnes-féle szöveget, a harmadik latin prózai fordítását közli.*

1783-ban Spalletti új kiadást rendezett, a melyben a szöveg nem rézmetszettel, hanem a codex vonásait utánzó öntött betűkkel van nyomtatva.

A Spalletti-féle facsimile hű könyvmatos mását közzé tette D'Attel de Lutange ily című Anakreonjában: *Odes d'Anacréon, traduites en vers français, avec le texte grec en regard; suivies de la version lat. en vers, de 4 traductions en lang. modernes, de notes bibliographiques, critiques, etc., et d'un fac-simile lithographie, de 16 pages, extrait du Ms. du V. Paris 1833.*

A Spalletti-féle szöveg ellenőrzésére szolgált Levesque egybevetése (collatiója), mely az Institut National de France-tól kiadott *Notices et extraits* stb. Párisban «An VII.» (azaz 1798-ban) megjelent) V. köt. 465—489. lapjain e cím alatt olvasható: *Notice du Manuscrit de la Bibliothèque nationale dit l'Anacréon du Vatican. Par le C^{en} Levesque.*

Azóta, hogy Didot *Notice*-éből megtudtuk, hogy az Anakreon-kézirat Párisban van, az Anakreoni dalok szövegét már az eredeti forrásból merítjük. Rose Anakreonja, mely Lipcsében Teubnernél 1868. (újra 1876.) jelent meg, Rose saját egybevetésén alapszik. Ez az egybevetés meg a photographiai másolat szükségtelenné teszi magának a codexnek újra átvizsgálását.

A mi az Anakreoni dalok szövegének helyreállítását illeti, Bergké a legnagyobb érdem. *Poetæ Lyrici Græci* most már IV. kiadásban megjelent gyűjteménye mindenkinek, a ki a görög lantosokkal foglalkodik, nélkülözhetetlen könyv.

A ki tudni akarja, hogy az *Anacreonticum*ok corrupteláit a különböző kritikusok hányféleképp törekedtek helyreigazítani, azt Michelangeli Anakreonjához utasítjuk. Megjelent Bolognában 1882. (Egyébiránt lásd Brassai ismertetését az *Egyet. philol. Közl.* 810. l.)

* Ritka könyv. A magam példánya a táblájára reáragasztott jegyzet szerint: «Ex collectione Joannis Fáy, senatoris Debrecinensis».

Még csak Mehlhorn kiadását említem (megjelent Glogauban 1825-ben), a ki a dalok versszakos szerkezetét vitatja, s azt igyekszik mindenütt helyreállítani.

Az Anakreonra vonatkozó bibliographiát lásd Jo. Alb. Fabricius Bibliographia antiquaria-jában (a Bibliotheca græca 3. kiadása 14 kötetben Hamburgban 1718—28. újra Harlesstől kiadva Hamburgban 1790—1809 jelent meg) és Engelmann Bibliotheca scriptorum classicorum et Graecorum et Latinorum-ában (VIII. kiadás 1880.). Hogy az itt közlött lajstrom mennyire hézagossá, arról meggyőződhetik az olvasó, ha a tőlünk idézett műveket benne fölkeresi.

4. Az anakreoni kérdés.

Alighogy Stephanus Anakreonja megjelent volt, máris akadt egy tudós, a ki e dalok igaz eredetét kétségbe vonta. Francesco Robertello, a XVI. század éleselmjű kritikusa, a régi szövegek helyreállításáról szóló értekezésében (De arte sive ratione corrigendi antiquorum libros. 1556. paduai kiad. 26. lap.) valami ízetlen görög ember enyelgéseinek bélyegezte. Itéletét az akkori szokás szerint csak egyszerűen kimondja, semmiféle okokkal nem erősíti.

Fulvio Orsini (Fulvius Ursinus) 1668-ban megjelent gyűjteménye előszavában azt mondja, hogy Anakreon dalaiból csak azokat adta ki, melyeket a régi íróknál idézve talált, a mi világos bizonyossága annak, hogy a Stephanus-féle Anakreont gyanús szemmel nézte.

Tanneguy Lefèvre (Tanaquil Faber) a híres Madame Dacier atyja, kinek Anakreonhoz való jegyzetei a Fischer-féle kiadásokban is le vannak nyomtatva, a költői érték különbözőségéből következteti, hogy sok hamis Anacreonteum van e gyűjteménybe belekeverve. Míg a 27A. dal szerzőjét ily lelkesen üdvözli:

*Boldog vagy, boldog! kinek a helikóni tetőről
A szent dalforrás ily csoda ihletet ad.
Már ennél szebbet nem mondhatnának az összes
Ámor, Tréfa, Mosoly s Kellemelek istenei.*

addig az 55. dalról azt mondja, «meglátszik, hogy nem Anakreontól való, s hogy újra meg újra mondja, míg bele nem reked.»

A nagy Bentley az 1711. nov. 20. François Gaconhoz, a «kendőzetlen költő»-höz intézett levele végén azt mondja, hogy e dalok közt sok hamis van, a melyet csak kevés ember bír a valódtól megkülönböztetni.*

Pauw Utrechtben 1732. megjelent Anakreonjában (az 1753. évi kiadás csak annyiban új, a mennyiben új címlapot tettek elébe) Robertellonek leghevesebb követője. Jobbadán külső s nem annyira súlyos okokból ítéli el az Anacreonteumokat. Nagyon kétli, hogy csak egy is volna köztük, mely Anakreonnak tulajdonítható.

Hemsterhuys a nagy hollandi philologus csak melleleg említi a maradványokat, «melyek Anakreon nevét viselik». Ez az óvatos kifejezés mutatja, hogy nem azok közé tartozott, a kik e dalgyűjteményt Anakreon valódi művének tekintették.

Schneider János Gottlob Anmerkungen über den Anakreon (Lipce. 1770.) LVI. lap., a hol igazolja Bentley ítéletét, a ki a 7. dal szerzőjét Archilochos szolgai utánzójának bélyegzi, azt hiszi, hogy valamint két Simonides van (az amorgosi és a keosi) úgy talán két Anakreont is kell megkülönböztetnünk. E szerint az a 11 dal a másik Anakreoné volna.

Fischer volt az, a ki a német philologusok közül először tárgyalta az Anakreoni kérdést, és Anakreonja II. kiadásában (az I.-ben még az Anacreonteumok igaz híveihez, Baxterhoz és Barneshoz tartozott), arra a meggyőződésre jutott, hogy alig van egy-kettő e dalok közt, melynek Anakreon lehet a szerzője. (Lásd a III. kiad. XII. és XXI. lapját.) Sokkal kevesebben ellenkeztek vele, mint a mennyien hozzá csatlakoztak. (A részletesebb adatokat lásd Welcker Kl. Schr. II. 360—365. lapjain.)

* Gacon kiadásának egy példánya megvan a budapesti kegyesrendiek könyvtárában. Címe: LES ODES D'ANAKREON ET DE SAPHO EN VERS FRANÇOIS PAR LE POËTE SANS FARD. A ROTTERDAM, CHEZ FRITSCH ET BOHM, MDCCXII. 12-rét. CCXII és 354 lap. Az eredeti szöveg és magyarázat s van e fordításhoz mellékelve. Bentley levele a PREFACE CCVIII—CCX. lapjain áll. Brunck újból kiadta s azóta az editio Tauchnitianában is olvasható.

Hermann Gotfried *Epitome Doctrinae Metricae* 432. §-ában az anakreoni dalgyűjteményben három csoportot különböztet meg: Anakreontól csak nagyon kevés van, nagyobbbrésze újabb keletű, sőt egy pár egészen ügyetlen emberektől való.

Degen, Anakreon jeles német fordítója, 1787. Altenburgban megjelent fordítása 211—2. lap, beismeri, hogy Anakreoni dalgyűjteményünk koránt sem az, a mit a híres öreg a történettannubizonyysága szerint költött. Nagyon valószínűnek tartja, hogy Anakreontól semmi egyebet, csak egy kis anthológiát bírunk, talán dalainak valamelyik nagyobb gyűjteményéből, a melyhez, mert nagyon csekély volt, idővel más, részint régibb, részint újabb költők hasonló hangus hasonló tartalmu darabjai is járultak.

Peerlkamp, ki mint a Horatius-szöveg merész kritikusa ismeretes, Anakreon-kiadásra készült, a melyben szándéka volt a hamis dalokról, a Fischer utáni különféle kiadásokról bővebben értekezni. Szándékát nem valósította. Csak egy értekezést bocsátott közzé, mely mutatványul szolgál. Címe: *Petri Hofmann Peerlkamp Observationes Anacreonticae*. Megjelent a *Nova Acta literaria societ. Rheno-Traiectinae* 1821. Pars I. 121—183. lapjain.

Benfey is ígért *Dissertatio inauguralis*-ban, melynek címe: *Observationes ad Anacreontis fragmenta genuina* (Göttinga. 1829.), Anakreon valódi s hamis töredékeinek új kiadását német verses fordítással s kritikai megmagyarázó jegyzetekkel. De a dolog abba maradt.

Wolper Lipsében 1825-ben megjelent *Commentationesei*-nek elsejében, mely *De antiquitate carminum Anacreonteorum* szól, elítéli I. azokat a dalokat, melyekben Anakreon maga magát utánozná, II., melyekben az egyes kitételek későbbi korra vallanak, III., melyeket a versmértékbeli hibák megrontanak, IV. melyeknek tartalma Anakreonhoz méltatlan. (V. ö. Wiedemann *de antiquitate carminum Anacreonteorum part. I.* Szentpétervári isk. értesítő. 1843.)

Mehlhorn Hermann nyomdokain haladva, azt vallja meggyőződésének, hogy az anakreoni gyűjtemény nagyrészt megcsonkított, a legkülönbözőbb korokból származó dalokból áll, a melyek közt egy-kettő Anakreon Múzsájához mindenesetre méltó.

Bergk Anakreon töredékeinek a kiadásában 4., 252. stb. lap. egyet sem ismer el Anakreonénak, s e meggyőződésének a Poetæ lyrici Græci-ben is ismétli.

Müller Otfried, Gesch. d. griech. Litteratur I. köt. Breslau. 1841. 337. sk. lap. (Récsy-féle magy ford. I. 216. lap.) rég bebizonyítotttnak mondja, hogy az Anakreonteionok nem valódi művei Anakreonnak. Az elítélésre szóló okok szerint az egész ránk maradt gyűjteményt érik, habár semmiesetre sem tagadhatni, hogy nagy különbség van a benne foglalt dalok közt, a melyekből egyesek a maguk nemében sikerültek s naiv egyszerűségükkel a legkellemzőbb hatást teszik az olvasóra, míg ellenben mások tartalmukra nézve badarok, s nyelvük meg verselésükre nézve barbárok.

Bernhardy a Grundriss der griech. Litteratur II. 497. lap. ennyit mond: «semmi sem utal Krisztuselőtti régibb korra vissza; nagyobb részük kevéssel Justinianus előtt keletkezett».

Welcker Die Anakreonteen című becses értekezésében (1835-ből Kl. Schr. II. 356—392.) azt törekszik bebizonyítani, hogy a 3., 54., 17., 18., 24., 45. dal Anakreontól való, s ha ennyi valódi költemény van az Anacreonteumok közt, azt a lehetőséget sem szabad tagadnunk, hogy még több más is lehet köztük, ha más-különbben szellemük és alkatuk szerint a teosi költőhöz méltóknak tarthatók.

Stark Károly Bernát az, a ki az Anakreoni dalok eredetéről legpontosabban és rendszeresen értekezett. Értekezésének a czíme: Quæstionum Anacreonticarum libri duo. Lips. 1846. 8-rét 90 lap.

Részletes vizsgálódásának eredményét e hat pontba foglalja össze:

I. Valódi Anakreonénak nézi a 3. (Serleg), 45. (Vén borisza) és 32. (Tücsök) dalt.

II. Tartalmukra nézve Anakreontól valók; de alakjukban meg vannak változtatva, vagy elszakadt valódi részekből összeszerkesztve: a 23. (Lant), 24. (Szépség), 30. (Életöröm), 41. (Vendég-ség), 9. (Elfogott fecske), 11. (Más-más dühöngés), 12. (Küzdés Erossal), 17., 18. (Kettős lév. Pihenő), 34. (Hiábavaló kincs), 46. (Boldogító mámor), 49. (Begyés lány), 44. (Tavasza), 40. (Bútan)

élet), 27BC. (Sikertelen szerelem. Szerelem és kincs), 37. (Fiatal öreg), 54. (Dionysosra).

III. Nem valódi anakreoni; de a görög irodalom virágzása korától nem igen távol álló: a 6. (Felelet), 2A. (Csatavesztés), 15. (A lány képe).

IV. A Julianus és Justinianus korából valók s leginkább epigrammák után készültek: a 31. (Éji látogatás), 41. (Vendégség; de ezt a dalt már a II. pont alatt találjuk. Valószínűleg tollhiba 42. helyett, mely a rózsáról szól), 29. (Szerelem fáradalma), 14. (Anakreon galambja), 10. (Eros viaszból), 21. (Példák), 19. (Eros fogsága), 13. (Szerelemjegyzék), 25. (Eros fészke), 52. (Európa képe), 33. (Eros és a méh), 28. (Álomfejtés), 27A. (Eros nyila), 57. (Szüreti dal), 53. (A rózsza magasztalása), 26B. (A szerelem bélyege), 58. (Daphne).

V. Az Anacreonteumok mintájára készültek s már pongyolább verselésűek: 7. (Gondúz), 22. (Óhajok), 43. (Gondtalan élet), 47. (Tánczos kedv), 16. (Bathyllos képe), 8. (Kedv a dühöngésre), 50. (Legjobb tudomány), 48. (Bordal), 2B. (Képíróhoz), 51. (Fiatalok közt.)

VI. A megmásított prosodia miatt csakis a Kr. u. VII. és VIII. századnak tulajdoníthatók: a 35. (Álom), 55. (Diskos), a Theodorus Prodromustól való nász dal, mely Fischernél a 62., Melilhornnál a 63. sz. a. áll, 56. (Az arany megvetése.)

VII. Politikus (azaz mérték nélküli, hangsúlyos) versekben írt, a Kr. u. IX. és X. századba tartozó dalok: 4. (Tavaszi serleg), 38. (Életbölcesség), 39. (Tavaszi élvezet.)

1861-ben magam is hozzá szoltam az anakreoni kérdéshez a Magyar Nyelvészet VI. 384. s köv. lapjain. Akkor még hajlandó voltam legalább egyet-kettőt e dalok közül valódinak tartani; most azonban úgy látom a dolgot, hogy még azt az egy-kettőt sem volnék képes Anakreonénak igazolni.

Az Anacreonteumok valódisága ellen háromféle okok szólnak: hagyományi, alakbeli és tartalombeli okok.

Hagyományi okok 1. a codexbeli felírat, mely így hangzik: ANAKPEONTOΣ THIOΥ ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΑ ΗΜΙΑΜΒΙΑ azaz: A teosi Anakreon féljambusos bordalai. A mint ez a cím mutatja, a gyűjtemény

eredetileg csak féljambusos, azaz dimeter iambicus catalecticusokban írt dalokat, még pedig bordalokat tartalmazott. A mint előttünk áll a gyűjtemény, dimeter ionicusokban írt dalokkal van megszaportva; még pedig 32-vel, a mi az összes dalok felénél több, úgy hogy a czímról azt sem lehet mondani, hogy a potiori van választva. Azonkívül van még három dal, mely alakjával sem az előbbi, sem az utóbbi dalok közé nem tartozik: t. i. a 19., 20. és 49. Hogy a pongyolamértékű vagy éppen hangsúlyos versekben írt dalok csak a byzantinus korban kerültek a gyűjteménybe, azt maga e verselés bizonyítja. (V. ö. Bergk P. L. G. 4. kiad. 296. lap.) Az Anthologia Palatina III. köt. 4. lapján levő tartalomjelző féljambusos bordalok mellett még Anacreontumokat és trimetereket is említ, hozzá téve: «a theologus sz. Gergelytől különféle válogatott versek».

1. Feltűnő dolog s ennél fogva gyanút ébreszt a gyűjtemény ellen az, hogy a régi írók (kivéven a 3-dik dalt) egyetlen egy darabjára sem hivatkoznak. Csak Hephæstio idéz két sort, mely lehet, hogy a 45. dalból való; de ez a dal későbbi koru verselést mutat s azért nem Anakreoné. Ha ama két sor csakugyan Anakreontól ered; akkor a 45. dal ugyancsak utánzásnak bizonyúl.

2. Egyes dalokról maga a hagyomány bizonyítja, hogy más költőktől valók. Így a 2-nak a czíme: «Ugyanazé a Basilikosé» (vagy Basileiosé). Az 5-nek a czíme: «Julianos egyiptomi helytartóé.» Hogy különféle «anakreoni költő» volt, azt a következő fejezet bőven fogja megmutatni.

3. Hogy egyes dalok idővel eredetiségökből kivetkőztek, bizonyítja a 3. dal, mely az Anth. Pal. XI. 48. szám alatt 11 sorból, Gelliusnál (N. A. XIX. 9.) 16 sorból, a mi gyűjteményünkben 21 sorból áll.

A l a k b e l i o k o k. I. A mérték a) Anakreon maradványaiban igen változatos, tisztán kezelt versalakokat látunk, míg ellenben az «anakreoni dalok» eredeti alkatrészenek a mértéke a dimeter iambicus catalecticus, mely Anakreonnak egyetlen egy töredékében fordul elő (92. sz.), de az a töredék egyébként is gyanus. Hogy Anakreon ezt a mértéket használta, azt már a neve mutatja, t. i. anakreoni versnek nevezik; de kérdés, hogy κατὰ στίχον (sorról sorra) használta-e, az az úgy, hogy a dalnak minden sora ilyen mértékű

volt. Nehogy azonban valaki azt az ellenvetést tegye, hiszen ebbe a gyűjteménybe csak Anakreon bordalai vannak felvéve, s azok mind ilyen mértékűek lehettek, figyelmeztetjük az olvasót, hogy a 44. lapon felsorolt bordal-töredékek — a gyanús 92. számút kivéve — mind más versekben vannak írva.

b) némely «anakreoni dal»-ban hibás a vers hangmértéke, sőt némelyik épenséggel politikus versekben van írva.

c) Vannak szók, melyek az anakreoni dalokban más mértékűek, mint Anakreonnál, péld. *αλφά*; *αλφά*ja Anakreonnál mindenkor hosszú, a kérdéses dalokban mindenkor rövid.

2. A nyelv.

Anakreon az életrajz szavai szerint «mindent ióni tájnyelven írt». Töredékeiből azonban kitűnik, hogy az *æoli* dalköltészet még dialektusára is hatással volt. A mit Bergk Anakreon daltöredékeiben dorismusnak ismert, az valójában *æolismus*; mert Anakreon művészete a dór lyrikával a legtávolabbi viszonyban sem áll. (Lásd Ahrens, *Misch. d. Dialekte in d. griech. Lyrik. Verhandl. d. Philologenversamml. v. 1862. 65. lap.*)

Az anakreoni dalok gyűjteménye olyan korra vall, mikor az egyes tájnyelveket már nem beszélték s az írók össze-vissza habarták, az ióni szójarást dorismusokkal mintegy ötvözték.

A nyelvre nézve csak a következő pár példát akarom még bemutatni.

Anakreonnál mindenkor *ἔσλω* van. a dalgyűjteményben — a 35. dalt kivéve — *ἔλω*. Jól tudom, hogy e különbség pusztán véletlen lehet; mert e rövidebb alak egy halikarnassosi feliratban is előfordul s így nem volna feltűnő, ha Anakreonnál is találkozónék, a mint találkozik is azon esetre, ha a 92. töredék csakugyan tőle való. De a hol egyéb gyanú van, ott ez a különbség is latba esik. Ép azért nem bízunk a 92. tör. valódiságában. (V. ö. Ermann *Stud. V. 287.*)

Anakreonnál *πέταμαι*, a gyűjteményben *πέτομαι* vagy *πετάομαι* (l. Lobeck *Phryn. 581. l.*). Anakreonnál 14. tör. *σάμβαλον* a 22. anakr. dalban *σάνδαλον*. Anakreonnál mindenkor *ἔς* az 5., 12., stb. dalb. *εἰς*. A 9. dalbeli *ταρσά* Anakreonnál sokkal későbbi alak.

A 9. dal 1. és 4. versében *ἔλεις*, *βούλει* helyett, conjunctivussal,

mi Krüger (Di. 54., 2—5.) szerint költőknél is ritka; Homér előtt ismeretlen, s nyilván csak az attikaiak kapták fel.

A 14. dal, 22. s 25. dal 5. versében való «közösség miatti rövidítés» (ἀπὸ κοινού) hogy t. i. a két szóhoz való præpositio csak az utóbbi szó elé van téve, sem Homerosnál, sem Anakreonnál nem található. Pindarosnál s a dramatikusoknál ott előfordul. (Lásd Krüger Di. 68., 9., 2. Lobeck Soph. Ai. 400. verséhez való jegyzetét.)

Tartalom b e l i o k o k. 1. A mely dalban a költő magát úgy különbözteti meg Anakreontól, mint az 1. és 59-ben, lehetetlen azt Anakreonénak tartani.

2. Nem tarthatjuk Anakreonénak, melyek

a) a valódiaknak utánzatai. (V. ö. 92. töredék 60. és a 45. dal 8—9. v.)

b) Melyek más valódiatlanok után készültek, (mint a 4. a 3. után.)

c) Melyek más költőktől írt költemények átalakításai (mint a 7. Archilochos 24. daláé).

3. Az egyes dalok közt oly nagy az értékbeli különbség, hogy teljes lehetetlen, hogy egynek a művei volnának. Némelyek jelesek (péld. 32.); mások költőietlenek (péld. 52.); némelyek naivak (péld. 14.); mások tudós tartalmuak (péld. 21.)

4. A kérdéses dalokban többnyire loci communes vannak és semmi ügyelet sincs Anakreon életének körülményeire.

a) Strabo azt mondja, hogy Anakreon egész költészete telve van Polykrates magasztalásával.

Hogy Anakreon maradványaiban Polykrates elő nem fordul, nem oly igen feltűnő; mert többnyire csak egy-két sorból állanak; de feltűnő, hogy az 59. Anacreonteum közt egy sem felel meg Strabo állításának.

b) Nem ismerik a dalok Smerdiest, Kleobulost, Megistest, Leukaspist, Simalost, Eurypylét stb., kik mind kedvesei Anakreonnak, s kiket lantja fennen magasztalt. Csupán csak Bathyllost emlegetik, azt is minden körülményi s egyéni színezet nélkül.

c) Az egész gyűjtemény Anakreont mindig csak öregnek tünteti föl, a minőnek állandóan csak a későbbi kor képzelte magának,

5. Mythologiabeli különbség.

a) A Bacchos, Lyaios és Bromios név a mint Homérnál nem, úgy Anakreonnál sem fordul elő. (V. ö. Lobeck Aglaophamus 308. és 644. lap.)

b) Hasonlókép van a dolog a napistennek Titán-féle elnevezésével. Legelőször Empedoklesnél találjuk (ki körülbelül 490—430. Kr. e. élt. Lásd töredékei 185. versét.)

c) Anakreon csak egy Erost ismer s az ifju szép hatalmas egy isten: az anakreoni dalokban hol egy, hol több, hol lepkealaku, hol madárka-féle s egész fajzata van, a mint csak a későbbi korban kifejtett művészetek játszisa költötte. (V. ö. Preller Griech. Mythologie. I. 240. lap.)

A többes Erosokkal legelőször Euripidesnél találkozunk. Bacch. 420. szerint a szívgyönyörködtető Erosok Kyprosban laknak. A 781. tör. 16. v. szerint Aphrodite az Erosok úrnője. «Mint Aphrodite szolgálai minden bizonynyal személyesek», mondja Furtwängler Eros in der Vasenmalerei. München. 1875. 8. lap.

Himerios (Or. XIV. 4.) szerint Anakreon az Erosokat pajzánoknak és dévajoknak nevezi, s hogy nem tudják, kire fordítsák nyilaikat. Weleker Kl. Schr. II. 381. Himerios szavait bizonyítékaul veszi annak, hogy az Erosok többes száma Anakreonnál már megvolt s hogy azért mondja Simonides Anakreonról:

*A miken a Charisok s az Erósok szelleme érzik,
A fiukat zengik kellemes énekei.*

Csakhogy ez az epigramma aligha Simonidestől való s Himerios szavaiban a többes számot úgy látszik a sophistának kell felrónunk. (Lásd Bergknek a 129. töredékhez való jegyzetét. V. ö. Furtwängler id. munk. 7. lapját.)

d) A 13. dalban említett Kallos, «Szépség» istensége a görögök régi mythológiájától merőben idegen: mert Aphrodite maga a szépség s a szépségtől külön válva nem gondolható. Egyébiránt elvont fogalmat semleges nevű néven isteníteni egyenesen a római észjárás leleménye.

e) Szintúgy későbbi korra vall a lyrai Múza-féle elnevezés a 2B. dalban.

6. Korellenességek (anachronismusok). Fontos bizonyítékok arra, hogy az anakreoni dalok későbbi korból valók ama korellenességek, melyek bennük támadnának, ha Anakreonnak tulajdonítanók.

Igy például a 2B., 15. és 16. dal az enkaustikára vonatkozik, a mely «beégető», viasszal való festés, a mint azt már a 27. lapon is említettük, Görögországban Anakreon után eredett s csak későbbi korban fejlődött ki. Rhodosban pedig a festészet csak Protogenes által lett olyanná, hogy (15, 3.) Rhodos művészetének lehetett nevezni, a mely művész Nagy Sándor első utódai alatt működött. (Lásd Brunn, *Gesch. d. griech. Künstler* II. 286.)

A 3., 4. és 55. dalban említett toreutikát már Anakreon korában találta volt fel Theodoros (l. Brunn II. 398.); de az csak utóbb fejlődött olyanná, a minőnek e dalok korában, ha tartalmukat tekintjük, képzelnünk kell.

Az 50. dal a rhetorokat említi, kik Anakreon idejében még nem voltak. Első, ki a rhetorikát tanította, syrakusi Korax, ki Kr. e. 450 körül élt.

Ime azon okok röviden előadva, melyek miatt az anakreoni dalgyűjtemény valódinak el nem ismerhetjük.

A Stark-féle osztályozást nagyjában mink is elfogadjuk, de csak azzal a lényeges különbséggel, hogy míg ő mégis három dalt, t. i. a 3., 45. és 33-at, valódinak néz, mi még ezt a hármat sem vagyunk képesek Anakreonénak igazolni.

A 3. dal háromféle forrásban maradt reánk: ebben a gyűjteményben, az Anthologiában (XI. 48.), a honnan a Cramer-féle anecdota Parisinába is került (IV. 376.) és Gelliusnál (N. A. XIX. 9.). Tanuságos példája annak, mennyire megváltoztak idővel ezek a dalocskák s mennyire nem eredeti alakjuk az, melyben most a codex szerint jelentkeznek.

Dalunk ugyanis a gyűjteményben 21 sorból, Gelliusnál 16 sorból, az Anthologiában 11 sorból áll; a miből látni való, hogy legrégibb alakját az Anthologia tartotta fenn (ezt onnan következtethetni, hogy a 7. dalt is a XI. 47. sz. alatt a 11—15. vból álló későbbi toldalék nélkül közli). Gellius idejében már 5 sorral volt bővítve s egy-két kifejezés benne megváltoztatva, Gellius után

ujabb toldásokat tettek rajta, úgy hogy mire codexünkbe került, már 10 sorral volt hosszabb Anthologiabeli terjedelménél.

A codexbeli szövegben valamennyi toldás együtt van, még pedig nevetségesen: az Erosok mellett Eros, Kythere mellett Aphrodite külön ábrázolni valónak van felsorolva!

Stark, valamint Stephanus óta majdnem valamennyi kiadó és magyarázó (csak azzal a különbséggel, hogy Brunck óta a Gellius-féle 13. és 14. sor közé a gyűjteménybeli 14. és 15. sort szokták illeszteni), a Gellius-féle szöveget vallja hitelesnek, más szóval: az Anthologiabelit csonkának, a gyűjteménybelit toldottnak.

Pauw, Bergk, valamint mink is az Anthologiabelit nézzük leg-
regibbnek.

Azért, hogy Gellius is idézi, még pedig Anakreontól valónak, egy dalról sem hiszik oly bizonyossággal, hogy valódi, mint épen erről.

Hozzá járul még, hogy Anakreonhoz méltó költemény. Stark ítéletének igazolására említi e dal nemes egyszerűségét, velős, rövid szabását, főleg pedig azt, hogy nem valami művészt, hanem egyenesen Hephaistost bízta meg a költő, a mennyiben vélekedése szerint ilyen mű csak istentől telik. (Quæst. 67. lap. V. ö. Welcker Kl. Schr. II. 356—7. lap.)

Mind igaz; de van ám bezzegje a dolognak. Az a gyanú, mely az egész anakreoni gyűjteményt éri, e dalra is háramlik. Itt is a «féljambus» kata stichon, sorról-sorra használva. Itt is Anakreon kedvesei közül a későbbi utánzóktól felkapott Bathyllos. Itt is a toreutikának olyatén említése, mely inkább a későbbi korra illik. Meglehet, hogy mindez csak véletlenségből látszik gyanúnak. A mi a dolgot eldönti, az a dialektus. *καλός α-ja*, mely Anakreonnál mindig hosszú, itt, valamint a többi anakreontikonban, rövid.

Ha már ezt a dalt sem vagyunk képesek Anakreonénak igazolni, a melynek védelmezői legalább Gelliusra hivatkozhatnak, még kevesebb bizalommal lehetünk ama másik két dal iránt, melyet Stark szintén valódinak hajlandó elismerni.

A 45. dalban — Stark Quæst. 64. lap. szerint — csupa erő, a gondolatok gyorsan követik egymást; az ittas öreget szinte szem-

mel látjuk. Bergk ellenkezőleg sületlen tákolásnak nevezi az egészet. A dal védelmezői Anakreon 92. töredékét azonosnak tartják dalunk 8—9. versével. Bergk e találkozást csak az utánzás bizonyítékául veszi. Azelőtt az említett töredéket sem nézte Anakreonénak, sőt most is csak kételkedve tulajdonítja neki. Dalunk mértékbeli fogyatkozásait Lachmann igen elmésen igazította helyre; de azokat mindenesetre magának a dal szerzőjének kell betudnunk s így természetesen Anakreonról szó sem lehet.

Még hátra van a 32. dal, mely az egész gyűjteménynek valóságos gyöngye. Se formája, se tartalma ellen legkisebb kifogást sem tehetni. Úgy de isten csodája volna, ha egy oly gyűjteményben, mely czíme szerint Anakreon dalait, de valóságban csupa utánzatot közöl, egy ugyancsak Anakreontól eredő költemény találkozni. Mert ha a gyűjtőnek módja volt Anakreon műveiből válogatni, akkor megfoghatatlan az, hogy nem több valódi dal került a gyűjteménybe. Hogy ez szép költemény, abból csak az következik, hogy Anakreonhoz méltó, de nem egyúttal az, hogy Anakreontól való.

Mi, kik a mondottak alapján az egész gyűjteményt elvitatjuk Anakreontól, korántsem tartozunk ama philologusok közé, kik csak addig csodálnak valami művet, míg híres szerzőnek a neve díszíti; de mihelyt kiderül, hogy nem azé, a kinek tulajdonítják, azonnal kevesebbre becsülik. Sok kedves dolog van az Anacreonteumok közt, s míg a finom ízlés ki nem vész, mindig lesz ember, a ki a régi kornak eme maradványait élvezettel fogja olvasni.

Legujabban három mű jelent meg, mely mind a három az egész Anakreoni gyűjtemény valódiatlanságát bizonyítja.

Hansen Fr. (Verhandlungen der Philologenversammlung in Carlsruhe. 1882. 284 s köv. lapjain) látva azt, hogy a jobb dalok a gyűjtemény elején állanak, a hová tovább gyarlóbbak pedig a vége felé, azt az elnős hypothesiszt állítja fel, hogy a gyűjteményben két csoportot kell megkülönböztetnünk; a melyek közül az első a régibb és értékesebb. Ez az első rész két gyűjteménynek az összetoldásából keletkezett. Az egyik gyűjtemény áll 12 hemiambusos (1. 3. 5. — 14. sz.), 4 anaklomenosokban írt (15., 16., 17., 18.) s 2 ritkább mértékű (19. és 20. sz.) dalból. A 2. 2B. és 4. byzantin költemény s

ennélfogva később keveredett a sorozatba. A másik gyűjtemény egy alexandrin költő dalaiból való szemelmény, mely 14 számot foglal magában, hét közülük (21—26B.) hemiambusokban, hét meg (27—32.) tiszta anaklomenosokban van írva. Az első gyűjtemény különösen Anakreon személyével szeret foglalkozni, a másikban költőnknek, de még Bathyllosának sincsen már semmi nyoma. Egyéb különbség például az is, hogy a másik gyűjtemény szereti a természetre való czélzásokat (31., 24., 31.), s hogy több Erost emleget (25., 28.), míg ellenben az első gyűjtemény csak egy Erost ismer. Az említett másik csoport a 2., 2B., 4., 38, 40, 50. (1—8. v.), 58 s talán még 35. dalból áll, melyek hangsúlyos verselésüknél fogva a byzantin-korba helyezendők. Az 53., 54. és 55. dalok, bármennyire izetlenek is, nem abba valók, mert nem a byzantin verselés törvényeit követik, miért is egy IV. vagy V. századbéli költőnek kell azokat tulajdonítanunk.

Flach, Geschichte der griech. Lyrik-jében, melyhez csak most emunkám nyomtatása alatt jutottam, valamint magáról Anakreonról úgy az Anakreoni dalokról is értekezik. Birálatába ezennel nem bocsátkozhatom, csak Sitzlerre utalok, ki a brémai Philol. Rundschau (1884. nov. 22.) IV. 47. sz. 1491—2. lap, igen helyesen mondja, hogy Flach Anakreon megítélésében túlságos szigorú s hogy kevesen helyeselhetik azt, mikor úgy nyilatkozik, hogy az ióni gyarmatság erkölcsi romlását és jellemtelenségét Anakreonon lehet legjobban észrevenni. Így nem szabad Anakreon mozgékony ióni természetét megítélnünk.

A mi az Anacreonteumokat illeti, Flach is az egész gyűjteményt vitatja el Anakreontól. Lásd id. munk. 550—557. lap. Hansen érdekes észleleteit különösen méltatja; de azt teszi hozzá, hogy mindig azt az eredeti pseudonym gyűjteményt kell szemmel tartanunk, mely Hephaestion és Gellius előtt feküdt, s melyről csak azt tehetjük föl, hogy hemiambusokból állott.

Panagiotis Tzénos-nak Jenában 1884. megjelent görög dissertatio inauguralis-a, melynek czíme: Τὰ Ἀνακρεόντεια γλωσσικῶς ἐξεταζόμενα πόρρω τῆς τῶν δοκίμων συνηθείας ἀπέχουσιν, az Anakreoni kérdésről szóló bevezetésében egyszerűen Jansen pártjára áll. Az értekező nyelvi kutatásokkal ügyekszik a dolgot még jobban kiderí-

teni. 17 dalból tárgyal egyes szókat, melyekről azt vitatja, hogy a későbbi görögségből valók. Legtöbb esetben igaza van, ami ellen kifogás tehető lásd Sitzlernél, Rundschau (1884. nov. 29.) IV. 48. sz. 1509—10. lap.

5. Anakreon mint zenész.

A magyar zene rhythmusáról szóló értekezésemben (1881. II. kiad. 10. s köv. lap.) mondtam, hogy a lyrika, a lantos költészet már nevével hirdeti, hogy ő meg a zene édes testvérek, s minden eredeti naiv költészetben szó és zene, dal és dallam együtt születik.

A görögöknél nemcsak a népdal keletkezett így, hanem az összes lyrai műköltészet. A költő a dal szövegét is, zenéjét is maga szerzette.

Régibb költők, mint Stesichoros, Lasos, Anakreon, Pindaros, gyakran maguk említik a dallam «hangnemét» stb.

Athenæus ott (t. i. XIV. 635. C.), hol Anakreon 18. töredékét, mely így hangzik:

*Szól kezemben a lydus
Hűsz-húros magadis, Leukaspis, te meg örvendsz.*

másodszor idézi, Poseidoniosra is hivatkozik, ki azt mondja, hogy Anakreon háromféle melodiát (azaz hangnemet) említ: a phrygiait, a dórit, meg a lydust, s hogy csak ezt a hármat alkalmazta.

A dolog tüzetes magyarázatába nem bocsátkozunk. Elégséges csak annyit említenünk, a mennyiből a zenész ember a dolog velejét megérti.

Mai átírás, de régi hangolás szerint:

a phrygiai	transpositiós	scala:	c	d	es	f	g	as	b	c'	d'	es'	f'
a dóri	"	"	b	c	des	es	f	ges	as	b'	c'	des'	es'
a lydus	"	"	d	e	f	g	a	b	c'	d'	e'	f'	g'.

A régi hangjelzés körülbelül másfél hanggal mélyebb a mienk nél, úgy hogy a mai hangfok szerint:

a phrygiai	=	a	h	c	d	e	f	g	a'	h'	c'	d'
a dóri	=	g	a	b	c	d	es	f	g'	a'	b'	c'
a lydus	=	h	cis	d	e	fis	g	a	h'	cis'	d'	e'

Lásd Brambach, Das Tonsystem und die Tonarten des christl. Abendlandes im Mittelalter, ihre Beziehungen zur griechisch-römischen Musik stb. Lipcs. Teubn. 1881. 11. lap.

Bergk vélekedése szerint (Reliqu. 58. s köv. lap.) Anakreon glyconeusos költeményei (a Priapeius-félék is) lydus, ionicusokban írt költeményei phrygiai, dactylusos költeményei dóri dallamúak voltak.

Ezt magam is valószínűnek tartom, sőt a mi a phrygiai hang-nemek ionicus-versekre való alkalmazását illeti, döntő bizonyítéknak nézem az 50 anakreoni dalt, mely ugyan nem Anakreontól, de mégis Anakreon utánzójától való, s azért különös figyelmet érdemel. Költője így szól:

*Elefántcsont pengetővel
Neki zenditem a lantot
S dalolok dalt phryg-szabásut stb.*

azaz phrygiai melodiára és a mint a dal maga mutatja, ióniai rhythmusban. (Bergk ezt az adatot csak utólag vette észre. Lásd Rel. 252. lap.)

Anakreon a szó szoros értelmében lantos költő. A lant neki kedvelt hangszere. Azért úgyis említi Kritias Anakreont mint

Fuvola-nem-szeretőt, lant hívét, bútalan édest.

Hangszere az, a mit Sappho és Anakreon baromosnak (vagy tán inkább barmosnak?) és barbitosnak neveztek. Mikor Kritias, Pseudosimonides és Antipater Sidonius Anakreonról szól, lantját ugyan-csak barbitosnak mondják. Azért Anakreon utánzói is a barbitost gyakran emlegetik. Lásd az Anakreoni dalok 2, 7. versét (az 1. és 9-ben ugyane hangszer lyrának van mondva), 14, 34, 23, 3. (a 6. és 11. vben lyra áll), 40, 16, 41, 4. (a 11. vben pektis áll). 58., 1.

Hogy a barbitost plektron-nal, pengető pálcikával pengették, bizonyítja az 58. anakr. dal, melynek idevágó sorait az imént idéztük, továbbá Ausonius 44. epigrammája, a hol a barbitum a plectrummal együtt van megnevezve. A pengetés módját mutatja a borghesei Anakreon-szobor s egy a Vatikánban őrzött római frescókép, mely lantoló nőt ábrázol. Jobbról a pálczikával, balról ujjai-

kal pengetik a húrokat. (Lásd Rich Illustr. Wörterb. «Lyristes» szó alatt.)

Alakjáról semmi bizonyosat nem tudunk. Rich nagyon valószínűnek tartja ugyan, hogy az a rajz, melyet Illustr. Wörterb. Barbitos czikke alatt egy pompéji kép után közöl, a régi barbitos valódi példája; de ezt semmikép sem helyeselhetem. A barbitos oly sajátágos hangszere Anakreonnak, hogy feltalálását némelyek, teszem Neanthes Kyzikenos — bár helytelenül — neki tulajdonították. Szerintem tehát e hangszer alakjának meghatározásánál mindenekelőtt azt kell nézni, hogy a régi képzőművészeti ábrázolások milyen alakú lantot adnak Anakreon kezébe. Már pedig sem a borghesei szobron látható hangszer, mely igaz, hogy csak a tatarozás munkája; de a valószínűségnek megfelel, sem a Tiberius Pepon praetor idejéből való teosi pénzen látható hangszer nem olyan, hogy Rich rajzához hasonlítana.

A barbitoson kívül még más hangszere is van Anakreonnak. A 18. töredékben ugyanis azt mondja, hogy lydusféle húsz-húros magadis-on «hárfáz», a 17. töredékben meg pektis-en »hárfáz».

A magadis lydus találmány. A mytileneieknél nagyban divott, úgy hogy Pindár Terpandrosnak, Aristoxenos meg mások Sapphónak tulajdonították a feltalálását.

A pektis egészen hasonló hangszer, sőt Aristoxenos és Me-naichmos szerint magadis és pektis közt semmi különbség. Hárfaféle: jobbról-balról ujjakkal pengették, a mint azt a ψάλλω = hárfázok ige (melyhez olykor a kéz megnevezése is járul) világosan mutatja.

Az Anakreon magadisa — saját szavai szerint — 20 húros. Mint nálunk az alsó octáva a felsőhöz, úgy viszonylott itt az egyik tíz hang a másik tíz hanghoz. A dolog részletesebb magyarázatát adja Böckh, De metris Pindari lib. III. cap. 11.

A magadisról Flach Gesch. d. griech. Lyrik 101. a pektisről, mely szerinte «már azért sem lehet azonos a magadissal, mert nyilván 7 húros volt,» a 102. s köv. lap., a barbisosról a 108. s köv. lap.

Anakreon zenéjét jellemzi Aristophanes, mikor a Nők ünnepe

(Arany ford.) 159—162. verseiben Ibykost, Alkaiost és Anakreont úgy említi, mint a

Kik a dallamnak ízét megadák.

Minthogy a régi görögöknél a lyrai metrum nem úgy, mint a mai műköltészetben, csak a szavalás céljainak, hanem zenei célnak, az ének céljának szolgált, s ennél fogva a dal metruma a dallam metrumával azonos volt, Anakreon versmértékeit alkalmasan ebben a fejezetben említhetjük. Milyen versnemek vannak Anakreonnál, azt magyar fordításunk is mutatja, mely nemcsak a tartalmat, hanem az alakot is törekszik híven utánozni.

Bergk, a mint már fönt mondtuk, a töredékek sorrendjét nem a tartalom, hanem a mérték szerint állapította meg, úgy hogy az egyenlő vagy hasonló versneműek együtt is állanak. Legelőször azok, melyek glykoni mértékben vannak írva, s rokonmértékűek (a Priapeius, a különféle choriambicus mértékűek): 1—40. számú. Ezekre következnek az ionicus versnemhez tartozó töredékek: 41—66. számú. Ezekre a dactylicus mértékűek: 67—74. számú. A dactylicusokra a trochaicus mértékűek: 75—81. számú. Ezekre a jambicusok: 82—93. számú. Végre az Elegia és Epigrammata. A mi metrikailag meg nem határozható töredék, természetesen a gyűjtemény legvégére került.

Az egyes mértékek tüzetes tárgyalását lásd Bergknél, Reliqu. 29—57. lap.

III.

AZ ANAKREON-FÉLE KÖLTÉSZET HATÁSA.

1. A görögökre és romaiakra.

Az Anakreon-féle költészet egyáltalában nagy hatást tett mind a görögökre, mind a rómaiakra.

Theokritos, Moschos, Apollonios, Meleagros, Leonidas, Poseidippos és mások többször emlékeztetik az embert Anakreonra. (V. ö. Welcker Kl. Schr. II. 381. s köv. lap.)

A rómaiaknál állítólag Catullus volt első utánzója.* Hogy Horatius is utánzói közé tartozik, azt már Henricus Stephanus észrevette, a 31. (nálunk 8.) dal 3. vhez való jegyzetében, Lessing is szóba hozta s legujabban Campe törekedett annak nyomait összekeresgélni, csakhogy ez sokszor ott is lát utánzást, ahol más ember fia semmi olyasra nem talál. Értekezése a Philologus XXXI. 667. s köv. lap. jelent meg és Hóman Ottó a Bartal-Hóman-féle Philol. Közöny II. évf. 284. s köv. lapjain magyarul is közölte.

Nemcsak Anakreon maga, hanem alexandrin utánzói is hatással voltak a római költőkre, nevezetesen az erotikusokra. Eddigelé még nincsen oly munka, mely ezt a dolgot rendszeres vizsgálódás alapján tárgyalná; azért csak általánosságban jelentjük. (V. ö. Müller Lucian, Horatius, Biogr. 127. lap.)

Az Anthologia Palatina III. könyve 15. száma mellett, a codex 814. lapján van egy jegyzet, mely Gaza városát a Kr. u. VI. század-

* Most csak Sappho s az alexandrinus költők nyomait találni költeményein, kivéven a versmértéket, mely itt-ott Anakreonra emlékeztet.

ban az Anakreon-utánczók egyik főszékhelyének tünteti föl. Említve van a különböző Anakreontikusok közül Joannes Gazæus, Procopius és Timotheus. Anakreon utánczói még: Constantinus Siculus, Leon Magister, s a két grammatikus Acoluthus és Georgius.

Az «Anakreoni dalok» codexében a 2. számú valami Basilikosnak (vagy Basileiosnak?), az 5. számú pedig, mely az Anthologia Planudea 388. sz. alatt is van közölve, ebben az utóbbi forrásban Julianus Aegyptiusnak van tulajdonítva. Rose az Anacreonteumok újabb kiadója az előbbi névben nem tulajdonnevet, hanem a dal jellemzésére szolgáló melléknévet lát, az utóbbi névre nézve pedig azt tartja, hogy az illető dalt Planudes tévedésből tulajdonította Julianusnak. Sem az egyik, sem a másik el nem fogadható. Az Anacreonteumok java része úgylátszik az alexandrin korból való: Welcker éppen ama két név miatt a gyanus Anacreonteumokat mind Julianus és Justinianus korából valóknak hiszi. Az 59. dal szerzője maga bevallja, hogy Anakreont utánozza, az 1-é pedig Anakreonról álmodik, ami világosan mutatja, hogy ez a dal sem a teosi lantos költeménye, hanem valami utánczóé.

Az utánczás, mely még a pogány korban kezdődött, a keresztény korban századról századra tovább foly s amint Moerike, német költő, Anakreon fordítója igen találóan mondja, hovátovább byzantinusabb színt vált.

Niketas Eugenianos, XII. századbeli regényíró hét anacreonteumot utánczott Drosilla és Charikles című költői elbeszélésében: az 5-et (Az elnyelt Erost) elbeszélése III. könyve 140—145. vben, a 19-et (Eros fogságát) II. 228—236. és szabadabban VI. 558—567. vben, a 22-et (az Óhajokat) II. 325—343. vben, a 24-et (A természet adományait) V. 145—155. vben, a 25-et (Eros fészkrét) V. 127—141. vben, a 27B-et (Sikertelen szerelmet) V. 142—144. vben, és a 33-at (Eros és a méh-t) IV. 311—323. vben.

Mutatványul szolgáljon az 5. 27B. és 33. utánczata:

V. ö. 5.

*Erős az íjas, a kit nézni sem merünk,
Mint kis legyecské multkor serlegembe hullt.*

*Ittam s lenyeltem: és azóta szüntelen
Csiklatja rezgő szárnya bévül szívemet.
Ép mostan is — de fáj! de kínos állapot! —
Csipked, harapgat: már egész beteg vagyok.*

V. ö. 27. B.

*Bajos szeretni, nem szeretni még bajosb;
De mindeneknél bajosabbnak tartom azt,
Ha szerető a szeretővel meg nem fér.*

V. ö. 33.

*Nem látta volt a rózsán alvó méhecskét
Eros, a tengerszülte istennő fia.
Egyszerre csípést érez ujja közepén,
És megsebezve gyorsan anyjához repül.
«Anyácska!» így szól ő jajgatva, «meghalok!»
«Kis szárnyaló kigyócska engem megcsipett!»
«Méhének híjják a földműves emberek.»
A szép Kythéra jóízűt nevet reá,
S a sebesültnek aztán imígy válaszol:
«Ha méh fulánkja téged már is tönkre tesz,
Eros fiam, mit gondolsz, mennyit szenved az,
Kin veszedelmes nyilazásod ejt sebet?»*

Az egyházi írókról is kell még különösen megemlékeznünk. Hogy Anakreon bordalai mily életre valók voltak, mutatja az, hogy nem egyhamar vonultak vissza a könyvtárak csendjébe, hanem soká énekelgették még a symposionok vidám társaságában. Az egyházi írók fel is szólalnak ez ellen. Dio Chrysostomus (Or. II. p. 24.) inti a királyokat, hogy nem illik Sappho és Anakreon szerelmes dalait énekelniök. (Οὐδέ γε ἄδειν τὰ Σαπφούς ἢ Ἀνακρέοντος ἐρωτικά μέλη πρέπον ἂν εἶη τοῖς βασιλεῦσιν.)

De Anakreon zengő Múzsája nagyon kedves volt az embereknek. Nem volt mit tenni egyebet, mint meghagyni a pogány dallamokat s az eredeti szöveg helyébe keresztény szöveget iktatni.

Ilyen utánzó volt Synesios (philosophus, a lybiai Pentapolis metropolitája az V. század elején). Egyik hymnusát így kezdi:

*Nosza csengő szavu hárfa !
 A teósi dallamokra
 Meg az aeoli danákra
 Nosza énekelj te dórul
 Nemesebb tartalmu hymnust !*

Ilyen utánzó továbbá Nazianzi sz. Gergely, Maximos Margunios és végre Sophronios.

Nazianzi sz. Gergelytől bemutatjuk ama dal elejét, melyet saját lelkéhez intéz :

*Miket kívánsz, te lelkem !
 (Így kérdelem én a lelkem')
 Nagyot, kicsinyt-e abból,
 Mit emberek becsülnek ?
 Ha csak nemesset óhajtsz,
 Azt szívesen megadjuk.
 Óhajtod-e a lydus
 Gyges javát magadnak ?
 Kérkedni szép gyűrűvel
 S forgatni azt az ujjon,
 Hogy rejtse el, ha tetszik,
 S ha kell megint mutasson ?
 Vagy Midasét óhajtod,
 A kit megölt a birtok ? stb.*

Kinek nem jut itt mindjárt eszébe a 9. anacreonteum, mely így kezdődik :

*Sardes királya Gyges'
 Kincsére nem sovárgok.*

Látjuk tehát, hogy az egyházi írók nemcsak a dallamokat tartották meg, hanem még egyes kitételeket, egyes gondolatokat is átvettek az Anakreon-féle költészetből. Azt is tapasztaljuk, hogy az egyes szokat szent értelem szolgálatába szegődtetik. Például Sophronios a tánc-kifejezést a keresztény ember lelki örömének jelölésére fordítja. S így történt — ugymond Stark — hogy a vidám borozáshoz való dalokat, értelmüket változtatva a komor klastromokban és templomokban Isten, Krisztus és Mária dicsőségére zengették. (Lásd Stark Quaest. 35—38. lap. V ö. Edouard Schuré's Gesch. d. deutsch. Lieder 252. s köv. lap.)

Ez az eljárás korántsem meglepő előttünk, főleg ha látjuk, hogy még újabb időben is akadtak olyanok, akik az anakreoni dalokból keresztény dalokat csináltak.

Az első ilyen travestia tudtommal a Jonini-féle Anacreon Christianus. Lugduni, sumptu Petri Bailly, 1634.

A második Aquino Károly nápolyi jezsuitától való: Anacreon recantatus. Romæ, 1702. (vagy 1701? Mutatványul szolgál a «Columba, relicto Veneris curru, lætabunda», melyet Monfalcon soknyelvű Anakreonja 141. lapján idéz.)

A harmadik a Barnes «Keresztény Anakreon»-ja, mely (Fischer Anakr. 3. kiad. LXXXI. lapja szerint) Barnesnek cambridgei 1705. évi Anakreon-kiadásába van iktatva s külön kiadásban is megjelent.

A negyedik keresztény, még pedig reformatus Anakreon, amint a birtokomban levő munka mutatja, ilyen cím alatt látott napvilágot: D. Joh. Baltasaris Bernholdi professoris theologi et Græci ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΕΙΑ ΜΕΛΗ. Hoc est Anacreon quasi redditus imitationibus variis. Lusibus omissis nunquam mihi crede nocebit Vinosi quomdam Teia Musa senis. Editionis curam suscepit Georgius Christophorus Munzius gymnasii Noribergensis R. Noribergæ Litteris Bielingianis évszám nélkül. 8-rét. 104 lap. Görögül és latinul. Hadd álljon itt például a «Kadmöst s az Atridákat akartam énekelni» kezdetű dal travestiája:

*Szent Pált s a prófétákat
Akartam énekelni,
De a koboz csupán csak
Melanchthont zengedezte.
Más hűrt vevék a múltkor
Sőt kobzot is cseréltem
S kezdém Luther tusáit
Dalolni; ánde lantom
Melanchthont zengedezte.
Búcsút, ti istenessek!
Mert e koboz csupán csak
Melanchthonról dalolgat.*

Egyéb görög nyelven írt keresztény anacreonteumokat l. Anth. Græc. carminum Christianorum adornaverunt W. Christ et M. Paronikas. Lipsæ. Teubn. 1871. XXVII. s köv. lap. meg 43—51. lap.

2. Hatása az ujkori irodalomra.

Az Anakreon-féle költészetnek az új korra való hatása attól az időtől van, amikor Henricus Stephanus Anakreonja megjelent volt. Hallatlan volt az a lelkesedés, melylyel e különböző eredetű és értékű dalocskákat mindenütt fogadták. Habár a kritika már három évvel később eredetüket gyanuba fogta, hatásuk mégis Európaszerte nyilvánult.

Nem a mi feladatunk a különböző nemzetek irodalmának idevágó fejezeteit részletesen kidolgozni: elég, ha itt-ott új adatokkal szolgálunk s az érdeklődőt a legjobb forrásokhoz utaljuk. Mennyire hiányos e tekintetben még maga a németországi bibliographia is, annak bebizonyítására elég felemlítenünk azt, hogy a Spalletti-féle kiadás, mely a codex facsimilejét adja, s a codexnek 1874-ben történt lefényképezése előtt a szövegkritikának alapjául szolgált, az Engelmannféle Bibliotheca lajstromában egészen hiányzik. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy az említett Bibliographia a németországi munkákon kívül csak a francia, angol, olasz, spanyol, hollandi, svéd, dán és ujjgörög műveket veszi figyelembe, a többi népek irodalmával nem törődik. Ha tehát a németek a világirodalom történetében ily hézagokat hagynak, a melyeket előbb-utóbb mégis ki kell valakinek egészítenie, hadd igyekezzünk mi magyarok a pótlás megtételére. Anakreonra nézve ezt a pótlást e tanulmányunkban leli az olvasó.

Anakreonnak az antik és modern irodalomra való befolyásáról értekezik Don Antonio Rubió y Lluch a madridi egyetemhez benyújtott dissertatio inauguralisában, melynek teljes címe: Estudio critico-bibliográfico sobre Anacreonte y la colleccion anacréontica, y su influencia en la literatura antiqua y moderna. Tesis doctoral leida el 9 de noviembre de 1878 en la facultad de filosofia y letras de la universidad de Madrid por Don Antonio Rubió y Lluch. Barcelona. Imprenta de la viuda é hijos de J. Subirana, calle de la Puerta Ferrisa, núm. 16. 1879. 8-rét 171 lap. Annyiban érdekes, a mennyiben az olasz, francia, de különösen a spanyol irodalomra való hatást részletesen kimutatja.

Olaszországban, hol Gabriello Chiabrera de Savona (szül. 1552., megh. 1637.) az «olasz Anakreon» nevet vívta ki magának, már akkor említette a költészet Anakreont, mikor még csak névről a latin írókból ismerték. Dantenál a Purgatorio XXII. 96–108. versében így felel Virgil Statius' eme kérdésére:

«Szólj, míg e hegy s időnk megengedik:
Hol van Terencz, szivünk' e rég kegyencze,
S Caecilius, Plautus, Varro, ha tudhatd;
Bűnhődnek-e? s ha igen; mely ketreczbe?»
«Ők s Persius — s én, sergivel sokaknak
(Felelt vezérem) a Görög körében
Vagyunk, Muzsák kit legtovább szoptattak,
A vak börtönnek pítvarában épen;
És gyakran emlegetjük a hegyet, mely
Dajkáinknak lakást ad enyhelyében
Anakreon is ott van Euripiddel,
Simonides Agáthon, s több görög még
Kiket a hír babérrel díszített fel, stb.

Ford. Szász Károly.

Anakreon olasz fordítói s utánzói részletes ismertetését legközelebb várhatjuk Luigi A. Michelangelitól, ki 1882-ben megjelent kritikai Anakreon-kiadása borítékján prossima pubblicazione-nak hirdeti: Anacreonte e i suoi imitatori e traduttori italiani: saggio critico con bibliografia.

Hogy Franciaországban Henricus Stephanusnak Anakreon felfödözőjének hazájában mennyire meghonosodott Anakreon. bizonyítják a szebbnél szebb kiadások, fordítások, utánzások, az Anakreont dicsőítő költemények és szinpadi ábrázolások (operák, balletek), a rávonatkozó kép- és zene-compositiók.

Az idevágó bibliographiát lásd Rubió y Lluch értekezésén kívül Monfalcon Édition polyglotte-jában és Amb. Firmin Didot Notice sur Anacréonjában.* Minthogy az Engelmannféle Bibliotheca Monfalcont nem is említi, Anakreonja címét egészen közöljük:

* Itt a XXXV. lapon 35 fordító van elsorolva. Azóta kettővel szaporodtak 1868. Marquis de Lonlay-vel és legujabban Alexandre Machard-tal. Ez utóbbiról, valamint a legjobb francia utánzókról lásd a Thewrewk Árpád-féle «Haza és külföld» I. évf. (1884. okt. 1.) 2. sz. 9. lap.

Odes d'Anacréon. Traduites en français et en prose par MM. Grégoire et Collombet; en vers français per MM. S.-Victor, F. Didot, Veissier Descombes, Fauche, Bignan, etc.; en vers latins par Henri Estienne et Élie André; en vers anglais par Fawkes, Broome, Greene, en vers allemands par Degen; en vers italiens par Rogati: en vers espagnols par D. Joseph et D. Bernabe Canga Arguelles. (Texte grec en regard.) Précédées de l'histoire de la vie et des ouvrages d'Anacréon, d'une notice bibliographique, etc., par J. B. Monfalcon; Et suivies de la traduction complète d'Anacréon en vers anglais, par Thomas Moore; des notes empruntées a tous les commentateurs, et des poésies de Sappho; traduites en français et en prose par M. Breghot du Lut. Édition polyglotte, publiée sous la Direction de J. B. Monfalcon, M. D. Paris. Crozet, libraire, Quai Voltaire. Firmin Didot, Rue Jacob. Cormon et Blanc, Rue Mazarine. 1835. 4-rét XXVIII és 178 lap.

A «Notice bibliographique sur Anacréon»-jának a tartalma röviden ez: Premier âge, Édition princeps. Éditions publiées de 1554 à 1795. — 2e âge; 1595—1732. Éditions critiques, Baxter, Barnes, Maittaire, Paw, Fischer. — 3e âge; 1778. Édition type (Brunck). — Traductions Françaises. Traductions Italiennes. Traductions Anglaises. Traductions Espagnoles. Traductions Allemandes. Traductions Hollandaises, Russes, etc. Écrits divers sur Anacréon.

Mint curiosumot említjük egy 12 éves fiúnak 1639. Párizsban megjelent Anakreon-kiadását, t. i. Dominique Armand Jean Le-bouthillier de Rancé-ét, ki felnőtt korában a szigorú trappista-rend alapítója lett. E kiadás, mely a legeslegritkább könyvek közé tartozik, mert kiadója maga igyekezett azt megsemmisíteni, Richelieu biborosnak van ajánlva s egyebek közt Rancétól Anakreonra görög nyelven írt öt kis költeményt is foglal magában. A kritika azt tartja, hogy ez a munka inkább Rancé görög tanítójának tulajdonítandó. (Lásd Monfalcon XX—XXI. lap, v. ö. XXVIII. lap.)

Henricus Stephanusnak Anakreonra vonatkozó latin és görög nyelven írt költeményeit az Editio princeps leírásában említettük.

Anakreon francia dicsőítői közé tartozik Girodet és Béranger. A költő-festő gyönyörű versét a 33. lapon magyarul közöltük, Anakreonhoz való rajzairól a következő fejezetben szólnunk. Béranger

szép hymnust intéz Anakreonhoz, melynek címe: «L'ombre d'Anacréon». Róla meg Desaugiers-ról magok a franciák mondják, «qui plus d'une fois, dans leurs chansons trouvèrent des accents anacreontiques». Bérangert egyenesen Anakreonhoz hasonlítják. Egyébiránt a franciák az Anakreon-névvel már többeket tiszteltek meg: Grecourt kanonokot Franciaország Anakreonjának, Chaulieu-t l'Anacréon du Temple-nak, Barère-t virágos beszéde miatt a nyaktiló Anakreonjának nevezték el. Ez utóbbi elnevezés azért érdemi itt a megemlítést, mert bizonyítja, mennyire népszerű volt Anakreon neve a multszázadbeli franciáknál.

Egyik nyelv sem dicsekedhetik oly nevezetes fordítással, mint az angol, Moore Tamás fordításával, vagyis inkább paraphrasisával, mely először 1800-ban jelent meg s vagy tíz kiadást ért. Benne van Monfalcon Édition polyglottejában is. Legújabb kiadása Girodet illustratióival jelent meg Londonban 1870-ben. Moore költői hírére művével alapította meg. Azáltal, hogy az uralkodó hercegnek ajánlta, neve ismeretessé vált s útja nyílt az angol társaság legelőkelőbb köreibbe, hol «Anakreon-Moore»-nak tisztelték.

Egyéb angol fordításokról Monfalcon a XXVI. lapon.

A «Frithjof» híres költője, Tegnèr is azok közé tartozik, akik Anakreonnal foglalkodtak. Lundban 1801-ben jelent meg Vita Anacreontis című értekezése (17 lap 4-rét), mely most már oly ritka, hogy még a berlini kir. könyvtárban is hiába kerestem. Veleje annyiban ismeretes, amennyiben azt Welcker Die Anakreonteen című cikkében (Kl. Schr. II. 366) közzé tette. Ezen értekezés, valamint Moorenak Anakreonjához írt előszava is azért nevezetes, mert itt nem a száraz philologus, hanem a költészet fölkentje mond ítéletet az anakreoni dalok értékéről. Az angol költő egyenesen kijelenti, hogy az Anacreonteumok az ókor legremekebb ereklýei közé tartoznak. A nagy svéd költő hasonlókép magasztalja s azt állítja róluk, hogy szív- és ész-mívelő hatással vannak az olvasóra.

Svéd Anakreon-fordítás tudtommal három van: a Sjöström és Lindberg-féle, mely Aboában 1826., a Grenander-féle, mely Lundban 1859, és a Tranérféle, melynek harmadik kiadása Örebroban 1868-ban jelent meg. A «svéd Anakreon» Bellmann Károly Mihály

(álnéven Fredmann). III. Gusztáv nevezte el így, s azóta az irodalmi történet is e díszes névvel szokta őt illetni.

Hollandi fordító vagyis inkább utánzó Kämpfer G., kit csak azért említék, mert Alcmærben 1726-ban megjelent Anakreonja nincs meg az Engelmannféle «Bibliothecában».

Hogy minő szerepe volt Anakreon költészetének a nagy német irodalomban, azt Langsdorff szándékozott részletesen kimutatni; de sajnos, hogy monographiájának csak bevezető része jelent meg. Címe: Die Anakreontische Dichtung in Deutschland. Beigabe zu dem Herbstprogramme des Grossherzogl. Lyceums zu Heidelberg für das Schuljahr 1861—62.

Sokat ígér Neubauer Ernő Rudolfnak Radautzban (a Bukovinában) 1876. megjelent értekezése, melynek címe: Anakreon von Teos. Sein Leben und Dichten. Litteratur seiner erhaltenen Lieder, von dem Erscheinen der ersten gedruckten Herausgabe derselben durch Henricus Stephanus in Paris, im Jahre 1554, bis auf das Jahr 1876. 8-rét 31 lap.

A más téren jeleskedő szerző, ki csak költői kedvtelésből foglalkodott Anakreonnal (az egészét rímes versekben fordítá, egy pár közölve is van abban az értekezésben), korántsem ad oly bibliographiát, aminőt e cím után várni lehet.

Az anakreoni daloknak különféle hasonmásait és utánzatait közli az Anmerkungen über den Anakreon című kommentár, melyet Schneider János Gottlob húsz éves korában, Lipcsében 1770-ben bocsátott közre. Se a könyv címe, se előszava nem nevezi meg szerzőjét.*

Lásd továbbá a Degenféle Anakreon-kiadás jegyzeteit (Edit. alt. emendatior et auctior. Erlang, 1786.), de különösen Büchling kommentárját, melynek címe: Erklärende Anmerkungen zu Anakreons Liedern, Nebst der vorzüglichsten Nachahmungen und Uebersetzungen.

* E névtelenség úgy látszik akkor nem volt szokatlan. Meinecke Anakreon-fordítása is név nélkül jelent meg Lipcsében 1776. Ugyancsak szerző neve nélkül való a Jørdens Henrik-féle Anakreon's Lieder. Griechisch mit einem vollständigen griechisch-teutschen Wortregister für Schulen. Berlin und Lübau, bei Lagarde und Friedrich. 1789. kis 8-rét 148 lap. Csak a Vorbericht keltéből tűnik ki, hogy a szerző berlini ember. Ugyancsak névtelenül jelent meg a Goetz-Uz-féle Anakreon-fordítás is 1746. Frankfurtban és Lipcsében, újra 1760. Carlsruhéban.

gen derselben, zum Schulgebrauch und Selbstunterricht von Johann David Buechling. Leipzig, im Schwickertschen Verlage 1803. 8-rét. XXII és 426 lap.

Amint ezekből a munkákból is kiderül, a multszázadbeli németek voltak azok, akik az Anakreon-kultust leginkább túlhajtották. Náluk az Anakreon-utánzás valóságos divat volt. Die sittlichsten, nüchternsten Männer, mondja Mœrike, erschienen mit der Neu-Teischen Leier im Arm beinahe in ihr Gegentheil verwandelt.

Érdemes ide iktatnunk Kæstner anakreontikonját, mely ezt a könnyűmódon való költőhetnémséget élvezetes hűmorról ostorozza :

*Nem bírok én mint Haller
Magasztos énekekben
Dalolni bölcseséget.
Nem bírok Hagedornként,
Hogy a vidám enyelgést
Tudással ékesítem,
Olvadni és tanulni.
Nem bírok én mint Schlegel
Nagy szorgalom- s nagy észszel
Tragédiát szerezni,
Mint Gellert oly szeliden,
Mint Gellert oly nemessen
Érezni és ítélni.
Mi a manót tegyek hát,
Hogyan legyek poéta ?
Én gondolatlan prózát,
Rimnélküli sorokban
Picinyke kis sorokban,
A lányról és a borról.
A borról és a lányról,
A csókról és ivásról
Ivásról és a csókról,
És újra bor- s leányról,
És újra csók- s ivásról,
Másról se mint ivásról
És csókról és leányról,
S mindég csak így enyelgve
S így félig álmodozva
Fogok tehát dalolni.
Ez, a világ szerint, most
Anakreon-poézis !*

1757-ben Wieland «Empfindungen eines Christen» című, «An den Oberkonsistorialrath Sack in Berlin» intézett iratában bevádolja «Bacchus és Venus rajongó imádóit, akiket buzgó ájtatosságuknál fogva, melylyel e hitvány bálványokat imádják és dicsőíttik, epikureus pogányokból álló bandának kellene tartani, akik arra esküdtek össze, hogy mindent, ami szent és ünnepies, nevetségessé tegyenek s azt a kevés, Isten iránti érzést, mely a könnyelmű fiatalság szívében szunnyad, végkép kiirtsa». Felszólítja tehát Sackot, hogy «rója meg azt a rendetlenséget és botrányt, amit ezek a könnyelmű elméskedők elkövetnek» s aztán elsorol több gyűjteményt, mely anakreontikus verseket foglal magában, nevezetesen Uzéit is, melyekről nem tudta, hogy e nemes férfiú s valódi költő művei. Wieland ezt a denunciációt, mely miatt Lessing, VIII-ik irodalmi leveleiben, 1759. keményen megtámadta, s melyet maga is nagyon megbánt, munkáinak későbbi kiadásában elhagyta.

Mint Anakreon német fordítóit, utánzóit, dicsőítőit nemcsak alsóbbbrangú költőket említhetünk, hanem olyanokat is, kik az irodalom főpolcán állanak, teszem: Platen, Lessinget és Goethét: Platen gyönyörűen fordította a 7., 14. és 22. anakreoni dalt (Gesamm. Werke. Cotta. 1856. II. 319—321. lap.) Lessing nemcsak több anakreoni dalnak szerencsés utánzója (a 6., 7., 9. és 37-é. Lásd a Göschenféle kiad. I. 78—9. lap.), hanem Laokoonjában még a költészet és festészet határaitól szóló állítását is egyebek közt anakreoni dalokkal bizonyítja. (Lásd Laokoon, ford. Braun Zsigmond. Budapest 1877. 211. s köv. lap.)

Goethe csak a tücsökre írt dalt fordította, de lehető legremekebben. Anakreont dicsőíti a Wanderers Sturmlied-ben, hol Jupiter Pluviushoz így szól:

*Te nem kereséd fel
A szilfa árnyán
Két hő-galambbal
Szelíd kebelén;
Vidám rózsával koszorúsán,
S oly boldog-enyelgve
Mint a virág: a
Boldog Anakreont
Vésznek viharnak istene!*

Szász K. Goethe II. 23.

Gyönyörű epigrammát is írt a sírjára, melyet Wolf Antal Tivadar (ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ. Übersetzungen ins Griechische stb. Bécs, 1841. 19. lap), görögre, Stadelmann Henrik (Varia variorum carmina latinis modis aptata stb. Onoldi. 1854.) latinra fordított, s mely saját magyar fordításunk szerint így szól:

*Itt hol a rózsa virúl s venyigék a babérta fonódnak,
Itt hol a gerlicze bűg s kis tücsök elmulatoz,
Millyen sír ez emitt, hova díszül az istenek annyi
Életet ültettek? E hely Anakreoné.
A költő a tavaszt, a nyarat s őszt boldogan élte,
A hideg évszak elől e halom óvta meg őt.*

A német Anakreondivatot Goethe is megrója. Aus meinem Leben VII. könyvében (Sämmtl. Werke 1869. kiad. XXIII. 10. lap) azt mondja: «Das Anakreontische Gegängel liess gleichfalls unzählige mittelmässige Köpfe im Breiten herumschwanken».

Gleim volt az, aki a sok utánczó közül valamennyire kivált, miért is német Anakreonnak nevezték. Lessing VII. irodalmi levelében ezt az egybehasonlítást teszi: «Klopstock würde Homer; Cramer Pindar; Uz Horaz; Gleim Anakreon; Gessner Theokrit; Wieland Lucrez».

Egyébíránt Castellit is német Anakreonnak tisztelték, amint Bauernfeld Erinnerung-jeiben (Die Heimat. 1877. Nr. 20. 320. lap) olvassuk: «Er und kein anderer ist der wahre deutsche Anakreon. Nur wer so ganz frei von Pedanterie ist wie Castelli, darf noch Rosen im grauen Haar tragen». Grillparzer azt jegyezte meg rá: «Ich habe nicht vernommen, dass man Anakreon jemals den griechischen Castelli genannt hätte». Legujabban Bodenstedtről mondták, hogy az anakreontikus irányban aligha ő nem foglalja el most az első helyet, kinek Mirza-Schaffy-féle dalai Anakreonunk ióni puhóságát és bölcsészetét lihegik. (Junghans, Anakreon Lips. Reclam 4. lap.)

A német irodalomról legalkalmasabban a magyarra térhetnénk át; mert a magyar Anakreontizmus nemcsak hogy analog a némettel, hanem egyenesen német befolyáson alapszik; de a magyar Anakreon-fordítókról és utánczókról majd csak értekezésünk negyedik részében külön szólunk.

Fin n fordító összesen kettő van csak: Gottlund Károly Axel, ki néhány dalt fordított, mely 1832-ben az ő Otava című gyűjteményében jelent meg és dr. Ingmann Erik, kinek Anakreonja önállóan jelent meg 1834. Ez az a fordítás, melyet Toldy Magyar államférfiak és írók II. 385. lap. említ.

Oroszországban már a XVII. században ismerték az anakreoni dalokat. Egy Judith könyvéből merített egyházi komédiában a személyek «Anakreon» után készült dalokat énekelnek, jelesen «a XV. Εἰς ἐκυτόν és L. Εἰς Διόνυσον» stb. utánzásait (Gyűjteményünkben a 7. és 54. szám). Ez a komédia megjelent a Novikov-kiadta Drevnaja Rossijskaja Vivliothika 1789. VIII. részében.

Kantemir herceg (szül. 1709., megh. 1744.) az orosz irodalmi költészet alapítója, Horatius levelein, Cornelius Neposon, Justinuson és Epiktetoszon kívül Anakreont is fordította.

Az eredeti görög szöveggel ellátott orosz fordítás a múlt századból: Ἀνακρέοντος Τηίου μελῆ. Stichotvorenija Anakreona Tijskago (3 könyvben). Fordította ***** Pétervárott 1794. (Nyilván ez ama fordítás, melyet Monfalcon Notice bibliogr. XXVIII. lapján latinra fordított címmel idéz: «Anacreon gr. cum versione metrica notisque in lingua russica scriptis. Petroburgi, 1794, 4.»)

A jelen századbeli orosz fordítások a következők:

Anakreonovy stichotvorenij. Perevod s grečeskago Ivana Martynova 1801. (Anakreon dalai ford. görögből Martynov János.) Ugyanez 2. kiadásban is megjelent a fordításokról és utánzásokról szóló jegyzetekkel. Az orosz utánzók közül Lemonosovot és Deržavint említi.

Kulmann Erzsébet (1808—1825.) első költői kísérletei Anakreonnak öt nyelvre, orosz, német, francia, olasz és latinra való fordításában álltak. Orosz fordítása 1839-ben jelent meg Pičti českie opyty Elisaveta Kulmann («Kulmann Erzsébet költői kísérletei») 2. kiadásában.

Még két fordításuk van az oroszoknak. Az egyik Pešni Anakreona L. Meja. («Mej L. Anakreon dalai»). Megjelent a Biblioteka deja čtenija 1855. 5—8. és 9. számaiban. A másik Pešni Anakreona vu perevodě i su priměč. A Bažanova. Su portret Anakreona. Moskva 1861. («Anakreon dalai fordításban és jegyzetek-

kel. Bazsanov A. Anakreon arcképével. Moszkva 1861.) Lásd Jakub Malý, Stručný Slovník Večný (Szláv Encyclopædia) V Praze 1874. I. 151. lap.

Ezeken kívül van még több orosz költő, aki egyes dalokat fordított vagy utánzott.

Mint Pétervárott latin nyelven megjelent tudományos értekezés említendő a Wiedemann C. H. C.-féle Quæstiones de antiquitate Anacreonteorum. Part. I. A pétervári sz. Anna-iskolának 1843-ra szülő Értesítőjében.

Lengyel fordítót kettőt ismerek. Az egyik Naruszewicz Ádám, lengyel történetíró, ki a vilnai egyetemen a költészet tanára volt és a régi classicusokból sokat fordított. Anakreonja Varsóban 1774-ben jelent meg; másodízben a Dziela («Munkák») gyűjteményben. Lásd Jakub Malý u. o. Monfalconnál így van ismertetve: «Anonymus. Cette traduction polonaise a paru à Varsovie, en 1774 in 8. elle a été réimprimée en 1788. A másik gróf Skarbek Frigyes, ki a varsói egyetemen a nemzetgazdaság tanára volt s később több rendbeli magas állást foglalt el s emellett a lengyel szépirodalommal is foglalkodott: «Pieśne Anakreona» című fordítása Varsóban 1816-ban jelent meg. Lásd Malý u. o. VI. 600. lap.

Cseh fordítót egyet ismerek, t. i. a felső Magyarországról való Rozsnyay Sámuelet, ki a régi és modern irodalmakból sokat fordított: Pisně Anakreontovy («Anakreon dalai») 1812. Prágában jelentek meg. Lásd Malý u. o. VI. 319. lap.

Tótra is van néhány anakreoni dal fordítva Holly Jánostól, tót epikustól, aki a régi classicusokból sokat fordítgatott: Fordításai tót és cseh lapokban jelentek meg. Lásd Jaroslav Vlček Literatura na Slovensku. V Praze 1881.

A horvátoknak már a XVII. században volt Anakreon-fordítójuk: Bunič-Buničević Iván, horvát szín- és lantos-költő. (Meghalt 1658.). Fordítása Raguzában jelent meg. Lásd Pypin a Spasovič, Historie literatur slovanskych. Dil. I. V. Praze 1880.

Szerb Anakreon-fordító dr. Vuk-Marinković. Fordításait a «Golubica» című folyóirat 1842. és 1843. évfolyamai közölték.

Ami az oláh nyelvet illeti, Heliade Radulescu János 1846 táján egy román «Egyetemes könyvtár»-t tervezett (Curier de ambe sexe,

Bucuresci 1844—1846. 328. s köv. lapjain) s mindenekelőtt Pindarost, Sapphót, Theokritost és Anakreont ajánlotta a román íróknak fordításra. E terv a bekövetkezett háborgós idők miatt abban maradt. Jelenleg a bukaresti Akadémia fordíttatja a régi classicusokat; de Anakreonra még nem került a sor.

Az albán irodalmat azért van okunk itt említenünk, mert Girolamo de Rada a teosi lantosnak albán képmása, miért is Larmartine pelasg Anakreonnak nevezi.

Valamint a régi, úgy a jelenkori görögöknek is van Anakreonjuk, akire Télffy tett bennünket figyelmesekké. Jelenkori görög irodalom című értekezésével (Megjelent Pesten 1858.). Miután a 15. lapon három görög népdalt közöl, mely a 22. és 26. anakreoni dalra emlékeztet, a 20. lapon így szól: A szerelmi és bordalokban felülmúlhatatlanul áll Chrisztópulosz Anasztáz, kit a görögök méltán új Anakreonnak neveznek. Minthogy kedves lantja az utóbbi években hallgatott, Rhangavisz ódát írt hozzá, melyben felszólítja, hogy énekeljen mint ama régi Anakreon, vénségében is, bort és szerelmet. 1871-ben Erődi Béla közölt «Az új Anakreon» cím alatt bővebb ismertetést Chrisztópulosz életéről és költészetéről a Figyelő I. évf. 147. s köv. lapjain. Fordított is több dalát, melyek közül az «Elhatározás» az Egyetemes philologiai Közlöny V. 441. lapján jelent meg. (Itt pótolja jegyzetben azt a ránk nézve érdekes adatot, melyet az életrajzban nem találtunk volt, hogy Chrisztópulosz classicus tanulmányait Budán és Paduában végezte.) Az életrajzot Erődi e szavakkal végzi: «Chrisztópulosz költeményeit mindaddig olvassák, míg lesz valaki, ki a görög kedély őszinte nyilvánulását képes megérteni».

Míg a nyugati nagy nemzetek fordításai és utánzásai messze földre elterjednek, míg a francia vagy spanyol még tájszólásos fordításokat is fel bír mutatni, míg a német ember még a Fokföldön is Anakreonnal foglalkodik, (ott készült Graaf-Reinet-ben, a Zondags folyó mellett az Alsberg-féle fordítás, mely 1877. Berlinben jelent meg), míg «a kalmárkodó Amerika is külön fordítással rója le az ióni lantosnak a bámulat adóját» (ilyen szavakkal mutatja be Rubió y Lluch az 1838. Porto Rico-ban megjelent Anakreon-fordítást): addig a török, arab, perzsa s a többi keleti népeknél, valamint sok

egyéb dolgot, úgy Anakreon-fordítást vagy utánzást hasztalan keresünk.

Volt idő, mikor a syrusok, arabok, örmények és perzsák a görög irodalommal, nevezetesen a görög philosophiával s orvosi tudománynyal élénken foglalkodtak; de a görög költőkkel — az egyetlen Homéron kívül — még akkor sem törődtek. (Lásd Wenrich, *De auctorum græc. versionibus et commentariis syriacis arabicis armeniacis persicisque* stb. Lips. 1842.)

Végre hadd említsük meg még a latin, a régi görög s a zsidó nyelven való ujkori utánzásokat vagy fordításokat is.

Anakreon latin fordítóinak a sorát maga Henricus Stephanus kezdte meg. Lásd amit az 56. lap. az *Editio princeps*-ről jelentettünk. Nyomban követte Helias Andreas (Élie André), kinek latin Anakreonja 1556. Párizsban ugyanott ugyanakkor s ugyanabban a 8-rétű alakban jelent meg mint a Stephanus-félének a 2. kiadása. Mind a kettő megvan a budapesti egyetemi könyvtárban. Azóta vagy a régi fordítást tették újra meg újra közé, vagy új fordítással állottak elő, aminek részletes kimutatása a bibliographusokra tartozik. Legujabb s legteljesebb a Nobbeféle, melynek teljes címét már az 51. lapon közöltük. A fordítók rendszerint az eredeti versmértéket követték; de van *distichonok*ban és *phalæcusi* versekben írt fordítás is. *Distichonos* az, mely az 1733-ban megjelent londoni Anakreon-kiadáshoz van iktatva, meg a Hœufft-féle, mely egymásután három kiadást is ért. Címe: *Anacreontis carmina, numeris elegiacis paraphrastice expressa* stb. Dordraci 1795. és Essen 1796. és 1797. 8-rét. *Phalæcusi* versekben írt fordítás Joannes M. Bossiusé, melyet az eredeti szöveggel együtt Bartholomæus Catena adott ki, Milanóban, 1844.

A régi görög nyelven való ujkorbeli utánzást szintén Henricus Stephanus indította meg, azzal az anakreontikonjával, melyet az *Editio princeps*ben az anakreoni dalok dicsőítésére közöl. A Bernholdféle görög s egyuttal latin nyelvű, valamint a többi latin nyelvű keresztény Anakreonokét már a 84. lapon idéztük. Görög anakreontikonokat írt Nicolaus Reusnerus is. Lásd Jénában 1593. megjelent műveinek II. részét.

Classicus nyelvű utánzó az említetteken kívül még Scaliger,

Barth és Taubmann. (Lásd Fischer Anacr. 3. kiad. LXXXII. lap.) Barth Gáspárnak, vagy költött nevén Tarreus Hebiusnak utánzatairól azt mondja Morhof — Csokonai jegyzete szerint — hogy «eius Anacreontes lignei plane, imo stercorei sunt».

A magyarországi Anakreon-utánpótlók közt Ungvárnémeti Tóth László az, ki görög anakreontikusokat is írt. Alább bővebben lesz róla szó.

Végre még egy zsidó fordítást is meg kell említenünk. Luzatto Sámuel Dávid, századunknak egyik legnagyobb héber írója **כנור נעים** azaz «Kinnôr náím» («Kellemes hárfa») című versgyűjteményében, mely 1825. Bécsben jelent meg, a 26—27. lapon a 24. (vulg. 2.) anakreoni dal zsidó fordítását közli Rogati olasz fordításával együtt, mely alapjául szolgált.

3. Hatása a művészetekre.

Mielőtt a magyar irodalomra áttérünk, hadd említsük meg azt a hatást is, melyet az Anakreon-féle költészet a képzőművészetekre s a zenére gyakorolt.

Hogy Anakreon maga több ízben volt a képzőművészetek objectuma, azt már az I. rész 14. fejezetében tárgyaltuk.

Anakreon saját költeményei közül is birunk egyet idézni, melyről tudjuk, hogy egy jeles szobor neki köszönte lételetét. Értjük azt a szatiraféléjét, melyet Artemonra, egy szegényből gazdaggá lett aljas emberre írt, ki a szép Euryplét tőle elszerette. (Lásd a 21. töredéket.) Ez az Artemon csakhamar az igazi korhelynek a mintaképe lett, nevét felkapták és alkalmazták mint például Aristophanes Acharn. 850. (Aranynál 807. v.) mikor így szól:

Se' «a gaszágos Artemon,» ki rögtönverseket csinál.

A híres Polykletos pedig, mint Pliniusból (Nat. Hist. XXXIV. 56. §.) értesülünk, egy «Artemon Periphoretos»-t mutató szobrot alkotott, mely Welcker gyanítása szerint az Anakreonféle Artemont ábrázolta. (Welcker Kl. Schr. II. 482. lap. Anacreont. Carm. rell. ed. Bergk 110 s köv. ll.)

Az Erossal való küzdés Anakreontól eredő gondolat. Több ízben felhasználták s a megkötözött Eros gyakori és kedvelt ábrázolása a

képzőművészetnek. (Welcker Kl. Schr. II. 386. Jahn O. Apuleii Psyche et Cupido. Lips. 1856. Præf p. X. és 3. 70. 72.) A későbbi művészetben, mikor a magasztosságot odahagyva, játszissággal ékesítette az épületek falait és tereit, gyakran találkozunk azzal az anacreontismussal, melyet az úgynevezett anacreonteumokból ismerünk.

A kritika azt tartja, hogy a későbbi kor képei és szobrai szolgáltak egynémelyik újabb keltü anakreoni dalnak mintául. Ez korántsem szenved kétséget, de az is áll, hogy a képzőművészet játszissága nem magából, legalább nem egyedül a művészetből eredett, hanem eredett az elpajkosodott phantasiából, mely mindenekelőtt a költészetben enyelgett. Nem csalódunk tehát, ha kapcsolatot látunk a teosi lantos és a művészet anacreontismusa közt.

Az Anakreon-alapította költői genre nemcsak a classicus kör művészetére, hanem az új koréra is hatott, sőt még mai nap is hat.

Az «Anakreoni dalok»-féle gyűjtemény egyik kedvelt tárgya a szebbnél szebb illusztrációknak. Csak azokat említem, melyeket magam bírok, vagy legalább láttam.

A Spalletti-féle Anakreont ismeri már az olvasó az 59. lapon közölt leírásból.

A francia forradalom 7. évében, vagyis 1795-ben megjelent Gail Anakreonja, melynek címe így szól: «Odes d'Anacréon, traduites en Français avec le texte grec, la version latine et notes critiques, par le Citoyen Gail, avec estampes, odes grecques, en musique par Gosséc, Mehul, Le Sueur et Cherubini, et un discours sur la musique grecque. Édition plus complète que toutes celles qui ont paru jusqu'à ce jour. Paris l'an 7. gr. 4.

A hatvanas években megjelent Berlinben Rudolf Hoffmannnál Försterling kiadása, melynek címe: Randzeichnungen zu anakreontischen Liedern in Originalradirungen von Otto Försterling. Tizenhat gyönyörű kép. A dalok német fordítása Eggers Frigyesztől való. Illusztrálva van: Die Leier (23.), An Batthyll (= Ruheplatz, 18.), Das Nest der Eroten (25.), Genuss des Lebens (30.), Seliger Rausch (46.), Harmloses Leben (40.), Das Gelage (41.), Antwort (6.), An ein Mädchen (49.), Auf einen Greis (37.), Auftrag (3.), Das Bildniss der Geliebten (15.), Auf die Rose (42.), Der ver-

wundete Eros (33), An eine Schwalbe (9.), Naturgaben (24.), végre Anakreon valódi maradványainak 78. és 108. száma.

A legszebb illusztrációk kétségkívül a Girodet-félék, melyek legelőször 1825-ben jelentek meg az ily című Anakreon-fordításban: Traduction en prose des odes d'Anacréon, avec 54 dessins au trait, composés par Girodet, et gravés par Châtillon. Paris, Firmin Didot 1825. nagy 4-rét. Ujra az 1864. évbeli Didot-féle Anakreonban, melynek címe: ὈΔΑΡΙΑ ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΟΣ. Odes d'Anacréon avec LIV compositions par Girodet. Traduction d'Amb. Firmin Didot. Typographie de Firmin Didot Frères Paris 1864.

Ugyancsak Girodet illusztrációival jelentek meg Anakreon ódái «Translated by Thomas Moore. With 54 illustrative Designs by Girodet De Roussy. Now first produced in England. London 1870.»

1877-ből való Maffei Anakreonja, melynek címe: Anacreonte Odi tradotte da Andrea Maffei. Ricordi Milano. Napoli. Roma. Firenze. Londra. Szép kiadás. Összesen 16 kép van benne: 4 Bartolinitól, 3—3 Ciseritől és Servitől, 2—2 Hayez-től és Ribossitól s egy-egy Cambitől és Duprétől.

Még egy pár egyes képről is meg kell emlékeznünk. Az egyik Raffaeltől való, t. i. a Stanza della Segnatura-ban az «Il Parnasso», ahol Sappho mellett Alcæus Anacreon és Petrarca a thebai Corinnával beszélgetnek.

Egy másik szép «Anacreon»-t találtak Kaubach Hagyatékában, mely fényképekben van közzétéve.

Végre említésre méltó még Skallitzki alkotása, mely «A méhsebzette Cupidót» (a 33. anakr. dal jelenetét) ábrázolja. Lásd a bécsi Angerer-féle «Galerie moderner Meister» 45. számát.

Ami a modern szobrászatot illeti, Thorvaldsen valóságos remekekkel dicsőítette «Anacreon» Múzsáját. Egyik basrelief-je «Eros éji látogatását» (a 31. dal tárgyát), a másik az «Eros nyila»-féle jelenetet (27A.) mutatja. A «Telet» jelképező reliefsjében «Ámor és Anacreon» van ábrázolva. A «bortaposó Bacchus és Ámor» a 3. dal végére (a Gellius-féle hagyományban) a «Delfinen nyargaló Amor» az 55. dal 24—6. verseire; a «Pásztorlány az Amorett-fészekkel» a 25. dal 6. és köv. verseire; «Ámor a Gratiák-

tól fához kötözve» pedig a 19. dalra, a «kockázó Ámor és Gany-med» pedig Anakreon 46. töredékére emlékeztet.*

Az 1882. évi bécsi nemzetközi műkiállításban C. E. Guilleaume-nak Anakreon-hermája feltűnést okozott kedves humorával.

Hadd említsük még azt a hatást is, melyet az «Anakreoni dalok» a modern zenére gyakoroltak.

Valamint a képzőművészet úgy a zene is több ízben csatlakozott Anakreon Múzsájához s ama dalok, melyeknek eredeti dallamaiból semmit sem örököltünk, az ujkori zeneköltők szerzeményei által megint hangos életre ébredtek.

Már 1559-ban, tehát alig öt évre rá, hogy az anakreoni dalok első kiadása napvilágot látott, megjelent Dijonban néhány anakreoni dal francia versekben fordítva (a fordító neve nélkül) «mises en musique par maistre Richard Renvoisy, maistre des enfant et chanoine de la Sainte-Chapelle du Roi à Dijon».**

A république française 7. évében (1799.) jelent meg a már említett Gail-féle díszkiadás, melyben négy anakreoni dal van igen szép dallammal ellátva: «A lant» (23.) Le Sueurtól, «Éji látogatás» (31.) Cherubinitől, «Példák» (21.) Mehultól és «Eros és a Méh» (33.) Gosséctől.

Négy évvel később jelent meg La Chabeaussière kiadása, melynek címe: Poésies galantes et gracieuses d'Anacréon, Bion, Moschus, Catulle et Horace, imitées en vers français, et soumises, pour le plupart, au rythme musical, etc. A Paris, thermidor an XI. (azaz 1803.) 8-rét.***

* Csak annyit mondunk, hogy emlékeztet; mert ezekhez hasonló ábrázolásokat már a régi szobrászoknál és festőknél találni, s valószínű, hogy Thorvaldsennek nem mindig Anakreon lebegett szeme előtt, hanem meglevő műtárgyakból is merítette eszméit. (Lásd Müller Handb. d. Archæol. 2. kiad. 391. §).

** Lásd Didot, Notice XL. lap; de a XXXV. lapon, ahol a francia fordítók vannak elsorolva, ezt olvassuk: «Jean Bégat 1559 (avec musique de Renvoisy)». Monfalcon, Notice bibliographique-jében (XXIV. lap.) a Traductions Françaises rovatban ezt mondja: «Belleau. Paris, Mamert Patisson, imprimeur du roi, au logis du Robert Estienne; 1578 ou 1585 (G. Gilles), 2 vol. petit in—12. Rich. Renvorsy [olv. Renvoisy] a mis en musique la traduction de Remy Belleau, en 1559.»

*** Tartalmáról nem szólhatok; mert csak a bibliographiából ismerem. Rubió y Lluch a zenés kiadások sorában említi. Monfalcon pusztán a címét közli.

Spanyolországban Castillo y Ayensa az első, ki Renvoisy és Gail nyomdokaiba lépett s 1832-ben megjelent, Krisztina királynénak ajánlott kiadása végén négy görög dalt közölt dallammal ellátva. Az egyik dallam *Mehultól*, a többi három *Ramon Carnicerotól* való.

Az olasz zeneszerzők közül fel kell említenünk a híres *Morlacchit*, az olasz drámai zenének Rossini előtti fejedelmét, akinek számos operáin, miséin s egyéb kisebb-nagyobb compositióin kívül anakreoni dalokra írt szerzeményei is vannak. (Lásd *Biographie universelle. Nouvelle Édition XXIX. köt. 341. lap.*)

Ricordinál nemcsak a fönt ismertetett illusztrált kiadás, hanem 19 dalhoz való dallamok is jelentek meg különböző zeneszerzőktől. (Milano 1877.): Marianitól *La Lira* (nálunk a 23. sz.), Bazzinitól *Le pene di Amore* (29.), Pinsutitól *La Donna* (24.), Perellitól *Ospite notturno* (31.), Benvenutitól *Lotta con Amore* (12) és *Vuol bere* (8.), Pedrottitól *Fugacità della vita* (30.), Marchettitól *Alla sua fanciulla* (22.), Cagnonitól *Invito a Batillo* (18.), Fed. Riccitól *L'oro impotente* (34.), Berettától *Incertezza della vita* (38.), Pallonitól *Ad una fanciulla che nol cura* (49.), Facciotól *Ad una rondine* (25.), Luttitól *Vuol darsi ai piaceri* (50.), Randeggertől *Un sogno* (28.), Saladinotól *Il Vecchio* (37.), Matteitól *Amore punto da un'ape* (33.), Luigi Riccitól *La nascita di Venere scolpita in un disco* (55.) és *Filippitól Amore tuffato nel vino* (5.)

A németek páratlan dalszerzőjétől Schuberttől is bírunk egy anakreoni dalra írt dallamot *An die Leyer* (nach Anacreon) op. 56. 2. Heft-jében (Willkommen und Abschied Gedicht von Goethe. *An die Leyer nach Anacreon. Im Haine. Gedichte von Bruchmann. In Musik gesetzt für eine Singstimme mit Begleitung des Piano-forte und gewidmet Herrn Carl Pinterics von seinem Freunde Franz Schubert. Heft 2. 56-tes Werk. Mit unterlegtem italien. Texte. Wien bei A. Diabelli u. Comp.)* Most a Winkler és Sattlerféle wolfenbütteli Schubertkiadás II. köt. 35. füzetében.

Zenemű-melléklettel van ellátva «Anacreon und Sappho. Freie Nachbildung für den deutschen Gesang von Wilh. Gerhard. Nebst Vorwort von C. A. Böttiger. 2. Ausg. Mit 5 Kupfern und 1 Musikbeilage, 8-rét. Leipzig, 1847, H. Fritzsche. (Első kiadása:

«mit 6 Kupfern und Musikbeilagen» [?] Lipcséb. 1818. jelent meg.)*

1870 körül jelent meg «Zur Weinlese nach Anakreon von Grandaur. Quartett von Vierling Op. 32. Orchesterpartitur. Breslau. Leuckart.» («Vierling einer der geistvollsten Musiker der Gegenwart» mondja Reissmann. Allg. Gesch. d. Musik III. 365. lap.)

Az elsorolt dallamokon kívül még egyéb zenedarabok is vannak, melyek Anakreon nevét, ihlő hatását hirdetik. Nem ismerünk más költőt, akit az operák annyiszor hősüknek választottak volna, mint éppen Anakreont. Nem kevesebb mint tíz (vagy tizenegy) Anakreon-opera van, még pedig egyik-másik közülök nagyhírű mesterek műve. Időrendben a következők:

1. *Anacreonte tiranno* [?] olasz opera. Zenéje Sartoriótól való. Előadták Velencében 1678.

2. *Anacréon*, opéra-ballet Rameautól, Franciaország epochalis zeneszerzőjétől 1754. (Lásd Biogr. univ. «Rameau» alatt.) Ezzel úgy látszik azonos Rameau Anacréon című egyfelvonásos ballet héroïque-je, melynek szövege Gentil-Bernard-tól való, s melyet a párizsi nagy operában 1775-ben adtak elő.

3. Ugyancsak 1754-ben jelent meg névtelenül, azaz a szerző nevének csak kezdő betűjével a Seillans-féle *Imitation des odes d'Anacréon, en vers français, dédiée au Roi de Prusse, par monsieur S. . . et la traduction de Mlle Le Fèvre; avec une comédie-ballet, en vers et en prose, ayant pour titre: Anacréon.* A. Paris, 1754 chez Prault 8-rét (Rubió y Lluch Estudio 65. lap, hibásan 1854 van 1754 helyett). Hogy szerzett-e valaki e comédia-ballet-hez zenét, nem tudom. A Rameau-féle Anacréonnal való chronologiai találkozásból azt következtetném, hogy ez a comédia-ballet en vers et en prose amannak a librettója; de Rameaunak 1754. évbeli Anakreonja úgy látszik azonos az 1757. előadott Anacréon-jával; már pedig annak a szövegét, amint értesültem, Gentil-Bernard írta. Egyébiránt Beaulieu operája is (l. a 9. sz. a.) Gentil-Bernard szövegére van írva.

* A pozsonyi gymnasiumnak 1851. jun. 1. ünnepelt «majálisán» mi tanulók egyebek közt a 7. anakreoni dalt is énekeltük, még pedig görög eredetiben. A dallamát az akkori igazgató Wolf Antal Tivadar szolgáltatta (akit főt mint a Goethe-féle Anakreon sirversének görög fordítóját említettünk); de hogy ki a szerzője, maga sem tudta megmondani. Másolata megvan gyűjteményemben.

4. *Anacréon* opéra, musique de *Raymont*. Előadták a beaujolais-i színházban 1763 táján.

5. *Anacreon*, Oper, Musik von *Hoszisky*. Előadták a rheinsbergi színházban 1791 táján.

6. *Anacréon chez Polycrate*. Opera három felvonásban: paroles de J. H. Guy, musique de A. E. M. *Grétry*. Előadták Párizsban 1797.

Ebből az operából csak egy a rhythmusánál fogva érdekes ária maradt meg, t. i. mely így kezdődik: Si des tristes cypres etc. Talán ez az a «Canto solo», melyet Rubió y Lluch e cím alatt közöl: Geretry [hibásan Grétry helyett]: *Anacreon*, air: paroles de H. Guy (Canto solo), an 1875. Ez az évszám mutatja, hogy itt új kiadásról van szó. Az Estudio 65. lapján egyenesen ama zenedarabok közé van sorolva, melyek «publicados en estos últimos años» azaz a hetvenes években jelentek meg. Rubió y Lluch magát az operát is 1875-ből valónak idézi. Valjon itt is új kiadással van dolgunk, vagy tollhibával, azt nem sikerült kiderítenem. A valószínűség hibára vall.

7. *Anacréon et l'amour fugitif*. Opera két felvonásban. Szövegét Mendouze, zenéjét *Cherubini* szerzte. Előadták Párizsban 1803. okt. 4. Utóbb is többször került színre. Ouverture-je még ma is gyönyörrel hallgatott darabja a nagyobbszabású hangversenyeknek. Reissmann ítélete szerint az «*Anacréon*»-hoz s. az «*Ali Baba*»-hoz való ouverture-ök Mozart és Beethoven ouverture-jei után a legjelentékenyebb zenekari prológok, melyek valaha irattak. (Reissmann Allg. Gesch. d. Musik III. 209. lap.)

8. *Anakreon in Jonien*. Német opera három felvonásban. Zenéje *Ebelltől* való. Előadták Boroszlóban 1810.

9. *Anacréon*. Francia opera. Szövege *Gentil-Bernardtól*, zenéje *Beaulieutől* való. 1819 táján készült. Színre nem került.

10. *Anacreonte in Samo*. Olasz opera *Mercadantétól*. Előadták a nápolyi S. Carlo-színházban 1820.

11. *Bathylle*. Opéra comique en un acte, paroles de M. Ed. Blau («d'après la gracieuse poésie d'Anacréon *L'amour mouillé*»), musique de William *Chaumet*. E zeneköltő született 1842. Bordeauxban. *Bathylle*-je 1875. a párizsi «Concours Cressont»-ban pálya-

díjat nyert. Előadták az opéra comique-ban 1878. máj. 4. «Partition chant piano» megjelent Párisban ugyanabban az évben.

Végül még három zenedarabot idézünk. Valamint Chaumet operája, úgy ez a három is Párizsban az utolsó évtizedben jelent meg. Címük Rubió y Lluch szerint így szól :

1. *Chassaigne: Le jeune Anacréon.* Chanson. Paroles de Mariani, avec accompagnement de piano. Paris, 1871.*

2. *L. Bordese: Les disciples d'Anacréon.* Chanson à boire. Duo. Paroles de L. de Peyre, avec accompagnement de piano. Paris, 1874.**

3. *M. Soly: L'himne d'Anacréon.* Chanson bacchique. Paroles de E. Sevray et A. Caprés avec accompagnement de piano. Paris 1875.

* François Chassaigne ifjabb francia zeneszerző a hetvenes években a párizsi Cafés-chantants-ban különféle kis operetteket adatott elő, úgyszintén egyes dalokat, románczokat. A *Le jeune Anacréon* nyilván ezek közül való.

** Luigi Bordese szül. 1815. Nápolyban, 1843 óta Párizsban él, hol minden operájával kudarczot vallott. 1850 óta énekdarabokat szerez, még pedig oly rengeteg számmal, hogy bajos volna azokat csak lajstromba is szedni.

IV.

ANAKREON A MAGYAR IRODALOMBAN.

1. Magyar fordítói.

Eötvös A nemzetiségi kérdés 25. lapján azt mondja, hogy «Kazinczy s társainak tevékenysége Németország irodalmi törekvéseivel világos összeköttetésben áll». Ugyanazt mondhatjuk az Anakreonnal való foglalkozásra nézve is. Ami Németországban történt, kevéssel utóbb Magyarországon ismétlődött.

A Péchi Istvánféle Anakreonfordítás előszava sorban megnevezi azokat, kik az anakreoni dalokat vagy fordították vagy pedig utánozták. Fordítóul meg van említve: Gr. Ráday Gedeon, Rajnis József, Dr. Földi János, Kazinczy Ferenc, Zechenter Antal, Édes Gergely, Vajda Péter Taubnerrel, Szabó Károly, Ponori Thewrewk Emil, Gergely Károly, Szabó István és Szűcs Dániel. Utánzóul: Csokonai, Édes Gergely, Losonczy László, Szenvey József, Balkányi Szabó Lajos és Bonyhai József. Elég tisztességes szám, de korántsem mind, amit e tekintetben ismerünk.

Első aki nálunk az Anakreonból való fordítást megindította, Rajnis József. 1781-ben jelent meg tőle fordítva a 22. és 23. dal: «Egy kedves Leányához» és «A Szerelemről» az eredeti görög szöveggel együtt. «A Helikonra vezérő Kalauzhoz tartozó Megszerzés» 36. és 37. lapján. Magában a Kalauzban a 6. lapon egy eredeti anakreontikont olvasunk tőle «Bútsú-vétel» cím alatt.

A két fordítás így szól:

A' Tántalus' leányát
 El-fogta kő-keményység :
 És Progne' fetske-szárnyát
 Bámúlva látta Téreus ;
 Én, o kegyes Leányom !
 Ha képemet tserélném,
 Lennék gyakorta túlkör,
 Mellyben magad' tsudálnád :
 Válnék fehér ümöggé,
 Melly testedet fődözné :
 Vagy tiszta víz-folyássá,
 Mellyben gyakran fődödnél :
 Vagy jó-szagú kenetté,
 Melly hajaidra folya :
 Lennék nyakad-körül gyönyy,
 Vagy mely-födő ruhátskád :
 Vagy végre csak tzipellös,*
 Hogy engemet tapodnál.

Rózsák-között Kupido
 Egykor, kitsinyke méhtől
 Kis ujjá sebhethődrén,
 Sirt, jajgatott ; s azonnal
 Hol futva hol röpülve
 Sietett kegyes Venushoz :
 Jaj ! jaj fiadnak ! (úgy mond)
 Oda van, kegyes Tzitére !
 Oda van fiadnak élte !
 Im egy parányi sárkány,
 Kit méhnek hív paraszt nép,
 Meg-martt hegyes fogával !
 Felel erre szép Tzitére :
 Ha egy kitsinyke méhnek
 Fülánkja annyi kint hoz,
 Melly kinja lészen annak
 Kupido ! kit te sebhetsz ?

Első aki az «egész» Anakreont fordította Zechenter Antal.

A magyar Anakreon. Nellyet [olv. Mellyet] egyenesen görög nyelvből fordított le Zechenter Antal a Ts. és Kir. Fő-Hadi-Ta-

* Cipellös = cipellő a Kalauz 35. lap. is így.

nátsnak Conceipistája. Nec, si quid olim lusit Anacreon Delevit aetas . . . Hor. Prágában Rosenmüller örökösénél, Beránek János gondviselése alatt. 1785. [nem 1782, mint Jankovics híres Bevezetése 57. l. mondja.] kis 8-rét. 77. lap. továbbá: «Az énekek somája» (azaz tartalomjegyzék) s legvégén sajtóhibák kiigazítása. A címlap visszáján: Quis tibi Mæcenas? Quis nunc erit aut Proclejus Aut Fabius? Quis Cotta? Quis Lentulus alter? Juv. Előszó s jegyzet nincs. A 77. lap alján: «Találtatik Weigand könyv-áronál, Bétsben, Posonban, Pesten, és egyéb városokban».

A nemzeti muzeum könyvtárában levő «A. gr. 1806.» jelzésű példány «Bibl. Hung. Jankow.»-ból való.

E fordításról Csokonai így nyilatkozik: «Zechenter Antal is kiadá Anákreon verseit magyarul 6 syllabájú 3 soros cadentiás versekben fordítva. Prága 1785. 8. De a 3 soros vers! a prágai fordítás! a Geklen Adelajda * és az ilyen magyarság! — Inkább hallgatom a német virtuózok magyar verbungnótáit, mint az efféléket. A magyarnak karaktere az, hogy karaktere van.»

A Zechenter használta görög kiadásban még nem volt meg az 1., 20., 60., 60. és 61. sz. dal. Ezeknek a fordítása tehát hiányzik. Anakreon valódi maradványai közül a 44. és 63. van lefordítva.

Zechenter Antal amint Sándor István Könyvesháza 284. lap. mondja, «szül. Budán, Tsehországi Fegyverszéknél Conceipista.» Fordításairól Radó Antal A magy. műfordítás története. Budapest, 1883. 47. lap.

Kazinczy Ferenc összesen 12 számot fordított: a 6., 14., 18., 21., 23., 25., 27A., 27B., 27C., 31., 34., 43.

Ezek közül a 6., 18., 21., 25. és 31. megjelent a Magyar Muzeum (1788—9.) I. 276., 277., 84., 362., 293. lap, a 21., 25. 27A. 27B. és C a Heliconi virágok (1791.) 87., 88., 89., 90. lap., a 14., 18., 21., 23., 25., 27A., 31., 34., 43. Kazinczynak poetai berke (1813.) 181., 178., 179., 173., 176., 184., 174., 186., 180. lap. E számidézetekből kitetszik, hogy a 18., 27A. és 31. dal kéthelyütt, a 21. és 25 három helyütt van közölve. Az ismételt közlés rendszerint változtatással, javítással járt.

* Voltaire-féle szomorújáték, melyet Zechenter szintén magyarra fordított,

A Magyar Museum I. 293. l. és a Heliconi Virágokban Kazinczy költött neve «Széphalmy (Vintze)» áll a fordítások alatt. Kazinczynak Degenféle Anakreonja volt. Hogy az ő példányát használta Földi és Csokonai, azt megtudjuk Kazinczynak 1803. mart. 2. Csokonaihoz intézett leveléből. Ugyanott ezt is írja Csokonainak: «Anacreonnak nem Sandrátból kell kivenni a képét. Imhol egy valóban szép fej: Ezt a könyvet mindenki láthatja, aki könyves képpel (tollhiba a helyett hogy képes könyvvel) bánni tud. A k—i (= kufsteini) Várban egy katona tiszt belécseppentette a levesét. Az ilyenek nem könyv való a kezébe, hanem kapa». Melyik műről szól itt Kazinczy, azt nem tudom.

Hogy Kazinczynak egy pár fordítása elveszett, arról Kis Jánoshoz írt egyik leveléből értesülünk. Kazinczy Ferenc levelei Kis Jánoshoz. Budán, 1842. I. 20. lap. «Oda Anacreonnak némely dalai!»

Gr. id. Ráday Gedeontól gyűjteményünk 5 száma van fordítva: a 24., 33., 27B. és C a Magyar Museum (1788—9.) I. 359. lapján, a 27A. a Magyar Orpheus 1790. I. 131. lapján.

Ráday Édes Gergelyhez 1792. mart. 30. intézett levelében maga említi Anakreonból való fordításait, még pedig így: «már 79 esztendő ember vagyok, de mégis minden illendőséggel tréfákat, még a szerelemre nézve is (ha azok az obscoenitást és nagy lasciviát elkerülik) elszenvedhetek; sőt magam is írtam kivált ifjabb koromban ilyeket; a minthogy nem adtam volna némely Anacreonból választott fordításomat, a Museumba és az Orpheusba, ha az ilyen ártatlan verseknek utálója volnék, de csakugyan mégis Anacreont, (az hol tovább megy az illendőségénél) egészben magyarra nem fordítanám». (Figyelő V. 355.)

Anakreonból való fordításait eszerint a Magyar Museumban és az Orpheusban kell keresnünk. Minthogy az e két folyóiratban levő anakreoni fordítások mind vagy Kazinczytól (Széphalmytól) vagy Földitől vagy A. J.-től valók (az Orpheus II. 307. lap a 26A. dal fordítása alatt nincs név), világos, hogy A. J., valamint a Heliconi Virágokban (a Foglalat jegyzése szerint) úgy itt is «költött név», s hogy Ráday Gedeont kell rajta értenünk. Ezt egy másik dolog is bizonyítja. Ráday 1792. jun. 5. kelt levelében (Figyelő V. 364.)

a P. S.-ban azt mondja, hogy «A megküldött könyvecskékben azon verseket, a melyek nekem tetszettek, veres punktummal jegyzettem meg, a magaméit pedig kékkal a Helicon Virágiban. A Heliconi Virágokban két vers alatt találjuk Ráday Gedeon nevét. «A XV-ik zsoltár» és «Mechmet dala» alatt. Ezeket szükségtelen volt kék ponttal megjelölni, hisz ott a név. Igen de van még három költemény a folyóiratban A. J. «költött név» alatt «Dorilis», «Ugyan ő» és «Fulvia». A pontozás csakis ezeket illeti. A 79 éves öreg úr csak is komoly tartalmú költeményeit jelölte saját nevével, az említett hármát, valamint az Anakreonbelieket álnév alatt közölte. Édes Gergely a maga feleletében elősorolja, mi tetszik neki a Heliconi virágokban: «igen tetszik nekem, úgymond, a tettes Darvas, Péczeli, Verseghy, Virág Benedek urak versei, különös szép pedig a Mechmet basa éneke és a Dorilis, úgy hogy Kazinczy úr anakreoni fordításai mellettek (igazán ítélvén) csak próbák» stb. Szóval a gróf versei tetszettek neki leginkább. Mikor Édes Anakreonja előszavában arról beszél, hogy kik előzték meg Anakreon fordításában, Rádayt nem említi a maga nevéen, hanem csak annyit mond, hogy A. J. stb.

Világos tehát, hogy A. J. nem más, mint Ráday Gedeon.

Fordításai közt legjobban sikerült a 27B. fordítása, mely így szól:

*Nem szeretni, vagy szeretni
Mind a kettő kínos élet,
Mindkettőnél kínosb mégis
A kit kedvelsz el nem nyerni.*

Dr. Földi János től 3 dal van közölve: 7., 23. és 24. Magy. Orpheus 1790. II. 393. 407., 408. lap. Lehet, hogy az u. o. 307. lap. névtelenül közlött 26A, dal is tőle van. Csokonai, Anakreoni dalai elé írt Bevezetésében, ahol Anakreon utánzásáról szól, azt mondja: «Nálunk ebben a pályában tett próbát Édes Gergely, Földi János és Dayka Gábor. Fordították pedig némely darabjait Földi, Rajnis, Kazinczy, Édes».

Az Édes Gergelyről szóló jegyzetben említi — amint láttuk — Zechenter fordítását; a rá következő jegyzetben pedig azt mondja, hogy «Dr. Földi János, aki Anákreonnak sok daljait fordította,

próbát tett az anákreontismuskban is, 'mellyek több versézeteivel együtt még kézírásban hevernek.'

Sándor István fiatalabb korában szintén foglalkodott Anakreonnal. 1798-ban megjelent Sokfélėje Előszavában így szól: «A VI. darabhoz különféle ifjabbkori verseimet ragasztottam függelékül.» Ezek közt van négy anakreoni dalnak a fordítása: a 6., 22., 36. és 38-é. Lásd VI. darab 227., 231., 255. és 228. lap. A fordítás rimes. Hadd szolgáljon például ez a négy sor:

*Leányaim azt mondják: mi lelte Agyadat
Anákreon? nézzed tükörbe magadat.
Minő kopasz lettél; hova lett a hajad?
Úgy-e bár öregség neked is a bajad, stb.*

Ujhelyi Dayka Gábor — mondja Csokonai — «egynéhány szerencsés anákreontizmust csinált: az ő próbái is még kézírásban vagynak egyéb poétai darabjaival. Egy az Orpheusban kiadódott: a többi is Kazinczy úr öszveszedése és barátsági hív gondoskodása után rövidnap világra kerül!

Kazinczy 1813-ban adta ki Dayka verseit.

Köztük 5 eredeti anakreontikon van: A hű leányka 14. lap, Szerelmesemhez 16. lap., A vak szerelem 17. l., A bosszús szerelem 19. lap. és Phyllis 21. lap. A Szerelmesemhez című dal nem egyéb, mint a 18. anacreonteum szabad átdolgozása. «Az új Anakreon» a 14. lapon a 7. anacreonteum szabad fordítása. A «Variantsok» alatt az van mondva, hogy Daykának 1793. évbéli kéziratában ez a címe: «A kevéssel megelégedett elme. Anakreonból 1792. Szabadon.» A fordítás így szól:

Az új Anakreon.

*Nem királyok boldogsága,
Nem Gyges' kincshalmai
Nyugodt szívem' kívánsága:
Otet béke öleli.
Míg a dúzs ezernyi bajjal
Tölti kínos életét,
Én kenettől ázott hajjal
Várom a nap' csetét.*

Révai Miklós fordítása, mely szintén a múlt század utolsó éveiben készült, soha nem látott napvilágot. Anakreont Révai leginkább 1788—91 közti években fordítgatta. (Lásd Csaplár, Figyelő XVI. 305.) Már 1790. szándékozott azokból a dalokból holmit kiadni (Lásd Jámbor Szándék. Előb. 3. lap) azon kézírata szerint, mely a nemz. muzeumban «Révai Miscellanea vol. X.» alatt van. 1792. «Szerelem nyájaskodásai» cím alatt szándékozott azokat kiadni Streibignél [győri nyomtatónál], egyéb anacreontikus költőkből vett nyájas énekekkel együtt. «Kézírásai között — úgymond Jankovich Szentgyörgyi Sallustiusa elé írt Bevezetése 67. lapján — találtattak tőle fordított Dalai Anacreonnak». E kézirat a Nemzeti Múzeum birtokában van és Lit. Hung. 7-nek van jelölve. Révai, Plan. Erig. 85. lap. dicsekedve mondja magáról, hogy ő ültette át Anakreon szellemét irodalmunkba. (Bánóczi, Révai 181. lap.) Másutt meg azt írja, midőn soká foglalkodott egy folytában Anacreonnal. «Úgy súgja valami nekem, hogy inkább vagyok én az ilyenre elkészítve, mint egyebekre.» (U. o. 185. lap.) Hogy szerzetes létére anakreoni verseket ír, azt szemére is hányták. (U. o. 234. 238. lap.) A Bánóczinál, Révai 204. lap. idézett anakreoni költemény nem egyéb, mint a 38. sz. anacreonteum szabad fordítása. Az olvasókönyvekben közölt «Úgy múlik életünk» kezdetű a 30-é, a «Rózsa legjelesb virágja» kezdetű pedig a 42-é.

Kazinczy «Sylvester»-ében így emlékezik meg Révaíról, mint Anakreon fordítójáról:

Révaim!

Akár a Tejos és az Umbria

Költőivel mertél verset szaladni stb.

Édes Gergely a második, aki az «egész» Anakreont fordította. Fordításának a címe:

A teosi Anakreon versei. Kétféle fordításban. Egyenesen görög-ből Édes Gergely által. Deus nobis hæc otia fecit. Virg. Vátzon, Máramarossi Gottlieb Antal betűivel. 1803. 8-rét 76 lap.

A címlap visszáján van egy 5 distichonból álló költemény, melylyel a fordító Anakreonját útnak eresztí.

«Anakreon versei»-t «Ajánló levél» előzi meg «Azon Jóakaróim s barátimhoz, kiknek kérttekre a' Magyar Anakreon kiadódik».

A végén fölemlíti Édes azokat, akik már ő előtt foglalkodtak Anakreon magyarra fordításával: «Nem hallgathatom el végezetre aztis, hogy ötet már másokis sokann kezdték magyarítani, mint V. I.; K. F.; A. I.; F. I. Urak. Zechenter Ur pedig egészenis lefordította és Prágábann 1785-benn kiadta kiseded formába».*

A fordítás kéthasábos. Az egyik az eredeti mértékü, a másik a rímes.

A 62. lap. így szól a fordító: «Eddig az Anakreoni versek. A következendőketis még az ő Töredékeiből szettem és többnyire toldozgattamis. Mint találtam eszét, más ítélje meg.»

A 65. lap. «következnek tulajdon Anakreonismusim». Ezek közt a VI-ik «Anakreonhoz», a XXIX-ik «Anakreonról», a XXVII-ik «Anakr. II. Danájára», a XXVIII-ik «Az ő XI Danájára».

A 75. lap. «Anakreoni Iramatok.» Az V. szám: «Pallasz Görög Poétái Anakreonból.» A II-ik: «A mézlopó szerelem. Theokritusé Anakreonból.» A III. és IV. Lidiához magától Édestől való (Anakreonhoz semmi köze).

Édes Gergely fordítására vonatkozólag ezt olvassuk Csokonainál: Édes Gergely régolta fordítgatja Anákreon daljait görögből, régolta is dolgozik anákreontismusokat, ez utolsókban szerencsésebb volt mint amazokban, és talán, amint rájok emlékezem, a legjobbakat vesztette el 1798-diki útjában. Most mind a kétféle próbáit kiadá e cím alatt: A Teoszi Anákreon Versei stb. stb.

E fordításban nincs meg: az 1., 5., 9., 10., 16., 20., 58—62. sz. A 39. a 63. lap. III. sz. a. van.

Anakreon valódi töredékeiből megvan a 44. a 62. lap. I. sz.; a 47. a 65. lap. IX. sz., a 63. a 63. lap. IV. sz., a 65. a 62 lap. II. sz. és a 94. a 62. lapon.

Édes Gergely 1794 okt. 3. kapott Szentgyörgyitől Anakreon-szöveget s akkor fogott bele a fordításba. (Figyelő VI. 55. lap.) Mikor Ráday neki a Heliconi Virágokat megküldte volt, azt felelte rá, hogy különös szép benne a Mechmet basa éneke és a Dorilis, úgy hogy Kazinczy úr anakreoni fordításai mellett (igazán ítélve)

* K. F. = Kazinczy Ferenc; A. J. = Ráday Gedeon; F. J. = Földi János. Hogy V. J. kicsoda, nem tudom. Talán sajtóhiba R. J. helyett, t. i. Rájnis József.

csak próbák, és nevezetesen a 27B és C-féle dala épen nem ízlésére van fordítva. Nekem — úgymond — ugyan Anakreonom nincs, de Horáciusomban Libro 1. oda 19. alatt a négy sor citáltatik; a melyekkel fordítását összevetvén, gyanúságba estem egészen, hogy jól volnának fordítva; úgy ítélem, hogy az említett négy sor szebben esne így:

*Nagy munka nem szeretni,
De még nagyobb szeretni.
Nagyobb ezek felett is
Nem élni kedvesével.*

mert úgy ítélem, hogy eme 4-ik sort inkább tehette volna így: Haszontalan szeretni, semmint: visszáttalanul szeretni és jobban szívre cseppenne.» (Figyelő V. 364.)

A saját Anakreonjáról azt írja 1803. aug. 24. Kazinczynak: fájjalja, hogy mintegy szelességből kiadta; mivel most kapta a Born kiadását. Azonban 3 Danáját Anakreonnak a Censor kihúzta, magáéiból többet, mindenikből pedig igazán dézmát vett, sokat pedig Jézuitai vakmerő lélekkel el is rontott. (Figyelő VI. 56.)

«Készen . . . . Az újonnan fordított Anakreon mintegy 160 anakreoni Darabjaimmal» mondja Édes Gergely Horác I. köt. XV. lap. 1817-ben.

Perecsenyi Nagy László ódában dicsőíti Édes Gergelyt, a «szerecsés verseiről jeles nagy férfit», ki «Anakreonját hímesen alkotá» (Figyelő XI. 311.); a magyar irodalom akkori fejedelme azonban másképp ítélte. 1802. nov. 27. megküldte Csokonainak Édes fordításait e szavakkal: «Az Édes Gergely Anakreoni verseit azért tészem ide, hogy az Úr higgye el magát és vegye elő az érdemlett kevélykedést.» Itt ugyancsak az utánzatokról van szó; de Kazinczy magáról a fordításról is mindenesetre ugyanezt értette.

Végül megemlítem, hogy Szemere Pálnak nyilatkozata szerint Vörösmartyt Édes Gergely verseinek olvasása serkentette a költészetre.

Csokonai Vitéz Mihály első, aki az Anakreoni dalokról magyar nyelven értekezett, s az egyedüli, kit Anakreon magyar utánzói közül az irodalmi történet dicsérettel emleget. Ami fordító voltát illeti Dr. Radó Antal, A magyar műfordítás története 1772—

1831. Budapesten 1883. 50. lap. ezt mondja: «Kitünően fordított Csokonai Anakreon-féle dalokat is. Már Gyulai Pál említette egyetemi előadásában, hogy senki sincs Berzsenyin kívül az egész magyar irodalomban, ki a klasszikai szellemet oly kitünően tudta volna átültetni nyelvünkre, mint Csokonai, aki Anakreon-fordításával felülmúlta valamennyi elődjét». V. ö. Boros-Környei A magy. irodalomtörténet vázlata 1884. 33. lap.

Ki kell jelentenem, hogy a Csokonai-féle «Anacreoni dalok» nem fordítások, hanem Anakreon-szabásu s itt-ott Anakreon szavaira emlékeztető eredeti költemények vagy modern Anakreontikusokéinak a paraphrasisa (péld. az Ámor című IX. sz. Guarini olasz madrigálja után készült). Egyébiránt Anakreonbeli reminiscentiák nemcsak ezekben, hanem Csokonai egyéb költeményeiben is találkoznak. Például: Lilla XXX.

*Én téji versbe foglalom
Érzékeny éneked stb.*

Ódák I. 15. sz.

*Ha most nem édes énekem ;
S nem ég poeta-tűzzel :
Ne bánts ! — legyen borom nekem
Egy szív-szerette szűzzel :
Gyúl nekem a tüzem hevem
Poeta lesz az én nevem
S myrtust fejemre fonnak
Miként Anákreonnak.*

U. o. 22. sz.

*Tele már szerelemrajjal mellyem,
Sok ezer fiait hogy neveljem !*

V. ö. «Anakreon» Eros fészke-féle 25. sz. dalával.

Csokonai «Anacreoni dalok» című könyve 22 számból áll.* Ezek közül a 11-ik, «A búkergető», az egyetlen egy, mely az anacreonteumokra közvetlenül emlékeztet, t. i. a 43-ra; de a vízivóknak szóló idegen sorokon kívül a 30. és 46. dálnak egyes gondolatait is látjuk belevegyítve.

* Az «Ajánló csók» Mind. Munk. 541. lap. «A szökevény Amor» Tas-sából u. o, 741. lap. s «A rövid nap s hosszú éj» u. o. 413. lap szintén anacreoni dalok. Az utóbbi rimes.

Ime egybehasonlításra a Csokonaiféle dal s a vele hasonló anakreoni helyek:

- Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.
Ki boldogabb halandó
Mint a ki nem sohajtoz?*
5. *Ki boldogabb magamnál?
Hej vízivók! be sűrű
Pocsolyába foly világtok!
Szép volt Fileta, s ifjú
Szerelem s dalok barátja;*
10. *De béka módra zengett,
Csigaként tudott szeretni,
Bámulsz-e? — Vízivő volt. —
Hej viziszák! be sáros
Elmétek és világtok! —*
15. *Kancsót fiú! veszendő
Ez élet, és előlünk
Mint egy palack bor elfogy.
Hát kurta napjainkból
Hányat leopnak a bűk!*
20. *Mért bokrosítsam a bajt?
Miért fogyasztam életem,
Mig a gohér virágzik?
Iszom ha szívem örvend,
Iszom ha bánat éri;*
25. *S ha szíhatok borocskát
A gondjaim csucsúlnak.*

1—2. és 25—26. versével v. ö. Anakr. dalok 43, 1—2:

*Mihelyt iszunk, a gondok
Azonnal elnyugosznak.*

15. versével v. ö. 46, 8:

Ide, gyermek, azt a kancsót!

16—17. versével v. ö. 30, 7:

*A hogy a szekérkerék, oly
Sebesen forog le éltünk stb.*

21. versével v. ö. 43, 6:

Mit rontsam én az életem?

Ha már ezt a dalt sem szabad, mint látni való, fordításnak neveznünk, világos, hogy a Csokonaiféle «Anacreoni dalok»-ra vonatkozó állítás, a melyet idéztünk, tévedésen alapszik. Hanem azért Csokonai is az Anakreoni dalok fordítói közé tartozik, de csak egyetlen dal, t. i. az 5. fordításával, mely így szól:

A megivott Ámor.

(Görögből Julius Aegyptius után.)

*Virágszedéskor Ámort
A rózsza közt találtam,
És szárnyait kezembe
Fogván, boromba tettem,
S mohón megittam őtet;*
Most már tsikolja szárnya
Minden tagom belülről.*

Legelőször 1832-ben Márton József Sokféléje 399. lapján jelent meg, még pedig névtelenül. Ujra közölte F. L. a Hasznos Mulatságok 1834. I. 189. lapján, mint Csokonai Vitéz Mihály fordítását Csokonai hátrahagyott kézírataiból. Sárvári Pál Csokonai életének töredék-vonalaiban (Kisfaludy-Társaság Évlapjai. 1846.) említi, hogy Csokonai Anakreonból is fordított. Igaz, de mint láttuk, csak egy dalt.

Kétségtelen, hogy Csokonai a korabeli Anakreontikusok közt a legszerencsésebb. Kazinczy meg is küldi neki Edes Gergely «Anakreonját,» «hogy higgye el magát és vegye elő az érdemelt kevélykedést». De ez csak relativ elismerés akar lenni. A finom izlésű Kazinczy jól tudta, hogy Csokonai a valódi Anacreonteumokkal a kényes forma, a finom hang és gyöngéd kifejezés tekintetében nem versenyezhet. Csokonaira írt verse (Munkái 1836. kiad. I. 144. lap) mely Boileaunak eme sorait utánozza:

*J'ai vu Agésilas,
Hélas!
Et après Attila,
Holà!*

* Schedelnél, Csok. Mind. Munk. 834. lap. «tettem» helyett «mártám», «S mohón» helyett «S menten» áll.

s mely így szól:

Anacreonticáid
Hajj!
Árpádod most és ódáid
Jajj!

ennek a tudatnak a kifejezése.*

Ami Csokonainak az «Anacreoni dalok»-ról szóló bevezetését illeti, annak rövid foglalatja a következő:

Először is szól a lyrai poesis legrégibb voltáról, továbbá az óda és a dal közti különbségről s azzal áttér az «Anacreoni dalok»-ra. Tudja hogy Anakreon dalai «nagyobb részént elvesztek a byzantiumi zelóták igazságtalan kegyességek miatt», hogy «ami megmaradt is, és valami 70—80 formán az ő neve alatt forog», nem mind az övé, hanem másoktól az ő mustrái után íródott.» Jellemzi azután a dalokat, s elmondja, hogy «az ilyen lélekkel s ilyen formába öntött dalokat anakreontismusoknak, anakreoni daloknak nevezik.» «Azért is» — úgymond — «aki jó anakreoni dalokat kíván írni, a n n a k nem Anakreont kell fordítani, sem holmi hideg és durva érzéseket az Anakreon mértékére srófolni (amint Barth Gáspár, vagy költött nevén Tarreus Hebius járt, akiről azt mondja Morhof, hogy «eius Anacreontes lignei plane, imo stercorei sunt»), hanem az őtöle kedvelt édes tárgyakról, az ő tulajdon könnyűségével, vidám humorával és kellemetes előadásával rövid és csinos dalokat szerezni.» Ime Csokonai saját eljárásának jellemzése! Folytatólag említi Degen munkáját (Ueber die Philosophie des Anakreon. Ein Versuch von M. Joh. Fr. Degen. Erlangen 1776. 8. Anakreon, herausgegeben von J. F. Degen, Erlangen 1781. 8.) Sajnálja, hogy «Anakreonra tett halhatatlan gondolatait a könyvnek nem léte miatt jóízű olvasóival nem közölheti». Figyelmezteti azonban őket a Fragmente über die neuere deutsche Literatur I. rész 338. s köv. lapjaira és Schneidernek Anmerkungen über den Anakreon-jára. Említi továbbá, hogy «minden pallérozott nemzeteknél vannak már, akik ilyen fajta dalokat csináltak; de egy sem vitte a

* V. ö. Haraszti Gyula «Csokonay lyrája», Figyelő VIII. 282—283. lap.

poesisnek ezt a nemét olyan tökéletességre, mint a németeknél Gleim. Felsorolja azután a magyar fordítókat és utánzókat, áttér a többi nemzetekre s ismerteti a legszebb és legjobb Anakreon-kiadásokat, nevezetesen Gail-ét. Végül azt az óhajását fejezi ki, vajha oly zeneszerzőre találhatna, aki egy magyar anakreoni dalt zenére venne s «vele és magyarjaival közelebbről tudná éreztetni a görög szabású rythmusoknak mennyei harmoniáját!» (Lásd Csokonai Minden Munkái. 1844. kiad. 291. s köv. lapjain.)

Az a «kiereszkedés» (= excursus), melyre Csokonai a bevezetésében hivatkozik, csak 1844. Minden Munk. 836—840. lapján látott napvilágot. Anakreon életét írja benne le Barnes nyomán, aki az életrajzi kútfőkön kívül még saját képzeletéből is merítgetett.

Még az is említésre méltó, hogy Csokonainak «Anacreóni dalok» című könyve a bécsi 1806. évi kiadásban Anakreonnak Erős Gábortól Debrecenben rézre metszett képével jelent meg, s hogy Csokonai Anakreon halálára vonatkozó epigrammát is írt, mely hátrahagyott elegyes versei közt Mind. Munk. 770. lap. van közzölve s így szól:

Anakreon s Ovid.

*Életadó borról a téji Anakreon ira,
Gyenge szerelmekről játsza az édes Ovid.
S ím maga Bacchus amaszt, Venus maga ölte meg eztet:
Músa rebegj! vég gyászt szülhet akármi dalod.*

Fabchich József a harmadik, aki az egész Anakreont fordította. Könyvének jellemző címe:

Vas Vármegyei kőszögi Fabchich József Az Magyar föl állítandó Tudós Társaságnak az XI-ik Szám alatti Tagjátul magyarra fordíttatott Pindarus Alceus Záffo Stezikorus Ibikus Anakreon Bakkilides Szimonides Alkmán Arkilokus Az Kegyelmes Második Isztmiai Mecénásoknak Költségeivel Győrben, Nyomtatott Streibig József Betűivel. 1804. 8-rét 368 lap.

Anakreon a 170—187. lap. van. A dalokat megelőzi Henricus Stephanus két epigrammájának és Coelius Rhodiginus egy epigrammájának fordítása s egy latin költemény, melyet Spectabilis Dominus Joannes Baicsi Anno 1799 Comitatus Comaromiensis Vice Comes Fabchichhoz intézett. Fabchich fordítása minden eddigi magyar fordítás közül a legteljesebb. Hiányzik az anakreoni dalok közül az 5., 10., 16., 20., 60—2. számú dal, (az 1. a 215. lap. áll); de megvan Anakreon «ereklyéi» és «purgomái» közül az 1., 2., 4., 8., 9., 17., 18., 23., 24., 31., 42., 44., 47., 51., 52., 58., 63., 65., 75., 82., 83., 94., 100., 101., 108., 113., 115. és 116. sz.

Ami a fordítás értékét illeti, elég Kazinczyra hivatkoznunk, aki a «Tövises és Virágok»-ban e szókat adja Fabchich ajkaira:

*«Az kilencz szűzek zordon
Cziterát adának énnekem. Ijedéssel fut
Zöngésök elől az, a kire nem hűnyorgattak,
De nem fut a kit felavatának és érti
Hogy nincs tulajdon köcsök híján!*

«Fabchich irtóztató Író volt — írja Kazinczy Szentgyörgyinek 1811. apr. 12. — de tudakozzd meg csak, melly buzdítója mindennek, a ki írhat.» És ő a rosszúl írás mellé is több hasznót hajtott mint» stb. stb. Fabchich megérdemli, hogy ezt az igazságos ítéletet ezennel megújítsuk. (Életéről l. Kaz. levelei Szentgyörgyihez. Pest, 1857. 209. lap.)*

Guzmics Izidor Anakreon-fordítással is foglalkodott. «Kár», úgymond Ferenczy Jakab, Magyar írók Pest, 1856. 167. lap., «hogy első, sőt későbbi (1811.) Anakreonból tett fordításai elvesztek.» V. ö. Zoltvány, Guzmics Izidor életr. Budapest 1884. 361. lap.

Gróf Dessewffy József, kit önmaga szerzette sirverse úgy jellemez, hogy

Elke görög, s olykor római, szíve magyar.

* V. ö. Radó, Magy. műford. 43—4. lap. Toldy, Irod. tört. tank. 174. lap. csak így említi Fabchich működését: «A görögök közül Homérral még csak félénk kísérletek tétettek (Molnár J., Révai), a lyrikusok és tragédiáírók azonban egészen költöztek át (Fabchich).»

Anakreonból négy dalt fordított: a 6-at «A vén Anakreon» (Hébe 1824. 282. lap.), a 7-et «A gondatlan ivó» (Erdélyi Muzeum 1814. I. füz. 47. lap.), a 12-et (Bajvívás Erósszal» (u. o. 46. lap.) és a 14-et «Anakreon galambja» (Hébe 1824. 249. lap.) Az első az eredeti alakot követi, a második és harmadik bőbeszédű rímes fordítás; a harmadik ellenkezőleg ilyenformán szól:

*Te ártatlan Galamb
Pihegve honnan így?
Menék Anakreon
Poéta dolgiban stb.*

Ilenczfalvi Szász József (szül. 1782., megh. 1812.) kit Schedel még a Handbuchjába való fölvételre is méltatott s kiről irodalmi történetében azt mondja, hogy benne «nemzetünk idő előtt egy jeles lyrai költőt veszített: dalait egyszerű kecs és megnyerő természetesség teszik kedvessé», szintén ide tartozik. Életrajza az Erdélyi Muzeum 1815. II. füz. 120. versei u. o. 105—116. lap. jelentek meg. Ezek közt a VI. számú (107. lap.) mely így kezdődik:

*Próteus ám változzék
Majommá, fává, kővé stb.*

a 22. anakreoni dalnak, az V. számú (u. o.) a 9-nek, a VI. számú (108. lap.) a 33-nak szabad fordítása vagyis inkább paraphrasisa; tehát nem eredeti dalok, aminek eddig tartották. Még a legjobb köztük az V. sz., mely így szól:

*Te csevegő kis madár,
Mondd mivel büntesselek?
Hogy szájad mind addig jár,
Míg álmamból felkelek.
Ha elfoglak tégedet,
Elvágjam e nyakadat?
Vagy kimetszvéen nyelvedet
Megnémítsam torkodat?
Még csak alig hajnallott
S te már nem csak hogy felkelsz,
Hanem ablakom alatt
Szüntelen ficserikelsz.*

*Az én boldog álmomat
Ki hajhászod szememből,
S elragadod Lillámat
Édesgető ölemből.*

Primóczy Szentmiklóssy Alajostól csak a 12. dalnak a fordítását bírjuk. Megjelent a Hasznos Mulatságok 1818. Első félesztendő 28. sz. 217. lapján e cím alatt: Bajvívás Ámorral. Az aláírás csak ennyi: P. Sz. A.

A fordítás az eredeti mérték szerint van. A szerelemre való unszólást egy különös jelenettel illusztrálja, t. i. így:

*Hah már fogok szeretni!
Kaczagtam eddig Ámort,
Ki méz szavával egyre
Édesgetett magához.
A szép Chloét vezette
Előmbé, s kért, szeressem;
Viszont tüzét ajánlva.
De bölcös valék magamra
Vigyázni, s elkerültem
A cselt, s kaczagtam újra.
Fellobban a kis Isten,
Dühödve kap nyilához
S kettős csatára hív ki.
Láncsát, paist ragadrán,
Pánczéllal és sisakkal
Fedezve, nagy merészen,
Egy új Achill, elébe
Megyek. Csatazni kezdünk,
Sokáig egyikünk sem
Győzhet. De, óh, az álnok
A mint ürülni látja
Tegzét, az ívre fekszik [!],
És önmagát egészen
Nyilként belém repíti.
Nincs haszna a paisnak,
Eltűnt hiú reményem!
Érzem hogy ő örökké
Győz, a midőn belülről
Úz harcot a kegyetlen,*

Szentmiklóssy nemcsak fordítója, hanem utánczója is Anakreon-nak. Lásd Hébe 1824. évf. 175. lap. «Az elkésett Ámor».

Zeykfalvi idősb Zeyk Jánost, ki Anakreon utánczója közé tartozik, csak azért említjük itt, mert «A víg élet» című daláról (mely Márton József «Sokfélé»-je 1832. 22. sz. 175. lap jelent meg), azt mondja, hogy «Anakreon szerint»; de az nem egyes dalnak, hanem többnek, nevezetesen a 7., 30. és 34-nek gondolataiból van összeszöve, modernizálva és 49 sornyira nyújtva. Muta-tóba elég ezt a pár sort idézni:

*Pipát legény! veszendő
Az élet és előlünk
Mint egy marok dohány fogy.*

— — — — —
*Tréfálva gond uramnak
Füstöljük ám az orrát.*

Következik:

Taubner Károly és Vajda Péter fordítása. Taubner a negyedik, ki az «egész» Anakreont s az első, ki prózában fordította. Fordítását Vajda Péter adta ki, még pedig toldalékkal, melyben a Taubner-féle prózát mértékbe foglalta. A kis könyvecskének a címe:

Anakreon dalai. Fordította dr. Taubner Károly. Kiadá egy toldalékkal Vajda Péter. A kiadó tulajdona. Pest, Leopold-utca 181. kis 8-rét. 94 lap. A címlap visszájának alján: Nyomatott Gyurián és Bagó betűivel. Az Előszó Vajdától való. Kelt Pest. Télelő 5. 1838.

Taubner, mint mondtuk, prózában fordította az anakreoni dalokat. Az 1., 2., 3., 20., 39., 56., 58—62. sz. hiányzik. Anakreon töredékei közül megvan a 44. és 75. (nála az 55. sz. alatt.)

A 69—94. lap: «Toldalék. Anakreon 20 dala. Mértékbe foglalva Vajda Péter által. E 20 dal: az 5., 10., 12., 15., 17., 18., 19., 21., 22., 23., 24., 25., 29., 33., 34., 35., 43., 48., 53. sz.

«Jelen munka — mondja az Előszó — kő akar lenni azon hézag (t. i. magyar fordítás dolgában) kitöltéséhez. Benne a hűséget fő erénynek akarjuk tekinteni, azután következék a csin és kifejezési

szépség. Épen a hűség tekintetéből adjuk a dalok mindnyáját prózában vissza, jól tudva, hogy a csin sokat nyer ugyan a mértékbeli fordítás által, de a hűség rendesen szinte annyit vesz. A hű fordítás mindenkinek kezében lévén, könnyen átmehet annak mértékbe foglalásához, mint a dalok után, a toldalékban, jelen munkában is néhány példáját adjuk.»

A mi a hűséget illeti, hadd tanuskodjék róla ez pár hely: a 3., 1. vers így van fordítva: «Ezen v a s a t koholva», «ezüst» helyett; 32, 15—18 meg így: «Te az ének barátnéja, mindig vigkedvű, de igazi böles! az öregség soha nem nyom, állati vér soha nem hevíti szivedet! Tücsök, te nekem a halhatatlan istenek képe vagy!» Ennyire szabadon egy verses fordítónk sem fordította. Hogy a fordítás német után készült, bizonyítja a «barátné». Csak a hím tücsökről szól ez a dal, mert csak a hím cirpel, a nőstény nem; de mert németben die Cikade, die Grille, azért a német fordító természetesen Freundinnak mondja. Ellenben a magyar még a nőről sem mondja, hogy barátnéja az éneknek, hanem barátja.

1838-tól 1857-ig tudtommal semmiféle magyar Anakreonfordítás nem látott napvilágot. 1857-ben kezdtem én a magam Anakreonra vonatkozó dolgozatait közzé tenni, a melyekből azóta e munkám megjelenéseig a következők jelentek meg:

Anacreonteor. 14. fordítása és kommentárja. Tanodai Lapok 1857. évf. 152. lap. P. Thewr. Józs. Magyar Nyelvkincsek. Pest 1858. Függelék 92. s köv. lap.

Anacreonteor. 27A. és 23. Fordítása és kommentárja. Tanod. Lapok 1860. évf. 190. és 191. lap.

Anacreonteor. 21. Fordítása és kommentárja. Tanod. Lapok 1861. évf. 243. s köv. lap. Az 1., 2., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 12., 14., 17., 18., 21., 22., 23., 27., 33., 34., 44. és 49. anakr. dal fordítása. «Józsa.» Költemények. Pest, 1862. 217—246. lap.

Anacreonteor. 11, 1—4. Szövegkritika. Riedlféle Kalauz 1864. évf. nov. 30. 78. lap, az «anakreoni dalok» valódiatlanságának bebizonyítása. Hunfalvyféle Magyar Nyelvész. VI. évf. 384. s köv. lapjain.

Az Anakreonnál való hanghézag (hiatus). — Anacr. fr. 112.

Szövegkritika. — Anakreonnak új daltöredéke. Hunfalvyféle Magyar Nyelvészet VI. 537—450. lap.

Anacr. fr. 22. Szövegkritika. Az Orsz. Középtanodai Tanáregylet Közlönye 1870. évf. 28. lap.

Az Anakreon hatásáról szóló akadémiai értekezés kivonata, a Beóthyféle Athenæum 1874. 1055. s köv. lapjain.

Anacr. fr. 94., 95., 96., 112., 113. fordítása. Föv. Lapok 1874. ápril 22. 91. sz.

Más Anakreon. Egyetemes philologiai Közlöny I. (1877.) 340. lap.

Anacreonteor. 2. és 49. fordítása Nagyeniedi Közérdek (1881.) I. 1. számában.

Anacreonteor. 3., 5., 7., 13., 21., 26A., 26B., 29., 30., 31., 34., 36., 45. fordítása Egyet. philol. Közlöny (1881.) IV. évfolyamában.

Anacr. fr. 63. és 64. és Anacr. 21. fordítását közölte Lonkay «Az én második római utam» című munkájában (= Magyar Állam XXII. 1881. nov. 9.)

Anacr. 1., 4., 8., 9., 11., 22., 23., 25., 37., 43., 44., 52., 53., 54., 59. fordítása Egyet. philol. Közl. (1882.) VI. évfolyamában.

Anacr. 10. fordítása u. o. (1883.) VII. évfolyamában.*

Szabó Károly fiatal korában számos anakreoni dalt fordított. Nyomtatásban csak ennyi jelent meg: a 8., 18., 27B. és C., 43., 44., 45., 46., 50., 51. Mind az Arany-féle Figyelő I. 476—477. lapján. (A mit Pécsi előszava mond «Legjobban Szabó Károly fordította Anakreont, melyek a lapokban elszórva olvashatók, tévedésen alapszik.)

Mutatványul hadd álljon itt a 18-ik:

*Ülj itt az árnyba mellém
Bathüllosz! e fa mily szép!
Gyöngéded ágain a
Lombok susogva lengnek.
Mellette kis patak csal
Csevegve nyugalomra.
Ily műlatót ha meglát
Ki tudna elkerülni?*

* «A Világirodalom története» 145. lapján közölt fordítások Péchi Istvántól valók. A szerkesztőség tévedésből nekem tulajdonította. Csak a 145. lapon álló «Eros» az enyém.

Cebecauer János nagyszebeni főgymnasiumi tanár, kitől egy Rudolf trónörökösre s egy Deák Ferenczre írt görög költeményt is bírunk, a nagyszebeni kir. állami főgymnasiumnak 1869—70. évre szóló Értesítvénye 3—9. lapján kis értekezést közölt «Anakreon és az anakreon-félék» cím alatt. Az egész csak ismertetés fordítás-mutatványokkal. Le van fordítva benne Anacr. fr. 44., 62. és 75., az anakreoni dalok közül: 3. (részben), 6., 9., 21., 23., 24., 26A., 31., 32. és 43.

Szabó István az egész Anakreont fordította; de csak a 32. dal jelent meg a Szana-féle Figyelő (III.) 1873. jun. 8. 23. sz. 274. lap. Szana Tamás íme sorokkal közli: Szabó István, irodalmunk egyik veterán bajnoka s Homér érdemes fordítója, előhaladt kora daczára sem vészté el érdeklődését az irodalom iránt s miként egy hozzánk intézett leveléből látjuk, falusi magányában jelenleg Anakreonnal foglalkozik. A megtisztelő sorokhoz Anakreonnak a «Tücsökhöz» intézett dala volt csatolva, melynek örömmel adunk tért lapunkban:

*Tücsök, oh de boldog is vagy,
Mikor a falombon ülve
S keves harmattízzel élve
Akar egy király dudolgatsz!
Hiszen a tiéd az ott mind,
Valamit csak a mezőn látsz,
Valamit tenyész az erdő.
Te vagy a paraszt barátja,
Neki kárt miben se tévén;
Becsül a szegény halandó,
Nyara kedves hirdetőjét.
Szeret a kilenc szüzcseke,
Szeret a szelíd Apollon,
Ki megáldja szép dalokkal.
Hah neked nem árt a vénség!
Okos, énekes te, földfi,
Kit a baj s a vér* nem izgat,
Közel állsz az istenekhez.*

Gergely Károly, jelenleg brassói reform. lelkész, már theologus-diák korában foglalkodott Anakreonnal. Akkori fordítá-

* «vés» sajtóhiba.

saiból megjelent három a Debreczeni önképző társulat «Koszorú»-jában. 1865. 127—128. lap. 1878-ban népszerű felolvasásokat rendeztek Debreczenben, s akkor ő az anakreoni dalokról értekezett, melyekből többeket, részint eredeti, részint magyaros rímes versekben mutatott be. E felolvasás megjelent akkor a Debreczeni Ellenőrben és Szatmáron a «Szamos» című helyi lapban. Őt dálnak a fordítása az Egyetemes philol. Közlöny VI. évfolyamában van közzé téve: (7.) «A meglegegedett élet». (15.) «A festőhöz», (22.) «Óhajtások», (34.) «Gondtalanság» és (46.) «A mámor», (a 475., 572., 516., 555. és 489. lap.)

Szücs Dániel, a nem rég elhunyt veszprémi református lelkész, a kinek Antigone és Elektra-fordítását a Kisfaludy-társaság adta ki, Anakreont is fordította. Pécsi István Anakreonja előszavában ezt említi róla: «Feledhetlen emlékü barátom Eötvös Lajostól értesültem, miként Szücs Dániel, veszprémi ref. lelkész is fordította Anakreont, írtam volt levelet Szücs úrnak, kértem, válaszoljon, miután jelenteni akarom kiadandó művemben az ő fordítását is, de elég practicus volt nem válaszolni.» Tudtommal még mutatvány sem jelent meg soha belőle.

Pécsi István, elaggott íróársunk, ki valamikor az Új magyar Muzeumnak dolgozott s Toldy Ferencztől igen szép biztatást nyert, jelenleg pedig tiszavezsényi szőlőskertje gunyhójában tengeti életét, autobiographiájában, melyet az Egyetemes philol. Közlöny V. 817—818. lap. közöltünk, azt mondja magáról, hogy «Anakreont is szinte kőrösi diák korában kezdte fordítgatni, de azok csak szárnypróbálgatások, hanem vezsényi tanító korában fordította le azután egészen; a 6-ik letisztázást adta el fia Imre, 1874-ben Pesten Lauffer Vilmosnak, ki azt 1020 példányban ki is nyomatta. Az előszót hozzá fia írta, azért van Anakreon életében a chronologiai hiba és némely ifjú dicsekedés. Ő maga terjedelmes kritikái előszót írt Anakreonról és művei lehető bő kiadásai és fordításáról, de ez tudtán kívül mellőzve lett.»

Fordításának címe: Anakreon dalai. Hellen eredetiből fordította Péchy [sic] István. Budapest. Lauffer Vilmos kiadása. 1874. kicsi alakban X és 82 lap. Az Előszó mondja hogy «Háromezer éve leend rövid időn, hogy ezen dalok eredetiben először elhangzottak

a költő ajakáról». Ez az említett chronologiai hiba. Az idén ugyanis körülbelül még csak 2456 éve, hogy Anakreon született, tehát még nagyon messze van a háromezredik év. Azt, hogy a Pécsi fordította dalok sokkal későbbi korból valók, ezennel számba sem vesszük. Ugyancsak hibás az is, ami mindjárt utána következik, hogy t. i.: «ötven éve elmúlt annak, mióta magyar nyelven megjelentek e dalok kötött beszédben, és teljesen». Bibliographiai kimutatásunkból kitűnik, hogy esztendőre ennek már száz éve. Mert Zechenter Antal volt az első fordító, ki úgynevezett teljes Anakreont adott, amit egyébiránt az Előszó írója is tudott.

Az előszó felsorolja továbbá Anakreon magyar fordítóit és a magyar anakreontikusokat. Végre magáról a Pécsiféle fordításról és a mutatóványait illető bírálatokról szól.

Még négy fordító van, akit a lajstrom teljessége kedvéért említenünk kell, t. i. Kemény Hugó sz. benedekrendi főgymn. tanár, Füredi F. F. azaz Fekt Ferenc ungvári főgymnasiumi tanár, Bedőházi János és dr. Boros Gábor nagyszombati főgymnasiumi tanár.

Kemény Hugó, «Görög Lantosok. Budapest. Nyomt. Poldini. 1881.» című doctoratusi dissertatiója 25—35. lap. Anakreont olyképen ismerteti, hogy nem épen hű, de ékes prózai fordításban mutatja be a következő valódi s nem valódi anakreoni dalokat: 75., 14., 63., 44. Anakr. maradványaiból, 45., 6., 3., 14., 16., 23., 24., 31., 12., 25., 19., 33., 27A., 22., 49., 13., 27B. és C., 21., 34., 30., 32., 57. és 53. az anacreonteumokból.

Füredi F. F. rimes fordításából 2 darab jelent meg: «A megsebzett Eros» (33. sz.) kétféle fordításban Magyarország és a Nagyvilág 1878. 7. sz. 103. lap, «A nőkről» (24.) u. o. 1880. 48. sz., újra a 33. sz. Panasz cím alatt Országvilág 1884. jan. 19., 3. sz. 47. lap.

Bedőházi János «Anakreon dalaiból» négyet fordított rimes versekben: a 48-at («Ha bort iszom»), a 22-et («A lánykához»), a 29-et («A szerelem fáradalma») és a 31-et («Éjjeli látogatás»). Lásd Középiskolai Szemle I. évf. (1882.) 440., 441., 667. és 761. lapjain.

Dr. Boros Gábor «Anakreon» című rövid értekezésében, mely a Középiskolai Szemle I. évf. (1882.) 741—750. lap jelent meg, Anakreon költői maradványaiból a következőket mutatja be

rínus fordításban: az 1., 2., 3., 4., 14., 18., 44., 45., 47., 62., 63., 75. és 120. számút. (Az Anakreoni dalok 3. számát P. Thewrewk Emil fordításában, 9. számát Pécsi Istvánéban közli.)

2. Értekezések, jegyzetek stb.

Az Anakreonról szóló értekezéseket már a fordítások sorozatában volt alkalmunk említeni. Csak egy pár van még, amelyről ott nem lehetett szó s melyet ezennel szóba hozunk.

Édes Gergely az első, ki az eredeti szöveg lectiói közül válogat, sőt egy helyen maga is conjiciál. A 42. (nála V.) dal 8—12. verseiben Brunckot követi. (A sajtóhibákat hallgatólag mellőzzük.) A 41. (nála VI.) dal 4—7. verseit ugyilátszik szintén Brunck szerint olvassa. E dal fordítását így végzi: «Igazán ez ám az élet». A hozzávetett NB. így szól: Talán így végezte Anakreonis: ὁ βίος ὁ δ' ἔστιν αἰὼς ami tréfának megjárja.

A második értekezés, melyet e helyütt az irodalmi történetnek tudomására kell adnunk, csakis itt mint magyar földön termett furcsaság érdemli a tudós figyelmét. Értem a Dankovszky Gergely egyik művét, aki a maga idejében híres ember volt elannyira, hogy V. Ferdinánd király 1838-ban De literis merito Gregorio Dankovszky köriratu arany érdempénzzel díszítette föl.*

Anakreonra vonatkozó könyvecskéjének a címe: Anakreon der fröhliche Grieche sang vor 2370 Jahren griechisch-slawisch. Oder Anakreon's Oden griechisch und slawisch gleichlautend und gleichbedeutend; auch den der griechischen und slawischen Sprache Unkundigen verständlich gemacht, mit Berücksichtigung der deutschen, französischen, italienischen, lateinischen, ungarischen und walachischen Sprache von Gregor Dankovszky, Professor der griechischen Sprache an der königl. Akademie zu Pressburg. Erste Ode. Pressburg 1847. Gedruckt bei Franz Edlen v. Schmid & J. J. Busch. Verlag von J. Kaliwoda 16-rét, 56 lap.

* Az ötvenes évek elején a pozsonyi főgymnásiumban a görög nyelvet tanította, s hogy örült, mikor az utcán vele találkozáva görögül köszöntünk neki «dúlosz», vagy «kalén hémeran», mit az öreg úr élénken kétszeres «dúlosz dúlosz»-szal viszonzott.

A Vorwort jegyzete elősorolja Dankovszky műveit. Hogy csak az első óda (t. i. a 23.) van tárgyalva s hogy mi a bizonyítás törekvése, azt már maga a könyv címe jelenti. Ime a görög és szláv szöveg «latin írásban»:

Es lyran.

*Ťelo legjen Atrjedas
ťelo de kadmon aidjen ;
to barbiton de chordais
Eroota munon jechje ;
jemjebša neyra proojen stb.*

Ves lyran.

*Ťelu leganje Atrjedatse
ťelu de Kadma gaidjenje ;
to barbiton de kordamis
Jehroota samunon jekje ;
jemjemsam pneyra prvojen stb.*

Amit Dankovszky itt Anakreonnal mível, ugyanazt mívelte volt 18 évvel azelőtt Homérrel ily című munkájában : Homerus slavicus dialectis cognata lingua scripsit. Vindobonæ. 1829. Méltó melléklet Kollár és társai munkáihoz, kik a szép görög régiségekben csupa szláv nyomokra akadnak. Ami megfoghatatlan, az, hogy Dankovszky a maga állítását komolyan s nem tréfára vette, holott ő maga szolgáltatja kézzelfogható bizonyosságát annak, hogy efféle nyelvészkedés nem egyéb nevetni való játéknál. Néhai dr. Tangl Karlmann gráci egyetemi tanár mutatta nekem 1859-ben Dankovszkynak azt a költeményét, melylyel Kopácsyt dicsőítette s melynek kétféle, t. i. görög és magyar szövege van, s a címe szerint mindkét nyelven egyformán hangzik s egyformát jelent. Csak két helyére emlékszem, az elejére mely görögül így szól: Ἀνιώτατος βοτήρ magyarúl meg: «Áhitatos bojtár!» s a közepe tájára, ahol egy τηρ végzetű subjectumra δοῦρα apostrophált alakja, δοῦρ', következik, t. i. így ... τηρ δοῦρ'. Ennek megfelel a magyarban: «dérdúr!»

A chronologiai sorrend szerint következnek a magam dolgozatai, melyeket már elősoroltam.

1870-ben jelent meg C e b e c a u e r értekezése, melyet szintén már ismerünk.

1872. megjelent a Bartal-Hómanféle Philol. Közlöny II. 284. s. köv. lapjain dr. H ó m a n Ottótól Horatius és Anakreon (C a m p e után), amely értekezés Horatiust mint Anakreon utánzóját tünteti föl. A róla való ítéletünket már megmondtuk fönt, ahol a római utánzókat ismertettük.

T ó t h S á n d o r, «A lírai álláspont és Arany János. Esztetikai tanulmány. Budapest, 1878. Aigner Lajos bizománya». 20—21. lap. a görög lantos költészetről szólásban Anakreonról is megemlékezik. De az egészből az derül ki, hogy Anakreon nem tartozik a szerző ismerősei közé.

Gergely Károly', Kemény Hugó' és Boros Gábor' értekezései, jobban mondva ismertetései már a fordítások sorában említvék.

Hogy ismertetésünkben semmire hiányozzék, ami a magyar irodalomban Anakreonra vonatkozik, még azt is említjük, hogy Budai Ézsaiás a Régi tudós világ historiájában (a 33—34. lap.) Télfy a Szent-István társulat Encyclopædiájában Anakreon rövid életrajzát közli, s hogy az anakreoni dalok közül egy-kettő görög eredetiben is megjelent: Pupikoffernél (Pindari Olympia cum explanatione in usum iuventutis. Budæ 1779. című könyvében), Rájnisonál, nálam, Lichner Pál Hellen olvasókönyvében (Pozsony 1844.) Tatai András Görög Nyelvtana olvasó részében (Kecskemét 1841. II. kiadás 1849-ben) és Mészáros Nándor Görög Olvasókönyvében (Budán 1849.); két epigrammája Dr. Boros Gábornál, Szemelvények a görög lantos költészet remekeiből. Budapest Franklintárs. 1882. 69. lapján.

Végül azt is érdemes felemlítenünk, hogy a magyarországi reform. iskolákban mikor még latin világ volt, Anakreon dalait sokat olvasták.

3. Anakreon magyar utánzói.

Pécsi Anakreonja előszavában ezek vannak utánzókul említve: Csokonai, Édes Gergely, Losonczy László,* Szenvey József, Balányi Szabó Lajos és Bonyhai József.

* Életrajza azt mondja róla, hogy «korán kezdé tanulmányozni a latin, görög és német írókat; amazok közül különösen Horác és Anakreon, ezek

E sorból kimaradt sok név, mely közül egyik-másik semmi szín alatt sem mellőzhető.

Ide tartozik Földi János, Révai Miklós, Dayka Gábor, Virág Benedek, Berzsenyi Dániel, Ilenczfalvi Szász József, Fazekas Mihály, Ungvárnémeti Tóth László, Debreczeni Márton, Primóczi Szentmiklóssy Alajos, Zeykfalvi idősb Zeyk János, Vitkovics Mihály, Molnár András, Pap István, Ponori Thewrewk József, Schedel Ferenc és Vörösmarty Mihály stb.

Földi, Révay, Dayka, Szász, Szentmiklósi és Zeykről már a fordítók bemutatásakor szözlöttünk.

Virág Benedek, «Horátzius Poetikája. Pesten, MDCCCL. Trattner Mátyás betűível» 121. lap. a 23. anakreoni dalt utánozva így jellemzi az anakreoni költészetet:

Anakreon' baráttya.

*Akartam énekelni
Vérengező hadakról:
És már előmbbe tűntek
A nagy nevű Vitézek.*

*Láttam, miként ragyogtak
Atzéllyaik kezekben:
Mint vitte bús haragjak
Az ütközet helyére.*

*Indúlatom' tüzeben
Apollo rám mosolygván:
«Nem zeng dühös tsatákat,
Mond, a' szelíd Poëta.*

*Anakreon' Baráttya
Anakreont kövesse:
Fetskét, kegyes Galambot,
Rózsákat énekellyen.*

*A zöld Tavasz, virágos
Kertek, homályos Ernyők,
Szőlő-hegyek, Zefirkék
Zenegjenek körül.*

*Ha néha szive búsong:
Jó bort igyék, 's magából
Anakreon baráttya'
Anakreont tsinálhat.»*

közül Schiller és Goethe voltak kedvencei» ... «Több műve van még kéziratban, mint az Anakreoni dalok» stb. (Dánielik, Magy. Írók II. 408. és 409. lap.)

Berzsenyi anakreontikonjait olvassuk a Toldyféle 1860-iki kiadás 143. s köv. lapjain. Címük: Egy leánykához, Czenczimhez, Fő és szív, Emmihez. Melissa című ódája is Anakreonra emlékeztet. Így kezdi:

*Más tárogasson Maeoni kürtöket
Alcid s Pelides isteni tettein,
Fellengjen a dircei harsány
Hattyu szerint az Olymptetőkön.
En itt az elzárt béke homályain,
Itt e romános [=regényes] Tempe virányain
Öntöm ki szívem gerjedését
Socrat ölébe Anakreonnal.*

Fazekas Mihály, a híres Ludas Matyi szerzője, hat anakreontikont írt. Lásd Fazekas Mihály versei. Összeszedte Lovász Imre. Pesten. Esztergami k. Beimel Józsefnél 1836. 8-rét 103. s köv. lapjain. Mutatványul idézzük a következőt:

Az élet.

*Rövid egy nap életünkbe,
Nohát örömbé töltjük :
Rövid egy nap éjtszakája,
Nohát ígyuk keresztül ;
Rövid egy piroška hajnal,
Nohát heverjük által ;
Rövid életünk : nohát egy
Lakzit tegyünk belőle.*

Ungvárnémeti Tóth László különös figyelmet érdemel. Ő t. i. Anakreonnak nemesak magyar, hanem görög utánzója is egyszersmind. Ő ugyanis egy egész kötet görög költeményt is írt, melynek teljes címe: Ungvárnémeti Tóth László görög versei. Magyar tolmácsolattal. Pesten, Trattner Tamás betűivel 1818. E munkát alaposan tárgyalta Árpád öcsém azon értekezésében, mely a Nyelvtudományi Közlemények XII. kötetében s külön is e cím alatt jelent meg:

Egy magyar mint görög versíró. Írta és fölolvasta a budapesti philologiai társaság 1875. april 7-én tartott gyűlésében Ponori

Thewrewk Árpád főgymnasiumi tanár. Budapest. 1877. Franklin-társulat nyomdája. 8-rét 40 lap.*

Ungvárnémeti Tóthnak tizedik és tizenegyedik görög ódája anakreontikon. Címök: Πάρθενος ἄχαρις «A keestelen szűz» és Αἱ κόραι «A leányok». Ezen utóbbinak, mely kedves költeményke, tartalma ez: Két leány, Rhode és Chloris, ugyanazon férfiúnak szerelmével dicsekszik. Midőn végre Chlorisnak Rhode szájából azt kell hallania, hogy kedvese, ki neki házasságot ígért, Rhodét is házassággal kínálta meg: akkor elszakad türelmének fonala és fogadja, hogy többé soha nem hisz szavának, mondván:

Ὅ γὰρ τίν' ἐστὶν ἄνδρα
Δυσὶν κόραιν ἐπάειν.

«Mert két leányt ügyetlen
Egy férfiú szeretni.»

«Anakreoni pajkosság, melyben semmi nagyot, semmi magast nem kereshetni. Szépnek sem kell pedig lennie; elég ha édes.» Így szól ezen ódáról maga a költő Görög versei 54. lapján. (Thewrewk Árpád id. munk. 12. lap.)

A többi költeménynek kitételeit itt-ott szintén «Anakreon»-ból vette, amint azt a Toldalékokban föl is említi.

Az Erdélyi Muzeum 1814. II. füz. 100. lapján «A tisztválasztás» című magyar anakreontikonja van közölve. Elmondja benne, ha ügyész, ha tanító, ha jó poéta, ha prédikátor, ha seborvos, ha ötvös volna, hogy tehetne szolgálatot mindennyi hivatalban. Azután így végzi:

*De minthogy egyre érek
Válaszszatok leánykák,
Mi légyek s mit csináljak
Hogy hasznomat vegyétek.*

Debreczeni Márton anakreontikonja, mely 1818-ban készült, de csak 1876-ban jelent meg az Abaffi-féle Figyelő I. 56—7. lap. ahol Kazinczy Gábornak e dalra vonatkozó jegyzetét is olvashatni, méltó arra, hogy itt is helyt foglaljon.

* Az ott a 4. lap jegyzetében említett Szilágyi Sámuelről Budai Ezaiás, Régi tudós világhistóriája. Debr. 1802. Előháró Beszéd X. lap, ahol Werenfels halálára irt Pindárszabásu görög ódája is olvasható.

Kazinczyhoz 1818.

Éltünk tavaszsa hervad
 S az ifjuság virági
 Elaszna arcainkról.
 Paphusz szelíd viránya
 Eltűn ezer kecsével
 S midőn a láthatárról
 Mosolyg reánk utólszor :
 Ah akkor érzi kehlünk
 Múló becsét a szépnek
 Valódi érdeméhez.

Éltünk tavaszsa hervad
 S a barna fürtöket majd
 Tél hinti bé havával,
 És szédelegve térünk
 A sírhalom porába.

A gyáva szív rebegve
 Gondol enyészetére,
 A bölcs pedig mosolygva
 Száll a halál ölébe,
 Mert tudja hogy nevének
 El nem rabolja díszét
 A századok futása.
 Boldog vagy oh K a z i n c z y !
 Ki a valódi bölcsnek
 Nyugodt eszével érhet sz
 Véged dicső körére.
 Fáradhatatlan elméd
 Szívűjítő világa
 Hinté magyar hazánkra
 A tiszta, a művelt ész
 Izlése égi fényét.
 Az éji vakhomályból
 Kitérve nagyra termett
 Lelked, magának útát
 Nyitott a halhatatlan
 Név ritka templomába.

Boldog vagy oh K a z i n c z y !
 Boldog ! kinek fehérleő
 Ősz fürtiden dicsőség

*S érdem babérja zöldell. —
 Bár halj meg! oh de fényes
 Egedre fel nem érhet
 A földi köd homálya.
 Elméd kivívta híred'
 A semmiség porából,
 S élsz, — élsz míg egy magyar lesz
 Honunk dicső határin. —*

*Hálá! kizengtem én is
 Égő hevem danáját,
 Irántad oh nemes szív!
 S ámbár nem esmerélek,
 De énekidnek édes
 Hangzási áthatottak.
 Erdős hazám körére
 És énekidnek édes
 Hangzásiért fogadd, vedd,
 Vedd töllem e gerezedet!
 Nem mádi, ah! de mégis
 A tiszta hál'adásnak
 Hév cseppje forr belőle.*

Zeykfalvi idős Zeyk János első «anakreoni dalai» a Hébe Zsebkönyv 1826. évfolyamában a 173—179. lap. jelentek meg. Címeik: «Anakreonhoz», «A kilenczedik szépség», «A kulacs», «A rózsa», «A menny a földön.» — «A víg élet» című dalról a fordításnál emlékeztünk meg. Összegyűjtött munkáiban (Zeykfalvy idősbb Zeyk János munkái. III. kötet. Költészetek. Kolozsvárt 1845. Az ev. ref. főiskola könyv- és könyomó intézetében, ifjabb Tilsch János által) a III. kötet 3. s köv. lapjain együtt találjuk minden anakreontikonját: «I. Daljaimról,» «II. Álom,» «III. A kulacs,» «IV. A szőlő,» «V. Szerelem,» «VI. A rózsa,» «VII. Az Ámorok,» «VIII. Víg élet,» «IX. Menny a Földön,» «X. A Hajnal,» «XI. A csók,» «XII. A Vásár,» «XIII. A kilenczedik Szépség,» «XIV. Anakreonhoz.» Mind csekély vagy éppen semmi inventióju, szószaporító prózaias dana.

Mutatványul elégséges amit a fordításnál idéztünk.

Vitkovics Mihály anakreontikonja, mely a Hébe 1826. lap. jelent meg, s melynek utolsó nyolc sorát a divatban volt «Em-

lékversek és mondatok» közt is találjuk, az anakreoni gyűjtemény 22. dalának esetlen parodiája. Így szól:

Czenczihez.

*Bár Mátra hegy lehetnék,
Hogy, Czenczim, engemet száz
Esztendeig tekintnél:
Vagy szőke nagy Dunává
Válnák,* hogy így te bennem
Száz évekig fürödnél:
Vagy Etnaként tüzelnék,
És századok lefolytán
Tőlem melegszénél te:
Se Mátra hegy, se szőke
Duna, hej! se' lángos Etna
Soha nem fogok lehetni.
Használjuk életünkben
A nyíl gyanánt repülő
Időt! ne vesztegessünk
Egy perczet is belőle.
Használjuk és betöltünk
Száz éveket, be ezret,
Így élve; és maradjunk,
A mik vagyunk, Halandók.*

A Hébe ugyanazon évfolyamában olvassuk még (a 295. lap.) Molnár Andrásnak «Esztihez» című dalát, mely a 35. anakreontikon utánzata, s (a 337. lap.) valami nagyenyedi Pap Istvánnak «A tör» című dalát, melyben Lili tekintete és mosolygása madárléphez és pókhálóhoz van hasonlítva. Az 1824. évfolyamban a következő anakreontikonok vannak: Ponori Tewrewk Józseftől «A pásztor» (135. lap.), Szentmiklóssytól «Az elkésett Ámor» (175. lap.), Nyárytól «Mentegetés» (253. lap.), és «A kertész és a napraforgó» (284. lap.), N. A. Kiss Sámueltól «Mimihez» (283. lap.)

Ponori Thewrewk József anakreontikonjaiból ez a hét jelent meg Költőmívei (Pozsonyban, Belnay örököseinél, 1836.)

* Válnák, alföldiesen válnék helyett.

18—24. lapján : Kanárimhoz, A levélhordóhoz, Ninonhoz, A pásztor, Egy szűzhöz, Egy széphez, Egy kesergőhöz.

Mutatványul szolgáljon ez :

Ninonhoz.

*Ha parányi lepke volnék
Nem szállanék virágra.
Ninon, szerelmes édes
Leány ! valót igazló
Tükrödben ajkadat nézd,
S találd horá röpiülnék,
Ha parányi lepke volnék.*

Schedel Ferenc is írt egy anakreontikont még pedig «Ponori Thewrewk Józsefhez» intézve, mikor ez azt találta előtte mondani, hogy minden verseit tűzbe veti. Megjelent Velencei Szap-panpor 274. lap. Az eredeti kézirat megvan boldogult atyám hátra-hagyott gyűjteményében. A dal így szól :

*Esketlek Istenére
Az édes indulatnak,
Ne nyujtsd te Mulcibernek
Anakreontikáid'.
Vétettek-é te néked
Kebled szülötti, a' kis
Ártatlanok ? vagy a' szép
Kythére' csúnya férjét
Melegebben ápolod mint
Az én kis Istenem' ?
Rettegd barátom ötet
Mert bosszuja kegyetlen.
Minden kecses leányka
Kerülni fogja lépted' :
A' Grátiák örökké
Flintnek tempelökből
S egyedül maradsz.
Esketlek Istenemre
Ne nyujtsd te Mulcibernek
Anákreonticáid' !*

Vörösmarty is fölkapta az anakreoni lantot, de csak azért hogy gúnyos hangokat csaljon ki belőle. «A hivatlan dalosok» csúfjára. Anakreontikonja először Bajza Aurórájában jelent meg 1834-ben s így szól:

*Szerelmet énekeltek
Szegény, szegény fiúk ti,
Pityergő hős szerelmet,
Anakreon-szerelmet,
Ujmódi, ó szerelmet,
Szerelmet mindörökké,
És mindig únodalmast
Izetlent, érdeketlent,
Bolond, bolond szerelmet,
A millyen a botor lúd
Tollából folyhatott csak.*

*Te Lina, Laura, Nelli,
Te Phyllis és te Daphne :
Vagy a miként neveznek,
Az istenért leánykák !
Az isten szent nevéért
Ne higgyetek szavoknak
És meg ne hallgassátok
Az illetén imádót ;
Hazudság a mit érez,
Hazudság gondolatja,
A mit kimond s ki nem mond,
Merő, merő hazudság.
Az istenért, leánykák,
Hagyjátok őt epedni,
Hagyjátok sorvadozni :
Ha égni mondja szívét,
Hadd égjen el ! nem ér az
Egy árva felsohajtást ;
Ha bujdosásra készül,
Hagyjátok elbujdosni
Világtalan világig ;
Ha halni vágy buvában,
Hagyjátok őt legottan
Pusztulni a világból ;
Mert képes-e nagyobb bünt
S halálosabbat ember*

*A földön elkövetni,
Mint a ki rossz, igen rossz
Versekre mért sorokkal
Szerelmet énekelget ?*

Tóth Lőrinc, jeles epigrammatikusunk is írt (1835-ben) három anakreoni dalt, melyet egyéb fiatalkori verseivel együtt Lukács Lajos 1838-ban «Szívhangok» cím alatt adott ki. Mutatványul ide iktatjuk a III. számút, mely így szól :

*Ezer virág díszíti
A' réteket mosolygva ,
Jer Irma, jer karöltve
A' völgymagány ölébe,
Hadd játszanak hajaddal
A' csintalan zefírkék,
Csokolja szép nyakadnak
Havát az esti szellő. —
S im ennyi, ennyi fejlőd
Virág között örökké
Legszebb virág vagy Irma !
Hol rózsza ajkaidhoz
Hasonlatos ? — szemednek
Kékjével a patakpart
Emlénye nem dicsekszik.
S a liliom fehére
Nem oly fehér, nem oly szűz,
Mint tisztaságod, Irma !
Ah ! folya, folya éltem
Melletted oly szelíden
Mint e' patak szalagja
Zöld réteken keresztül,
Ah ! szólna e' körüllem
Végtelenül virító
Zöld szín, reményt szívemnek.*

Ime a magyar Anakreontikusok egész társasága. De ezzel koránt sincs még befejezve azoknak a sora, akikre Anakreon többé-kevésbé hatott.

Kölcsénynek «Szemere Pálhoz» írt szonettjében, szintúgy az «Ideál»-ban Anakreon lebeg szeme előtt, «Anakreon, kit rózsás kelyhe vár». De azért kell őt különösen megemlítenünk, mert Mind.

munk. IV. 38. lap. az Anakreonutánzást is szóba hozza, és vizenyős volta miatt megrója.

Kisfaludy Sándornak nem egy dala emlékeztet «Anakreon»-ra, sőt maga is megvallja, hogy milyen öröme telik a teosi lantosban. Bold. szerelem VI. én. 3. versszak.:

*Szeretem én látni mint fon
Nyájas vidám lélekkel,
Rózsapártát Anakreon
Már remegő kezekkel ;
Mint érez csak szerelmeket,
Örömeket és kedveket,
Enyelgő lant kezében
Már már elhunyt éltében.*

Anakreonról énekel a Boldog Szerelem IV. 29. versszakában is, mely így szól:

*Hogy a rút elfedezheti
A sors mostohaságát ;
És a vén elfelejteti
A vér tulajdonságát ;
Hogy a dalos Anacreon
Akkor is még enyeleg,
S rózsza s szegfűkoszorút fon
Midőn sírba szédeleg.*

*Öh Grátiák ! tőletek jön :
A ti bájos művetek.*

V. ö. Himfy kes. szerelm. IV. é. és 140. dalát a 29. és 31. anacr. dallal stb.

Valamint Csokonait magyar Anakreonnak nevezték el, úgy Kisfaludy Sándort is. «A szívre ható lánggal hevítő Magyar Anakreon Kisfaludy» mondja Jankowich Sallustiushoz írt híres előszavában, a 11. lapon.

Ujabb időben e név Szemere Miklósról szállott át, akinek dalain a régi anakreontikusok hatása érzik, (lásd az 5., 20., 25., 32. anacr. dalhoz való jegyzeteket), miért is Bartók Lajos «Szemere Miklóshoz» intézett költeményében (Vasárnapi Ujság 1878. 2. sz.) így szól:

*Ezért kel lelkem vándor szárnyakon,
És száll feléd, vidám Anakreon.*

(Szemere Miklós, «A lányokhoz» Otthon 1875. apr. füzetében és Vasárn. Ujság 1875. 15. sz.)

Végre Aranynál is találkozunk Anakreonnal, de nem eredeti költeményeiben, hanem csak fordításaiban: Aristophanes Nők ünnepe 160. vben, és «Az új görög dalnok»-ban (Byron «Don Juan»-ja III. énekéből). A magyar utánczókat ő sem igen becsülte, amint az Prozaí dolgozatai 353. lap. olvasható eme mondatából kitünik: «Épen nem állítom, hogy, anakreoni danák' s több efféle által szükség lendíteni lyránk egyhangu voltán».

Ha végig nézünk ezen itt először egybegyűjtött irodalmi adatokon, mindenki könnyen meggyőződhetik róla, hogy igazunk volt, mikor azt mondtuk, hogy ami Németországban Anakreonnal történt, az fordítás és utánczás tekintetében nálunk utóbb is ismétlődött.

Anakreon itt is ott is divattá vált. Számosan fordították, számosan utánozták s még olyan is, akinek semmi költői tehetsége sem volt, fölkapta az anakreoni lantot s egyszeriben költő vált belőle. Már mindjárt az anakreontizálás kezdetén akadtak egyes férfiak, akik ez ellen kikeltek. Bacsányi már 1788-ban akarja Anakreon másolóit sujtani. Szerinte azok érdemlik meg leginkább a kikacagtatást, kik egyre Horatiusokat, Hippolytusokat stb. másolnak, sőt szentségtörő kezeikkel önönmagát Anakreont illetni nem irtóznak. Baróti is tiltakozik e foglalkodás ellen, csakhogy ő nem a költészet, hanem a vallásosság szempontjából teszi. Az Anakreonnal foglalkodó Rájnistra céloz eme két sora, melyet Holló Mártonhoz intézett verses epistolájában mond:

*Azt kívül ő bibelődik, igen jól ismerem; olyan
Szerzőtől bűnös lelkemet ójjad Uram!*

(V. ö. Bánóczi, Révai Miklós élete és munkái 181. lap.)

Valamint a németeknél Gleim, úgy nálunk Csokonai volt az, aki az anakreontikusok seregéből valamennyire kivált. De valamint a német, úgy a magyar utánczó sem volt képes az eredeti mintát utólélni. Hogy Csokonait mily helyesen megítélte már Kazinczy, azt fönnebb láttuk. Elismeri ugyan, hogy Édes Gergelyfélék nem

mérközhetnek vele; de azt is érzi, hogy Csokonai Anakreonhoz nem fogható. Anakreontikonjaiban kevés az eredetiség. A görög Anakreonon kívül az olasz és német anakreontikusokból is merített, úgy hogy ami igazán szép anakreontikonja van, nem egészen saját szüleményének tekintendő. Csak a forma az övé, a költői ötlet másunnan van véve.

Hadd álljon itt értekezésünk befejezéseül a sikerültek közül a II. dal, mely magára Anakreonra vonatkozik:

Az anákreoni dalok.

«Vad jambusid, barátom!
Hadd zengjenek szerelmet!»
Igy szóla Archilochnak
Anákreon szeliden.

De ő saját szülöttit
Nem engedé szerelmes
Dalokkal elpuhítani.

E szóra összezajdúl
A két öreg poéta.
Közéjük ugrik Ámor,
S apróra tépi mérges
Jambussit Archilochnak.

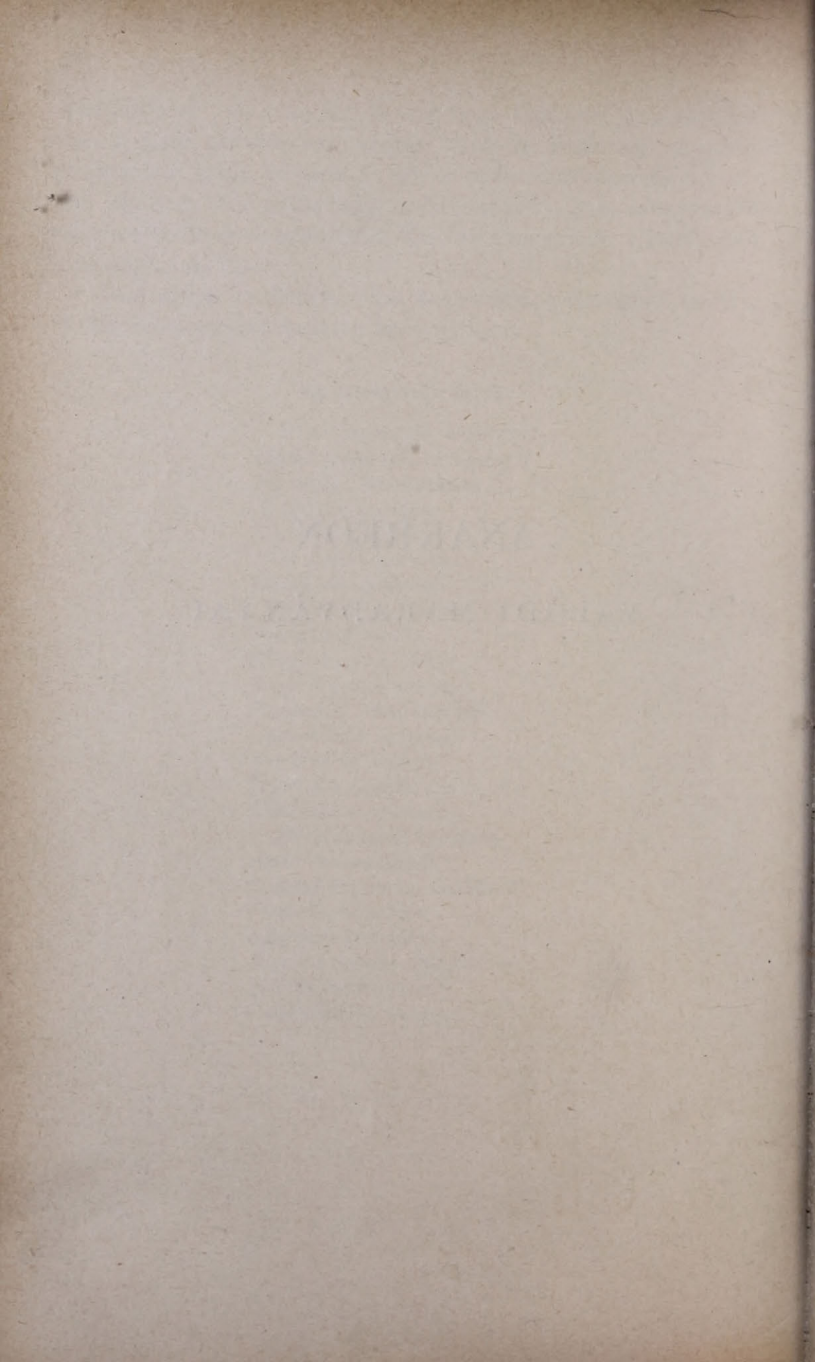
Ambrosiába mártja,
Szerelmivel behinti;
Lyaeus is leszállván,
Máslásba megferesztí.

Mind felszedé örömmel
Anákreon magának;
S mindjárt boros, szerelmes
Dalokra verte őket.

Ennekem is belőlők
Egy két csomót ajánlott —
Bor és szerelmetesség
Csepeg belőle, látod.

ANAKREON

VALÓDI MARADVÁNYAI.

EREDETI SZÖVEG S MAGYAR FORDÍTÁS.

ANAKREON VALÓDI MARADVÁNYAI.

1.

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ.

Γουνούμαι σ', ἐλαφηβόλε,
ξανθή παῖ Διός, ἀγρίων
δέσποιν' Ἄρτεμι θηρῶν·
ἧ κου νῦν ἐπὶ Ληθαίου
δίνησιν θρασυκαρδίων
ἀνδρῶν ἐσκατορᾶς πόλιν
χαίρουσ'· οὐ γὰρ ἀνημέρους
ποιμαίνεις πολιήτας.

2.

ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ.

ὦναξ, ᾧ δαμάλης Ἔρωσ
καὶ Νύμφαι κυανώπιδες
πορφυρέη τ' Ἀφροδίτη
συμπαίζουσιν· ἐπιστρέφει δ'
ὕψηλῶν κορυφὰς ὀρέων,
γουνούμαί σε· σὺ δ' εὐμενῆς
ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ'
εὐχολῆς ἐπακούειν.
Κλευβούλῳ δ' ἀγαθὸς γενεῷ
σύμβουλος. τὸν ἐμὸν δ' ἔρωτ',
ὦ Λεύνυσε, δέχεσθαι.

ANAKREON VALÓDI MARADVÁNYAI.

1.

Artemishez.

Hozzád esdek oh Artemis,
Vadásznő, vadak asszonya,
Zeusnek szőke leánya!
Örvendezve tekinted a
Lelkes férfiak otthonát
A lethaiosi partokon:
Mert nem féktelen ösztönű
Polgárnyáj, a kit őrzesz.

2.

Dionysoshoz.

Kivel a viruló Eros
És a kék-szemű Nympha-kar
S bíborszín Aphrodíte
Együtt mulatoz, és ki fönt
Bolygasz a hegyek ormain,
Hozzád esdek oh istenem!
Légy jóságos irántam és
Hallgasd, amit ohajtok.
Kleubúlosnak a hajlamát
Fordítsd rám, Dionys, s fogadd
Ótalmadba szerelmem'.

3.

Κλευβούλου μὲν ἔγωγ' ἐρῶ,
 Κλευβούλω δ' ἐπιμαίνομαι,
 Κλεύβουλον δὲ διοςκέω.

4.

ὦ παῖ παρθένιον βλέπων,
 δίξημαί σε, σὺ δ' οὐ κλύεις,
 οὐκ εἰδώς, ὅτι τῆς ἐμῆς
 ψυχῆς ἡνιοχεύεις.

5.

Ἄλλ' ὦ τρίς κεκορημένε
 Σμερδίη.

6.

Μεῖς μὲν δὴ Ποσιδηῖών
 ἔστηκεν, νεφέλας δ' ὕδωρ
 βαρύνει, Δία τ' ἄγριοι
 χειμῶνες κατάγουσιν.

7.

Σὺ γὰρ ἦς ἔμοιγ'
 ἄστεμφής.

8.

Ἐγὼ δ' οὔτ' ἂν Ἀμαλθίης
 βουλοίμην κέρας, οὔτ' ἔτεα
 πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν
 Ταρτησοῦ βασιλεῦσαι.

9.

.. Τί μὴ πέτεται
 σπράγγων κοῖλώτερα
 στήθεα χρισάμενος μύρω;

3.

Lángolok Kleobúlosért,
Örjöngök Kleobúlosért,
Kleubúlost lesem egyre.

4.

Áhítlak te leány-szemű
Gyermek, s nem hederítsz rám,
Nem látod, hogy a lelkeket
Mikép tartod igazva.

5.

Háromszorta kisöprüzött
Smerdies.

6.

Beállt a Posidéion
Hónap, tornyosul égen a
Záporfölleg, alárohan
Zeus vad fürgetegével.

7.

Hozzám állhatatos valál.

8.

Nem kell nékem Amalthea
Bőségszarva, sem az hogy én
Másfél századon át legyek
Tartessos fejedelme.

9.

Mért nem röpködöl, édesem,
S mért nem illatosítgatod
Üregnél üregebb melyed'?

10.

Ὁ δ' ὕψηλὰ νενωμένος.

11.

Πολλὰ δ' ἐρίβρομον
Δεύουσιν.

12. A.

Οὐτ' ἐμὴν ἀπαλήν κάσιν.

12. B.

Λευκίππων ἐπὶ δίνεαι.

13. A.

Ἔρωσ παρθένιος πόθῳ
στήλβων αἰὲν ἀνάπλεως
μύρων καὶ γεγανωμένος.

13. B.

Οὗτος δηῦτε Θαλυσίοις
τίλλει τοὺς κυανασπίδας.

14.

Σφαίρη δηῦτέ με πορφυρέῃ
βάλλων χρυσοκόμης Ἔρωσ
νήγι ποικιλοσαμβάλῳ

συμπαίζειν προκαλεῖται·
ἡ δ', ἐστὶν γὰρ ἀπ' εὐκτίτου
Λέσβου, τὴν μὲν ἐμὴν κόμην,
λευκὴ γάρ, καταμέμφεται,
πρὸς δ' ἄλλον τινὰ χάσκει.

10.

Nagyot forgat eszében ő.

11.

... És a zajoskodó
Deunysost ...

12. A.

Sem a szép kicsi húgomat.

12. B.

Hajtatsz szürke lovú kocsin ...

13. A.

A leány-szeretet csupa
Vágyás, illat özönli el,
Külső színe merő zománc.

13. B.

És ez szidja Thalysián
A sötétpaizsú hadat.

14.

Megint meghajigál piros
Labdájával arany-hajú
Eros és enyelegni hí
Szépcipőjü leánynyal.
S ő kit szült az erős-falu
Lesbos, csak nevet engemet,
Mert már őszbe vegyült fejem,
S ifju férfiat áhít.

15.

Οὐδ' δηῦτ' ἔμπεδός εἰμι,
οὐδ' ἄστοῖσι προσσηγής.

16.

Μυθῆται δ' ἀνὰ νῆσον,
Μεγίστη, διέπουσιν
ἱρὸν ἄστυ Νυμφέων.

17.

Ἡρίστησα μὲν ἱερίου λεπτοῦ μικρὸν ἀποκλάς,
οἴνου δ' ἐξέπιον χάδον, νῦν δ' ἄβρῳς ἐρόεσσαν
ψάλλω πηκτίδα τῇ φίλῃ κωμάζων παῖδι ἄβρῃ.

18.

Ψάλλω δ' εἵκοσι Λυδὸν
χορδῇσιν μαγάδην ἔχων, ὧ Λεύκασπι, σὺ δ' ἡβᾶς.

19.

Ἀρθεῖς δηῦτ' ἀπὸ Λευκάδος
πέτρης ἐς πολιὸν κῶμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι.

20.

Τίς ἐρασμίην
τρέφας θυμὸν ἐς ἦβην τερένων ἡμιόπων ὅπ' αὐλῶν
ὀρχεῖται;

21.

Εἰς ΑΡΤΕΜΩΝΑ.

Ξανθῇ δέ γ' Εὐρυπόλῃ μέλει
ὁ περιφόρητος Ἀρτέμων.

15.

Bennem semmi makacsság,
És nem hajlok a néphez.

16.

Megistes, a zavargók
Bírják most a szigetben
A szent nymphei várost.

17.

Ma reggelre befaltam egy kis darabka pogácsát,
És megittam egy itcze bort s most hárfázok igézön
Szóló pektisen a csinos lánynak kedvibe járva.

18.

Szól kezemben a lydus
Húsz húros magadis, Leukaspis, te meg örvendsz.

19.

Ismét ugrom a leukasi
Kösziklárul az ősz tenger alá mint szerelemtül ittas.

20.

E szeretetre méltó
Ifjút látva, ki fog fél-likacsos fúvola hangja mellett
Tánczot járni?

21.

Artemonra.

Szőkehajú Eurypylének gondja most
Az igazi korhely Artemon.

πρὶν μὲν ἔχων βερβέριον, καλύμματ' ἐσφγκωμένα,
καὶ ξυλίνους ἀστραγάλους ἐν ὧσί, καὶ ψιλὸν περί
πλευρῇσι δέρμ' ἥει βοός,
νήπλυτον εἶλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν
κάθελοπόρνοισιν ὁμιλέων ὁ πονηρὸς Ἀρτέμων,
κίβδηλον εὐρίσκων βίον·
πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ δεθείς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ,
πολλὰ δὲ νῶτον σκυτίνη μάστιγι θωμιχθεὶς, κόμπην
πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος.
νῦν δ' ἐπιβαίνει σατινέων, χρύσεια φορέων καθέρματα
πάϊς Κύκης, καὶ σκιαδίσκην ἐλεφαντίνην φορεῖ
γυναιξὶν αὖτως.

22.

Σίμαλον εἶδον ἐν χορῷ πεηκίδ' ἔχοντα καλήν.

23.

Ἐκ ποταμοῦ ἵπανέρχομαι πάντα φέρουσα λαμπρά.

24.

Ἀναπέτομαι δὴ πρὸς Ὀλυμπον πτερύγεσσι κούφαις
διὰ τὸν Ἑρωτ'· οὐ γὰρ ἐμοὶ παῖς ἐθέλει συνηβάν.

25.

Ἑρως, ὥς μ' ἐσιδὼν γένειον
ὑποπόλιον χρυσοφαέννων πτερύγων ἀήταις
παραπέτεται.

26.

Χεῖρά τ' ἐν ἡγάνῳ βαλεῖν.

27.

Ἦλιε καλλιλαμπέτη.

Volt azelőtt csuklya fején, alakja mint a szúnyogé,
S kocka fa-függő a fülén s az oldalát takarta volt

Egy szőrehullott marhabőr,

Piszkos avét pajzstakaró; s a kenyeres kofákkal és
Férfilesökkel mulatott volt a gazember Artemon.

Csúf volt az egész élete.

Sokszor akadt a kalodában s a kerékben a nyaka,
Sokszor ütött ostor a hátán sebeket s kegyetlenül

Tépték szakállát és haját.

Most kocsikáz, hordoz arany fülbevalót, Kyke fia,
És elefántesont nyelü ernyőt visel asszonyos

Kényeskedéssel.

22.

Láttam a táncba' Simalost, szép koboz a kezében.

23.

Megjövök a folyórul elmosva fehérre mindent.

24.

Repülök Olymposra sebes szárnynyal Eros okáért:
Nem akar az ifjú szeretőleg velem elmulatni.

25.

Eros, látva hogy állam öszül,
Kapja magát s elsuhan én tőlem aranysugárzó
Szárnyaival.

26.

S kézzel a serpenyőbe nyúl.

27.

Szépragyogásu Helios!

28.

Ἀσπίδα ρίψας ποταμοῦ καλλιρόου παρ' ὄχθας,

29.

. . . Ἐγὼ δ' ἀπ' αὐτίς φύγον ὥστε κόκκυξ.

30.

Τὸν μυροποιὸν ἡρόμην Στράττιν εἰ κομήσει.

31.

Δακρυόεσσάν τ' ἐφίλησεν αἰχμήν.

32.

Ὀινοχόει δ' ἀμφίπολος μελιχρόν
οἶνον, τρικύαθον κελέβην ἔχουσα.

33.

Οὐδ' ἀργυρέῃ κω τότε ἔλαμπε Πειθώ.

34.

Εἴμι λαβὼν ἐς Ἥρης.

35.

Ἴπποθόρον δὲ Μυσοί
εὖρεῖν, μῖξιν ὄνων πρὸς ἵππους.

36.

Αἰνοπαθῇ πατρίδ' ἐπόφομαι.

37.

. . . Χήλινον ἄγρος . . . .
ἔχον προθυμένας ἀγρίων σελίνων.

28.

Pajzsomat elhántam a szépcsörgedezésü víznél.

29.

Magam kakukként menekültem onnan.

30.

Kérdem a hajkenő-művészt: rendbe hozza Strattist?

31.

Ő a siralmas hadakat szerette.

32.

És a leány tölti a bort az édest,
Három itálrésznyi pohár kezében.

33.

Még Peitho akkor nem ezüstözödött.

34.

S Héra elé viszem . . .

35.

Mysia népe adta
Első össze a mént számárral.

36.

Látni fogom bajba merült hazám'.

37.

.. Sásfonatú kosár . . .
Vad zellerrel . . . . .

38.

Ἀσήμεων ὑπὲρ ἑρμάτων φορεῦμαι.

39.

Πλεκτὰς δ' ὑποθυρίδας
περὶ στήθεσι λωτίνας ἔθεντο.

40.

Σὲ γάρ φη
Ταργήλιος ἐμμελέως
δισκεῖν.

41.

Ὁ Μεγίστης δ' ὁ φιλόφρων δέκα δὴ μῆνες, ἐπεὶ τε
στεφανοῦται τε λύγῳ καὶ τρύγα πίνει μελιηδέα.

42.

Καθαρῇ δ' ἐν κελέβῃ πέντε τε καὶ τρεῖς ἀναχέισθω

43.

Πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἤδη κρόταφοι κάρη τε λευκόν,
χαρίεσσα δ' οὐκέθ' ἤβη πάρα, γηράλαιοι δ' ὀδόντες·
γλυκεροῦ δ' οὐκέτι πολλὸς βιότου χρόνος λείλειπται·
διὰ ταῦτ' ἀνασταλύζω θαμὰ Τάρταρον δεδοικώς.
Ἄϊδεω γάρ ἐστι δεινὸς μυχός, ἀργαλέη δ' ἐς αὐτόν
κάθοδος· καὶ γὰρ ἐτοῖμον καταβάντι μὴ ἀναβῆναι.

44.

Ἐραμαι δέ τοι συνηβᾶν· χαριτεῦν ἔχεις γὰρ ἦθος.

45.

Ἐμὲ γὰρ μελῶν λόγων θ' εἵνεκα παῖδες ἂν φιλοῖεν·
χαρίεντα μὲν γὰρ ᾄδω, χαρίεντα δ' οἶδα λέξαι.

38.

Rejlő szirtek alattam, úgy hajózom.

39.

Keblükre lotoszvírág-
koszorút övezének illatossat.

40.

Dicséri
Targelios a korong-
játékokat.

41.

Tizedik holdja van annak, hogy a víglelkű Megistes
Koszorút hord fűzfa-galyból s iszik édes ízű mustot.

42.

Ide három s öt italrészt együvé tiszta kupámba.

43.

Deres íme a halánték, fejem őszbe van csavarva,
Oda már az ifjuságom, fogaim megodvasodtak.
De kevés időm maradt még nekem édes életemből,
E miatt gyakorta sírok, iszonyodva Tartarostól.
Iszonyú a Hades-ország, be' keserves ám lemenni:
Oda jutni vajmi könnyű: ide vissza nincs menekvés.

44.

Szeretek veled mulatni: csupa kellem a te lényed.

45.

Szavamért az ifiúság nagyon is szerethet engem:
Tudok édeset dalolni, tudok édeset beszélni.

46.

Ἄστραγάλαι δ' Ἑρωτός εἰσιν μανίαι τε καὶ κύδοιμοι.

47.

ΠΡΟΣ ΣΜΕΡΔΙΗΝ.

Μεγάλῳ δηῦτέ μ' Ἑρῶς ἔκοφεν ὥστε καλκεύς
πελέκει, χειμερίῃ δ' ἔλουσεν ἐν χαράδρῃ.

48.

Ἀπέχειρας δ' ἀπαλῆς κόμης ἄμωμον ἄνθος.

49.

Θρηγκίην σίοντα χαίτην.

50.

Ἀπό μοι θανεῖν γένοιτ'· οὐ γὰρ ἂν ἄλλη
λύσις ἐκ πόνων γένοιτ' οὐδαμὰ τῶνδε.

51.

Ἀγανῶς οἶά τε νεβρὸν νεοθηλέα
γαλαθηνόν, ὅστ' ἐν ὕλης κεροέσσης
ἀπολειφθεῖς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη.

52.

Σινάμωροι πολεμίζουσι θυρωρῷ.

53.

Σικελὸν κότταβον ἀγκύλῃ παΐζων.

54.

Ἐπὶ δ' ὀφρύσιν σελίνων στεφανίσκους
θέμενοι θάλειαν ὀρτὴν ἀγάγωμεν
Διονύσῳ.

46.

Örületes düh és zsivajgás az erósi koczkajáték.

47.

Smerdishez.

De kovácsul megütött Eros nagy pörölyével,
S bele mártott azután a télies patakba.

48.

Lenyirád szép hajadat, fejednek ifju díszét.

49.

Thrák sörényét rázogatva.

50.

Hacsak érne a halál: nincsen egyéb mód
Szabadulnom a világ' ennyi bajától.

51.

Szelidecskén valamint a fia-szarvast
A szopósat, mely az erdön az agancsos
Szülejétől oda hagyva összerezzen.

52.

Kapusával lator ifjak hadakoznak.

53.

S keze játszik szikulussi bor-locsintót.

54.

A szemöldökünkre lombot koszorúzva
Diszes ünnepekkel áldjuk Dionysost.

55.

Διονύσου σαῦλαι Βασσαρίδες.

* 56.

Οὐδ' αὖ μ' ἐάσεις μεθύοντ' οἴκαδ' ἀπελθεῖν;

57.

Φίλη γὰρ εἰ ξένοις, ἔασον δέ με διψῶντα πιεῖν.

58.

Ἐκδύσθ' ἐξείλετο θεσμόν μέγαν * *

59.

Ἐκδύσα χιτῶνα δωριάζειν.

60.

Καί μ' ἐπίβωτον κατὰ γείτονας ποιήσεις.

61.

Παρά δηῦτε Πυθόμανδρον
κατέδυν Ἑρωτα φεύγων.

62.

Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον, ὦ παῖ,
φέρε δ' ἀνθεμεῦντας ἡμῖν
στεφάνους, ἔνεικον, ὥς δὴ
πρὸς Ἑρωτα πυκταλίζω.

63.

Ἄγε δὴ, φέρ' ἡμῖν, ὦ παῖ,
κελέβην, ὅπως ἄμυστιν
προπίω, τὰ μὲν δέκ' ἐγχείας
ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου

55.

A bor-áldó hamis asszony-csapatok.

56.

Miért nem engedsz borosan most haza térnem?

57.

Vendég iránt szives leány vagy : nagy a szomjam, had' iszom.

58.

S vive onnan tetemes kincset el . . .

59.

Dóri leánynak vetkőződve.

60.

Még te gonosz hírbe keversz szomszédainknál.

61.

Az Erostól menekülve
Pythomandroshoz lapultam.

62.

Vizet, ifju, s bort kupámba !
Koszorút is adj virágost !
Hamar ifju ! Bezzeg én most
Az Erost birokra hívom.

63.

Fiu, tedd föl azt a kancsót :
Igyam egyet egy huzamban !
De a vizbül önts be tíz részt
S ötöt adj a tiszta borból,

κυάθους, ὥς ἀνυβριστί
ἀνὰ δηῦτε βασσαρήσω.

* * *

Ἄγε δηῦτε μηκέθ' οὔτω
πατάγω τε κάλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις.

64.

Χθόνιον δέ μ' αὐτ' ὄνειρον . . .

65.

Τὸν Ἔρωτα γὰρ τὸν ἄβρὸν
μέλομαι βρύοντα μίτραις
πολυανθέμοις ἀεῖδειν·
ὅδε γὰρ θεῶν δυναστής,
ὅδε καὶ βροτοὺς δαμάζει.

66.

Ἄλλὰ πρόπινε
ῥαδινούς, ὦ φίλε, μηρούς.

67.

Ἄδυμελές, χάριεσσα χελιδοῖ.

68.

Μνάται δηῦτε φαλακρὸς Ἄλεξις.

69.

Καλλίκομοι ποῦραι Διὸς ὠρχήσαντ' ἐλαφρῶς.

Hogy a mámor el ne kapjon,
Hanem okkal iddogáljak.

* * *

Nosza rajta hát; de többé
Ne tegyünk oly kiabálást
Ahogy iddogál a szittya,
Hanem édesen mulassunk,
S az italba dalt vegyítsünk.

64.

De a poklos álom engem . . .

65.

Az Erost a kéjes istent,
A himes virágfüzérűt
Akarom megénekelni:
Az egekben ő a zsarnok,
A világot ő igazza.

66.

Addsza, barátom,
A te formás deli czombod'.

67.

Kedves, kellemes-énekű fecske!

68.

Nőt keres a kopasz-ormu Alexis!

69.

Mily szaporán lebegének a széphaju Zeus-leányok.

70.

Ὅρσόλοπος μὲν Ἄρης φιλέει μεναίχμαν.

71.

Οὔτε γὰρ ἡμετέρειον οὔτε καλόν.

72.

Νῦν δ' ἀπὸ μὲν στέφανος πόλεος ὄλωλεν.

* 72B.

Ἀστερίς, οὔτε σ' ἐγὼ φιλέω οὔτ' Ἀπελλέης.

73.

Βούλεται ἀπέρροπός τις ἡμῖν εἶναι.

74.

. . . . . Ἐγὼ δὲ μισέω
πάντας, ὅσοι χθονίους ἔχουσι ῥυσμούς
καὶ χαλεπούς· μεμάθηκά σ' ὦ Μεγίστη,
τῶν ἀβακίζομένων.

75.

Πῶλε Θρηκίη, τί δὴ με λοξὸν ὄμμασιν βλέπουσα
νηλεῶς φεύγεις, δοκέεις δέ μ' οὐδὲν εἰδέναι σοφόν;

ἴσθι τοι, καλῶς μὲν ἂν τοι τὸν χαλινὸν ἐμβάλοιμι,
ἡνίας δ' ἔχων στρέφοιμί σ' ἀμφὶ τέρματ' ἀρόμου.

νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκειαι κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις·
δεξιὸν γὰρ ἵπποσείρην οὐκ ἔχεις ἐπεμβάτην.

70.

Kedveli harcos Ares a bajnok embert.

71.

Ez se nem illő, se szokás minálunk.

72.

Várunk falkoszorúja összedőlve!

*72. B.

Asteris, én se szeretlek, Apellees se.

73.

Valaki törbe akarna csalni minket.

74.

De én utálom
Mind, a ki háborodós, mogorva-módu:
Látva tapasztalom, ifju szép Megistes,
Benned a szende kedélyt.

75.

Thrák csikó te, mit tekintesz énreám oly megvetőleg,
Futva tőlem, azt hiszed tán, semmihez sem értek én?

Tudd meg azt, hogy én a féket szépen a fejedre adnám
És ügyessen megkerülném veled a verseny-oszlopot.

Mostan ellegelsz a réten s könnyen ugrándozva játszol:
Jó lovas, ki jól megülne, az hiányzik ám neked.

76.

Κλῶθί μεν γέροντος εὐέθειρα χρυσόπεπλε κούρα.

77.

Εὐτέ μοι λευκαὶ μελαίναις ἀναμεμίξονται τρίχες.

78.

Ἐν μελαμφύλλῳ δάφνῃ γλωρᾷ τ' ἐλαίᾳ τανταλίζει.

79.

Κοίμισον δ', ὦ Ζεῦ, σόλοικον φθόγγον.

80.

Διὰ δέρην ἔκοψε μέσσην, καὶ δὲ λῶπος ἐσχίσθη.

81.

Αἱ δέ μεν φρένες
ἐκκεκωφέαται.

82.

Ἐγὼ δ' ἔχων σκύπρον Ἐρξίῳ
τῷ Λευκολόφου μεστὸν ἐξέπινον.

83.

Στεφάνους δ' ἀνὴρ τρεῖς ἕκαστος εἶχεν,
τοὺς μὲν ῥοδίνους, τὸν δὲ Ναυκρατίτην.

* 84.

Ἔστε ξένοισι μειλίχοις ἐοικότες,
στέγης τε μῶνον καὶ πυρὸς κεχρημένοις.

76.

Széphajú aranyruhájú lányka, hallgass rám öregre.

77.

Majd ha szürke szál vegyülget fekete fürteim közé.

78.

A sötétlombú babéron s zöld olajfán ringatódzik.

79.

Csendesítsd le, Zeus, a barbár hangot.

80.

Közepin átdöfé nyakát és elhasadt a köntöse.

81.

S a lelkemet
Elfogá a kábultság.

82.

Vevém a kancsót s reá köszöntém
A Leukolophosfira, Erxionra.

83.

Kikinek közülök volt füzére három,
Két rózsá- meg egy naukratisz-füzére.

84.

Mint kellemes vendégek úgy maradjatok,
Mást nem kívánva csak szobát meg tűzhelyet.

85.

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

86.

Καὶ θάλαμος, ἐν τῷ κείνος οὐκ ἔγνημεν, ἀλλ' ἐγγήματο.

87.

Κνίζῃ τις ἤδη καὶ πέπειρα γίνομαι
σὴν διὰ μαργοσύνην.

88.

Κοῦ μοκλὸν ἐν θύρῃσι διέῃσιν βαλὼν
ἥσυχος καθεύδει.

89.

Ἐρῶ τε δηῦτε κοῦκ ἐρῶ
καὶ μαίνομαι κοῦ μαίνομαι.

90.

Μηδ' ὥστε κῦμα πόντιον
λάλαζε, τῇ πολυκρότῃ
σὺν Γαστροδώρῃ καταχύδην
πίνουσα τὴν ἐπίστιον.

91.

Διὰ δηῦτε Καρικευργέος
ὀχάνοιο χεῖρα τιθέμεναι.

* 92.

Ὁ μὲν θέλων μάχεσθαι,
πάρεστι γάρ, μαχέσθω.

85.

Régente volt Miletos népe harcias.

86.

Nem ő vevé el a lányt, a lány vevé el őt.

87.

Én elvirult és elnyüvött asszony leszek,
Mit bujaságod okoz.

88.

És el se zárva duplaszárnyu ajtaját
Szép nyugodtan alszik:

89.

Szivem szeret, nem is szeret,
Szivem rajong, nem is rajong.

90.

Ne locsogj te mint a tenger-ár,
Szós Gastrodóra nénivel,
Ürítve telhetetlenül
Magadb' a házi serleget.

91.

Kezetekre pajzsot öltsetek,
Mit a kári vértműves csinált.

92.

Melyik csatázni kíván,
Nem bánom én, csatázzon.

93.

ὦ ραννὲ δὴ λίην,
πολλοῖσι γὰρ μέλεις.

ΕΛΕΓΕΙΑ.

94.

Οὐ φιλέω, ὅς κρητῆρι παρὰ πλέῳ οἴνοποτάζων
νείκεα καὶ πόλεμον δακρυόεντα λέγει,
ἀλλ' ὅστις Μουσέων τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' Ἀφροδίτης
συμμίσγων ἐρατῆς μνήσκεται εὐφροσύνης.

95.

Οὐδέ τί τοι πρὸς θυμόν, ὅμως γε μένω σ' ἀδοιάστως.

96.

Οὐκέτι Θρηϊκίης πώλου ἐπιστρέφομαι.

97.

Οἴνοπότης δὲ πεποίημαι.

98.

* * Δεῖ φροντίδα μὴ κατέχειν.

99.

Ἄγχοῦ δ' Αἰγείδεω Θῆσέος ἐστὶ λύρη.

93.

Szép vagy te szerfölött,
Sokunkat érdekelsz.

ELEGIÁK.

94.

Nem szeretem, ki borozva beszél teli serlege mellett
Villongásokról s háboru átkairól.
Emberem az, ki vegyítve a Múzsák és Aphrodíte
Szép adományit, a szív élveit emlegeti.

95.

Nincs ínyedre, de én bizalommal várlak el így is.

96.

Nincs az eszem többé thrákiabéli csikón.

97.

És lettem borivó.

98.

Gondot fogva ne tarts.

99.

Theseus Aigeides' lantja van erre közel.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

100.

Ἀβδήρων προθανόντα τὸν αἰνοβίην. Ἀγάθωνα
 πᾶς ἐπὶ πυρκαϊῆς ἦδ' ἐβόησε πόλις·
 οὔτινα γὰρ τοιόνδε νέων ὁ φιλαίματος Ἄρης
 ἠνάρισεν στυγερῆς ἐν στροφάλλιγι μάχης.

101.

Καρτερὸς ἦν πολέμοις Τιμόκριτος, οὗ τόδε σᾶμα·
 Ἄρης δ' οὐκ ἀγαθῶν φείδεται, ἀλλὰ κακῶν.

102.

Οὗτος Φειδόλα ἵππος ἀπ' εὐρυχόροιο Κορίνθου
 ἄγκεται Κρονίδα, μνάμα ποδῶν ἀρετᾶς.

103.

Σάν τε χάριν, Διόνυσε, καὶ ἀγλαὸν ἄσπεϊ κόσμον
 Θεσσαλίας μ' ἀνέθηκε ἄρχος Ἐχεκρατίδας.

104.

Πρὶν μὲν Καλλιτέλης ἰδρύσατο· τόνδε δ' ἐκείνου
 ἔγγονοι ἔστησαν, τοῖς χάριν ἀντιδίδου.

105.

Πραξαγόρας τάδε δῶρα θεοῖς ἀνέθηκε, Λυκαίου
 υἱός· ἐποίησεν δ' ἔργον Ἀναξαγόρας.

106.

Παιδὶ φιλοστεφάνῳ Σεμέλας ἀνέθηκε Μέλανθος,
 μνάμα χοροῦ νίκας υἱὸς Ἀρηΐφίλου.

EPIGRAMMÁK.

100.

Hős Agathont a ki elhullott Abdera javáért,
Megsiratá az egész város a máglya körül.
Mert vérszomjas Ares ilyen ifjút még soha eddig
Nem gyilkolt meg a harc vérvivatarjai közt.

101.

A harcokban erős Timokritosé ez a sírjel:
Ares a gyávát szánja csupán s nem a hőst.

102.

Pheidolasé ez a ló a nagytérségü Korintheból:
Mint diadalma jelét Zeusnak ajánlta föl itt.

103.

Ezt neked, oh Dionys, hálából s városi díszül
Adta Echekratidas Thessaliának ura.

104.

Elsőbb Kalliteles szerzett, unokái meg újból
Helyre javítottak. Áldja meg érte az Úr.

105.

Ezt a Lykaiosi Praxagoras szentelte az égnek.
Készítette pedig szobros Anaxagoras.

106.

E kari versenydíjt az Areiphilosfi Melanthos
A Semelé' koszorús fürtü fiának adá.

107.

Ῥυσαμένη Πύθωνα δυσηχέος ἐκ πολέμοιο
ἀσπίς Ἀθηναίης ἐν τεμένει κρέμαται.

108.

Ἡ τὸν θύρσον ἔχουσ' Ἐλικωνιάς, ἥ δέ παρ' αὐτὴν
Ξανθίππη, Γλαύκη δ' ἡ 'ς χορὸν ἐρχομένη·
ἐξ ὄρεος χωρεῦσι, Διωνύσῳ δὲ φέρουσιν
κισσὸν καὶ σταφυλὴν πίονα καὶ χίμαρον.

109.

Πρηξιδίκη μὲν ἔρεξεν, ἐβούλευσεν δὲ Δύσηρις
εἶμα τόδε· ξυνὴ δ' ἀμφοτέρων σοφίη.

110.

Πρόφρων, Ἀργυρότοξε, δίδου χάριν Αἰσχόλου υἱῷ
Ναυκράτει, εὐχολὰς τάσδ' ὑποδεξάμενος.

111.

Εὖχεο Τιμώνακτι θεῶν κήρυκα γενέσθαι
ἥπιον, ὅς μ' ἐρατοῖς ἀγλαΐην προθύροις
Ἑρμῇ τε κρείοντι καθέσσω· τὸν δ' ἐθέλοντα
ἀστών καὶ ξείνων γυμνασίῳ δέχομαι.

112.

Τελλίᾳ ἡμερόεντα βίον πόρε, Μαιάδος υἱέ,
ἀντ' ἐρατῶν δώρων τῶνδε χάριν θέμενος·
δὸς δέ μιν εὐθυδίκων Εὐωνυμέων ἐνὶ δήμῳ
ναίειν αἰῶνος μοῖραν ἔχοντ' ἀγαθὴν.

113.

Καὶ σέ, Κληνορίδῃ, πόθος ὤλεσε πατρίδος αἵης
θαρσύναντα Νότου λαίλαπι χειμερίῃ·

107.

Megmentvén Pythont a zajos csata fürgetegében
Itt függ most Pallas épületében e pajzs.

108.

A thyrsusviselő Helikonias, oldala mellett
Xanthippe, Glauke a ki utánuk ered.
Jönek a hegységről s hoznak Dionysos elébe
Repkényt meg szöllőt meg javafajta gidát.

109.

Prexidike himzette, kitervezgette Dyseris :
Kölcsönös ész szerzé ezt a művészi ruhát.

110.

Vedd el, Ezüstíjú, s viszonzd neki hála-kegyeddel
Mit fogadalmul ajánlt Naukrates Aischylides.

111.

Isteni hírnöktől kérj Timonaxra kegyelmet :
Ő helyezett eme szép ház elejébe diszül,
És Hermesnek ajánlt. Kik e gymnasionba belépnek,
Városit és idegent, mind szívesen fogadom.

112.

Maja szülötte, oh áldd meg Tellias élete napját
Hála fejében ezen szép adományaiért.
S add hogy a jogszerető euonymiaknak a földjén
Laktában boldog végzetü sorsa legyen.

113.

Téged is elvesztett, ó Kleenoridesem, a honvágy,
Mitsém tartva Notos téli viharjaitól.

ᾠρῇ γάρ σε πέδησεν ἀνέγγυος· ὕγρὰ δὲ τὴν σὴν
κύματ' ἀφ' ἡμερτὴν ἔκλυσεν ἡλικίην.

114.

Ἀλκίμων σ', ὠριστοκλείδῃ, πρῶτον οἰκτεῖρω φίλων,
ᾤεσας δ' ἤβην, ἀμύνων πατρίδος δουλητήν.

115.

Βουκόλε τὰν ἀγέλαν πόρρῳ νέμε, μὴ τὸ Μύρωνος
βοίδιον ὥς ἔμπνουν βοῦσι συνεξελάσης.

116.

Βοίδιον οὐ χοάνοις τετυπωμένον, ἀλλ' ὑπὸ γήρῳ
χαλκῳθέν, σφετέρῃ ψεύσατο χειρὶ Μύρων.

Törbe keríte az álnok idő, s a tengeri hullám
Elsodrá töled szépkoru életedet.

114.

Alkimon Aristokleides, érted elsőbb gyászolok:
Üzve hazánk szolgaságát hagytad ifju életedet.

115.

Pásztor, odább a gulyát, nehogy ezt a Myroni tehenkét
Elhajtsd mint elevent a teheniddel együtt.

116.

Nem rézöntőben készült e tehénke: a vénség
Tette hogy érecé vált; és a Myron keze csalt.

117.

Anakreon Athamantis-nak nevezi Teos városát, mert
Athamas volt első alapítója. Strabo XIV. 633. Steph. Byz.
Τέως szó alatt.

118.

Anakreon Kallikritéről, Kyane leányáról azt éne-
kelte, hogy jól érti, mint kell az embereken hatalmaskodni.
Plato Theag. 125. D.

119.

Καλός (szép) annyi is, mint ἐρωτικός (szerelmes,
szerelmi), amint Anakreon is valamelyik szeretőről
mondja. (Az Anakreonból való idézet, úgy látszik, elveszett.)
Schol. Apoll. Rhod. I. 789.

120.

A teosi költő szereti és dicséri mind ami szép . . . s azt is
mondja:

τῷ δ' ἔρωτι
τὰ δίκαια καλὸν ἐστίν.
szépen illik
szerelemhez az igazság.

Körülbelül így hangozhattak Anakreon szavai, melyeket Maximus Tyrius XXIV. 9. csak oratio obliqua alakjában idéz.

121.

κατηρεφέες τε τράπεζαι
παντοίων ἀγαθῶν
és mindennemű jó van az asztalainkra tetézve.

Elegiabeli töredéknek sejtem s a szerint állítottam helyre. Athen. I. 12. A. amint az elbeszélése kívánja, csak az első és az utolsó két szót idézte Anakreonból. V. ö. Pherekrates versét Hesych. ἐπίμεστα cikkében.

122.

Sappho- és Anakreonféle, szeretőnek szóló hizelgések: tejnél fehérebb, víznél gyengébb, pektisznél szebb szavú, lónál délcegebb, rózsánál gyönyörűbb, simuló ruhánál puhább, aranynál becsesebb. Gregor. in Hermog. Rhett. Walz VII. 1236. Mely kitételek ezek közül Anakreontól valók, bizonytalan. Az utolsóelőttit Buttmann, Lexilogus II. 2. kiad. 12. lap. s utána Bergk, Sapph. fr. 123. Sapphoénak hiszi s így egészíti ki versnek: — — ἱματίω — — ἐάνω μαλακωτέρα. A pektisznél szebb szavú így van meg Sapphónál (fr. 122.): πόλυ πάκτιδος ἁδυμελεστέρα.

123.

Anakreon, valamint Sappho és Alkaios is, mirtussal, koriandrummal, fűzzel, naukratitesz koszorúval és ániskaporral való koszorúzást emleget. Pollux VI. 107. (hol λόγα

Jungermann javítása). Fűz-koszorú van említve a 41. naukratitész-koszorú a 82. töredékben.

124.

Himerios, Or. III. 3., Anakreonféle kitételekkel vegyíti szavait: Ilyennek látszik: Üdvöz légy, kedves arccal mosolygó édes fényem! (V. ö. Firm. Matern. p. 26.) Úgy szintén ez is: Oh Hellének fénye nekünk, valahányan Pallas szent földjén s a Múzsák berkében tartózkodunk. Lásd fönt a 28. és 44. lapot.

125.

«A minőnek Homeros Athenét, Dionysost pedig Anakreon és Euripides ábrázolták» Himer. Or. IV. 3. Lásd a 2., 11., 54., 55. és 131. tör.

126.

Anakreon ugyanabban az időben, amikor Polykrateshez készült, énekkel üdvözölte a nagy Xanthipposzt Alkman módjára, aki midőn énekével Zeus Lykaioshoz készült, Spártában a Dioskurokat köszöntötte. Himer. Or. V. 3. Lásd fönt a 16. lapot.

127.

Ταντάλου τάλαντα.

Tantalosféle kincsek.

azaz: Van is, nincs is; mert nem szabad hasznát venni. — Közmondás, mely Photius, Apostolius, Suidas és Arsenius egyhangu jelentése szerint Anakreon III. könyvében fordult elő. «A komikusnál» (Aristophanesnél?) a közmondás így szólt:

Τὰ Ταντάλου τάλαντα τανταλίζεσθαι.

Talentomokkal Tantalosként tantalog.

Voltakép: vagyonával annyit nyom mint Tantalos; kétségkívül tehát azt jelenti, hogy: mindig ott a szeme előtt a

kincs, de mert hasznát nem veheti, mégsem az övé. V. ö. Theiss Károlynak a nordhauseni gymnasium 1855. évi értesítőjében megjelent értekezését, Pott Zeitschr. f. vergl. Sprachforsch. VII. 337. és Uckermann De Aristophanis comici vocabulorum formatione et compositione. Marpurgi, 1879. 8. lap.

128.

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ.

Nagyobbra van vele mint Peleus a késével.

Szintén közmondás. Zenobios, V. 20. mondja, hogy e késről Anakreon is mesélt. Hephaistos készítette s Peleus (Achilleus atyja, ki Akastos király nejével, Hippolytával úgy járt, mint József Potifarnéval) mérsékleteért ajándékba kapta az istenektől: csatában és vadászatban is mindent jól eligazított vele. Aristophanes Felhőiben (Arany ford. 1015—17. v.) azt kérdi a Hamis Beszéd az Igaz Beszédtől:

Ugyan hol láttál bármi jót mérséklet és szerénység által kivíve? Nos, felelj; mondj rá példát csak egyet!

mire ez így válaszol:

Akárhanyat: Péleus csupán ez által nyerte kardját.

Lásd Preller Griech. Mythol. II. 279. V. ö. még Arsen 351. Paroem. Miller Misc. 366.

129.

Ἵβριστης καὶ ἀτάσθαλος
κοῦκ εἰδῶς, τὰ βέλεμν' ἐφ' οὓς
κυκλώσσαι. τόγ' ἀπειλέω,
εἰ μὴ παῖδά μοι αὐτίκα
τιτρώσκης, μέλος οὐκέτι
εὐφημῶν σ' ἀνακρούσω.

*Pajzán vagy te, Eros, s gonosz,
S nem tudod, hogy az íjadat*

*Kikre kelljen ajaznod.
Vagy rögtön sebesítsd meg a
Szép ifjút, vagy az énekem
Nem fog áldani többé.*

Igy állítom több-kevesebb valószínűséggel helyre Anakreonnak ama daltöredékét, melyet Himerios Or. XIV. 4. részint oratio directa, részint obliqua alakjában a maga szavai közé kevert. A sophista így szól: «Most szükségem volna teosi dalokra, szükségem Anakreon lantjára, aki képes volt azt a tulajdon Erosok ellen hangolni, mikor a fiúk őt megvetették s eme szavait mondanám el nekik: gonoszok és pajzánok vagytok s nem tudjátok kikre ajazzátok a nyilaitokat. Majd ugyanazt a fenyegetést tenném, melylyel Anakreon az Erosokat fenyegeti. Ő ugyanis beleszeretett volt egy szép fiúba s miután látta, hogy a fiú őt kevésbe veszi, lantját pengetve azzal fenyegette az Erosokat, hogyha a fiút tüstént meg nem sebzik, többé dicsőítő dalt nem fog róluk énekelni.»

Minthogy Anakreon csak egy Erost ismer (lásd a 69. lapot), s e szerint a többesszámot a sophistának kell felrónunk, minthogy az idézet elejéből tisztán kiérzik a glyko-neusféle rhythmus, minthogy továbbá több mint valószínű, hogy Himerios nem két különböző dalból, hanem a megrovást is a fenyegetést is egy és ugyanazon költeményből idézi, a daltöredék helyreállításának a módja eléggé igazoltnak tekinthető. Hartung és Bergk (ez utóbbi úgy látszik csak a fenyegető részt) a 24. és 25. töredékhez tartozónak ítélik, csakhogy ott egészen más versmérték van, mint itt az oratio directa idézetben.

130.

Τί μοι τῶν ἀγκύλοτόξων
φύλων Κιμμερίων Σιντιέων τε μέλει;
*Nem gondolok én a kör-íjas
Kimmeri népséggel sem nem a sintusival.*

Lásd a 11. lapot, ahol a töredék a Bergkféle olvasás szerint van fordítva, most azonban a magam olvasását tartom helyesebbnek. Anakreon e költeményében a sintusokat mint fegyvercsiszárokat említette. Schol. Hom. Od. § 294. Cramer An. Par. III. 455, 29. A kimmeriakról Gróf Kuun Géza adalékok Krim történetéhez (Budap. 1873.) című értekezésében.

131.

καμαῖζε: δ', ὥς δεῖ, Διόνυσος.

Módja szerint mulatoz Dionysos.

Olvasásom szerint bordalos elegiából való töredék. Idézi Schol. Hom. Il. τ 21.

132.

Anakreon mesélte, hogy Jupiter (Zeus) Kreta királya volt, s mikor a Titanok azaz Titannak, Saturnus (Kronos) testvérének a fiai ellen háborúra kelt s előbb Coelusnak (Uranosnak) áldozott, a sas jó óment hozott neki. Azért a győzelem után arany sást csináltatott magának hadi jelvényül. Mythogr. Vat. III. 4. (Fulgent. Myth. I. 25.). Ezt aligha a teosi Anakreon írta, hanem valószínűleg az alexandrin Anakreon, kit az Egyet. philol. Közlöny I. 340. lapján ismerttettem meg.

133.

Horat. Carm. IV. 9, 9. vhez («Nec si quid olim lusit Anacreon delevit aetas») azt mondja a scholiasta, hogy «Anacreon, Lysander barátja szatirát írt. Mások szerint — úgymond — megénekelte Circét és Penelopét, kik egyért rajongtak. Innen van az I. könyvben a Velox amœnum kezdetű ódában (t. i. a 17-ben) dalolhatod szöke Circét s Penelopét, kik egyért rajongtak.» (Lásd fönt a 41. és 46. lapot.) Welcker Kl. Schr. I. 261. és 268. szerint itt két költemény van említve: egy szatira, melyet Anakreon Lysandros nevű «volt» barátja ellen intézett s egy dal, mely talán ama tengeri.

nympha szerelmi dühéről szólt, aki Odysseust Penelopétól el akarta ragadni. Bergk a scholiont megbízhatatlannak, Hartung zagyvaléknak mondja.

134.

Ἀβρός: aki könnyen lép. Ilyen értelműnek találta ezt a szót Anakreonnál Orion (3, 11.) azért úgy is magyarázza, mintha eredetileg súlytalant jelentett volna (ἀ=talan-telen, βῆρος súly). De lásd Curtius Grundr. 5. kiad. 539. lap. V. ö. a 168. tör.

135.

Hesychios szerint «Anakreon Dionysost Αἰθιοπίης παῖδα=Aithopie fiának mondta. Mások a bort, mások meg Artemist nevezték így.» Ez utóbbira nézve lásd Sappho 118, 3:

Aithopiénak, a Láto-születtnek ajánlt föl Arista.

Anakreonnál Aithopie nem egyéb, mint a Homér-féle αἰθιοπα οἶνον-(tüzes, ragyogószínű bor)-ban kifejezett tulajdonság személyesítése.

136.

τῶκινάκη (τῷ ἀκινάκη helyett): a kardnak v. karddal. Anakreonból idézi az Etym. M. 514, 28. Ugyanott van ez is, de a szerző neve nélkül: σὺν τῇδε τῇ στραπῇ (vagy τῇ στραπῇ)= ezzel a villámmal, ami talán szintén Anakreonból való.

137.

Bekker Anecd. I. 373, 28. Ἀχταινῶσαι: magasba emelni. Anakreonféle kitétel. ἀκτὴ fa nevéből magyarázzák, «amelyből ἀκόντια, dárdanyeletek nyesnek.»

138.

Ἀλιπόρφυρον ῥέγος: tengeresbíbor szövet. Et. M. 703, 28. V. ö. Et. Gud. 492, 18. (hol ῥῆγος van írva) és Zonar 1608.

139.

Ἀμῖθα (talán Ἀμᾶθη): fűszeres étel neve Anakreonnál. Hesych. szerint. Schmidt azt hiszi, hogy ἀμυγμαθηθάδης-ből van elferdítve, amit ugyancsak Hesychios apróra vagdalt húsból fűszeresen elkészített nyalánkságnak magyaráz.

140.

ἀνήλατος: féktelen, engedetlen. Eust. Od. 1538, 50.

141.

Ἐπὶ στράβῃς, ὄχλημ' ἀκονδίνως φέρων.

Nyergén a terhet ő veszélytelen vivé.

Et. Sorb. (lásd Et. M. 159, 50. jegyz.) Ἀστράβῃ szó alatt.

142.

Ἀττάγητοι: akik magukkal meg vannak elégedve. Hesych.

143.

Athen. IV. 182. F. szerint a βάρωμος meg βάρβιτος, amiket Sappho és Anakreon emlegetnek, meg a magadis, meg a trigón, meg a sambuca régi hangszerek. Lásd fönt a 77. lapot.

144.

γονυκρότοι: reszkető térdűek. Gyávákról mondja Anakreon. Eustath. 932, 1.

145.

δίτοκος: aki ikreket vagy kétszer szült. Pollux III. 49.

146.

ἐξονῆκεν (ξονῆκεν helyett.) Etym. M. 285, 91. Értelme csak az összefüggésből derülne ki. Jelentheti azt, hogy össze-

bocsátotta, vagy (ὄϊστόν-nal) rálőtt, vagy észrevett, vagy megalkudott.

147.

θωρήσσειν: részegíteni. Schol. Aristoph. Acharn. 1133. V. ö. Suid. v. θωρήξασθαι és Zonar. 1068. Lásd amit fönt az 52. lapon a Fischerféle 49. töredékről mondtunk.

148.

ἦρε, ἦδεω aoristusa: gyönyörködtete. Ez az activum ióni szójárás. Használta Anakreon «ióniai s költő ember lévén.» Pollux III. 98.

149.

ἱρωσί: szent módon, szentségesképen. Apollon. Dysc. Bekkernél Anecd. II. 572, 14. V. ö. Schol. II. σ 26. és Favorin. 103.

150.

κάλυκας, Pollux V. 96. szerint Homérnál és Anakreonnál. Női ékszer. Virágkehely alakú fülbevalók? Mellre vagy övre való bimbó alakú ékszertárgyak? Lásd az Autenrieth Wörterbuch z. d. hom. Gedichten 2. kiad. 32. és 158. lap közölt rajzokat.

151.

κόρωνα βαίνων: görbén járva. Etym. Gud. 339, 22.

152.

καταπτύστην (κατάπτυστον helyett): köpedelmes. Pollux II. 103.

153.

κλάς: törvén. Eust. 1654, 17. Favorin. 443. Talán a 17. töredékbeli ἀποκλάς-t értik itt.

154.

κωτίλη χελιδών: csevegő fecske. Proclus Hesiod.
Op. 391.

155.

Λυδοπαθεῖς τινες: lydusi életmódu, elpuhult
emberek. Schol. Aesch. Pers. 41. V. ö. Athen. XV. 690.
Eust. 1144, 14.

156—159.

πανδοσία: aki mindenkinek ad, λεωφόρος: ország
útja, μανιόκηπος: férfi bolondja, πολύμνος: kit so-
kan megénekelték. Suidas Μουσάχνη sz. a. és Eust.
1329, 34. Lásd fönt a 44. és 46. lapot.

160.

παμφαλᾶν: körültekinteni. Schol. Apoll. Rhod. II.
127. Ezen ige alkatáról Fritzsche Studien VI. 316.

161.

οἰνηρὸς θεράπων: részeges szolga. Pollux VI. 23.
Lásd fönt a 46. lapot.

162.

οἰνοπότις γυνή: borozó asszony. Pollux VI. 21.

163.

Ἔρωτα πίνων: szerelmet iván. Servius idézi Verg.
Aen. I. 749. verséhez, mely így szól:

*Húzza szegény Didó sokféle beszéddel az éjet,
És a szerelmet amúgy huzomást ivogatta magába.*

164.

Πλέξαντες μηροῖς πέρι μηρούς . . .
Combját combja köré fonván . . .

Idézi Hesych. γυναῖκες εἰλίποδες alatt. Elegiabeli töredék. Lásd fönt a 46. lapot.

165.

ῥαδινούς πώλους: karcsu csikókat. Schol. Apoll. Rhod. III. 106.

166.

ῥεραπισμένῳ νότῳ: megbotozott háttal. Choe-robose. II. 555. stb.

167.

σαλαῖζειν: sirni, siránkozni. Etym. M. 707, 50. V. ö. Orion 148, 5. és Hesych. s. v.

168.

σαῦλα βαίνειν: kényesen jární. Clemens Alexandr. Pædag. III. 294. V. ö. Ribbeck Alazon 85. lap. 17. jegyz.

169.

Τακερὸς δ' Ἔρωϋ: olvatatag Eros. Schol. Apoll. Rhod. III. 120. V. ö. Hom. II. VI. 264. vhez való jegyzetemet.

170.

φόρτον Ἔρωτος: Erosi teher. Serv. Verg. Aen. XI. 550. Bergk szerint Európára illő. V. ö. Batrachom. 75. ahol talán Anakreon van utánózva, és Nonnus IV. 118.

171.

Anakreon a gyászéneket ὕμνος-nak mondja. Schol. Hom. II. v 227. Lásd fönt a 44. lapot.

172.

Φίλλος: Phillos, tulajdonnév. Herodian περὶ μὀν. λέξ. 11, 26.

J E G Y Z E T E K.

1.

Hephæstio p. 125. és scholiastája, mint Anakreon első költeményét idézik. Az apparatus criticusra nézve Bergk kiadásához utasítjuk az olvasót. Csak azokat a helyeket említjük meg, melyeken Bergk olvasásától eltérünk, vagy a hol valami toldalékkal akarunk szolgálni. 5. v. διῆσιν: Bergknél διῆσι. V. ö. fr. 6, 2. és 75, 1.

Lethaios kisázsiai folyó, mely Magnesia alatt a Maiandrosba szakad. Magnesiában pompás temploma volt Artemis Leukophryenének. Romjai most is láthatók. Lásd fönt a 26. és 43. lap.

2.

Közli Dio Chrysost. Or. II. T. I., 35. Nem töredék, hanem egész költemény. Hogy Samosban készült, arról fönt a 24. lap. Kleobulosról a 10. és 19. lap.

A hegyeken vígan bolygó Dionysosról Preller Griech. Mythol. I. 417.

3 bíborszín. Aphroditénak Anakreonféle jelzője, mely a rózsapiros nuance-ot jelenti. Aelianus Hist. Anim. IV. 2. a hol az eryxi galambokról s az Anagogia ünnepről beszél, ezt mondja: kilenc nap mulva egy kiváló szép galambot látni a libyai tengerről visszarepülni, mely nem olyan mint a többi sereges galamb, hanem bíborszín, a minőnek a teosi Anakreon énekli nekünk Aphroditét azt mondván róla valahol, hogy bíborszín. V. ö. Ovid Amorum lib. II. 1, 38 purpureus Amor.

A 3. v. után Barnes ezt a sort iktatja: χρυσῶ δὲ εἰλασμένη = aranyhoz hasonló, ami Aelianus további szavainak a félreértésén

alapszik. Aelianus akkori kiadásában hibás volt itt az interpunctio, a mint azt Pauw kiderítette.

5. V. ö. Sophocl. O. R. 1106. Aristoph. Av. 1098. Himer. Or. I. 19, Ez utóbbi talán egyenesen Anakreont utánozza. Lásd Bergknek Sapph. 93. töredékéhez való jegyzetét.

9—10. Κλευβούλω . . . σύμβουλος paronomasia. V. ö. Gerber Die Sprache als Kunst II. 157. s k. lap.

10. J. B. Kan Mnemos. új foly. IX. (1881.) 350. lap, így írja : σύμβουλος τὸν ἐμὸν γ' ἔρωτ'.

3.

Idézi Herodian. περὶ σχημ. 57, 5. Lásd fönt a 19. lapot. Mint polyptotonról Gerber Die Sprache als Kunst II. 186.

4.

Idézi Athen. XIII. 564. D. Úgy látszik ez is Kleobulosnak szól. Lásd fönt a 19. lapot.

2. V. ö. Theogn. 1299. κλύεις: Bergk καῖς. Olvasásunk mellett, mely eredetileg Erfurdt-tól való, s melyet Buttmann, Böckh (de metr. Pind. p. 288.), Seidler (Verss. Dochn. 263.) s eleinte Bergk is elfogadott volt, nemcsak a palæographiailag könnyű javítás szól (v. ö. Ibyc. fr. 10. és Anth. Plan. 387,5., mely utóbbi helyen καὶ τὸ helyett κλυτὸν olvasandó), hanem a találó értelem is. V. ö. Sapph. 1, 6—7. «ἀίειν ist das physische Vernehmen, κλύειν das moralische Folgeleisten» Buchholz.

V. ö. Meleagros, Anth. Pal. XII. 86. és 119.

5.

Idézi Eustath. Od. 1542, 47. Lásd fönt a 17. s 18. lapot.

6.

Idézi Schol. Hom. II. o. 192. és Eustath. II. 1012, 1. Utánozta Horat. Epod. 13, 1. sk. Barna Ignác fordítása szerint :

Rémítő zivatar húzódik az égre körösleg,
Havat s jeget szór Jupiter stb.

A mint ebből az epodusból következtetni lehet, e töredék ivásra szólító dálnak a kezdete.

A Posidëion hónap: a december utolsó tíz s a január első húsz napja. Poseidonnak volt szentelve: a víg mulatságok évadja. Preller. Griech. Myth. I. 362. Mommsen Á. Heortologie 322—3. lap.

7.

Idézi Schol. Hom. Il. γ. 219. Lásd fönt a 18. lapot.

8.

Idézi Strabo III. 151.

1. Amalthea szarva = cornu copiae. Amalthea a krétai Zeus-monda szerint ama kecskének a neve, mely a kised Zeust Kréta szigetén szoptatta; a közönséges görög monda szerint egy nympa, a ki a kecske tejét szoptatta vele. A kecske letörött szarvát Zeus Melisseus krétai király leányainak ajándékozta s oly áldással tetézte, hogy mindent a mit csak óhajtanak, azt benne meglegljék. Innét a közmondásossá vált bőség szarva. V. ö. Phokylides 7—8. v.:

Miveld szántódat, ha te gazdagságot ohajtasz;

A szántóföldről mondják, hogy Amalthea szarva.

4. Tartessos fejedelme: t. i. Arganthonios, Anakreon öregebb kortársa. Herodotos I. 163. szerint 120 évig élt és ötven évig uralkodott. Az a 150 évig uralkodás, mint Thudichum megjegyzi, nem egyéb mint tréfás nagyítás. Tartessos ősrégi kereskedő város Hispania Bæticában, nem messze Gadir (a mai Cadix) városától.

Plinius N. H. VII. 154. így szól Anakreonnak eme helyéről: «Anakreon költő Arganthoniusnak a tartessusiak királyának 150 évet tulajdonít, Cinyras cyprusi királynak 10 évvel többet, Aegimiusnak 200-at.» Nem valószínű, hogy Anakreon itt vagy egyebütt Kinyrast és Aigimiost is említette (lásd Bergk jegyz.). — Hartung a töredék végére még ezt a sort iktatja («Plinius nyomán»): Ἀργανθώνιον ὡς φάτις. Hasonlót tett volt Barnes, a ki ezt tűzte a 3. és 4. sor közé: Ἀργανθώνιος ὡς ἀναξ. Egyikük sem vette észre, hogy Strabon világosan mondja, hogy Herodotos az, ki az Anakreon-említette tartessosi királynak a nevét is megírja s Arganthoniosnak

nevezi. Tehát Anakreon semmi nevet nem említett. Photius Bibl. 368. b. 14. (Bekker kiad.), úgy látszik, a mi töredékünkre céloz.

9.

Idézi Athen. XV. 687. E. — 1. Τὶ μὴ : Bergk Τὶ λίγν. Úgy de Athenæus szerint Anakreon felszólítja barátját, hogy kenje meg mirhával a mellét, a hol a szív van, mintha az illattól az is éledne. V. ö. Alkaios 42. tör., mely magyarul így szól:

hintsd meg mirha-olajjal fejemet, megszagosítani, és ősz mellemet is.

2. σήραγγων : Bergk σπρίγγων. A mi olvasásunk Heckertől való. Philol. V. 511. lap. Colluth. Rapt. Hel. 111. vben is σπρίγγος helyett Græfe σήραγγος-t gyanított, mit Hermann és Schneider javalt, Lehrs meg Ábel pedig föl is vett a szövegbe.

10.

Idézi az Etym. M. 601, 20. V. ö. Favorin. 298.

11.

Idézi az Etym. M. 259, 28. Lásd fönt a 24. lapot, a hol a 17. tör. helyett mind annyiszor 11. tör. olvasandó.

12. A.

Idézi Schol. Eurip. Hec. 361. Lásd fönt a 10. lapot.

12. B.

Idézi Etym. Flor. Miller Misc. 208. Λευκίπων t. i. ἀρμάτων v. ὄχων, v. ὀχημάτων, v. σατινέων, a min az előbbi vers végződött.

13. A.

Idézi Plutarch. Erot. c. 4. Valamint Thudichum úgy mi is Hartung olvasását követjük. Bergknél csak ennyi a töredék:

Ἔρως παρθένιος πόσῳ
στίλβων καὶ γεγανωμένος.

Anakreon azt akarja mondani vele, hogy csak a fiúszeretet kedvez a philosophiának.

13. B.

Idézi Etym. Flor. Miller Misc. 266. Második sorát Etym. M. 713, 7. Lásd fönt a 47. lapot.

1. Thalysia: arató ünnep, már az II. IX. 534. vben említve. Szépen leírja Theokritos VII. idylljében.

Θαλυσία: Bergkféle conjectura, melyet csak kénytelenségből fogadunk el. Ha a versmérték megengedné, okvetetlenül a hagyományos Ἰηλυσίους-t kellene elfogadnunk. Ielysos város Rhodos szigetén.

14.

Idézi Athen. XIII. 599. C. Lásd fönt a 22. lapot.

1. A piros labda itt épen olyan erotikus jelentőségű, mint különben az alma. Némely fordító (péld. Richter, Bürger) egyenesen almát is mond labda helyett, ami nem helyeselhető. Almát egymásnak ajándékozni, egymással megfélezní, almával egymást dobálni szerelmi vallomásnak volt értve. Lásd Arany Aristoph. glossar. 270. lap.

Platon két epigrammája (Anth. Pal. V. 79. és 80.) említi az almával való meghajítást. Az utóbbi így szól:

Alma vagyok: szeretőd hajított rád. Adj viszonintést,
Oh Xanthippe! Te is, én is enyészni fogunk.

A labdázó Erossal Meleagros 97. epigrammájában (Anth. Pal. V. 214.) is találkozunk. Ott Eros testvére, Pothos (a szerelmi vágy istene) van játszótársul említve. Az epigramma így szól:

A labdásdi Erost táplálom, Heliodóra!
Szívemet a remegőt lám oda dobja neked.
Vedd a Pothost társul: hadd dobja felém a tiédet.
Jaj, de ha elhajigálsz, engem e durca megöl.

Nálunk az alföld némely vidékén az a szokás, hogy a legény annak a lánynak, kit meg akar kéretni, almát küld. Ha — egy XVI. századbéli krónikáiról szerint — a férjtelen keresztény nő egy almát fogadott el a töröktől s ezt be tudta bizonyítani . . . neki ítéltek. Lásd Népkölt. gyűjtemény új foly. I. 584. lap.

4. szépcipőjű. V. ö. Sappho fr. 19.:

A lábát

Tarka himzésű saru földte, pompás
Lydusi munka.

Sapph. fr. 18.:

Hajnal istennő, az aranycipőjü.

Alcæus fr. 13.:

Az istenek legrettenetesbikét,
Kit szült a szépcipőjü Iris,
Élve aranyhaju szép Zephyrrel.

7. őszbe vegyült fejem. Lásd fönt a 30. lapot (hol e töredék száma hibásan 15-nek van nyomtatva).

15.

Idézi Chrysipp. περὶ ἀποφατικῶν c. 22. Lásd fönt a 24. és 45. lapot.

16.

Idézi Schol. Hom. Od. φ. 71. és Etym. M. 593. 48. Lásd fönt a 21. és 42. lapot. A töredék aligha így nem irandó:

Μυθιῖται δ' ἀνὰ νῆσον, ὃ Μεγίστη,
διέπουσιν Σάμον ἱερὸν ἄστυ Νυμφέων.

17.

Idézi Athen. XI. 492. E. XIV. 646. D. Hephæst. 59. stb. — A süteményről fönt a 23. lap, a pektisről a 78. lap.

18.

Idézi Athen. XIV. 634. C. és 635. C. Leukaspisről fönt a 21. lap, a magadisról a 78. lap. Wilamovitz, Hermes XIV. 170. εἰχοσι
Λυδὸν | χορδῆσιν helyett εἰχοσίχορδον | χεῖρεςσιν-t ír.

19.

Idézi Hephæst. 130. A leukasi kőszikláról való ugrás majdnem közmondásos volt. A szerencsétlen szerelműek szoktak onnan leugrani abban a hiszemben, hogy így megszabadulnak a szerelmi gyötrelemtől. A monda szerint Sappho így lelte halálát. E szikla Leukadia (a mai Santa Maura sziget) délnyugati csúcsa, melyet ma Cap Ducatónak híznak. Déli oldala függőleges márványfal, melynek

tündöklő fehérsége a hasadékaiban növvő sötét örökzölddel a leg-szebb ellentétet képezi. Lásd Bursian Geogr. v. Griechenland I. 116. lap.

20.

Idézi Athen. IV. 177. A. Bergk gyanítása szerint itt a csodaszép Bathyllosról van szó, ki fuvalás apród volt Polykrates udvarában. Lásd fönt a 19. lapot.

αὐλοὶ ἡμίσοι rövidfajta klarinétok, melyek csak félig voltak lika-csosak.

21.

Idézi Athen. XII. 533. E. E költeményről Petit Sámuel Miscell. VII. cap. 7. (= Fischer Anacr. 3. kiad. 508—511. lap), és Schöemann Ind. Lect. Gryphis v. 1835. p. 11. sq. = Opusc. Acad. III. p. 76—78. Welcker Rhein. Mus. 1835. 154. sk. lap. Brunn (Welcker magyarázata ellen) Gesch. d. Griech. Künstler I. 227. lap. Lásd fönt a 22. 46. és 97. lapot.

2. v. Szórul szóra: a körülhordozott Artemon. Bergk hírhedtnek magyarázza ezt a jelzöt. Közmondásossá vált kitétel.

3. csuklya: περβέριον. Csak itt fordul elő. Si græca est vox duplicatum fortasse est περβρον δασύ stb. Fritzsche Stud. V. 290. V. ö. Brugman Stud. VII. 334. Némelyek hitvány ruhafélét értenek rajta, amit derékon szorosan összekötöttek kötéllal. Schöemann idegen szónak veszi, s kisázsiai vagy thrák süvegfélének magyarázza, melynek felső része vékonyra lehetett összefűzve. Hogy ilyesmiről van itt szó, bizonyítja a fejre valót jelentő κάλυμμα-n kívül a ruházat felsorolt részeinek a sorrendje. Először van a süveg, azután a fülbevaló s azután a ruha említve.

4. k o c k a f a - f ü g g ő. Az ázsiai népeknél a férfiak is viseltek fülbevalót, a görögöknél idegen divatnak és gyaláztatnak vették, ha a férfi a fülét kifuratta. Lásd Bekker Charikles (Göll. kiad.) I. 309. lap.

5.—6. Értelme: hogy bőrruhát visel, ami szintén barbár szokás, s az olyan rajta, mint a rossz pajzson a piszkos bőrciha.

A kenyeres kofák hírhedtek voltak. V. ö. Pollux VII. 202. és Arany Aristoph. Békák 818. v.

Költőhez illetlen, kenyérkofa
Módjára szitkozódni.

8. Csalásból élt.

9. Némelyek itt kóklerségre szolgáló alkotmányt, petaurum-ot látnak.

22.

Idézi Hephæst. 101. Lásd fönt 21. és 78. lapot és a Középtanodai Tanáregylet Közlönye 1870. évf. 28. lapját.

23.

Idézi Hephæst. 52. Lásd fönt a 10. lapot. A költő ezt nyilván egy nővel mondatja, a ki a folyóban ruhát vagy edényt mosott volt.

24.

Idézi Hephæst. 52. és Schol. Aristoph. Av. 1372. vhez, a mely ennek a töredéknek első sora s melyet Arany (nála az 1275. v.) így fordított magyarra :

Felröpülök én az Olympusra sebes szárnyakon.

Ugyde Hephæstio arról tanúskodik, hogy az első choriambus eleje az egész költeményen végig két rövid szótagba volt feloldva.

Julianos egyik leveléből (Epist. XVIII.), a mely kétségkívül erre a költeményre vonatkozik, az derül ki, hogy az a fiú valami «szerelmi szemrehányást» tett a költőnek, alig ha nem azt, hogy már ősz, ami meg is van mondva a 25. töredékben, mely ugyan e költeményből való. Anakreon panaszra megy az Olympusra. Egy másik költeményében (lásd a 129. tör.) egyenesen azzal fenyegeti Erost, ha a fiút tüstént meg nem sebzi, többé dicsőítő dalt nem fog róla énekelni.

25.

Idézi Lucian. Herc. Gall. c. 8. Lásd a 24. tör.-hez való jegyzetet, s fönt a 30. lapot.

26.

Idézi Athen. VI. 229. B. Eust. Od. 1862, 12. V. ö. u. o. II. 244, 46. és 701, 18.

27.

Idézi Priscian I. 294. és Etym. M. 670, 19. stb.

28.

Idézi Atill. Fortunat. 359. Lásd fönt a 11. és 12. lapot.

29.

Idézi Etym. Gud. 333, 22. Az előbbi töredékkal egy költeményből való. A kakukot félénk volta s gyors repülése miatt bajosan lehet elfogni.

30.

Idézi Hephæst. 96. Lásd fönt a 23. lapot.

31.

Idézi Hephæst. 52. Schol. ad Heph. és Schol. Hermog. Rhett. VII. 488. Hermann G. Elem. doctr. metr. 423. lap. Luciliusnak e versével magyarázza: A levi lacrumas mutone absterget amica. Lásd Løwe Prodr. 303. lap. Mi Bergk magyarázatát követtük. αλγῦν : Bergk szövegében αλγῦάν.

32.

Idézi Athen. XI. 475. F. Lásd a 42. tör.-hez való jegyzetet.

33.

Idézi Schol. Pind. Isth. II. 9. Lásd fönt a 28. lapot. Hogy e vers a pénzért való költés ellen szól, azt — a mint Hartung helyesen megjegyzi — csak elhihetjük azoknak, kik a költemény összefüggését ismerték. Welcker Kl. Schr. II. 382., abban van, hogy itt a megvásárolható szerelemről van szó. Szerinte ez a vers Glaukosnak ezen epigrammájával talál (Anth. Pal. XII. 44.):

Egykor a kocka s a fürj s a kivarrott labda nyeré meg

Nektek a jándékon kapva-kapó fiukat.

Most meg a bögre s a pénz: már nem hat a gyermeki játék.

Már mibe kell mostan fogni fiúszeretők!

Πεῖσώ : Bergk πείσώ. Latinul: Suada.

34.

Idézi Atill. Fortunat. 359. (301. Keil). Ha helyes Bergknek az emendatiója, Anakreon itt a samosi Hera-templomról szól. Lásd fönt a 15. lapot.

35.

Idézi Schol. Hom. Il. ω. 278.

36.

Idézi Schol. Hom. Od. μ. 313. Cramer Anecd. Par. III. 480, 31. Lásd fönt a 45. lapot.

37.

Idézi Pollux VII. 172. Hesych. v. κερχλωματι. A töredék vagy azt mondja, hogy zeller van a kosárba rakva, vagy azt, hogy ültetve.

38.

Idézi Hesych. v. ἔρμα stb. Bergk szerint tengeri utazásra, Hartung szerint szerelmi veszedelmekre, Schneidewin szerint politikai veszedelmekre vonatkozik.

39.

Idézi Athen. XV. 674. D. A koszorúzás divatjáról Becker Charikles, Göll. kiad. I. 160. lap.

40.

Idézi Apollon. de Synt. 238. Targelios férfi név. Alakjáról Roscher Stud. I. 2, 114—116. lap. Chæroboscus szerint istenség, «dæmon» neve, a miből azt következteti Roscher, hogy Apollont kell rajta érteni, akit tudvalevőleg Thargeliosnak híttak. Hartung helytelenül Erosra gondol. A korongjáték, a diskosvetés. Lásd Rich Illustr. Wörterb. Discobolus alatt.

41.

Idézi Athen. XV. 671. E. Lásd fönt a 21. lapot. V. ö. 123. tör.

42.

Idézi Athen. X. 430. D. Értelme: Vegyítsetek 5 kyathos vízzel 3 kyathos bort a számomra. A 62. töredékben 10 kyathos vízhez 5 kyathos bort kíván a költő. 1 kyathos annyi mint 0·0456 liter. A 32. töredékben említett trikyathos tehát annyi mint 0·13 liter.

A görögök a bort egyáltalában vizezve, még pedig erősen vizezve itták. A színbor-ivást barbár szokásnak tartották, sőt a fele víz, fele bor féle vegyítést is mint részegítőt elleneztek. Péld. Aristoph. Plutos 1133. (Aranynál 1131.):

Jaj az egyenlő víz-vegyű pohár!

Euenos 2. epigrammája (Anth. Pal. XI. 49. Egyet. Phil. Közl. V. 333.) így szól:

Bacchusnál «a se sok, se kevés» mértéke a legjobb.

Másképp elbúsít vagy fene mérget okoz.

Három nymphea meg ő negyediknek, ez annak a rendje.

Így ő legkellőbb, a mikor ágyba megyünk.

Ámde mihelyt sok a gőz, a szerelmet azonnal elűzi,

S mint a halál oly mély álmözönbe merít.

A görög borvegyítésről Becker Charikles, Göll. kiad. II. 347. s köv. lap. Anastasios Maltos: Περὶ τῶν συμποσίων τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐναίσιμος διατριβὴ ὑπὸ Ἀναστασίου Ν. Μάλτου ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Α. Σακελλαρίου. 1880. 2-ik fejezetében.

43.

Idézi Stob. Floril. CXVIII. 13. lapot s az 50. töredéket. V. ö. Vergil. Aen. VI. 126. s köv. Baróti Szabó fordítása szerint:

könnyű lészen poklokra leszállni:

Ajtaja Plutonak mind nappal, mind pedig éjjel

Nyitva van: ámde nehéz megtérni, s kijöni világra

Öbléből.

Bernhardy Grundriss d. griech. Lit. 2. kiad. II. 1. fele, 690. lap, erről a költeményről azt mondja (Bergk szerint *miro iudicio*): das widrige Zerrbild eines völlig wüsten Greises, dem vor den Schauern des nahen Todes und der Unterwelt graut; selbst der Stil verräth keinen Zug von der Anmuth und lebendigen Frische dieses Mannes. A 693. lap pedig egy szerzetesnek tulajdonítja. Preller idézi az alvilág leírásánál Gr. Myth. I. 501.

44.

Idézi Max. Tyr. XXIV. 9.

45.

Idézi Max. Tyr. XXVI. 9. μέλων λόγων ε' így én, Blass λόγων μέλων τ'-ja helyett, mit Flach is elfogad. Bergk legújabb kiadásában νέου λόγων, ami nem valószínű.

46.

Idézi Schol. Il. 2. 88. Lásd fönt a 100. lapot. Kockát játszik Eros Apollonios Rhodiosnál III. 115. stb. Philostratosnál Imagg. V. 6. Welcker Kl. Schr. II. 381. Meleagrosnál (Anth. Pal. XII. 47.) elveszti kockán Eros a költő szívét :

Egykor reggel Eros még kiseddül anyja ölében
Kockázott s vesztett s elveszítette szívem'.

Asklepiades, Anth. Pal. XII. 66. így szól :

Húsz meg két éves se vagyok s már életemet únom.
Mért van, Erosok, e baj ? mért van a szívbeli tűz ?
Most mi lesz én vélem ? Mit fogtok tenni ? Bizonynyal
Esztelenül kockát játszani, mint azelőtt.

47.

Idézi Hephæst. 68. Lásd fönt a 18. lapot. Bergk azt hiszi, hogy ez volt a megnyírt Smerdiesre írt költeménynek a kezdete, a melyhez a két következő töredék is tartozik. Hogy bánik a szerelem az emberrel, azt itt Anakreon egy remek képben ábrázolja.

Hense, Personif. 165. lap, ami a pőrölyt illeti, Shakspeare-re figyelmeztet, a ki a gyilkosságnak véres baltát, a sorsnak ollót, a sikernek erszényt, az időnek iszákot tulajdonít stb.

Hartungnál hibásan χαιμερίω áll χαιμερίη helyett. Az attikaiaknál e melléknév rendesen kétvégzetű; de Anakreonnál mint egyebütt három végzetű. V. ö. 113, 2.

48.

Idézi Phavor. ap. Stob. LXVI. 6. Lásd az előbbi jegyzetet.

49.

Idézi Etym. M. 714, 38.

50.

Idézi Hephæst. 69. V. ö. a 43. maradvánnyal.

51.

Idézi Athen. IX. 396. D. Schol. Pind. Ol. III. 52. Aelian. H. A. VII. 39. Utánozta Horatius Carm. I. 23-ban. Barna Ignác fordítása szerint így :

Kerülsz mint a kis őz, mely szakadékain
A hegynek remegő anyja után eseng,
S fél, bár nincs oka, még a
Fáktól s gyenge lebeltől is.

A görög költők a szarvas- és őztehénnek is tulajdonítanak agancsot, holott az a valóságban csak ritka kivétel.

52.

Idézi Etym. M. 713, 26. Úgy értem mint Schneidewin, hogy lator ifjak be akarnak rontani az új házának a nászszobájába. Hartung politikai zenebonára gondol s azt hiszi, hogy ez a vers ugyanazon költeményből való, melyből a 16. töredék.

53.

Idézi Athen. X. 427. D. E játékot, melyről a Haszn. Mulats. 1818. II. 31. sz. 190. lapja is szól, s melylyel Arany Aristophanesének olvasója is találkozik a Béka 1160. vben, kottabosnak hívják. Anakreon szikulusi kottabosnak mondja ; mert siciliai találmánynak vélték. Borozáskor játszották s abban állott, hogy a félig ürített kehelyből a bort oly ügyesen kellett egy mérlegmódra csüngő ércsészébe locscsantani, hogy ez az alatta álló ércbáb fejét megköpintsa. Volt többféle variációja, de minden sajátságainak teljes földerítése eddigelé nem sikerült. Lásd Becker Charikles, Göll kiad. II. 366—370. lap.

54.

Idézi Athen. XV. 674. C. Lásd a 23. lapot.

55.

Idézi Hephæst. 69. Lásd a 32. lapot.

*56.

Idézi Schol. Aeschyl. Prom. 128. Lásd fönt a 28. lapot.

A csillagos számmal jelölt töredékek, mint ez is, csak conjecturából vannak Anakreonnak tulajdonítva.

57.

Idézi Athen. X. 433. F. πειν helyébe Benfey βινειν-t, Meineke δπειν-t akar tenni. διψωντα a hagyományos igét igazolja. Így is ki van az fejezve, amit ama két tudós akar, csakhogy tisztességesebben. Tudnivaló, az a leány olyan fajta, mint teszem a Vergiliusféle Csaplárné. Lásd Kisf. társ. Évl. XVIII. 332. lap.

58.

Idézi Apollon. Sophist. 87, 21. V. ö. Etym. M. 448, 15. Mingar Codd. Nan. 495.

59.

Idézi Schol. Eur. Hec. 915. Minthogy a chiton ingféle, itt teljes meztelenre vetkőzésről van szó. Egyébiránt a dóri, nevezetesen a spártai lányok olyan chitont viseltek, mely jobbfelül ketté volt hasítva, hogy a test szabadon mozoghasson. Lásd Becker Charikles. Göll kiad. II. 227—8. lap.

60.

Idézi Ammon. 42. Valck. Lásd fönt a 47. lapot.

61.

Idézi Hephæst. 70. Lásd fönt a 22. lapot.

62.

Idézi Athen. XI. p. 782. A. Lásd fönt a 97. lapot. V. ö. még az Anakr. dalok 12.-ét, Soph. Trach. 441. s k. verseit, Poseidippos Anth. Pal. V. 3. és Meleagros u. o. 179. és XII. 147. epigrammáját. Furtwängler Eros in d. Vasenmalerei München 1875. 7. lap.

Bergk szerint e töredék ama dalnak az eleje, a melyhez a következő töredék is tartozott.

63.

Idézi Athen. X. p. 427. A. Lásd fönt a 45. lapot.

Az 1. sor a 60. «Anakreoni dal»-ban is előfordul. Hogy a költő először említi a vizet s azután a bort, annak a magyarázatát a borvizezés módja szolgáltatja. Xenophanes 4. töredéke világosan mondja:

Senki se töltene bort előbb a kupába, vegyíteni:
A vizet öntik előbb és csak utólag a bort.

7. s köv. v. Utánozta Horatius Carm. I. 27. számában, amint azt Porphyrio s a Commentator Cruquianus mondja, a kiktől azt is megtudjuk, hogy e dal Anakreon III. könyvéből való. Lásd fönt a 47. lapot. Horatius ódája Barna Ignác fordítása szerint így szól:

Azért születtem hát az örömpohár,
Hogy mint a thrákok összekocódjatok?
Hagyjátok a viszályt! Tilalmas
Vérbe keverni szerény Lyæust stb.

A szittyák és a thrákok hirhedt iszákosak voltak. Télfi, Magyarok őstörténete 2. lap.

64.

Idézi Schol. Hesiod. Theog. 767.

χρόνιον δὲ μ' αἴτ' ὄνειρον

Igy én. Bergk szövegében: χρόνιον δ' ἐμαυτὸν ᾔπην.

65.

Idézi Clemens Alex. Strom. VI. 745. Arsen. Viol. 110. Lásd fönt a 44. lapot. Ezt a virágos istent a szobrászat is ábrázolta. V. ö. Preller Griech. Myth. I. 239. lap.

66.

Idézi Schol. Pind. Ol. VII. 5.

67.

Idézi Hephæst. 39. Plotius 264. Gaisf. (514. Keil.)

68.

Idézi Hephæst. 39. Lásd fönt a 46. lapot.

69.

Idézi Athen. I. 21. A. Eust. Od. 1842, 4.

70.

Idézi Hephæst. 90.

71.

Idézi Etym. M. 429, 50. Zonar. 990. V. ö. Mingar Codd. Nan. 495

72.

Idézi Schol. Pind. VIII. 42. Lásd fönt a 45. lapot. Ugyanez a szép metaphora megvan Homérnál és Hesiodosnál, kik Thébé városát «szépkoszorújú»-nak mondják, úgy szintén Pindarosnál (Ol. VIII. 32.), hol Ilionnak «koszorút» akarnak építeni.

*72. B.

Idézi Schol. Heph. p. 163. ed. Gaisf.

73.

Idézi Etym. M. 433, 44. Úgy látszik nőkkel mondatja ezt a költő, még pedig magáról, kit Kritias «a nők szerelemre csalogója»-nak nevez.

74.

Idézi Etym. M. 2, 45. Lásd fönt a 21. lapot.

75.

Idézi Heraclid. Pont. Alleg. Hom. c. 4. Lásd a 23. lapot. V. ö. Horat. Carm. III. 11, 9—12. (Barna Ignác fordítása szerint):

Úgy csapong, úgy fél a megilletéstől,
Mint a harmadfű kacolák a réten,
Kéjt nem izlelt még, s a szerelmes ifjat
Visszariasztja.

76.

Idézi Hephæst. 36. Lásd fönt a 30. lapot.

77.

Idézi Julian. Misopog. 366. B. Lásd fönt a 30. lapot.

78.

Idézi Schol. Soph. Antig. 138. Lásd fönt a 23. lapot. Thudichum (s most Bergk is) úgy érti, hogy Eros az, ki ringatódzik. V. ö. Longus Past. II. 6.: «Így szólt (t. i. Eros) s fölszállott, mint a fülemüle fiókja a mirtuscserjére, s ágról-ágra felkúszott a lombon át a tetejébe.»

79.

Idézi Herodian. de barbar. 193. Villois. Anecd. II. 77. Schneidewin ama töredékek közé sorozza, melyek háborúra vonatkoznak. Scheps, De solœcismo. Diss. inaug. Argentorati 1875. 11. lap, úgy hiszi, hogy Anakreon a phrygiai síp hangját érti rajta. Campét (Phil. Közl. 1872. 297. l.) a Horatiusféle impium lenite clamorem Anakreonnak e sorára emlékezteti.

80.

Idézi Schol. Il. ρ. 542. V. ö. Eust. II. 1001, 39. és Cramer Anecd. Paris. III. 287, 28. $\alpha\alpha\delta\delta\epsilon$: Bergknél $\alpha\alpha\delta\delta\epsilon$. Ez az apokope Anakreonnál ázsiai æolismus. Ahrens, Mischung 65. lap.

81.

Idézi Cram. An. Oxon. I. 288, 3., a költő neve nélkül Etym. M. 322, 22.

82.

Idézi Athen. XI. 498. C. V. ö. Eust. II. 900, 16.

83.

Idézi Athen. XV. 671. E. Lásd fönt a 24. lapot. V. ö. a 123. tör. s a 39.-hez való jegyz.

*84.

Idézi Plutarch. Adv. Stoic. c. 20. Hephæst. 29. Lásd fönt a 46. lap.

85.

«Trimeter iambicusokban írta a Miletosiak ellen intézett gúnydalát, alkalmasint azután, hogy tengeri hatalmukat Polykrates miatt

elvesztették volt. A belőle ránk maradt vers Görögországban közmondásossá vált.» Mondja Flach Gesch. d. gr. Lyrik 537. lap. Lásd Zenob. V. 80. V. ö. Schol. Aristoph. Plut. 1002. Philostr. vit. Soph. I. 22. Diodor. Exc. Vatic. c. 47. Synesius p. 228. C. Athen. XII. 523. F. — Zenobius és Aristophanes egyik scholiastája szerint a branchida oraculum ezt a verset mondta feleletül a káriaknak, mikor a perzsa háborúban azt a kérdést intézték az oraculumhoz, jó lesz-e a miletosiakkal hadiszövetséget kötni. Aristophanesnek egy másik scholiastája szerint Polykrates tett ilyen kérdést, s annak feleltek volna így. Az oraculumféle dolgot Wolff G. Porphyr. 74. s köv. lap. mesének tartja. A görög közmondással Arany ezt a magyar közmondást hasonlítja össze: Régen volt az, még mikor a kő is lágy volt.

86.

Idézi Ammon. p. 37. ed. Valck. s mások. Lásd fönt a 46. lapot. Flachnak itt a római császárságbeli nubere és denubere jut eszébe, nekünk ellenben Martial. VIII. 12. epigrammája, mely így szól:

Mért nem akarnék én gazdag nőt venni, barátom?
Mert nem akarnám, hogy nőm vegyen engemet el.
Priscus, kell hogy a hitves alantabb álljon a férjnél:
Másképp nem lehet a nő meg a férfit egy.

M. Porcius Cato az Oppiusféle törvény védelmére mondott beszédében (Liv. XXXIX. 3.) egyebek közt így szól: «a mely percben (az asszonyok) veletek egyenlők lesznek, fölöttetek fognak állani».

V. ö. még Jókai, a magyar nép adomái (1856. kiad.) 96. lap és Abafi Tréf. 5. lap. Ez utóbbi helyen ezt olvassuk:

Leány kérte, leány kérte a legént;
Vissza izente a legén,
Nem megy férhöl az idén.

87.

Idézi Etym. M. 523, 4. stb. Lásd fönt a 10. és 46. lapot.

88.

Idézi Zonaras 1512. Lásd fönt a 46. lapot. Flach. Lyr. 538. lap azt mondja, hogy valószínűleg hetæra van itt csúffá téve, ki vén s

elnyütt létére nevetségesen elzárja hálószobája ajtaját. βαλὼν világosan mutatja, hogy itt férfiról van szó, τοῦ pedig azt, hogy az ajtaja nincs elzárva!

89.

Idézi Hephæst. 29. V. ö. Schol. Heph. 167. Apostol. VII. 886. Második sorát Schol. Arist. Plut. 253.

V. ö. Catullus 85. (Csengeri János ford.):

Szeretek is, gyűlölök is...

Kérdezed tán, mért teszem?

Nem tudom én, de hogy úgy van:

Gyötrellemmel érzem!

90.

Idézi Athen. X. 446. F. Lásd a 46. lapot.

S z ó s. V. ö. Erdélyi Népd. III. 71. lap:

Sőt ha jól felhörpent,

Akkor szós, beszédes.

Gastrodora, úgy látszik, tréfás költött név, körülbelül mintha magyarul ezt mondanók: Jóllakyné, Bendőfyné.

a házi serleget: τὴν ἐπίστιον. Milyen serleg volt ez, nem tudjuk. Fordításunk Bergk gyanítását követi, mely szerint talán a házi istenektől (θεοὶ ἐφ' ἐστίοι) kapta nevét s azoknak a tiszteletére üritették.

91.

Idézi Strabo XIV. 661. stb. Lásd a 14. lapot. Kária Kisázsziának legdélibb vidéke, a mai Alidinella és Mendeck-Seli.

92.

Idézi Hephæst. 30. Lásd a 68. és 69. lapot.

93.

Idézi Priscian. de metr. Terent. 249.

94.

Idézi Athen. XI. 463. A. Lásd a 45. és 46. lap. Flach Lyr. 524. lap, híres elegiának mondja. Welcker Kl. Schr. II. 215—217. lap

így szól: «Érdemes-e egy elegia sympoticá-t külön fajnak felállítani, más kérdés, mert a bor mellett énekelt ἐλγεια vagy a gnómák közt, mik szintén arra szolgáltak, vagy a különböző versmértékű bordalok közt . . . és a sholionok közt . . . vesznek el: . . .» Anakreonnak eme tetrastichonja — szerinte — gnóma, mely (Kl. Schr. I. 260.) Theognisra emlékeztet. V. ö. még a Föv. Lapok 1874. apr. 22. megjelent 91. számát és Aigner Az elegia című pályaműve 19. lapját.

4. v. a Múzsák adományai: a költészet és ének. V. ö. Archilochos 1.:

Szolgálom, mint harcos, Enyaliost, a had-istent,
S értem a Múzsáknak kedves ajándokait.

Aphrodite adományai: szépség és szerelmi élvezet.
V. ö. Homér Il. III. 64. stb.:

Nem használ a koboz s Aphrodíte ajándoki néked,
E hajad és orcád, amikor te a porba terülnél stb.

Horatius Carm. IV. 10, 1. Veneris munera. Vergil. Aen. IV. 33.
Veneris præmia.

95.

Idézi Hephæst. 11.

96.

Idézi Longin. de Sublim. c. 31. Igen költőinek s velősnek mondja. Kis János, Kisf. Társ. Évl. III. (1842.) 37. lap. Longinusnak e helyét helytelenül így fordítja: «s Anakreon ezer jelentésű mondása: nem nézek többé vissza a thráciai asszonyra».

c s i k ó n: metaphora leány helyett. V. ö. 75. sz. és Brinkmann Metaphern 320. lap.

97.

Idézi Athen. XI. 460. D. V. ö. 162. sz. Ezt Anakreon magáról beszéli. V. ö. fönt a 40. lapon közölt Anth. Pal. VII. 28.

98.

Macedonius Anth. Pal. X. 70. saját epigrammájába szövi Anakreonnak e szavait, azért voltaképp nem is tudjuk, milyen formájú költeményből való. Lásd fönt a 46. lap. V. ö. Anakr. dalok 36, 16.

99.

Idézi Hyginus Astron. II. 6. Lásd fönt a 46. lapot.

A Lyra csillagzatról van itt szó, mely az Engonasin vagy Hercules csillagzathoz igen közel van. Hyginus szerint némelyek Theseus lantjának nevezték. Így Anakreon is. Ez alighanem egy alexandrin korbeli Anakreon, a kit Aratus életrajzának névtelen írója a Phænomena-szerzők sorában említ. Ha ez igaz, akkor pentameterünk azt mutatja, hogy az a csillagászati mű nem mint Aratusé hexameterekben, hanem mint Ovidius Fasti-ja distichonokban volt írva. Ugyanannak a szerzőnek tulajdonítom (Egyet. philol. Közl. I. 340.) azt a Rhizotomicá-t, orvosi gyökértant, melyet a Nicander Ther. 596. vhez való scholion Anakreon neve alatt idéz. Lásd a 132. sz.-hoz való jegyz.

100.

Közli az Anth. Pal. VII. 226. és Suidas, felét *Αλφοβίαν*, felét *Ἡράκλειον* alatt. Lásd a 31. és 47. lapot.

101.

Közli az Anth. Pal. VII. 160. Thewrewk Árpád is fordította, Német tan- és olvasókönyve II. 57. lap. V. ö. Sophokles Philoktetes 436. (Csiky ford.):

Rövid szóból tanuld meg azt,
Hogy nem a rosszakat ragadja el a harc
Legszívesebben, ámde a legjobbakat.

102.

Közli Anth. Pal. VI. 135. Fogadalmi felirat a korinthusi Pheidolas számára, a ki kancájával Olympiában váratlan győzelmet aratott. Pausanias VI. 13, 9. meséli, hogy ez a ló, melyet a korinthusiak szerint Aurának («Szellő»-nek Vadr. 389.) híttak, a lovasát mindjárt a futtatás kezdetén levetette volt; de azért rendben megkerülte a versenyoszlopot, s mikor meghallotta a trombitát, gyorsabb futásnak eredt s elsőnek érkezett a versenybírák elé, s mikor azt látta, hogy győzött, megállapodott. Az elisiek Pheidolast kiáltot-

ták ki győzőnek s megengedték neki, hogy lova szobrát felállíthassa. Bergk a győzelemnek ezt a kalandos voltát későbbi mesének tartja. A 68. olymposban Pheidolas fiai is győztek s győzelmi emléküknél a felirata így szólt :

Isthmoson egyszer nyert a futós Lykos, itt nyere kétszer :

Pheidolasék házát megkoszorúzta vele.

Bergk úgy veszi a dolgot, hogy Pheidolas meg a fiai nem két különböző lóval, hanem Pheidolas is, halála után pedig a fiai is ugyanazzal a lóval t. i. a Lykossal (a «Farkas»-sal) győztek. Mint-hogy a fiúk győzelme az elisiek jegyzéke szerint a 68. olymposban történt, apjuk győzelme mindenesetre abba az időbe esett, a mikor Anakreon Hipparchos udvarában élt, úgy hogy semmi chronologiai okunk nincs ezt a 102. sz. epigrammát Anakreontól elvitatni.

103.

Közli Anth. Pal. VI. 142. Lásd fönt a 29. lapot.

104.

Közli Anth. Pal. VI. 138. Lásd fönt a 47. lapot. Nemrég találtak Attikában egy négyszögű Hermesoszlopot, melynek csonka feliratában erre az epigrammára ismerni. Kirchhoff elvitatja Anakreontól, mert a felirat betűformái a 80—83. olympos (Kr. e. 460—447. év) közti időre vallanak. De kérdés, szabad-e azt a betűtypust oly szűk időre szorítani, másrészt pedig az is lehet, hogy ez emléket akkoriban restauráltak s a régi feliratot is újra vésték. V. ö. Bergk jegyz. ἱερύσατο és ἔχγονοι ἔστησαν. Így én a felirat nyomán : Bergk μ' ἱερύσατο és ἔχγονοι ἔστασαν. Hogy ez az epigramma nem Apollónak, mint az Anthologiabeli felírás mondja, hanem Hermesnek szól, bizonyítja az említett Hermesoszlop.

105.

Közli Anth. Pal. VI. 139. Ez a Praxagoras nyilván az aeginai szobrász Anakreon fiatalabb kortársa, a ki azt a Zeus-szobrot készítette, melyet a plataei csatában résztvett görög államok Olympiában felállítottak. Lásd Brunn, Gesch. d. gr. Künstler I. 84. Overbeck, Schriftquellen 433—6. sz.

106.

Közli Anth. Pal. VI. 140.

E kari versenydíjt: arany koszorút vagy háromlábás (tripust), mit az ünnepi karnak az ura, ha kara nyertes volt, jutalmul kapott. A görögök szép szokása szerint a győző a versenydíjt annak az istennek ajánlotta föl, a kinek szolgálatában győzött. Itt Semele fiának, azaz Dionysosnak.

107.

Közli Anth. Pal. VI. 141. és a költő neve nélkül Suidas *δυστηχίς* sz. alatt. *Ῥυσαμένη* és *δυστηχίς*: Bergknél *Ῥυσαμένα* és *δυσταχέως*. De *Ἀθηναίης* a tőlünk elfogadott olvasás mellett bizonyít. Bergk *κρέματα* helyett jobb szeretné *κρέμαμαι*-t, s összeveti vele az Anth. Pal. VI. 264. epigrammáját. Úgyde a fogadalmi feliratokban nagy változatosság van. Hol az ajánló, hol meg az ajándék szól első személyben, hol meg az ajánló is, az ajándék is csak harmadik személyben van említve. V. ö. Anth. Pal. VI. 9.

Phoibos, emitt függnek Promachosnak ajándokiképen
Néked ajánlva ezen nyíltegez és kerek íj.

108.

Közli Anth. Pal. VI. 134. — 1. v. *ἡ δὲ* és 2. v. *δ' ἡ ἔς χορὸν ἐν*: Bergk *ἡ τε* és *τ' ἐνσχερὼν*-t ír; de v. ö. Anth. Pal. VI. 208., mely epigramma szakasztott úgy van szerkesztve, mint az Anakreoné:

*Ἡ τὰ πόδια φέρουσα Μενεχράτις · ἡ δὲ τὸ φᾶρος
Φημονόη · Πρηξὼ δ' ἡ τὸ κύπελλον ἔχει stb.*

Ez is, az is egy képnek magyarázó felirata.

Az ábrázolás mindenestre úgy volt, hogy a három bacchansnő közül mindegyik egy-egy ajándékot hozott: a repkényt valószínűleg Helikonias a thyrusán, a szőlőt Xanthippe kosárban a fején, a gidát meg Glauke vezette. Hasonló női búcsúmenetet látni egy Thasos szigetén lelt reliefen, melyet Bergmann a Hermes III. 234. lapján ismertetett. Hogy Försterling Randzeichnungenjaiban ezt a feliratot is illusztrálta, már fönt a 99. lapon említettük.

109.

Közli Anth. Pal. VI. 136. és Suidas εἶμα sz. alatt, de ez a költő neve nélkül. Szent templomi ruháról van itt szó, melyen hímzett alakok voltak. V. ö. Brunn Gesch. d. gr. Künstler II. 12. lap.

110.

Közli Anth. Pal. VI. 137. Az Aischylos név gyakori. Hogy itt nem a tragikus-költő fiáról van szó, mutatja a chronologiai nehézségen kívül már az is, hogy a költőnek csak két fia volt, az egyiket Euphrorionnak, a másikat Bionnak hitták.

111.

Közli Anth. Pal. VI. 143. Vagy Hermának, vagy Hermes-oltárnak a felirata. Isteni hírnök: Hermes, a gymnasion védő istene. V. ö. Roscher, Hermes 36.—8. lap. Horat. Carm. I. 10, 1—4. (Barna Ignác ford.):

Merkur! Atlasnak remek ajku sarja,
Szódl hatalmával ki az őskor érdes
Népeit képzéd, s tanítád a tornán
Edzeni testét.

ξείνων = μετοίκων-ról Renner Stud. I. 2, 69. s köv. lap.

112.

Közli Anth. Pal. VI. 346, Lásd fönt a 28. lapot. — Maia szülötte: Hermes. Τελλίη: Bergknél Τελλιδι. Lásd Magy. Nyelvészet VI. 449. lap.

113.

Közli Anth. Pal. VI. 263. Bergk a régi egyszerűségtől elütőnek találja s azt hiszi, hogy talán Leonidasé. ἐκλυσεν helyett pedig inkább ἐκλασεν-t szeretne írni. A hagyományos kitétel egészen helyes. V. ö. Archiloch. 9, 4. Anth. Plan. 125, 2.

114.

Közli Anth. Pal. XIII. 4. Formájáról ítélve nem annyira epigramma, mint valami hosszabb költeménynek a kezdete.

115. és 116.

Közli Anth. Pal. IX. 715. és 716. Ez a két epigramma nem a teosi Anakreon-tól való. (V. ö. a 99. töredékhez írt jegyz.) Myron Plin. N. H. XXXIV. 49. szerint a 90. olympiasban virult, Anakreon pedig már a 73. olympiasban halt volt meg. Myronról Brunn Gesch. d. gr. Künstler I. 142—157. Overbeck Schriftquellen 533—610. sz. (Nálunk Sass János a Figyelő 1874. évf. 66—68. lap.) Minden művei közt leghíresebb a Tehén, «hírének mintegy a symboluma». Cicero korában az atheni Pnyxen állott. A Kr. u. VI. században Rómában a Béke templomában látta Prokopios, a gót háborúnak a megírója.

Az ókori szobrászatnak e remekét számos költő dicsőítette. Verseik közül a magunk fordításában ezennel csak ezeket idézzük:

Dioskoridestől Anth. Pal. IX. 735.

Meghala kis tehened mellett inségben a borjú:
Váltig hitte, Myron! tej van a tögyeiben.

Antipater Sidoniustól u. o. IX. 721.

Borju, minek tolakodsz tögyemhez, s ríjasz utána?
A művészet nem tölte beléje tejet.

Julianus Aegyptiustól u. o. IX. 733.

Vándor, ez itt a Myron-alkotta tehénke. A borjú
Eleven anyjának nézi s a tögyibe kap.

Ismeretlentől u. o. IX. 722.

Menj tehenész, a tehentül odább s távol se furuglászs! —
Hogy békén szopják anyja alatt a boci.

Goethétől.

Hogy legszebb vagy, akár adméti gulyának a disze, —
Sőt úgy látszik a Nap fénylegelője nevelt —
Minden bámulatos rajtad s dicsőíti a mestert:
Mennyire kedves az is, hogy te oly anyai vagy!

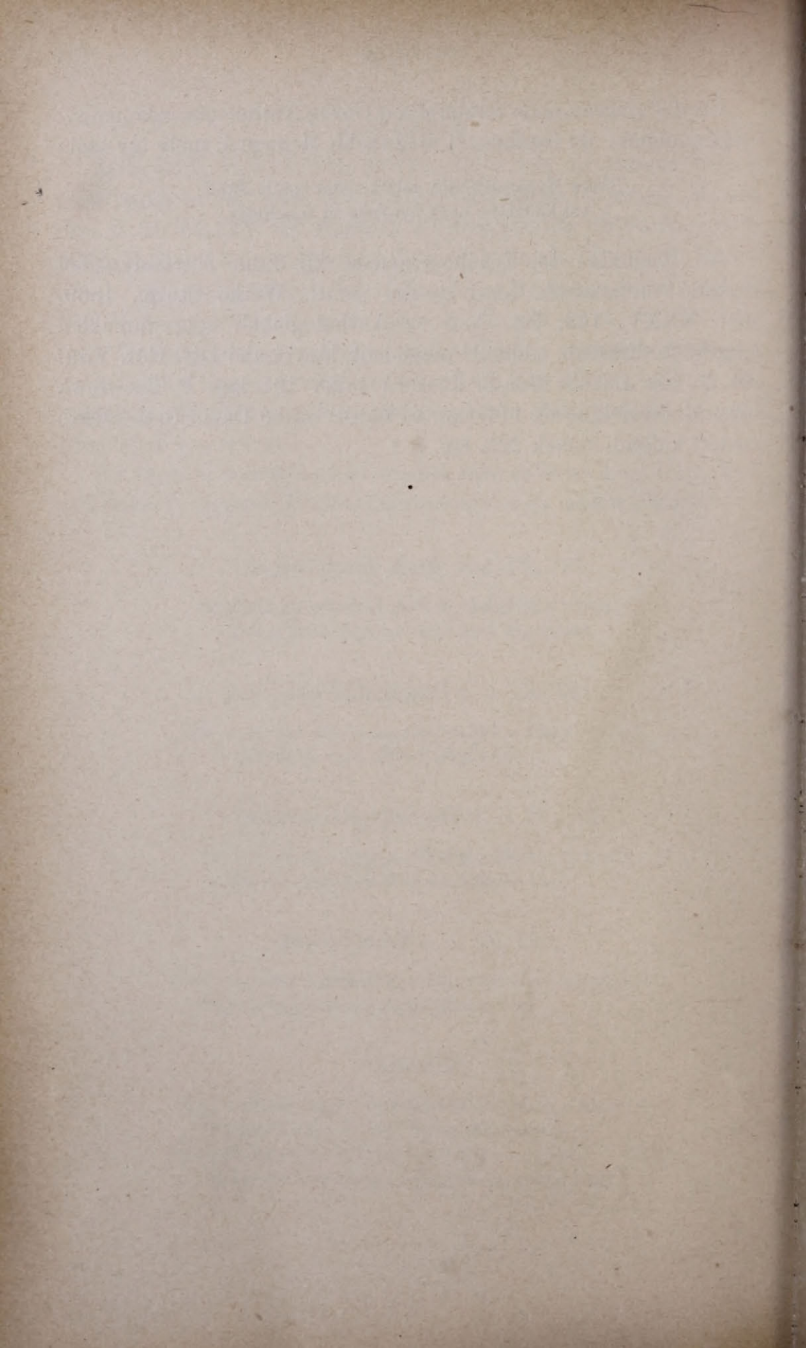
Goethe epigrammája felülmulja a Görög Anthologia valamennyi epigrammáját; de Goetheénél még szebb Menage-é, mely így szól:

Látva Myron tehenét, féltékenyen izgula Júnó:

Azt képzelte, hogy ott látja az Inachidát.

Az Inachida: Íó, Inachos leánya, kit Júnó féltékenységből tehénné változtatott. Lásd Goethe Sämtl. Werke Stuttg. 1869. kiad. XXXV. 143. lap. Ami az Anthologiabeli epigrammákból magyar fordításban eddigelé megjelent, lásd Szabó Istv. Gör. Virágok 25. lap. Lukács Mór B. Koszorú 1829. 191. lap. P. Thewrewk Józs. M. Nyelvkincsek 111. lap. és Baróti Szabó Dávid Uj mértékre szedett külömb versek 225. lap.

ANAKREONI DALOK.

1.

Ἀνακρέων ἰδὼν με
 ὁ Τήιος μελωδὸς
 ὄναρ λέγων προσεῖπεν,
 καὶ γὰρ ὁραμὼν πρὸς αὐτὸν
 5 περιπλάκην φιλήσας.
 γέρων μὲν ἦν, καλὸς δέ,
 καλὸς δὲ καὶ φίλευνος·
 τὸ χεῖλος ὥξεν οἴνου,
 τρέμοντα δ' αὐτὸν ἤδη
 10 Ἔρωσ ἐχειραγώγει.
 ὁ δ' ἐξελὼν καρήνου
 ἐμοὶ στέφος δίδωσι·
 τὸ δ' ὥς Ἀνακρέοντος.
 ἐγὼ δ' ὁ μωρὸς ἄρας
 15 ἐδησάμην μετώπῳ·
 καὶ δῆθεν ἄχρι καὶ νῦν
 ἔρωτος οὐ πέπαυμαι.

1. Anakreon koszorúja.

Álmodtam a teószí
Költő Anakreonról:
Meglát s magáho' szólít
S én elszaladva hozzá
5 Csókoltam és öleltem.
Ősz volt ugyan, de szép még,
Szép és gyönyörre vágyó.
Ajkán borillat érzett.
Már reszketett azonban
10 S kezén Erós vezette.
Fejérül a füzérét
Levette s nékem adta.
Anakreonszagú volt.
Én balga elfogadtam
15 És homlokomra tűztem.
Azóta mind maiglan
Nem szünhetek szeretni.

2.

Δότε μοι λύρην Ὀμήρου
φονίης ἄνευθε χορδῆς·
φέρε μοι κύπελλα θεσμῶν,
φέρε μοι νόμους, κεράσσω,
5 μεθύων ὅπως χορεύσω,
ὑπὸ σώφρονος δὲ λύσσης
μετὰ βαρβίτων αἰίδων
τὸ παροίνιον βοήσω.
δοτε μοι λύρην Ὀμήρου
10 φονίης ἄνευθε χορδῆς.

2. Bortal.

Ide a homéri lantot,
De a harci hűrt le róla !
Ide szinte a szabályos
Vegyítésre a kupákat
5 Had' ugorjam iddogálva
S borosan, de mégis okkal
A kobozhoz énekelve
Lakomázó dalra gyujtsak !
Ide a homéri lantot,
10 De a harci hűrt le róla !

2. B.

Ἄγε, ζωγράφων ἄριστε,
λυρικῆς ἄκουε Μούσης·
... φιλοπαίγμονες δὲ Βάκχαι
ἑτεροπνόους ἐναύλους ...
5 γράφε τὰς πόλεις τὸ πρῶτον
ἱλαράς τε καὶ γελώσας·
ὁ δὲ κηρὸς ἂν δύναιτο,
γράφε καὶ νόμους φιλοούντων.

2. B. Képíróhoz.

Te a művészek művésze,
A dalos Múzsára hallgass!
Gyere fess le városinkat,
Hogy örülnek és nevetnek,
5 Gyere fess bacchanti nőt is,
Ahogy ihli dupla sípját,
S ha viaszkod arra képes,
Gyere fess szerelmi dalt is.

3.

Τὸν ἄργυρον τορευῶν
 Ἥφαιστέ μοι ποιήσον
 πανοπλίαν μὲν οὐχί,
 τί γὰρ μάχαισι κάμοί;
 5 ποτήριον δὲ κοῖλον,
 ὅσον δύνῃ βαθύνας.
 ποίει δέ μοι κατ' αὐτοῦ
 μήτ' ἄστρα μήτ' ἄμαξαν,
 μὴ στυγνὸν Ὠρίωνα·
 10 τί Πλειάδων μέλει μοι;
 τί γὰρ καλοῦ Βοώτου;
 ποιήσον ἀμπέλους μοι,
 καὶ βότρυας κατ' αὐτῶν,
 καὶ Μαινάδας τρυγώσας.
 15 ποίει δὲ ληνὸν οἴνου,
 ληνοβάτας πατοῦντας,
 τοὺς Σατύρους γελῶντας,
 καὶ χρυσοὺς τοὺς Ἑρωτας
 καὶ Κυθήρην γελῶσαν,
 20 ὅμοῦ καλῶ Λυαίῳ,
 Ἑρωτα καὶ φροδίτην.

3. Serleg.

- Hephaistos isten, alkoss
 Számomra vert ezüsből
 Ne fegyveröltözéket.
 Mi gondom a csatákkal?
 5 De serleget kovácsolj,
 Mint csak lehet, nagy-öblöst.
 Ne verj ki rajta semmi
 Csillagzatot, se göncölt,
 Se Oriont a vészest.
 10 Mit nékem a Plejádok?
 Mit nékem a Bootes?
 Borágakat csinálj rá
 Mind telve szép gerezddel,
 S Mænádokat szedőknek.
 15 Borkádat is csinálj rá
 S beléje bortiprókat,
 A nevetgető Satyrfajt
 S az arany Erosokat, s a
 Nevetgető Kythérét,
 20 Mellé a szép Lyaioست,
 Eroست meg Aphrodítét.

4.

Καλλιτέχνα, τόρευσον
 ἕαρος κύπελλον ἤδη
 τὰ πρῶθ' ἡμῖν τὰ τερπνὰ
 ῥόδα φέρουσιν ὦραι.
 5 ἀργύρεον δ' ἀπλώσας
 ποτὸν ποίει μοι τερπνόν.
 τῶν τελετῶν παραινῶ
 μὴ ξένον μοι τορεύσῃς,
 μὴ φευκτὸν ἱστόρημα·
 10 μᾶλλον ποίει Διὸς γόνον
 Βάκχον Εὖιον ἡμῖν·
 μύστις νάματος ἢ Κύπρις
 ὕμεναίους κροτοῦσα·
 χάρασσ' Ἑρωτας ἀνόπλους
 15 καὶ Χάριτας γελώσας
 ὑπ' ἄμπελον εὐπέταλον
 εὐβότρυον κομῶσαν·
 σύναπτε κούρους εὐπρεπεῖς
 ἡμῖν, Φοῖβος δ' ἀθύροι.

4. Tavaszi serleg.

- Készíts kupát, művésem !
 Szentelve a tavasznak.
 Megjött s örömmre ébreszt
 A rózsatermő évszak.
 5 Alkoss a vert ezüstnek
 Színére víg tivornyát ;
 De semmi ünnep-ellenest,
 Kérlek, ne véss reája.
 Csak semmi borzadályost !
 10 De véd a Bacchos Euiost,
 A Zeus fiát reája ;
 Az áldomásos Kypriát
 Nászünnepet szerezeve ;
 Fegyvertelen Szerelmeket
 15 Mosolygó Charisokkal ;
 Árnyékvető sűrű lugast
 Sok lombbal és gerezddel,
 S alája kedves ifjakat
 S a lantverő Apollót.

5.

Στέφος πλέκων ποθ' εὔρον
ἐν τοῖς ῥόδοις Ἑρωτα,
καὶ τῶν πτερῶν κατασχὼν
ἐβάπτισ' εἰς τὸν οἶνον·
5 λαβὼν δ' ἔπινον αὐτόν,
καὶ νῦν ἔσω μελῶν μου
πτεροῖσι γαργαλίζει.

5. Az elnyelt Eros.

Fűzért köték s a rózsák
Között Erost találtam.
Kis szárnyait lefogván
Boromba elmerítém
5 S fölkaptam és megittam.
Most szárnyival belülről
Mindegyre csiklat engem.

6.

Λέγουσιν αἱ γυναῖκες·
Ἄνακρέων, γέρων εἶ.
λαβὼν ἔσοπτρον ἄθρει
κόμας μὲν οὐκέτ' οὔσας,
5 φιλὸν δέ σευ μέτωπον.
ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,
εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα,
ὥς τῷ γέροντι μᾶλλον
10 πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειν,
ὅσῳ πέλας τὰ Μοίρης.

6. Felelet.

Kötődnek a leányok :
Anakreon, te vén vagy.
Tekints csak a tükörbe,
Lám a hajad kihullott,
5 S a homlokod kopasz már.
Én nem tudom valóban,
Van-e hajam, kihullt-e,
De azt tudom, hogy annál
Inkább való a vénnek,
10 Hogy élje a világát,
Minél közelebb a sírhoz.

7.

Οὔ μοι μέλει τὰ Γύγεω,
 τοῦ Σαρδίων ἄνακτος·
 οὐδ' εἰλέ πω με ζῆλος,
 οὐδὲ φθονῶ τυράννοισι.
 5 ἐμοὶ μέλει μύροισιν
 καταβρέχειν ὑπὴν·
 ἐμοὶ μέλει ῥόδοισιν
 καταστέφειν κάρην.
 τὸ σήμερον μέλει μοι,
 10 τὸ δ' ἄριον τίς οἶδεν;
 ὥς οὖν ἔτ' εὐδία 'στιν,
 καὶ πῖνε καὶ κύβευε,
 καὶ σπένδε τῷ Λυαίῳ,
 μὴ νοῦσος, ἣν τις ἔλθῃ,
 15 λέγῃ σε μῆδὲ πίνειν.

7. Gondüző.

Sardes királya Gyges'
Kincsére nem sovárgok,
Nem bánt a nagyravágyás,
Nem szomjazom hatalmat.
5 Nekem csupán olaj kell
Szakállamat bekenni,
Csak rózsa kell füzérnek,
Hogy azt fejemre tűzzem.
A mái napra gondom,
10 Holnap, ki tudja, mint lesz?
Amíg tehát derű van,
Igyál, mulass a kockán,
Áldozz a Gondüzőnek,
Maglephet a betegség
15 S azt mondja: már elég volt!

8.

Ἄφες με, τοὺς θεοὺς σοι,
 πιεῖν πιεῖν ἀμυστί·
 θέλω θέλω μανῆναι.
 ἐμαίνεται Ἀλκμέων τε
 5 ἧ δὲ λευκόπους Ὀρέστης,
 τὰς μητέρας κτανόντες·
 ἐγὼ δὲ μηδὲνα κτάς,
 πιὼν δ' ἐρυθρὸν οἶνον
 θέλω θέλω μανῆναι.
 10 ἐμαίνεται Ἡρακλῆς πρὶν
 δεινὴν κλονῶν φαρέτρην
 καὶ τόξον Ἰφίτειον.
 ἐμαίνεται πρὶν Αἴας
 μετ' ἀσπίδος κραδαίνων
 15 τὴν Ἑκτορος μάχαιραν·
 ἐγὼ δ' ἔχων κύπελλον
 καὶ στέμμα τοῦτο χαίταις,
 οὐ τόξον, οὐ μάχαιραν,
 θέλω θέλω μανῆναι.

8. Kedv a dühöngésre.

Az istenekre kérlek,
Hagyj inni egy huzamban :
Kiváncozom dühöngni.
Dühöngé Alkmeón is,
5 S Orestes a sarútlan,
Kik anyjukat megölték.
De én nem öldökölve
Csak vígan iddogálva
Kiváncozom dühöngni.
10 Dühöngé Herakles is
Zörrentve szörnyü tegzét
És Iphitosnak íjját.
Dühöngé egykor Aias
Megvillogatva pajzsát,
15 S a Hektor-adta kardot.
De én kupát ragadva,
S füzérrel a hajamban,
S nem karddal és nem íjjal
Kiváncozom dühöngni.

9.

Τί σοι θέλεις ποιήσω,
τί κωτίλῃ χελιδών;
τὰ ταρσά σευ τὰ κοῦφα
θέλεις λαβών ψαλίξω;
5 ἢ μᾶλλον ἔνδοθὲν σευ
τὴν γλῶσσαν, ὥς ὁ Τηρεὺς
ἐκεῖνος, ἐκθερίξω;
τί μευ καλῶν ὀνείρων
ὑπορθρίαισι φωναῖς
10 ἀφήρπασας Βάθυλλον;

9. Elfogott fecske.

«Hogyan fenyítselek meg,
Te csacskaszáju fecske?»
Megfogjam és lenyírjam
A fürge-röptü szárnyad' ?
5 Avagy kövessem inkább
Tereus királyt s tövestül
A nyelvedet kivágjam ?
Mit rablod el Bathyllost
Olyan korán ficsergve
10 Szépséges álmaimból ?

10.

Ἦρωτα κήρινόν τις
 νεηνίης ἐπώλει·
 ἐγὼ δέ οἱ παραστάς
 «πόσου θέλεις, ἔφην, σοὶ
 5 τὸ τυχθὲν ἐκπρίωμαι ;»
 ὁ δ' εἶπε δωριάζων·
 «λάβ' αὐτὸν ὁππόσου λῆς·
 ὅπως δ' ἂν ἐκμάθῃς νιν,
 οὐκ εἰμὶ κηροτέχνης·
 10 ἀλλ' οὐ θέλω συνοικεῖν
 Ἦρωτι παντορέκτα.»
 δὲς οὖν, δὲς αὐτὸν ἡμῖν
 δραχμῆς, καλὸν σύνευνον.
 Ἦρωες, σὺ δ' εὐθέως με
 15 πύρωσον· εἰ δὲ μή, σὺ
 κατὰ φλογὸς τακήσῃ.

10. Eros viaszból.

Erost viaszbul öntve
Kinálgatá egy ifju.
Én véle szóba állok
És kérdezem : hogy adnád
5 Te nékem ezt a bábót ?
Azt mondja dóri nyelven :
«A mennyiért kívánod.
De hallod-é, hogy engem
Ne tarts viasz-művesnek.
10 Csak élni nem tudok már
A bolygató Erossal».
Enyém a szép lakótárs !
Egy drachmaért veszem meg.
No most gyulaszsz föl engem,
15 Eros ! Ha nem, bedoblak
A tűzbe és te olvadsz.

11.

Οἱ μὲν καλὴν Κυβήβην
τὸν ἡμίθῃλον Ἄττιν
ἐν οὔρεσιν βοῶντα
λέγουσιν ἐκμανῆναι.

5 οἱ δὲ Κλάρου παρ' ὄχθαις
δαφνηφόροιο Φοίβου
λάλον πίνοντες ὕδωρ
μεμηνότες βοῶσιν.
ἐγὼ δὲ τοῦ Λυαίου

10 καὶ τοῦ μύρου κορυσθεῖς
καὶ τῆς ἐμῆς ἐταίρης
θέλω θέλω μανῆναι.

11. Más-más dühöngés.

Mondják, hogyan dühöngött
A férfiatlan Attis
Kiáltva szép Kybébét
A bérceken bolyongva.
5 Dühöngnek és kiálnak
Akik Klaros vidékén
Babérhozó Apollon
Ihlő vizébül isznak.
De én a Bacchos-éltől
10 És illatos kenettől
És kedvesem kecsétől
Kiváncozom dühöngni.

12.

Θέλω θέλω φιλῆσαι.
 ἔπειθ' Ἔρωσ φιλεῖν με,
 ἐγὼ δ' ἔχων νόημα
 ἄβουλον οὐκ ἐπέισθην.
 5 ὁ δ' εὐθὺ τόξον ἄρας
 καὶ χρυσέην φαρέτρην
 μάχη με προῦκαλεῖτο.
 κἀγὼ λαβὼν ἐπ' ὤμων
 θώρηχ', ὅπως Ἀχιλλεύς,
 10 καὶ δοῦρα καὶ βοεῖην
 ἐμαρνάμην Ἐρωτι.
 ἔβαλλ', ἐγὼ δ' ἔφευγον.
 ὥς δ' οὐκ ἔτ' εἶχ' οἰστούς,
 ἤσχαλλεν, εἶθ' ἑαυτὸν
 15 ἀφῆκεν εἰς βέλεμνον,
 μέσος δὲ καρδίας μεν
 ἔδυνε καὶ μ' ἔλυσεν.
 μάτην δ' ἔχω βοεῖην·
 τί γὰρ βάλω μιν ἔξω,
 20 μάχης ἔσω μ' ἐχούσης ;

12. Küzdés Erossal.

- Fogok fogok szeretni!
Eros szeretni unszolt,
De én bolond eszemmel
Nem engedék szavának.
- 5 Tüstént előragadja
Ijját s arany tegezzét
S engem tusára szólít.
Én is magamra vértet
Ölték miként Achilles,
- 10 S dárdát paizst ragadva
Megütközem Erossal.
Rám lőtt; de félre szöktem.
Kifogyva már a nyilból
Bosszankodott s lövészer
- 15 Gyanánt magát röpíti.
Bemélyedett szívembe
És teljesen legyőzött.
Paizst hiába tartok.
Mit örködöm kívülről,
- 20 Belül levén a küzdés?

13.

Εἰ φύλλα πάντα δένδρων
 ἐπίστασαι κατεπιπεῖν,
 εἰ κύματ' οἶδας εὐρεῖν
 τὰ τῆς ὕλης θαλάσσης,
 5 σὲ τῶν ἐμῶν ἐρώτων
 μόνον ποῶ λογιστήν.
 πρῶτον μὲν ἐξ Ἀθηνῶν
 ἔρωτας εἵκοσιν θῆς
 καὶ πεντεκαίδεκ' ἄλλους.
 10 ἔπειτα δ' ἐκ Κορίνθου
 θῆς ὀρμαθοὺς ἐρώτων·
 Ἀχαΐης γάρ ἐστιν,
 ὅπου καλαὶ γυναῖκες.
 τίθει δὲ Λεσβίους μοι
 15 καὶ μέχρι τῶν Ἰώνων
 καὶ Καρίης Ῥόδου τε
 δισχιλίους ἔρωτας.
 τί φῆς; ἐκηριώθης;
 οὐπω Σύρους ἔλεξα,
 20 οὐπω πόθους Κανώβου,
 οὐ τῆς ἅπαντ' ἐχούσης
 Κρήτης, ὅπου πόλεσσιν
 Ἔρωσ ἐποργιάζει.
 τί σοι θέλεις ἀριθμῶ
 25 καὶ τοὺς Γαδεύρων ἐκτός,
 τῶν Βακτρίων τε κινδῶν
 φυγῆς ἐμῆς ἔρωτας;

13. Szerelemjegyzék.

- Ha bírod adni számát
 Erdőben a levélnek,
 És megtalálni, mennyi
 Tenger színén a hullám,
 5 Úgy tégedet fogadlak
 Szerelmi számvetőmnek. —
 Először írj Athénből
 Jegyzékbe húsz szerelmet,
 Megtoldva tíz meg öttel.
 10 Utána tégy Korintheból
 Egész sereg szerelmet,
 Mert tudni kell, Achája
 Szép asszonyok hazája.
 Lesbosbul egyre-másra,
 15 Egész Ióniából,
 Kariából és Rhodosbul
 Írj kétezer szerelmet.
 Mit mondsz? Elíszonyodtál?
 Még szó se volt Kanóbos,
 20 Még szó se Syriáról,
 Se Kréta dús szigetről,
 Hol városokban üli
 Eros az orgiáit.
 Kivánod, elsoroljam,
 25 Ki még Gadeirán túl is,
 Túl baktra s ind határon,
 Az én szívem szerelme?

14.

Ἐρασμίη πέλεια,
 πόθεν πόθεν πετᾶσαι;
 πόθεν μύρων τοσοῦτων
 ἐπ' ἡέρος θέουσα
 5 πνέεις τε καὶ ψεκάζεις;
 τίς ἐστί σοι μέληδών;
 « Ἀνακρέων μ' ἔπεμψε
 πρὸς παῖδα, πρὸς Βάθυλλον,
 τὸν ἄρτι τῶν ἀπάντων
 10 κρατοῦντα καὶ τύραννον.
 πέπρακέ μ' ἡ Κυθήρη
 λαβοῦσα μικρὸν ὄμνον·
 ἐγὼ δ' Ἀνακρέοντι
 διακονῶ τοσαῦτα·
 15 καὶ νῦν, ὄρᾱς, ἐκείνου
 ἐπιστολὰς κομίζω.
 καί φησιν εὐθέως με
 ἐλευθέρην ποιήσειν.
 ἐγὼ δέ, κῆν ἀφῆ με,
 20 δούλη μενῶ παρ' αὐτῷ.
 τί γάρ με δεῖ πετᾶσθαι
 ὄρη τε καὶ κατ' ἀργούς,
 κὰν δένδρεσιν καθίξειν
 φαγοῦσαν ἄγριόν τι;

14. Anakreon galambja.

- Honnét repülsz te, honnét,
 Szerelmetes galambom?
 Honnét e gazdag illat,
 Mit légen átsietve
 5 Lehelsz s a földre hintesz?
 Milyen dologba jársz te?
 « Anakreon kiküldött,
 Az ifjuhoz, Bathyllhoz,
 Kinek ma minden ember
 10 Enged s uralva hódol.
 Ő néki Aphrodíte
 Kis énekért adott el,
 S azót' Anakreonnak
 Szolgálatában állok.
 15 Mint látod, íme most is
 Rám bízta e levelkét.
 S igéri hogy szabaddá
 Tesz nemsokára engem.
 De én ha elbocsát is,
 20 El nem szegődöm onnan.
 Minek repüljek én a
 Hegyekre és mezőkre
 S mit üljek én a fákon
 Vad étket eddegélve?

25 τὰ νῦν ἔδω μὲν ἄρτον
ἀφαρπάσασα χειρῶν
Ἄνακρέοντος αὐτοῦ·
πιεῖν δέ μοι δίδωσι
τὸν οἶνον ὃν προπίνει.
30 πιούσ' ἄδην χορεύω
καὶ δεσπότην κρέκοντα
πτεροῖσι συγκαλύπτω.
κοιμωμένα δ' ἐπ' αὐτῷ
τῷ βαρβίτῳ καθεύδω.
35 ἔχεις ἅπαντ'· ἄ.ελθε·
λαλιστέραν μ' ἔθηκας,
ἄνθρωπε, καὶ κορώνης.»

- 25 Mostan kenyérrel élek,
Mit csipkedek tulajdon
Anakreon kezéből
S iszom saját borából,
Mit rám köszöntve kínál.
- 30 Ivás után keringek,
És lantoló uramra
Szárnyimmal árnyt borítok,
S ha elnyomott az álom,
Ott alszom én a lantján.
- 35 Most hát tudod : mehetsz már.
Ember, beszédesebbé
Tettél a varjunál is.»

15.

- Ἄγε, ζωγράφων ἄριστε,
 γράφε, ζωγράφων ἄριστε,
 Ῥοδῆς κοίρανε τέχνης,
 ἀπεοῦσαν, ὥς ἂν εἴπω,
 5 γράφε τὴν ἐμὴν ἐταίρην.
 γράφε μοι τρίχας τὸ πρῶτον
 ἀπαλὰς τε καὶ μελαίνας·
 ὁ δὲ κηρὸς ἂν δύνηται,
 γράφε καὶ μύρου πνεούσας.
 10 γράφε δ' ἐξ ὅλης παρειῆς
 ὑπὸ πορφυσαῖσι χαίταις
 ἐλεφάντινον μέτωπον.
 τὸ μεσόφρυον δὲ μὴ μοι
 διάκοπτε μήτε μίσγε·
 15 ἐχέτω δ', ὅπως ἐκείνη,
 τὸ λεληθότως σύνοφρυ,
 βλεφάρων ἔτον κελαινήν.
 τὸ δὲ βλέμμα νῦν ἀληθῶς
 ἀπὸ τοῦ πυρὸς ποίησον,
 20 ἄμα γλαυκόν, ὥς Ἀθήνης,
 ἄμα δ' ὀγρόν, ὥς Κυθήρης.
 γράφε ῥίνα καὶ παρειάς
 ῥόδα τῇ γάλακτι μίξας.
 γράφε χεῖλος, οἷα Πειθοῦς,

15. A leány képe.

- Te a művészek művésze
Gyere művészek művésze,
Te Rhodos festészetének
Fejedelme, fess le távol
5 Mulató szép szeretőmet,
Aminőnek én leírom.
Legelőször is haját fess
Feketének és puhának,
S ha viaszkod arra képes,
10 Kenetektül illatosnak.
Fölül a kerekded orcán,
A bogárszin fürtök alján
Elefántcsont homlokot fess.
Feketének írd szemöldjét,
15 Ne keverd, se szét ne válaszd,
Hanem értesd össze titkon,
Legyen olyan, mint a lányé:
Szeme boltos ívezetje.
Szemefényét azt ugyancsak
20 Csupa szikra-tűzből alkosd,
Ragyogón mint Pallasunké,
Epedőn mint Kypriáé.
A kis orra, gyenge arca
Csupa tej meg rózsa legyen.

- 25 προκαλούμενον φίλημα.
τρυφεροῦ δ' ἔσω γενείου
περὶ λυγδίνῳ τραχήλῳ
Χάριτες πέτοιντο πᾶσαι.
στόλισον τὸ λοιπὸν αὐτήν
30 ὑποπορφύροισι πέπλοις·
διαφαίνέτω δὲ σαρκῶν
ὀλίγον, τὸ σῶμ' ἐλέγχον.
ἀπέχει· βλέπω γὰρ αὐτήν.
τάχα, κηρὲ, καὶ λαλήσεις.

- 25 Ajakát mint Peithoét ferd,
Csalogatva csókra álljon.
Gyönyörű kis gödrös állát
S nyaka márványszép alakját
Repeső Kegyek körítsék.
- 30 Puha bíbor lepleket fődj
A leány egyéb kecsére.
De a teste hadd virítson
A ruházaton keresztül.
Hah, elég! Elöttem áll ő!
- 35 Kicsi híjja s kép te szóllalsz.

16.

Γράφε μοι Βάθυλλον οὔτω
 τὸν ἑταῖρον, ὥς διδάσκω.
 λιπαρὰς κόμας ποίησον,
 τὰ μὲν ἔνδοθεν μελαίνας,
 5 τὰ δ' ἐς ἄκρον ἡλιώσας·
 ἔλικας δ' ἐλευθέρους μοι
 πλοκάμων ἄτακτα συνθεῖς
 ἄφες, ὥς θέλωσι, κεῖσθαι.
 ἀπαλὸν δὲ καὶ δροσῶδες
 10 στεφέντω μέτωπον ὄφρυς
 κυανωτέρῃ δρακόντων.
 μέλαν ὄμμα γοργὸν ἔστω,
 κεκερασμένον γαλήνῃ,
 τὸ μὲν ἐξ Ἄρηος ἔλκον,
 15 τὸ δὲ τῆς καλῆς Κυθήρης,
 ἵνα τις τὸ μὲν φοβῇται,
 τὸ δ' ἀπ' ἐλπίδος κρεμάται·
 ῥοδινὴν δ', ὅποια μῆλον,
 χνοῖην ποίει παρειήν·
 20 ἐρύθημα δ', ὥς ἂν Αἰδοῦς,
 θύνας' εἰ βαλεῖν, ποίησον.
 τὸ δὲ χεῖλος οὐκέτ' οἶδα
 τίνι μοι τρόπῳ ποιήσεις·
 ἀπαλὸν γέμον τε Πειθοῦς.

16. Bathyllos képe.

- Gyere ferd le szép Bathyllost,
A minőnek én leírom.
A haját ferd kenetesnek :
Befelé sötét a színe,
5 Kifelé akár a napfény.
Ne nagyon rendezd a fürtjét,
Had' omoljon úgy magától
Szabadon, hogy kedve tartja.
Sima homlokának alját
10 Koszorúzza a kigyónál
Feketébb színű szemöldök.
Dacot írj sötét szemébe,
De vegyítve szendességel.
Vegyed azt Ares szeméből,
15 Vegyed ezt szép Kypriséből.
Megijedjen, a ki látja,
De reméljen is egyuttal.
Valamint pihes barackot
Olyanúl ferd rózsá arcát
2 S a hogyan lehet, varázsold
A szemérmi pirt reája.
Magam is még tétovázok,
Ajakát miképen írjad :
Legyen édes és igéző.

- 25 τὸ δὲ πᾶν ὁ κηρὸς αὐτὸς
 ἐχέτω λαλῶν σιωπῇ.
 μετὰ δὲ πρόσωπον ἔστω
 τὸν Ἀδώνιδος παρελθὼν
 ἐλεφάντινος τράχηλος.
- 30 μεταμάξιον δὲ ποίει
 διδύμας τε χεῖρας Ἑρμοῦ,
 Πολυδεύκεος δὲ μηρούς,
 Διονυσίην τε νηδύν.
 ἀπαλῶν δ' ὕπερθε μηρῶν,
- 35 μηρῶν τὸ πῦρ ἐχόντων,
 ἀφελῇ ποιήσον αἰδῶ,
 Παφίην θέλουσας ἥδη.
 φθονεργὴν ἔχεις δὲ τέχνην,
 ὅτι μὴ τὰ νῶτα δεῖξαι
- 40 δύνασαι· τὰ δ' ἦν ἀμείνω.
 τί με δεῖ πόδας διδάσκειν;
 λάβε μισθὸν ὅσον εἴπηξ.
 τὸν Ἀπόλλωνα δὲ τοῦτον
 καθελὼν ποίει Βάθυλλον·
- 45 ἦν δ' ἐς Σάμον ποτ' ἔλθῃς,
 γράφε Φοῖβον ἐκ Βαθύλλου.

- 25 Egy szóval ez az arckép
Hallgatva is beszéljen.
Csupa báj a többi rész is.
Nyaka mint az elefántcsont,
Gyönyörűbb Adonisénál,
30 Keze párja s melle olyan
Valamint a Hermeséi.
Polydeukesi a combja,
Hasa mint a Bacchosunké,
Tüzes izmu combja közzé
35 Alakítsad a szemérmét
Paphiéra vágyakodva.
De irígy a mesterséged,
Hogy a hátat nem mutatja.
Mit szóljak én a lábról?
40 Mi a béred? Hadd fizessenek.
Ime itt Apollo képe
Eszerint alkosd Bathyllost,
S ha Samosba eljössz, alkosd
A Bathyll szerint Apollót.

17.

Δότε μοι, δότ' ὦ γυναῖκες
 Βρομίου πιεῖν ἀμυστί·
 ἀπὸ καύματος γὰρ ἤδη
 προδοθεὶς ἀναστενάζω.
 5 δότε δ' ἀνθέων ἐκείνου
 στεφάνους, δόθ', ὥς πυκάζω·
 τὰ μέτωπά μου 'πικαίει.
 τὸ δὲ καὶ τῶν Ἑρώτων,
 κραδίη, τίني σκεπάζω;

17. Kettős hév.

Ide azt a bort, leányok,
Hogy ihassam egyhuzamban!
A meleg halálra tikkaszt,
S nyögök a nagy szomjuságtól.
5 Ide Bacchos-féle lombot
Koszorúnak a fejemre,
Hogy a hőseg ellen óvjon.
De, szívem, miképen oltsam?
A szerelmi égedelmet?

18.

Παρά τήν σκιήν Βαθύλλου
καθίσω· καλὸν τὸ δένδρον,
ἀπαλὰς δ' ἔσσεις χαίτας
μαλακωτάτῳ κλαδίσκη·
5 παρὰ δ' αὐτῷ ῥοθιάζει
πηγὴ ῥέουσα πειθοῦς.
τίς ἂν οὖν ὁρῶν παρέλθοι
καταγώγιον τοιοῦτο;

18. Pihenő.

Leülök Bathyll helyére.
Hüvös árnyék, gyönyörű fa :
A legenyhébb susogással
Lobogatja lombozatját.
5 Közelében csermely omlik
Csalogatva, csörgedezve.
Ki tud ilyen pihenőkét
Ha reá néz, elkerülni ?

19.

Αἱ Μοῦσαι τὸν Ἔρωτα
δῆσασαι στεφάνοις
τῷ Κάλλῃ παρέδωκαν.
καὶ νῦν ἡ Κυθήρεια
5 ζητεῖ λύτρα φέρουσα
λύσασθαι τὸν Ἔρωτα.
κἄν λύσῃ δέ τις αὐτόν,
οὐκ ἔξεισι, μένει δέ·
δουλεύειν δεδίδακται.

19. Eros fogsága.

Erost megkötözék a
Múzsák rózsabilincsesel
S a Szépségnek adák át.
Elmegy érte Kythere,
5 Sarcot víve magával,
Hogy megváltsa Erósát,
Válthatják bizony őtet,
Többé nem jön el onnan,
Ily rabság neki édes.

20.

Ἥδυμελῆς Ἀνακρέων,
ἡδυμελῆς δὲ Σαπφώ·
Πινδαρικὸν τόδε μοι μέλος
συγκεράσας τις ἐγγέοι.
5 τὰ τρία ταῦτά μοι δοκεῖ
καὶ Διόνυσος ἐλθὼν
καὶ Παφίη λιπαρόχροος
καὶ αὐτὸς Ἔρως ἂν ἐκπιεῖν.

20. Bájital.

Édes, Anakreon dala,
Édes a Sapphoé is.
Harmadikúl vegyítsetek
Pindari dalt közék.
5 Úgy hiszem, ezt a bájitalt
Még maga Bacchos isten,
S a gyönyörű Paphié s Eros
Mind örömet meginná.

21.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει,
πίνει τὰ δένδρα δ' αὖ γῆν.
πίνει θάλασσα δ' αὔρας,
ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν,
5 τὸν δ' ἥλιον σελήνη.
τί μοι μαχεσθ', ἐταῖροι,
καὐτῷ θέλοντι πίνειν;

21. Példák.

A fekete föld iszik, fák
Viszont a földet iszszák.
A léget iszsza tenger,
A nap viszont a tengert,
5 A hold viszont a napfényt :
Mit bántotok barátim,
Ha én is inni vágyok ?

22.

Ἡ Ταντάλου ποτ' ἔστη
 λίθος Φρυγῶν ἐν ὄχθαις,
 καὶ παῖς ποτ' ὄρνις ἔπτη
 Πανδίονος χελιδών.

5 ἐγὼ δ' ἔσοπτρον εἶην,
 ὅπως αἰεὶ βλέπης με·
 ἐγὼ χιτῶν γενοίμην,
 ὅπως αἰεὶ φορῇς με.
 ὕδωρ θέλω γενέσθαι,

10 ὅπως σε χρῶτα λούσω·
 μύρον, γύναι, γενοίμην,
 ὅπως ἐγὼ σ' ἀλείψω.
 καὶ ταινίη δὲ μαστῶν,
 καὶ μάργαρον τραχήλῳ,
 15 καὶ σάνδαλον γενοίμην·
 μόνον ποσὶν πάτει με.

*Volunté en
 tous sens*

22. Óhajok.

- Kővé a phrygi parton
Lett Tantalos leánya,
S Pandioné a légbe
Mint fecske szálla egykor.
- 5 Bár én tükör lehetnék,
Hogy rám örökre néznél,
Válnám csak én ruhává,
Hogy hordanál örökké.
Víz lenni mint szeretnék,
- 10 Hogy én fürösztenelek,
Válnám csak én kenetté,
Hogy illatom borítna.
Kebled körül a fűző,
Nyakad körül a gyöngysor,
- 15 Vagy csak sarúd ha lennék,
Hogy engemet tipornál.

23.

Θέλω λέγειν Ἀτρεΐδας,
 θέλω δὲ Κάδμον ἄδειν·
 ὁ βάρβιτος δὲ χορδαῖς
 Ἔρωτα μούνον ἤχει.
 5 ἤμειψα νεῦρα πρώην
 καὶ τὴν λύρην ἄπασαν,
 καὶ γὰρ μὲν ἤδον ἄθλους
 Ἡρακλέους, λύρη δὲ
 Ἔρωτας ἀντεφώνει.
 10 χαίροιτε λοιπὸν ἡμῖν
 ἥρωες· ἡ λύρη γὰρ
 μόνους Ἔρωτας ἄδει.

23. Lant.

Kadmost s az Atridákat
Akartam énekelni :
De a koboz kezemben
Csupán Erost dalolta.
5 Más hűrt vevék a múltkor,
Sőt kobzot is cseréltem,
És Herakles tusáit
Kezdém ; de lantom újra
Csupán Erost dalolta.
10 Isten veled vitéz nem !
Mert a koboz kezemben
Csupán Erost dalolja.

24.

Φύσις κέρατα ταύροις,
 ὅπλ' αὖ δ' ἔδωκεν ἵπποις,
 ποδωκίην λαγωοῖς,
 λέουσι χάσμ' ὀδόντων,
 5 τοῖς ἰχθύσιν τὸ νηκτόν,
 τοῖς ὀρνέοις πετᾶσθαι,
 τοῖς ἀνδράσιν φρόνημα.
 γυναιξίν οὐκέτ' εἶχεν·
 τί οὖν; δίδωσι κάλλος
 10 ἀντ' ἀσπίδων ἀπασῶν,
 ἀντ' ἐγγέων ἀπάντων.
 νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
 καὶ πῦρ καλή τις οὔσα.

24. Szépség.

Természet a bikának
Szarvat adott, a lónak
Patát, futást a nyúlnak,
Arszlánnak iszonyú száját,
5 Úszást adott a hálnak,
Gyors szárnyalást madárnak,
A férfiaknak elmét,
Nőknek misem maradt volt.
Hogyan segít a dolgon?
10 Szépséggel áldja őket,
Pajzsok, dzsidák fejében :
Azért tűzön, vason győz
A női lény, ha bájos.

25.

Σὺ μὲν φίλῃ χειρὶ δὼν
 ἐτησίῃ μολοῦσα
 θέρει πλέκεις καλιήν·
 χειμῶνι δ' εἰς ἄφαντος
 5 ἦ Νεῖλον ἢ 'πὶ Μέμφιν.
 Ἔρωσ δ' αἰεὶ πλέκει μεν
 ἐν καρδίῃ καλιήν.
 Πόθος δ' ὁ μὲν πτεροῦται,
 ὁ δ' ὥόν ἐστιν ἀκμήν,
 10 ὁ δ' ἡμίλεπτος ἤδη·
 βοή δὲ γίνετ' αἰεὶ
 καχηνότων νεοττῶν.
 Ἐρωτιδεῖς δὲ μικροὺς
 οἱ μερίζονες τρέφουσιν·
 15 οἱ δὲ τραφέντες εὐθὺς
 πάλιν κύουσιν ἄλλους.
 τί μῆχος οὖν γένηται;
 οὐ γὰρ σθένω τοσοῦτους
 Ἔρωτας ἐκβοῆσαι.

25. Eros fészke.

Kedves picinke fecske !
Te minden évben eljössz,
S fészket csinálsz nyaranta,
De télre újra eltűnsz
5 Memphisbe még s a Nílhez,
Eros azonban egyre
Szivembe rakja fészket.
Már pölyhös egyik apró,
Másik tojásba van még,
10 Más már kibujt feléig.
S a pislének csipognak
Szájtátva mind szünetlen.
A már nagyobb Erosfi
Táplálja a picibbet
15 S a fölnöveltek ismét
Mást költenek ki tüstént.
Hogyan segíteni rajtam ?
Nem bírom a tömérdek
Erósokat kiűzni !

26.

Σὺ μὲν λέγεις τὰ Θήβης,
ὁ δ' αὖ Φρυγῶν αὐτάς·
ἐγὼ δ' ἐμὰς ἀλώσεις.
οὐχ' ἵππος ὤλεσέν με,
5 οὐ πεζός, οὐχὶ νῆες·
στρατὸς δὲ καινὸς ἄλλος
ἀπ' ὀμμάτων με βάλλον.

26. A. Csatavesztés.

Thebæ hadát beszéled,
Más a phrygek csatáit,
Én a magam legyőztét.
Nem győze meg lovasság,
5 Gyalogsereg, hajóhad :
Más, új had az, mely engem
Tekintetével ejt meg.

26. B.

Ἐν ἰσχύοις μὲν ἵπποι
πυρὸς χάραγμ' ἔχουσιν·
καὶ Παρθίους τις ἄνδρας
ἐγνώρισεν τιάραις.

5 ἐγὼ δὲ τοὺς ἐρῶντας
ἰδὼν ἐπίσταμ' εὐθύς.
ἔχουσι γάρ τι λεπτὸν
ψυχῆς ἔσω χάραγμα.

26. B. A szerelem bélyege.

Beégetett betűjegy
Van a lovak csipőin :
Parthusra könnyen ismersz,
Ha látod a süvegjét.
5 Ha csak reá tekintek,
Tudom ki a szerelmes :
Ismertető jelecske
Van a szivébe vésve.

27. A.

Ὁ ἀνὴρ ὁ τῆς Κυθήρης
 παρὰ Λημνίαις καμίνους
 τὰ βέλη τὰ τῶν Ἑρώτων
 ἐπόει λαβὼν σίδηρον.
 5 ἀκίδας δ' ἔβαπτε Κύπρις
 μέλι τὸ γλυκὺ λαβοῦσα·
 ὁ δ' Ἑρως χολὴν ἔμισγεν.
 ὁ δ' Ἄρης ποτ' ἐξ αὐτῆς
 στιβαρὸν δόρυ κραδαίνων
 10 βέλος ἡδὲ τέλιζ' Ἑρωτος·
 ὁ δ' Ἑρως, τόδ' ἐστίν, εἶπεν,
 βαρὺ· πειράσας νοήσεις.
 ἔλαβεν βέλεμνον Ἄρης·
 ὑπεμειδίασε Κύπρις.
 15 ὁ δ' Ἄρης ἀναστενάξας,
 βαρὺ, φησὶν· ἄρον αὐτό.
 ὁ δ' Ἑρως, ἔχ' αὐτό, φησὶν.

27. A. Eros nyila.

- Kythereia férje Lemnos'
Szigetén levő kohában
Nyilakat kovácsolt vasból
A szerelmi isteneknek.
- 5 Kythereia mézbe mártja
A nyilak hegyét, de mérget
Elegyít Eros közéje.
Jöve a csatából Ares
Kanyaritva szörnyű dárdát
- 10 S nevetett Eros nyilának.
De Eros : nehéz az, úgymond;
Csak emeld, tudom, megérzed.
Veszi Ares a nyilacskát :
Mosolyogva nézi Kypris.
- 15 Be' nehéz ! sohajt föl Ares,
Szabadíts a nyíltul, úgymond.
Felelé Eros : Csak érezd !

27. Β.

Χαλεπὸν τὸ μὴ φιλῆσαι,
χαλεπὸν δὲ καὶ φιλῆσαι,
χαλεπώτερον δὲ πάντων
ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα.

27. B. Sikertelen szerelem.

Be nehéz ám nem szeretni,
De szeretni is nehéz ám ;
De nehéznél nehezebb még
Sikeretlenül szeretni.

27. C.

Γένος οὐδὲν εἰς Ἔρωτα·
σοφίῃ, τρόπος πατεῖται·
μόνον ἄργυρον βλέπουσιν.
ἀπόλοιτο πρῶτος αὐτὸς
5 ὁ τὸν ἄργυρον φιλήσας.
διὰ τοῦτον οὐκ ἀδελφός,
διὰ τοῦτον οὐ τοκῆς·
πόλεμοι, φόνοι δι' αὐτόν.
τὸ δὲ χεῖρον, ὀλλύμεσθα
10 διὰ τοῦτον οἱ φιλοῦντες.

27. C. Szerelem és kincs.

Szerelembe' nincs nemesség.

Az erényt, az észt kicsinylik.

Egyedül a pénzre néznek.

Legyen átkozott az ember,

5 Ki azon kapott először!

E miatt magát a testvért

S a szülőket megtagadják,

E miatt csaták s ölések.

S a mi rosszabb, minekünk kell

10 Szeretőknek tönkre mennünk.

28.

Ἐδόκουν ὄναρ τροχάζειν
πτέρυγας φέρων ἐπ' ὤμων·
ὁ δ' Ἕρως ἔχων μόλιβδον
περὶ τοῖς καλοῖς ποδίσκοις
5 ἐδίωκε καὶ κίχανεν.
τί θέλει δ' ὄναρ τόδ' εἶναι;
δοκέω δ' ἔγωγε, πολλοῖς
ἐν Ἕρωσί με πλακέντα
διολισθάνειν μὲν ἄλλους,
10 ἐνὶ τῷδε συνδεθῆναι.

28. Álomfejtés.

Csoda álmot láttam éjjel :
Vala szárnyam és szaladtam,
S az Eros, habár nagy ónsúly
Nehezíté pici lábát,
5 A nyomomban és utólért.
Mit akarhat ez az álom ?
Tudom én, hogy azt jelenti :
Szerelembe sokszor estem,
S valamennyiszer kibujtam ;
10 De az egyszer bennrekedtem.

29.

Ἰακινθίνῃ με ῥάβδῳ
χαλεπῶς Ἔρως ῥαπίζων
ἐκέλευε συντροχάζειν.
διὰ δ' ὀξέων μ' ἀναύρων
5 ξυλόχων τε καὶ φαράγγων
τροχῶντα τείρεν ἰδρώς·
κραδίῃ δὲ ῥινὸς ἄχρῃς
ἀνέβαινε, καὶν ἀπέσβην.
ὁ δ' Ἔρως μέτωπα σείων
10 ἀπαλοῖς πτεροῖσιν εἶπεν·
σὺ γὰρ οὐ δύνῃ φιλῆσαι.

29. Szerelem fáradalma.

Liliomszál suhogóval
Nagyokat suhint Eros rám
S vele kész szaladni versent.
Futok erdőn, hasadékon,
5 Sebes éreken keresztül;
Elepeszte a veríték;
Oda lettem s kicsi híjja,
Hogy a lelkem el nem illant.
Eros arcomat legyezte
10 Puha szárnyival s imígy szólt:
Te szeretni képtelen vagy!

30.

Ἐπὶ μυσσίαις τερσίαις,
 ἐπὶ λωτίαις τε ποίαις
 στορέσας θέλω προπίνειν·
 ὁ δ' Ἴερος χιτῶνα δῆσας
 5 ὑπὲρ ἀνθένος παπύρῳ
 μέθυ μοι διακονεῖτω.
 τροχὸς ἄρματος γὰρ οἷα
 βίοςτος τρέχει κυλισθεῖς·
 ὀλίγη δὲ κεισόμεσθα
 10 κόνις ὁστέων λυθέντων.
 τί σε δεῖ λίθον μυρίζειν ;
 τί δὲ γῇ χέειν μάταια ;
 ἐμὲ μάλλον, ὥς ἔτι ζῶ,
 μύρισον, ῥόδοις δὲ χρᾶτα
 15 πύκασον, κάλει δ' ἑταίρην.
 πρίν, Ἴερος, ἐκεῖ μ' ἀπελθεῖν
 ὑπὸ νερτέρων χορείας,
 σκεδάσαι θέλω μερίμνας.

30. Életöröm.

Puha gyöngé mirtus-ágon
S puha lóherén heverve
Akarok ma iddogálni,
S az Eros legyen pohárnok,
5 A nyakába háncs-szalaggal
Odakötte a ruháját.
A hogy a szekérkerék, oly
Sebesen forog le éltünk,
S hamuvá enyészve nyugszik
10 Már nem sokára testünk.
Minek a kövemre illat?
S a siromra öntözések?
Eleven magamra költsed
A kenőcsöt és a rózsát,
15 S ide szép leányt, ölelni.
Mielőtt az alvilágba
A halotti táncra szálllok,
Had' oszoljon adta gondja!

31.

Μεσονυκτίοις ποθ' ὥραις,
 τρέφεται ἦμος Ἄρκτος ἤδη
 κατὰ χεῖρα τὴν Βοώτου,
 μερόπων δὲ φύλα πάντα
 5 κέεται κόπῳ δαμέντα,
 τότε Ἐρως ἐπισταθεὶς μεν
 θυρέων ἔκοπτ' ὀχῆας.
 τίς, ἔφην, θύρας ἀράσσει;
 κατὰ μεν σχίζεις ὀνειρούς.
 10 ὁ δ' Ἐρως, ἄνοιγε, φησὶν·
 βρέφος εἰμὶ, μὴ φοβῆσαι·
 βρέχομαι δὲ κασέληνον
 κατὰ νύκτα πεπλάνημαι.
 ἐλέησα ταῦτ' ἀκούσας,
 15 ἀνὰ δ' εὐθὺ λύχνον ἄψας
 ἀνέφξα, καὶ βρέφος μὲν
 ἐσορῶ, φέροντα τόξον
 πτέρυγας τε καὶ φαρέτρην.
 παρὰ δ' ἰστίην καθῖσα,
 20 παλάμαις τε χεῖρας αὐτοῦ
 ἀνέθλαπον, ἐκ δὲ χαίτης
 ἀπέθλιβον ὕγρον ὕδωρ.
 ὁ δ', ἐπεὶ κρύος μεθήκε,
 φέρε, φησί, πειράσωμεν

31. Éji látogatás.

- Egyik éjjel, a mikor már
A Bootes keze mellé
Kanyarúl a medvecsillag
S a halandók a dologban
5 Kimerülve jól alusznak;
Ajtóm előtt Eros áll
S veri szörnyen a kilincset.
Ki a? kérdem, ki dörömböl?
Ki zavar föl álmaimból?
10 S az Eros: Bocsáss be, úgymond,
Ne ijedj! gyerek vagyok csak:
Az esőtül általázva
A vak éjjelen bolyongtam. —
Megegett szaván a szívem,
15 Gyujtok hamar világot
S bebocsátom és előttem
Kicsi gyermek áll, de szárnyas,
Kicsi puzdra s íj a vállán.
Oda ültetém a tűzhöz,
20 Melegítém kezeimben
A kacsóit és az essőt
Kifacsartam a hajából.
Miután a fagy megenyhült,
Gyere mondja, hadd kísértsek

25 τόδε τόξον, εἴ τι μοι νῦν
βλάβεται βραχεῖσα νευρή.
τανύει δὲ καὶ με τύπτει
μέσον ἥπαρ, ὥσπερ οἶστρος·
ἀνὰ δ' ἄλλεται καχάζων,
30 ξένε, δ' εἶπε, συγχάρηθι·
κέρας ἀβλαβὲς μὲν ἡμῖν,
σὺ δὲ καρδίην πονήσεις.

- 25 Meg az íjat, hogy a víztől
Nem-e szenvedett a húrja.
S fölajazza s méhszúrásként
Közepén találja szívem'.
Hahotázva fel-felugrott.
- 30 Te is örvendj, uram! úgymond:
Mi hibája sincs az íznak,
De a szíved, az megérzi.

32.

Μακαρίζομέν σε, τέττιξ,
 ὅτε δενδρέων ἐπ' ἄκρων
 ὀλίγην δρόσον πεπωκώς
 βασιλεὺς ὅπως αἰεῖδεις.

5 σὰ γάρ ἐστι κεῖνα πάντα,
 ὅπόσα βλέπεις ἐν ἀγροῖς
 χῶπόσα φέρουσιν ὦραι·
 σὺ δὲ φίλτατος γεωργῶν,
 ἀπὸ μηδενός τι βλάπτων·

10 σὺ δὲ τίμιος βροτοῖσιν,
 θέρεος γλυκὺς προφήτης.
 φιλέουσι μὲν σε Μοῦσαι,
 φιλέει δὲ Φοῖβος αὐτός,
 λιγυρὴν δ' ἔδωκεν σῆμην.

15 τὸ δὲ γῆρας οὐ σε τείρει,
 σοφέ, γηγενής, φίλυμνε·
 ἀπαθής δ', ἀναιμόσαρκε,
 σχεδὸν εἰ θεοῖς ὅμοιος.

32. A tücsökhöz.

- Tücsök, oh beh boldogollak,
Mikor ott ülsz kis királyként
A fa csúcsán s ittasodva
Pici harmattól dalolgatsz.
- 5 Hiszen a te birodalmad,
Mi mezőn szemedbe tűnik,
Mit az évszakok teremnek.
Te a földek művelőit
Soha meg nem károsítod,
- 10 De becsül is a halandó,
Tavaszi édes hirdetőjét;
De a Múzsák is szeretnek,
Maga Phœbos is szeretget,
Meg is áldott tiszta hanggal.
- 15 Nem erőtlenné a vénség.
Te dalos, bölcs, föld' szülötte.
Se bajod, se hús-, se véred:
Közelítsz az istenekhez.

33.

Ἔρωσ ποτ' ἐν ῥόδοισι
 κοιμωμένην μέλιτταν
 οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη
 τὸν δάκτυλον παταχθεὶς
 5 τὰς χεῖρας ὠλόλυξε.
 ὄραμῶν δὲ καὶ πετασθεὶς
 πρὸς τὴν καλὴν Κυθήρην
 ὄλωλα, μάτερ, εἶπεν,
 ὄλωλα ἀποθνήσκω·
 10 ὅφρις μ' ἔτυφε μικρὸς
 πτερωτός, ὃν καλοῦσιν
 μέλιτταν οἱ γεωργοί.
 ἅ δ' εἶπεν· εἰ τὸ κέντρον
 πονεῖ τὸ τὰς μελίττας,
 15 πόσον δοκεῖς πονοῦσιν,
 Ἔρωσ, ὅσους σὺ βάλλεις;

33. Eros és a méh.

- Kis méh pihent a rózsán,
Eros nem vette észre
És, megsebezve, érzi
Ujjában a fulánkot.
- 5 Szaladva és röpülve
Szép gyöngé Kypriához
Jajgatja kis kacsóit.
Végem, mamácska, így szól,
Végem van, ez halálom!
- 10 Szárnyas kigyócska megszúrt,
A mely a földmivestől
Méhnek van elnevezve.
Felelve kérdi anyja:
Ha méh fulánkja úgy fáj,
- 15 Hogy fájhat ám azoknak,
Eros, kiket te sebzesz?

34.

Ὁ πλοῦτος εἴ γε χρυσοῦ
τὸ ζῆν παρεῖχε θνητοῖς,
ἐκαρτέρουν φυλάττων,
ἵν', ἂν θανεῖν ἐπέλθῃ,
5 λάβῃ τι καὶ παρέλθῃ.
εἰ δ' οὖν τὸ μὴ πρίασθαι
τὸ ζῆν ἔνεστι θνητοῖς,
τί καὶ μάτην στενάζω;
τι καὶ γόους προπέμπω;
10 θανεῖν γὰρ εἰ πέπρωται,
τί χρυσὸς ὠφελεῖ με;
ἐμοὶ γένοιτο πίνειν,
πιόντι δ' οἶνον ἡδὺν
ἐμοῖς φίλοις συνεῖναι,
15 ἐν δ' ἀπαλαῖσι κοίταις
τελεῖν τὰν Ἀφροδίταν.

34. Hiábavaló kincs.

Ha nyujtanunk lehetne
Arannyal életünket,
Azt szerzenék magamnak,
Hogy a halál, mikor jön,
5 Vegyen belőle s menjen :
De hogyha semmi áron
Nem váltható meg éltünk,
Mit nyögjek én hiába,
S fakadjak én panaszra ?
10 Ha meghalás a sorsunk,
Mi haszna hát a kincsnek ?
Legyen szabad boroznom,
S jó édeset borozva
Társimmal elmulatnom,
15 S puha pamlagon heverve
Szerelmet ünnepelnem.

35.

Διὰ νυκτὸς ἐγκαθεύδων
 ἀλιπορφύροις τάπησι
 γεγανυμένος Λυαίφ,
 ἐδόκουν ἄκροισι ταρσῶν
 5 δρόμον ὠκὺν ἐκτανύειν
 μετὰ παρθένων ἀθύρων.
 ἐπεκερτόμουν δὲ παῖδες
 ἀπαλώτεροι Λυαίου,
 θακέθυμά μοι λέγοντες
 10 διὰ τὰς καλὰς ἐκείνας.
 ἐθέλοντος δὲ φιλήσαι
 φύγον ἐξ ὕπνου με πάντες·
 μεμονωμένος δ' ὁ τλήμων
 πάλιν ἤθελον καθεύδειν.

35. Álom.

Ahogy éjjel bíbor ágyon
Elaludtam, azt álmodtam,
Hogy a bortól felvidítva
Mulatoztam szép szűzekkel
5 S szaporára szedve lábam',
Velük együtt kergetőztem.
A Lyaiosnál is gyönygebb
Fiuk álltak ott s nevettek
S a szűzek miatt ugyancsak
10 Hurogattak és szapultak.
Akarom csókolni őket,
Oda voltak : álmom eltünt.
Szomorún magamra hagyva
Elaludtam volna ujból!

36.

Ἰλαροὶ πίνωμεν οἶνον,
 ἀναμέλφομεν δὲ Βάκχον,
 τὸν ἐφευρετὴν χορείας,
 τὸν ὅλας ποιοῦντα μολπάς,
 5 τὸν ὁμότροπον Ἐρώτων,
 τὸν ἐρώμενον Κυθήρης·
 δι' ὃν ἡ μέθη λοχεύθη,
 δι' ὃν ἡ χάρις ἐτέχθη,
 δι' ὃν ἀμπαύεται λύπα,
 10 δι' ὃν εὐνάζετ' ἀνία.
 τὸ μὲν οὖν πῶμα κερασθὲν
 ἀπαλοὶ φέρουσι παῖδες·
 τὸ δ' ἄχος πέψευγε μιχθὲν
 ἀνεμοτρόπῳ θυέλλῃ.
 15 τὸ μὲν οὖν πῶμα λάβωμεν,
 τὰς δὲ φροντίδας μεθῶμεν.
 τί γάρ ἐστί σοι τὸ κέρδος
 ὀδυνωμένῳ μερίμναις;
 πόθεν οἶδαμεν τὸ μέλλον;
 20 ὁ βίος βροτοῖς ἄδηλος.
 μεθύων θέλω χορεύειν,
 μεμυρισμένος δὲ παίζειν
 μετὰ καὶ καλῶν γυναικῶν.
 μελέτω δὲ τοῖς θέλουσιν
 25 ὅσον ἐστὶν ἐν μερίμναις.
 Ἰλαροὶ πίνωμεν οἶνον,
 ἀναμέλφομεν δὲ Βάκχον.

36. Bortal.

- Mulatozzunk, iddogáljunk,
 S Dionysost énekeljük,
 Ki a tánczot feltalálta,
 Ki az ének kedvelője,
 5 Az Eróssal egyszabású
 S Aphrodíte szeretője.
 Bor a mámor-élv szülője,
 Bor a jókedv ébresztője,
 Bor a bánat oszlatója,
 10 Bor a bú elaltatója.
 Mikor azt a jó elegy-bort
 Csinos ifjak hozogatják,
 Tova száll a szomorúság,
 Viszi mind a szél magával.
 15 Ide azzal a kupával,
 S utasítsuk ki a gondot.
 Van-e szikra hasznod abból,
 Ha a gondok elgyötörnek?
 Ki tekinthet a jövőbe?
 20 Titok ám az ember-élet.
 Had' igyam hát, had' ugorjam
 S kenetektől illatozva
 Had' öleljek csinos asszonyt,
 Epekedjék, tépelődjék,
 25 A ki kedvét leli benne.
 Mulatozzunk, iddogáljunk,
 S Dionysost énekeljük!

37.

Φιλῶ γέροντα τερπνόν,
φιλῶ νέον χορευτάν·
ἂν δ' ὁ γέρων χορεύῃ,
τρίχας γέρων μὲν ἔστιν,
5 τὰς δὲ φρένας νεάζει.

37. Fiatal öreg.

Szeretem a vént ha vídám,
Szeretem a táncos ifjut.
De ősz-öreg ha táncol,
Hajára nézve vén csak,
5 Szivére nézve ifju.

38.

Ἐπειδὴ βρατὸς ἐτύχθην
βιότου τρίβον ὁδεύειν,
χρόνον ἔγνων, ὃν παρήλθον·
ὃν δ' ἔχω δραμεῖν, οὐκ οἶδα.
5 μεθίετε με φροντίδες·
μηδέν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
πρὶν ἐμὲ φθάσῃ τὸ τέλος,
παίξω, γελάσω, χορεύσω
μετὰ τοῦ καλοῦ Λυαίου.

38. Életbölcsesség.

Miután halandó lettem,
Hogy az élten áthaladjak,
Tudom azt, hogy mennyit múltam,
De nem a tovább jövőndőt.
5 El el innét hiu gondok!
Veletek én nem törődöm.
Mielőtt a vég elérne,
Had' ujongjak, had' kacagjak,
Had' ugorjam Eviossal.

39.

Τὶ καλὸν ἐστὶ βαδίζειν,
ὅπου λειμῶνες κομῶσιν,
ὅπου λεπτὴν ἡδυτάτην
ἀναπνεῖ Ζέφυρος αὔρην,
5 κλῆμά τὸ Βάκχειον ἰδεῖν,
χρὸς τὰ πέταλα δῦναι,
ἀπαλὴν παῖδα κατέχων,
Κύπριν ὅλην πνέουσαν.

39. Tavaszi élvezet.

Gyönyörűség járni kelni,
Mikor a mezők virulnak,
Mikor a Zephyr az enyhe
Levegőt felénk fuvallja;
5 S oda érni egy lugashoz,
S a lugasba rejtekezni,
Csupa Kypris-bájt lehellő
Gyönyörű leányt ölelve.

40.

Ποθέω μὲν Διονύσου
 φιλοπαίγμωνος χορείας,
 φιλέω δ' ὅταν ἐφήβου
 μετὰ συμπότου λυρίζω·
 5 στεφανίσκους δ' ὑακίνθων
 κροτάφοισιν ἀμφιπλέξας
 μετὰ παρθένων ἀθύρειν
 φιλέω μάλιστα πάντων.
 φθόνον οὐκ οἶδ' ἐμὸν ἤτορ,
 10 φθόνον οὐκ οἶδα δαΐκτῆν·
 φιλολοιδόροιο γλώττης
 ἔφυγον βέλεμνα κοῦφα·
 στυγέω μάχας παρόινους.
 πολυκώμους κατὰ δαῖτας,
 15 νεοθηλέσιν ἅμα κούραις
 ὑπὸ βαρβίτῳ χορεύων
 βίον ἥσυχον φεροίμην.

40. Búttalan élet.

Az enyelgős Dionysznak
Szeretem víg deli táncát,
Szeretem, ha szép fiúval
Iszom egyet s zeng a lantom.
5 De leginkább szeretem, ha
Hyacinthus koszorúval
Fejemet körül diszítve,
A leányok közt enyelgek.
A szívem sehogy se tudja,
10 Mi az a kaján irígység;
A gonosz nyelv fürge röptű
Nyilait kerülni szoktam.
Ki nem állom lakomáknál
A garázda csúf czivódást,
15 Viruló leánysereggel
Zene szóra táncra kelve
Vigan élem a világom'!

41.

Στεφάνους μὲν κροτάφοισι
 ῥοδίνους συναρμόσαντες
 μεθύωμεν ἄβρᾶ γελῶντες.
 ὑπὸ βαρβίτῳ δὲ κούρα
 5 κατακίσσοισι βρέμοντας
 πλοκάμοις φέρουσα θύρσους
 χλιδανόσφυρος χορεύει.
 ἄβροχαίτας δ' ἄμα κούρος
 στομάτων ἀδὸ πνεόντων
 10 προσχέων λίγειαν ὀμφάν
 κατὰ πηκτίδων ἀθύρει.
 ὁ δ' Ἔρως ὁ χρῆσοχαίτας
 μετὰ τοῦ καλοῦ Λυαίου
 καὶ τῆς καλῆς Κυθήρης
 15 τὸν ἐπήρατον γεραιοῖς
 κῶμον μέτεισι χαίρων.

41. Vendégség.

A fejünkre rózsalombu
Koszorúkat illegetvén,
Had' igyunk vidám-kacagva!
Hegedű szavára táncol
5 Takaros bokájú lányka,
Keziben repkényfűzértől
Suhogó botot viselve.
Puha fürtü szép fiucska
Veri gordonhangu kobzát,
10 S gyönyör-ihlelésű ajkán
Szavacsengő ének ömlik.
Az aranyhajú Erós is,
Vele együtt szép Lyaios
S vele együtt szép Kythere
15 Örömet jön lakomához,
Mely a vén előtt is kedves.

42.

Τὸ ῥόδον τὸ τῶν Ἑρώτων
 μίξωμεν Διονύσῳ·
 τὸ ῥόδον τὸ καλλίφυλλον
 κροτάφοισιν ἀρμόσαντες
 5 πίνωμεν ἄβρᾶ γελῶντες.
 ῥόδον, ὃ φέριστον ἄνθος,
 ῥόδον εἶαρος μέλημα,
 [ῥόδα, καὶ θεοῖσι τερπνά·]
 ῥόδον, ᾧ παῖς ὁ Κυθήρης
 10 στέφεται καλοῦς ἰούλους
 Χαρίτεσσι συγχορεύων.
 στέφον οὖν με, καὶ λυρίζων
 παρὰ σοῖς, Διόνυσε, σηκοῖς
 μετὰ κούρης βαθυκόλπου
 15 ῥοδίνοισι στεφανίσκοις
 πεπυκασμένος χορεύσω.

42. A rózsza.

- A szerelmi dísz, a rózsát
Elegyítsük Evioszszal!
Had' igyunk vidám-nevetve
Gyönyörű virágu rózsát
5 Koszorúzva homlokunkra.
Te virágoknak virága,
Te tavasznak édes gondja,
[Az egeknek is gyönyör vagy]
Veled ékesíti fürtjét
10 Aphrodíte szép szülötte
Charisokkal táncra kelve.
Koszorúzz meg! Lantot verve
Akarok szép-keblű lánynyal
Dionysos templománál
15 A szerelmi rózsalombtul
Koszorúsan táncra kelni.

43.

Ὅταν πῖω τὸν οἶνον,
 εὐδουσιν αἱ μέριμναι.
 τί μοι γόων, τί μοι πόνων,
 τί μοι μέλει μεριμνῶν;
 ὅ θανεῖν με δεῖ, κἄν μὴ θέλω·
 τί τὸν βίον πλανῶμαι;
 πῖωμεν οὖν τὸν οἶνον,
 τὸν τοῦ καλοῦ Λυαίου·
 σὺν τῷ δὲ πίνειν ἡμᾶς
 εὐδουσιν αἱ μέριμναι.

43. Gondtalan élet.

Mihelyt iszunk, a gondok
Azonnal elnyugosznak.
Mit bánom én a bút a bajt?
Mit bánom én a gondot?
5 Hisz így is úgy is halni kell,
Mit rontsam én az életem'?
Igyunk, hagy' iddogáljunk
Víg istenünk borából.
Mihelyt iszunk, a gondok
10 Azonnal elnyugosznak.

44.

Ἴδε πῶς ἔαρος φανέντος
 Χάριτες ῥόδα βρύουσιν·
 Ἴδε πῶς κύμα θαλάσσης
 ἀπαλύνεται γαλήνη·
 5 Ἴδε πῶς νῆσσα κολυμβᾷ·
 Ἴδε πῶς γέρανος ὁδεύει.
 ζαφελῶς δ' ἔλαμψε Τιτάν,
 νεφελῶν σκιαὶ δονοῦνται,
 τὰ βροτῶν δ' ἔλαμψεν ἔργα·
 10 [καρποῖσι γαῖα προκύπτει]
 ἐλαίας καρπὸς προκύπτει·
 Βρομίου στέφεται νᾶμα
 κατὰ φύλλον κατὰ κλῶνα
 καθελὼν ἤνθησε καρπός.

44. A tavasz.

Ime hogy feslik a rózsza
Tavasz évszak kellemétől!
Ime hogy simúl a tenger
Hulláma szép derűben!
5 Im' a réce hogy bukdácsol,
S a darú hogy útra indul!
Ragyogó nap süt az égen,
Tovaszáll a fölleg árnya,
A vetések díszelegnek,
10 Az olajfa-ág bogyódzik,
S venyigének lombja közzül
Kitekint a zsenge szöllő.

45.

Ἐγὼ γέρων μὲν εἶμι,
νέων πλέον δὲ πίνω·
κἂν δεῖσῃ με χορεύειν,
Σιληνὸν ἐν μέσοισι
5 μιμούμενος χορεύσω.
σκῆπτρον ἔχω τὸν ἄσκόν·
ὁ νάρθηξ δ' οὐδέν ἐστιν.
ὁ μὲν θέλων μάχεσθαι,
παρέστω καὶ μαχέσθω.
10 ἐμοὶ κύπελλον, ὦ παῖ,
μελιχρὸν οἶνον ἥδυν
ἐγκεράσας φόρησον.
ἐγὼ γέρων μὲν εἶμι
νέων πλέον δὲ πίνω.

45. Vén borisza.

Bár vén vagyunk, italban
Az ifjakat legyőzzük.
S ha táncrea kell kiállni,
A táncot is kijárjuk
S eljátszszuk a Silenost
Tömlőt viselve botnak.
Nem kell nekünk a thyrsus.
Kinek csatára kedve,
Miattam az csatázhat.
10 Nekem, fiú, kupát tölts
Jó mézes ízű borral
S add fel hagy' iddogáljak.
Bár vén vagyunk, italban
Az ifjakat legyőzzük.

46.

Ὅταν Βάκχος μ' ἐσέλθῃ,
 εὔδουσιν αἱ μέριμναι·
 δοκῶν δ' ἔχειν τὰ Κροίσου
 θέλω καλῶς αἰεῖδεν·
 5 κισσοστεφῆς δὲ κεῖμαι,
 πατῶ δ' ἅπαντα θυμῷ.
 ὕπλιζ', ἐγὼ δὲ πίνω.
 φέρε μοι κύπελλον, ὦ παῖ·
 μεθύοντα γάρ με κεῖσθαι
 10 πολὺ κρείσσον ἢ θανόντα.

46. Boldogító mámor.

Valahányszor Bacchos eljön,
A gondok elnyugosznak
S magamat Krösusnak érzem,
Danoló kedv száll szivembe;
5 S koszorúsan heverészek
S a világra fittyet hányok.
Elegyítsd a bort! ihatnám.
Ide gyermek azt a kancsót!
Százszorta jobb elázva
10 Heverészni mint halottan.

47.

Τοῦ Διὸς ὁ παῖς ὁ Βάκχος,
ὁ λυσίφρων ὁ Λυαῖος
ἦταν εἰς φρένας τὰς ἡμᾶς
εἰσέλθῃ μεθυδῶτας,
5 διδάσκει με χορεύειν.
ἔχω δέ τι καὶ τερπνὸν
ὁ τᾶς μέθας ἐραστάς·
μετὰ κρότων, μετ' ᾠδᾶς
τέρπει με κάφροδίτα,
10 καὶ πάλιν θέλω χορεύειν.

47. Táncos kedv.

A Zeus szülötte, Bacchos,
A gondüző Lyaïos,
Mikor betér szivembe
A mámorító isten,
5 Víg táncra oktat engem.
Van bezzeg édes élve
A mámor emberének.
Kythere is mulattat
Játékkal és dalokkal
10 S én újra táncra vágyok.

48.

Ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
τότε μὴν ἦτορ ἱανθὲν

.....

λιγαίνειν ἄρχεται Μούσας.

5 ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
ἀπορίπτονται μέριμναι
πολυφρόντιδές τε βουλαὶ
ἐς ἀλικτύπους ἀήτας.

ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
10 λυσιπαίγμων τότε Βάκχος
πολυανθέσιν μ' ἐν αὔραις
δονέει μέθῃ γανώσας.

ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
στεφάνους ἄνθεσι πλέξας,
15 ἐπιθείς τε τῷ καρήνῳ,
βιότου μέλπω γαλήνην.

ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
μύρῳ εὐώδεϊ τέγξας
δέμας, ἀγκάλαις δὲ κούρην
20 κατέχων Κύπριν αἰίδω.

ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
ὑπὸ κυρτοῖς δὲ κυπέλλοις
τὸν ἐμὸν νόον ἀπλώσας
διάσῳ τέρπομαι κούρων.

25 ὅτ' ἐγὼ πῖω τὸν οἶνον,
τόδε μοι μόνον τὸ κέρδος,
τόδ' ἐγὼ λαβὼν ἀποίσω·
τὸ θανεῖν γὰρ μετὰ πάντων.

48. Bordal.

Mikor iszszuk a borocskát,
Az örömtől nyilva szívem,
S dicsőítő dallal áldom
A kilenc olympi múzsát.

5 Mikor iszszuk a borocskát,
Valamennyi bút és gondot,
Valamennyi aggodalmat
Habüvöltő szél ragadja.

Mikor iszszuk a borocskát,
10 Az enyelgős Bacchos isten
A viráglehelletek közt
Megigézve táncra perdít.

Mikor iszszuk a borocskát,
Koszorút kötök virágból,
15 Ide tűzöm a fejemre
S danolok szelíd gyönyörről.

Mikor iszszuk a borocskát,
Kenetekkel megkenődöm
S az ölembe lányt szorítva
20 Dicsőítem Aphrodítét.

Mikor iszszuk a borocskát
A nagyöblü serlegekből,
Eszem-elmém is kitágul
S mulatok szép lányka körben.

25 Mikor iszszuk a borocskát,
Az az én tulajdon hasznom,
Amit elviszek magammal :
De a meghalás közös sors.

49.

Μή με φύγῃς ὀρώσα
τὰν πολιὰν ἔθειραν·
μηδ' ὅτι σοι πάρεστιν
ἄνθος ἀκμαῖον ἥβας,
5 δῶρα τὰμὰ διώσῃ.
ὄρα κὰν στεφάνοισιν
ὅπως πρέπει τὰ λευκά
ρόδοις κρίνα πλακέντα.

49. Begyes lány.

Lányka ne fuss előlem,
Látva hogy ősz vagyok már,
S mert viruló korod van,
Szíves ajándokimmal
5 El ne taszíts magadtól.
Nézd csak a koszorún is,
Mily szépen összeillik
A liliom s a rózsza.

50.

Τί με τοὺς νόμους διδάσκεις
 καὶ ῥητόρων ἀνάγκας ;
 τί δέ μοι λόγων τοσούτων,
 τῶν μηδὲν ὠφελούντων ;
 5 μᾶλλον δίδασκε πίνειν
 ἀπαλὸν πῶμα Λυαίου·
 μᾶλλον δίδασκε παίζειν
 μετὰ χρυσῆς Ἀφροδίτης.
 πολὺαὶ στέφουσι κάραν·
 10 δὸς ὕδωρ, βάλ' οἶνον, ὦ παῖ·
 ψυχὴν μέθῃ κάρωσον.
 βραχὺ μὴ ζῶντα καλῶπτεις·
 ὁ θανὼν οὐκ ἐπιθυμεῖ.

50. Legjobb tudomány.

Minek is tanítsz a törvény-
S a beszédi műfogásra?
Mi közöm van oly vitákhoz,
A melyek babot sem érnek?
5 Inkább taníts meg inni
A boristen-adta nektárt,
Inkább taníts mulatni
Arany Aphrodíte mellett.
Fejem őszbe van borulva.
10 Vizet, ifju, s bort beléje!
Hadd mámoríts el engem.
Hamar eltemettek úgy is,
S a ki holt, az mitse kér már.

51.

Ὅτ' ἐγὼ νέων σ' ὁμίλῳ
 ἔσορῶ, πάρεστιν ἦβα·
 τότε δῆ, τότε' ἐς χορείην
 ὁ γέρων ἐγὼ πτεροῦμαι.
 5 περιμαίνομαι, Κυβήβα·
 παράδος· θέλω στέφεσθαι.
 πολὺν δὲ γῆρας ἐκδὺς
 νέος ἐν νέοις χορεύσω.
 Διονυσίης δέ μοί τις
 10 φερέτω ῥοὰν ὀπώρης,
 ἵν' ἴδῃ γέροντος ἀλκὴν
 δεδαηκός μὲν εἰπεῖν,
 δεδαηκός δὲ πίνειν,
 χαριέντως δὲ μανῆναι.

51. Fiatalok közt.

A fiúk közt látva téged,
Magam is megífiúlok,
S noha vén legény vagyok már,
Velük én is táncba állok.
5 Dühöt érzek, oh Kybebe!
Ide azt a rózsafűzért,
S el a vénkort, ifiak közt
Had' ugorjam ifju módra.
Valamellyitek tegyen föl
10 Dionysos-adta nedvet.
Erejét hadd lásd a vénnek,
Hogyan ért a csengő dalhoz,
Hogyan ért a boritalhoz,
S hogyan ért vigan dühöngni.

52.

Ὁ ταῦρος οὗτος, ὦ παῖ,
Ζεὺς μοι δοκεῖ τις εἶναι·
φέρει γὰρ ἀμφὶ νώτοις
Σιδωνίαν γυναῖκα·
5 περὰ δὲ πόντον εὐρύν,
τέμνει δὲ κύμα χηλαῖς.
οὐκ ἂν δὲ ταῦρος ἄλλος
ἐξ ἀγέλης ἐλασθεῖς
ἔπλευσε τὴν θάλασσαν,
10 εἰ μὴ μούνος ἐκεῖνος.

52. Europa képe.

Fiú, ha nem csalódom,
Zeust látok e bikában.
Hátán szidóni nőt visz,
S hullám-hasítva úszik
5 A tengeren keresztül.
Más bika át nem úszsza
Nyájátul elszakadva
Az óriási tengert,
Csupán csak az tehette.

53.

Στεφανηφόρου μετ' ἦρος
μέλομαι ῥόδον τέρεινον
· · · · · αἰεῖδεν.

σὺν δ' ἔταιρ', ἄεξε μέλπων.

Τόδε γὰρ θεῶν ἄγημα,
5 τόδε καὶ βροτῶν τὸ χάρμα,
Χάρισίν τ' ἄγαλμ' ἐν ὥραις,
πολυανθέων τ' Ἑρώτων
ἀφροδίσιόν τ' ἄθυρμα.
τόδε καὶ μέλημα μύθοις,
10 χάριεν φυτὸν τε Μουσῶν·
γλυκὸ καὶ ποιῶντα πείραν
ἐν ἀκανθίναις ἀταρποῖς·
γλυκὸ δ' αὖ λαβόντα θάλλπειν
μαλάκαισι χερσὶ κούφαις
15 προσάγειν τ' Ἑρωτος ἄνθος.
τί δὲ φῶ; τί δ' ἂν τὸ τερπνὸν
θαλίαις τε καὶ τραπέζαις
Διονυσίαις θ' ἐορταῖς
δίχα τοῦ ῥόδου γένοιτ' ἂν;
20 Ῥοδοδάκτυλος μὲν Ἥώς,
ῥοδοπήγεες δὲ Νύμφαι,
ῥοδόχρους δὲ κάφροδίτη
παρὰ τῶν σοφῶν καλεῖται.
τόδε καὶ νοσοῦσιν ἀρκεῖ,

53. A rózsza magasztalása.

- Akarom megénekelni
 A virágos kikelettel
 A kinyíló zsenge rózsát!
 Te is énekeld barátom!
 5 Lehe ő az isteneknek,
 Örömeelv az embereknek,
 Gyönyörűség Charisoknak,
 A virágos szép Szerelmek
 S Aphrodíte kedvtelése,
 10 A regéknek ünnepeltje,
 Múzsák kegyelt növénye.
 Milyen édes azt szagolnunk
 Ahogy ott virít a bokron,
 Milyen édes azt letépnünk
 15 S puha kézzel melegítve
 A lehét magunkba szívunk.
 De mikor nem gyönyörűség?
 Lakománál vig ebédnél,
 Dionysos-ünnepeknél
 20 Mi lehetne rózsza nélkül?
 Piros Hajnal ujjá rózsás,
 Vizi Nymphea karja rózsás,
 S Aphrodíte rózsza-testű,
 A hogy éneklik a költők.

25 τόδε καὶ νεκροῖς ἀμύνει,
 τόδε καὶ χρόνον βιάται·
 χαρίεν ῥόδων δὲ γῆρας
 νεότητος ἔσχεν ὁδμήν.

Φέρε δὴ φύσιν λέγωμεν·

80 χαροπῆς ὅτ' ἐκ θαλάττης
 δεδρωσσωμένην Κυθήρην
 ἐλόχευσε πόντος ἀφρῶ
 πολεμόκλονόν τ' Ἀθήνην
 κορυφῆς ἐδείκνυε Ζεὺς,
 35 φοβερὰν θέαν Ὀλύμπῳ,
 τότε καὶ ῥόδων ἀγῆτὸν
 νέον ἔρνος ἤνθισε χθών,
 πολυδαίδαλον λόχευμα·
 μακάρων θεῶν δ' ὅμοιον
 40 ῥόδον ὥς γένοιτο, νέκταρ
 ἐπιτέγξας ἀνέθηλεν
 ἀγέρωχον ἐξ ἀκάνθης
 φυτὸν ἄμβροτον Λυαῖος.

- 25 A beteg számára gyógyszer,
A halott tetemre balzsam,
Az időn is győzedelmes :
Gyönyörű hír öregszik,
Lehe még az ifju illat.
- 30 Dalolom keletkezését.
A midőn a kék habokból
A harmatos Kythérét
A világra szülte Pontos,
S csata-kedvelő Athéné
- 35 Kiszökött a Zeus fejéből,
S az Olymp ijedve nézte :
Ugyanakkor hozza létre
Anyaföldünk rózsabokrot,
Gyönyörű egy magzatocskát.
- 40 Hogy az ágán rózsza nyiljék,
Mely az istenekre valljon,
Nektárral öntöze meg
A Boristen és kihajtott
A virág a halhatatlan.

54.

Ὁ τὸν ἐν πόνοις ἀτειρῇ
νέον, ἐν πόθοις ἀταρβῇ,
καλὸν ἐν πότοις χορευτὴν
τελέων θεὸς κατῆλθεν,
5 ἀπαλὸν βροτοῖσι φίλτρον
πόθον ἄστονον κομίζων,
γόνον ἀμπέλου, τὸν οἶνον
ἐπὶ κλημάτων ὀπώρας
πεπεδημένον φυλάττων,
10 ἵν', ὅταν τέμωσι βότρυν,
ἄνοσοι μένωσι πάντες,
ἄνοσοι δέμας θεητόν,
ἄνοσοι γλυκύν τε θυμόν,
ἐς ἔτους φανέντος ἄλλου.

54. Dionysosra.

Ki az ifjút bajban edzi,
Szerелеmben bátorítja,
Lakomában táncrea készti,
Az az isten szállt le hozzánk.

- 5 Csoda ízű bájitalt hoz
A halandó embereknek;
Boritalt, a hegy szülöttét,
A mit ő gerezdbe zárva
A borágon óva őriz,
10 S ide nyújtja, hogy leszűrjük
S kiki tőle felujuljon,
Felujuljon testi bájjal,
Felujuljon lelki díszszel,
Mig a másik őszt nem érzük.

55.

- Ἄρα τίς τόρευσε πόντον ;
 ἄρα τίς μανεῖς ἀτέχνα
 ἀνέχευε κῦμα δίσκῳ ;
 ἐπὶ νῶτα τῆς θαλάττης ;
 5 ἄρα τίς θ' ὕπερθε λευκᾶν
 ἀπαλὴν χάραξε Κύπριν ;
 νόος ἐς θεῶν ἀέρθη
 μακάρων φύστιος ἀρχάν·
 ὅδε νεῖν ἔδειξε γυμνάν,
 10 ὅσα μὴ θέμις δ' ὀράσθαι,
 μόνα κύμασιν καλύπτει.
 ἀλαλημένη δ' ὑπ' ἄκτᾱ,
 βρύον ὥς, ὕπερθε λευκᾶς
 ἀπαλόχροον γαλήνας
 15 θέμας εἰς πλόον φέρουσα,
 ῥόδιον πάροιθεν ἔλκει.
 ῥοδέων δ' ὕπερθε μαζῶν
 ἀπαλῆς ἔνερθε δειρῆς
 μέγα κῦμα πρῶρα τέμνει.
 20 μέσον αὖλακος δὲ Κύπρις
 κρίνον ὥς ἴοις ἐλιχθὲν
 διαφαίνεται γαλήνας.
 ὑπὲρ ἀργύρῳ δ' ὀχοῦνται
 ἐπὶ δελφῖσι χορευταῖς
 25 δολερὸν Πόθος μετώπῳ,
 Ἔρος Ἰμερος γελῶντες.
 χορὸς ἰχθύων τε κυρτὸς
 ἐπὶ κυμάτων κυβιστῶν
 Παφίης τὸ σῶμα παίζει,
 30 ἵνα νήχεται γελῶσα.

55. Diskos.

- Ki is alkotá e tengert?
Melyik ihletett művésztől
Van e diskos oldalára
Ez az ár oly híven öntve?
5 Ki helyezte rá a habra
A fehérülő gyenge Kyprist?
Esze égben járt s ott látta
A nagy istenek szülőjét.
Ruha nélkül úszik itten:
10 Csak is azt borítja hullám,
Ami tiltva van szemünknek.
Valamint a moh úgy úszik
Puha teste szép derűben,
Legelül habot sodorva:
15 Tetején rózsás melyének
S gyönyörű nyakának alján
Az özön ketté verődik.
S a barázdából Kythere
Kifehérlik valamint az
20 Ibolyák közül a liljom.
Az ezüstön, cselle-háton,
Lovagolnak a Szerelmek,
Eros, Himeros s Pothos, mind
Mosolyogva pajkos arccal.
25 Fickándozó halacsákák
Tolakodnak incelegve
Aphrodíte szent ölébe,
A hogy ő mosolygva úszik.

56.

Ὁ δραπετάς ὁ χρυσὸς
 ὅταν φύγῃ με κραιπνοῖς
 διηνέμοις τε ταρσοῖς,
 αἰεὶ δ', αἰεὶ με φεύγει·
 5 οὔ μιν διώκω· τίς γάρ
 μισοῦν θέλει τι θηρᾶν;
 ἐγὼ δ' ἄφαρ λιασθεὶς
 τῷ δραπετᾷ τῷ χρυσῷ,
 ἐμῶν φρενῶν μὲν αὔραις
 10 φέρειν ἔδωκα λύπας,
 λύρην δ' ἐλὼν αἰείδω
 ἐρωτικᾶς ἀοιδίας.
 πάλιν δ' ὅταν με θυμὸς
 ὑπερφρονεῖν διδάξῃ,
 15 ἄφνω προσεῖρ' ὁ δραπετάς,
 φέρων μέθαν μοι φροντίδων,
 ἐλὼν μιν ὡς μεθήμων
 λύρης γένωμαι λαροῦ.
 ἅπιστ' ἅπιστε χρυσέ,
 20 μάταν δόλοισ με θέλγεις·
 χρυσοῦ πλέον τὰ νεῦρα
 πόθους, κέκλυθι, ἄδει.
 σὺ γὰρ δόλων, σὺ τοι φθόνων
 ἔρωτ' ἔθηκας ἀνδράσιν·

56. Az arany megvetése.

- A hitszegő arany ha
Szélgyorsaságu szárnynyal
Elszökdös én előlem,
Szökdös pedig szünetlen,
5 Nem üldözöm : ki hajhász
Olyast, mi őt nem állja ?
Jó messzi elszakadva
A hitszegő aranytól,
Legott szelekre bízom
10 A gondokat, vigyék el,
S elővevén a lantot
Szerelmi dalra gyujtok.
Mihelyt azonban újra
Megszáll a nagyravágyás,
15 Azonnal itt a hitszegő
Gondoszlató mámort kínál,
Fogadjam újra őtet
S mondjak le a kobozról.
Arany, te csalfa, csalfa!
20 Engem hiába csábítsz :
Aranytul édesebben
Peng ám a kobza húrja.
Te gyűlölést, irigykedést
Szerzél az embereknek,

25 λύρη δ' ἄλυπα παστάδων
 φιλαμάτων τε κεδνῶν
 πόθων κύπελλα κινῶ.
 ὅταν θέλῃς δέ, φεύγεις,
 λύρης δ' ἐμῆς αἰοιδᾶν
 30 οὐκ ἂν λίποιμι τυτθόν.
 * ξείνοισιν γὰρ δ' ἀγχιμουσῶν
 δολίοις ἀπίστοις ἀνδάνεις·
 ἐμοὶ δὲ τῷ λυροκτύπῃ
 μούσαις φρεσὶν ἀποίκους
 35 ἀχανδέας ὀρινεῖς^{οι}
 αἴγλαντε λαμπρῶ^ιχαν *
 * αἴγλαν τε λαμπρόνους : *

25 A lant vig ünnepet szerezh,
S a csók s a vágyak serlegét,
Üdvvelve nyújtja nekünk.

. . . . .

A mint akarsz, elillansz.
De én a lant szavától
30 Percig se' válok ám meg.
Csak kapzsi az, ki néked
Múzsádalannak örveid.
Nem kellesz ám te nékem,
A lantos énekesnek.
35 Csak lelkesítsd a koldust
Hivalkodón ragyogva.

57.

Τὸν μελανόχρωτα βότρυν
 ταλάροις φέρουσιν ἄνδρες
 μετὰ παρθένων ἐπ' ὤμων·
 κατὰ ληνὸν δὲ βαλόντες,
 5 μόνον ἄρσενες πατοῦσιν
 σταφυλὴν, λύοντες οἶνον,
 μέγα τὸν θεὸν κροτοῦντες
 ἐπιληγίοισιν ὕμνοις,
 ἔρατὸν πίθοις ὀρώντες
 10 νέον ἐκζέοντα Βάκχον.
 ὃν ὅταν πῆγ γεραιός,
 τρομεροῖς ποσὶν χορεύει,
 πολιὰς τρίχας τινάσσων.
 ὁ δὲ παρθένον λοχήσας
 15 ἔρατὸς νέος ἐλυσθεῖς
 ἀπαλὸν δέμας χυθεῖσαν
 σκιερῶν ὕπερθε φύλλων
 πεβαρημένην ἐς ὕπνον
 ἐς ἔρωτ' ἄωρα θέλγει
 20 προδότιν γάμων γενέσθαι.
 ὁ δὲ μὴ λόγοισι πείθων
 τότε μὴ θέλουσαν ἄγχει·
 μετὰ γὰρ νέων ὁ Βάκχος
 μεθύων ἄτακτα παίζει.

57. Szüreti dal.

- A legények és leányok
Kosarakra szedve hordják
A bogárszemű gerezdet:
Bele tömik a kacába,
5 Ahol emberek tiporják,
S szabadúl must a szemből
S a boristent nagy-ujongva
Szüreténekekkel áldják,
Ahogy azt az édes új bort
10 A kacában forni látják.
Öreg ember is, ha iszsza,
Cibikelve táncra buzdul
Lobogatva szürke fürtjét.
De a szép pityókos ifju
15 Hajadonra leskelődik;
Oda sompolyog titokban,
Ahogy azt az álom érte
S puha lombra heverészett,
S deli testét átkarolja,
20 Szerelemre csalogatja,
Hogy a nászéjt megelőzve
Ma legyen már engedékeny.
De ha célt nem ér szavával
A dacoskodón erőt tesz.
25 Fiatalt a mámor-isten
Lator élvezetre hajtja.

58.

Ἄνὰ βάρβιτον δονήσω·
 ἄεθλος μὲν οὐ πρόκειται,
 μελέτη δ' ἔπεστι παντὶ
 σοφίης λαχόντ' ἄωτον.
 5 ἐλεφαντίνῳ δὲ πλήλκτρῳ
 λιγυρὸν μέλος κροαίνων
 Φρυγίῳ ῥυθμῷ βοήσω,
 ὅτε τις κύκνος Καῦστρου
 ποικίλον πτεροῖσι μέλπων
 10 ἀνέμου σύναυλος ἤχη.
 σὺ δέ, Μοῦσα, συγχόρευε·
 ἱερὸν γάρ ἐστι Φοῖβου
 κιθάρη δάφνη τρίπους τε.
 λαλέω δ' ἔρωτα Φοῖβου,
 15 ἀνεμώλιον τὸν οἶστρον·
 σάοφρων γάρ ἐστι κούρα·
 τὸ μὲν ἐκπέφευγε κέντρον,
 φύσεως δ' ἄμειψε μορφήν,
 φυτὸν εὐθαλὲς δ' ἐπήχθη.
 20 ὁ δὲ Φοῖβος ἦε, Φοῖβος
 κρατέειν κόρην νομίζων,
 χλοερὸν δρέπων δὲ φύλλον
 ἐδόκει τελεῖν Κυθήρην·

58. Daphne.

- Had' eredjen meg az ének,
 Noha nincsen díj kitűzve,
 Ki a költés avatottja,
 Szive vágya dalra készti.
- 5 Elefántesont pengetővel
 Neki zendítem e lantot,
 S dalolok dalt phryg-szabásút,
 Valamint kaystri hattyu
 Levegőben szárnylebegve
- 10 Gyönyörűen énekelget.
 De te Múza légy kísérőm!
 Noha szent a Phoibos lantja,
 A babérja és a tripusz,
 A szerelmét éneklek meg,
- 15 Sikertlen szenvedélyét.
 Esze volt a hajadonnak:
 Kikerülte a fulánkot.
 Alakot cserélt legottan
 S gyönyörű fa lett belőle.
- 20 Jön az isten, jön Apollo,
 Hiszi, már övé a lányka:
 Levelet tép s abba' van, hogy
 Szedi a szerelmi élvét.

59.

Ἄγε θυμέ, πῇ μέμνηας
 μανίην μανεῖς ἀρίστην;
 τὸ βέλος, φέρε, κράτυνον,
 σκοπὸν ὡς βαλὼν ἀπέλθης·
 5 τὸ δὲ τόξον Ἀφροδίτης
 ἄφες, ᾧ θεοὺς ἐνίκα.
 τὸν Ἀνακρέοντα μιμοῦ,
 τὸν ἀοίδιμον μελιστήν·
 φιάλην πρόπινε παισίν,
 10 φιάλην λόγων ἐραυνήν.
 ἀπὸ νέκταρος ποτοῖο
 παραμύθιον λαβόντες,
 φλογερὸν φηγόντες ἄστρον
 . . . . .

59.

Hova andalogsz, te lelkem,
 Magas ihletés hevében?
 A nyilat fogd s jól ajazd fel,
 Hogy a célod' eltaláljad.
 5 De ne bántsod a Kypris íjját,
 Mely az Istent is legyőzi.
 Csak Anakreont kövessed,
 Dalok híres alkotóját.
 S a legédesebb szavaknak
 10 Poharát köszöntsd fiúkra.
 Hogy a nektárélvezetből
 Szelid enyhülést merítsünk
 S menekülve nap hevétől
 . . . . .

60.

Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον, ὦ παῖ,
 μέθυσόν με καὶ κάρωσον·
 τὸ ποτήριον λέγει μου,
 ποδαπὸν με δεῖ γενέσθαι.

61.

Τί με ψεύγεις τὸν γέροντα;

62.

Δοκέει κλύειν γὰρ ἦδ' εἰς,
 λαλέειν τις εἰ θελήσῃ.

Adonis gyilkosa.

Ἄδωνιν ἢ Κυθήρα
 ὥς εἶδε νεκρὸν ἦδη
 στυγνὰν ἔχοντα χαίταν,
 ὠχράν τε τὰν παρειάν,
 ἄγειν τὸν ὕν πρὸς αὐτὰν
 ἔταξε τὼς Ἑρωτας.
 οἱ δ' εὐθέως, ποτανοὶ
 πᾶσαν δραμόντες ὕλαν

60.

Vizet, ifju, s bort beléje,
Hogy itass le és elaltass :
A kupám jelenti nékem,
Hol az én születte földem.

61.

Mit futsz te tőlem ősztől ?

62.

Hogy ügyelget e leányka,
Ha fiú csevegni készül.

Adonis gyilkosa.

Hogy már kimulva látta
Adónisát Kythéré
Búsan zilált hajával
S elsápadott színével,
5 Magához elhozatja
Erósitól a vadkant,
Ezek legott röpülvést
Általfuták az erdőt

- στυγνὸν τὸν ὕν ἀνεῦρον
 10 δῆσάν τε καὶ πέδασαν.
 χῶ μὲν βρόχῳ καθάψας
 ἔστυρεν αἰχμάλωτον·
 ὁ δ' ἐξόπισθ' ἐλαύνων
 ἔτυπτε τοῖσι τόξοις.
 15 ὁ θῆρ ὃ' ἔβαινε δειλῶς·
 φοβεῖτο γὰρ Κυθήραν.
 τῷ δ' εἶπεν Ἀφροδίτα·
 «πάντων κάκιστε θηρῶν,
 σὺ τόνδε μηρὸν ἵψω;
 20 σὺ μου τὸν ἄνδρ' ἔτυψας;
 ὁ θῆρ δ' ἔλεξεν ὧδε·
 ὁμνυμί σοι, Κυθήρα,
 αὐτὰν σὲ καὶ τὸν ἄνδρα
 καὶ ταῦτά μου τὰ δεσμὰ
 25 καὶ τῶσδε τὼς κυναγῶς·
 τὸν ἄνδρα τὸν καλὸν σου
 οὐκ ἤθελον πατάξαι,
 ἀλλ' ὥς ἄγαλμ' ἐσεῖδον,
 καὶ, μὴ φέρων τὸ καῦμα,
 30 γυμνὸν τὸν εἶχε μηρὸν
 ἐμαινόμεαν φιλάσαι,
 καὶ μευ σίναζε κραντήρ.
 τούτους λαβοῦσα, τέμνε,
 τούτους κόλαζε, Κύπρι,
 35 τί γὰρ φέρω περισσῶς
 ἐρωτικούς ὁδόντας;
 εἰ δ' οὐχί σοι τὰδ' ἀρκεῖ,
 καὶ ταῦτά μου τὰ χεῖλη.
 τί γὰρ φιλεῖν ἐτόλμων;»
 40 τὸν δ' ἠλέησε Κύπρις,
 εἶπέν τε τοῖς Ἑρωσι

- És meglelék a vadkant
 10 S nyakába hurokot adnak.
 Egyik kötélbe kapva
 Vonszolgatá a foglyot,
 Egy másik üzte hátul
 S verdeste a nyilával.
 15 Remegve jár az állat
 Mert félte Aphrodítét.
 Szól néki Aphrodité :
 «Te leggonoszb vadállat,
 Te mardosád e czombot?
 20 Férjem' te gyilkolád meg?»
 Az állat erre így szól :
 «Megesküszöm, Kythéré,
 Magadra s kedvesedre,
 Ezen bilincseimre,
 25 S ezen vadászaidra !
 Szép férjedet koránt sem
 Akartam én megölni :
 Szobor gyanánt csodáltam,
 S nem birva már hevemmel —
 30 Mert czombja meztelen volt —
 Csókolni vágyakodtam
 S agyarim halálra sebzék.
 Vedd őket oh Kythéré,
 Büntesd meg, és töresd ki !
 35 Minek legyenek veszélyre
 Szerelmetes fogammal ?
 S ha ez kevés előtted,
 Még ajkam' is l. vágasd.»
 Megszánta Aphrodité,
 40 S Erósinak parancslá,
 Oldják meg a bilincset.

τὰ δεσμὰ οἱ 'πιλῦσαι.
 ἐκ τῷδ' ἐπηκολούθει
 κᾶς ὕλαν οὐκ ἔβαινε·
 45 καὶ τὰν Κύπριν προσελθὼν
 αἴκαλλε τῷς τ' Ἔρωτας.

Nászdal.

Θαλάμῳ ἄνασσα, Κύπρι,
 Ἴμερε, κράτος χθονίων,
 Γάμε, βιότοιο φύλαξ,
 ὕμέας λόγοις λιγαίνω,
 5 ὕμέας στίχοις κυδαίνω,
 Ἴμερον, Γάμον, Παφίην.

δέρκεο τὴν νεάνιν, δέρκεο, κοῦρε.
 ἔγρεο, μή σε φύγη πέριδικος ἄγρα.

Στρατόκλεις, φίλος Κυθήρης,
 10 Στρατόκλεις, ἀνὴρ Μυρίλλης,
 ἴδε τὴν φίλην γυναῖκα·
 κομᾷ, τέθηγε, λάμπει·
 ῥόδον ἀνθέων ἀνάσσει·
 ῥόδον ἐν κόραις Μύριλλα.

15 Ἡἷλιος τὰ σέθεν δέμνια φαίνει·
 κυπάριττος πέφυκεν σεῦ ἐνὶ κήπῳ.

Azóta őt követte
 S nem tért vadonba vissza,
 S kezessen Kypriának
 45 S Erósinak hizelgett.

Nászdal.

Kythereia, nászkirálynő,
 Himeros, világ-uralgó!
 Gamos, életünknek öre,
 Titeket dicsér beszédem,
 5 Titeket magaszt az ének:
 Himerost, Gamost, Paphiét.

Ífiu, nézd a leányt, nézd az arádat!
 Csukd be fogolymadarad, hogy ki ne szökjék.

Stratokles, Kypris kegyeltje!
 10 Stratokles, Myrilla férje,
 Ime itt a szép menyecske.
 Hogyan ég, virít, sugárzik:
 A virág közt, a leány közt
 Ő a rózsza, ő, Myrilla.

15 A nyoszolyádra besüt szépen a napfény:
 Díszlik a karcsu ciprus kerted ölében!

JEGYZETEK.

1.

Brunck óta ezt a dalt a következő dal hagyományos feliratának alapján többnyire Basiliosnak tulajdonítják. Hogy nem Anakreon-tól való, azt maga a tartalom bizonyítja. Lásd Stark Quæst. 86. lap, Utánozta Zeykfalvy idősb Zeyk János «A kulacs» című dalában, Hébe. Zsebkönyv 1821. 175. lap. A költő Anakreon kulaecsesát kapta minap ikezébe. Szája rózsával volt befojtva. Kinyitja s jót iszik belőle. Azóta csupa bor és szerelem a költő éneke.

10. v. ἐχειραγώγει csak későbbi korból való szó. Lásd Tzénos Diss. inaug. 7—10. lap.

2.

A codex oldaljegyzete szerint «ugyanattól a Basilikostól való», amely nevet azelőtt Basiliosnak olvastak. Lásd az 1. dalhoz való jegyzetet. Hogy ez meg az 1. dal nem egy szerzőtől való, azt már maga a versmérték mutatja. Lásd Stark Quæst. 59. lap.

2. v. De a harci hűrt le róla! azaz: nem akar háborúról énekelni.

3—4. A bort vizezve szokták inni. A vegyítés módjáról az Anakr. 63. töredékéhez való jegyzet.

A 7—8. sor némelyek szerint a leíró hibájából került oda. Annyi tény, hogy ez az ismétlés egészen hiába való. Egyébiránt a dalnak egyéb baja is van. Bortalhoz Homér lantját kérni valóságos badarság, valamint az is, amit a fordítás elsimít, hogy a költő a 7. versben több barbitosról beszél.

βούτω csak újabb használatu. Lásd Tzénos 39. lap.

2. B.

A codexben nincs az előbbi daltól különválasztva. Az eredeti szöveg roncsolt és összezavart voltát a fordítás avval simítja

el, hogy a 2. és 3. sort a többi értelemezhez idomítva 5. és 6. sor-
nak teszi.

Hogy e dal nem Anakreontól való, bizonyítja már az is, hogy
nem egyéb, mint a 15. dal utánzása. V. ö. 15., 1. és 8. A «lyrai
Múzsza»-féle elnevezés is későbbi korra vall. Anakreontól és kortár-
saitól merőben idegen. Lásd Stark Quæst. 71. lap.

7.v. *Sha viaszkod arra képes.* A régi enkaustika viasszal vegyített
meleg festékekkel festett. V. ö. Donner (festő) die erhaltenen Wand-
malereien in technischer Beziehung von W. Helbig's Wandgemäl-
den der vom Vesuv verschütteten Städte. Leipzig, 1869. 10. s. k. lap.

V. ö. Octavianus 213. (Poet. Lat. Min. IV. 256. lap.):

Fesd, kérlek, festő, oly tiszta fehérnek a lánykát,

A mint festi Amor, s festi sohajtva hevem.

El ne tagadj semmit: mindent leplezz be selyemmel,

S hadd lássék gyöngén keresztül a test.

Téged is üzzön Amor, s kinezva gyötörjön a véred:

Hogyha remekleni tudsz, fesd le fohászimát is.

A költemény Homér ama helyére emlékeztet, ahol Hephaistos
Thetis kérésére Achillesnek fegyverzetet készít. Mintha azt mon-
daná Hephaistosnak a költő: «Ne fegyverzetet készíts nekem, mint
valamikor Achillesnek, hanem serleget stb.»

V. ö. Ilias XVIII. 483. sk.:

Ő kiveré az eget, földet, tengervizet arra,

A fáradhatlan napot úgy mint a tele holdat:

Minden csillagokat, mint szép koronáit az égnek,

Pleiadák s Hyadákkal együtt az erélyes Oriont;

Medvét, melynek egyébképen vezetőke szekér is,

Mely ugyanott forog és mely Oriont ott lesi távol stb.

(Szabó Istv. ford.)

8. *Göncölt*: göncölszekeret. A görög, a latin, a régi német
szintén szekérnek képzelte ezt a csillagzatot.

9. *Orion* buzogányos hősnek van képzelve. A költő vészesnek
mondja, (voltakép úgy mint Horatius tristis-nek) mert leáldozásával
rendszerint vihart meg esőt támaszt. A magyar nép Kaszásnak nevezi.

10. *Plejádok*: Atlas és Pleione leányai. Heten vannak. Ma-
gyarúl e csillagképet Fiastyúknak, vagy Hetevénynek nevezi, amely
utóbbi névben a hetes szám rejlik.

11. Bootes: Arktophylax, Medvepásztor.

12. Lyaios: Gondoszlátó, Gondúzó, Bacchusnak egyik mellékneve. Csokonai a bort búkergetőnek, a népdal gondszalasztónak is mondja. V. ö. Erdélyi Népd. III. 80. lap:

Van somlaink, badaconsyink,
Hires magyar boraink;
Észgyulasztók, gondszalasztók,
Annyi mint a tenger,
Ihatik az ember.

3.

E dal valódiatlanságáról a 72—73. lapon értekeztünk.

4.

Az előbbi dalnak minden tekintetben gyöngé utánezata. Lásd Stark Quæst. 67. lap. ἀπλώσας és ἱστορήμας újabb keltéről Tzésos 10—12. lap.

10. Euios, Bacchos mellékneve, mely Csokonainak Bacchushoz írt ódájában is előfordul:

Evoc! Bacche, Evan, Evoc! Evoc! Bacche, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december: Bor van-é? Bort igyon ma minden ember, Evoc!

5.

E kedves apróság az Anth. Plan. 388. sz. a. is van közölve, ahol azt mondja a felirata, hogy Aegyptusi Julianostól való, aki egy ideig Aegyptus helytartója volt, s akinek 72 epigrammája maradt reánk, melyek részben elmés utánezatok. Lásd Stark Quæst. 83. lap.

Niketas Eugenianos XII. századbéli görög költő Charikles és Drosilla szerelméről szóló csekély értékű költeményében ezt az ötletet is felhasználta, még pedig igen szerencsésen. Lásd fönt a 81—2. lap.

Götz is utánózta. Utánezatát Kazinczy Ferenc magyarra fordította. Poetai berke 145. lap. «A gyermek poéta» cím alatt.

Utánózta Versegly is Magy. Aglája 178. lap. «Ámor a borban» című költeményével.

V. ö. még Csokonai, Ódák I, 3, 25—28: Ámor... Melyembe bérepüle; Addig csikolt, hogy szívem is Reád hevüle.

Csokonai nemcsak utánozta, hanem le is fordította ezt az anakreontikont. Lásd fönt a 116. lapon.

Amit Szemere Miklósnál Összegyűjtött munkái II. 38. lapján olvasunk, vagy e dalra céloz; de akkor Szemere rosszul emlékezett reá, vagy valami modern anaereontikonra, amely előttem ismeretlen. Szemere így szól:

Anákreonnak legye, régi ősed;
Mézes csészében fuldokolva már
Így dallott: «Ettem, ittam és fürödtem,
Mit bánom! haljak, ha víg a halál!»

6.

Kitűnő egy dalocska; de mert általánosságban szól, nem úgy mint Anakreon szokott, akinek 14. töredékében egy bizonyos leány veti szemére ősz haját, s mert a 43. töredék, ahol ősz haja miatt panaszkodik a költő, más hangulatúnak tünteti fel őt, mint a hogy itt látjuk, azért nem tulajdoníthatjuk Anakreonnak. Lásd Starck Quæst. 63. lap.

Palladas, Anth. Pal. 54. így utánozta:

Vén vagyok, azt mondják a leányok, Fogjam a tükröt
S nézzem benne, hová tűnt el az ifju korom.
Mit bánom, ha fehér, ha sötétszinű még a halánték,
A mikor éltémnek vége közelgve közelg.
Illatozó kenetek- s koszorúkkal s Bacchus-itallal
Üzöm az agg kornak terhes ezernyi baját.

(P. T. E. Ford. *Edes Gergely* is, Anakreonja 75. lap.)

Lessing is utánozta *Das Alter* című dalában. *Gesamm. Werke* Lipcs. 1853. I. 78. lap.

Magyar fordítói közül megemlíjtük Kazinczy Ferencet (Magy. Orpheus. 1790. I. 276.), Sándor Istvánt (Sokféle. Győr, 1798. VI. darab 227.), Gergely Károlyt (Koszorú. Debr. 1865. 127. lap.) és Cebecauert (Nagyszombati gymn. Értesítő 1870. 8. lap.

7.

E dal ezenkívül még két helyen van hagyományozva: az Anth. Pal. XI. 47. *Ἀνακρέωντος*, és a Cramerféle *Anecdota Parisina* IV. 376.; de a 11—15. vers nélkül, mi új bizonyossága annak, hogy lettek e dalok lassanként kibővítve. V. ö. a 3. dalt.

1—2. v. Gyges, a gazdagságáról közmondásossá vált lydiai király, ki 716—678. Kr. e. élt, kalandos (mesés) trónrajutását elbeszéli Herodot. I. 8. s köv. fejezeteib. a láttatlanná tevő gyűrűjéről szóló mesét pedig Platon, Republ. II. 357. s. k. ll. Sardes Lydia fővárosa, jelenleg a «Sart» nevű romok s a «Binbir-tepe» («1001 halom» t. i. a régi temetőváros kisebb-nagyobb sirhalmai).

12. v. A görögök és a rómaiak szerették a kockajátékot különösen borozás közben.

E dal valódiatlanságát bizonyítja az, hogy Archilochos 25. sz. darabjából van alkotva, mely így szól:

Eszembe sincs kívánni Gyges kincseit,
Kajánkodást nem ismerek, sem istenek
Csodáin ámulást, se trónt nem áhitok:
Tekintetemtől minden ilyes messze van.

Az eredeti szövegben még egyes kitételek s még a szórend is egyez.

Anakreontól ilyenféle utánzás föl nem tehető. Egyébiránt ő aligha Gyge-t, hanem kortársát Kroesust említette volna. Lásd Stark Quæst. 54. lap.

Nazianzi sz. Gergelynek dalunkra emlékeztető költeményét lásd fönt a 83. lap. Az Anth. Pal. V. 72. száma hasonlóan így szól:

Ez csak az élet, az élv csak az élet. Eredj tova bűgönd
Emberek élete vajmi rövid. Most járja Lyaïos,
Most kellők a virágkoszorúk, a tánczok, a hölgyek.
Máma had' élvezzek! Mire virrad? senkise' tudja.

V. ö. még Vergil. «Csaplárné» végét. (Kisf. társ. Évl. XVIII. 333. lap.):

Bort ide és kockát! Vesszen, kit a holnap is aggaszt.
Húzza halál a füled' s int: «Jövök! Élni siess!»

és Martial. I. 15, 11—12.

Mondani «majd fogok élni» nem illik, hidd meg, a böleshez.
Holnap már késő éltedet élni: ma éld!

A magyarban Dayka utánozta. Lásd fönt a 110. lap. V. ö. Himfy bold. szerelm. 36. d.:

Hajhászszon más uraságot,
Hágjon más tisztségekre,
Gyűjtögessen gazdagságot,
Törekedjék kincsekre stb.

Berzsenyi Vers. 155.:

Használd a napokat s a mi jelen vbgyon
 Forró szívvel öleld! . . .
 Holnappal ne törődj, mессze ne álmodozz! . . .
 Légy vig, légy te okos; míg lehet élj, örülj!

Tompa Vers. I. 68. «Elmélkedés a kancsó felett»:

Hejh, ma holnap el kell válni tőled . . .!
 Most iszom hát míg lehet belőled!

8.

Valódiatlanságáról Stark Quæst. 61. lap. V. ö. a 11. sz. dallal.

4. v. Alkmeon: Amphiaraios és Eriphyle fia. A hét hősnek Theba elleni hadjáratában Amphiaraios is részt vett, de csak felesége unszolására, akit Polyneikes drága nyakékkal vesztegetett volt meg. Jós tehetségénél fogva előre látta e hadi vállalat szomorú végét s meghagyta két kiskorú fiának Alkmeónnak és Amphilochosnak, hogy álljanak majd bosszút Eriphylén az ő haláláért. Mikor tíz évvel később az elesett hét fejedelem fiai újra Theba ellen indultak, a megint megvesztegetett Eriphyle volt az, aki Alkmeont a fővezérség elvállalására bírta. E háború Theba pusztulásával végződött. Alkmeon hazatért s megtudván Eriphylének újabb árulását, véres bosszút állott, mire azonban megörült.

Orestes, Agamemnon és Klytaimnestra fia. Mikor Agamemnon Trójából visszatért, Aigisthos, Klytaimnestra csábítója, ennek segítségével megölte. Erostos véres bosszút állott a gyalázatos páron, de mint gyilkost az Erinysek (a Fúriák) addig üldözték, míg Pallas Athene segedelmével az atheni vérbíróság őt föl nem mentette.

Alkmeon és Orestes a két közmondásos anyagyilkos. Nero idejében Nerót említették harmadiknak.

Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμέων μητροκτόνος

azaz:

Nero, Orestes, Alkmeon anyagyilkosok.

(Lásd Sueton Ner. 39. Cassius Dio LXI. 16. V. ö. Photius Bibl. p. 333. b. 9.)

5. *a sarutlan*. E jelző félreértésen alapszik. Orestest eredetileg λυκόπους-nak (farkaslábunak) mondták. A földönfutókat ugyanis az

ügető farkassal szokták volt összehasonlítani. (V. ö. J. Grimm Rechtsalterthümer 733.), de már a régi tudósok sem tudták e szó eredetét, s így nagy könnyen λευκόπους-szá válhatott, mi fehér lábút jelent s a mezitláb futkosó örültet értették rajta. Lásd Bergk jegyz.

10. Herakles pályadíjul nyerte egy íjászversenyben Jolét, Eurytos király leányát; de Eurytos nem adta oda neki, sőt utóbb gyanítással is bosszantotta. Herakles dühbe jött s megölte Iphitost, Eurytos fiát, aki különben testilelki barátja volt. A mi dalunk szerint úgy látszik, hogy Iphitos ijával követte el ezt a gyilkosságot, mire azután örvöngésbe esett.

13. Aias, Telamon fia, a Trója előtti görög hadnak egyik legelső hőse. Azért örült meg, mert Achilles halála után annak fegyvereit nem neki, mint legméltóbbnak, hanem Odysseusnak ítélték oda. Híres nagy pajzsáról ezt olvassuk az Ilias VII. 219—223. versében:

Íme közelg Aias fölemelve toronyszerű pajzsát,
Ércet, hétbőrűt, amelyet számára a legjobb
Börműves Tychios készíte, lakója Hylének.
Készíte rágyogó pajzsát hét sőre bikának
Bőréből és nyolcadikúl lemezércet ütött rá.

Ilyen volt Aias paizsa, amelyről pajzsosnak is nevezték (Sophokles Aias 19.)

Az említett kardot Hektortól kapta az Iliasban elbeszélt magánviadal után. II. VII. 303. szerint Hektor:

általadá kardját, az ezüst szegezésűt,
S azzal együtt hüvelyét és szép munkálatu sziját.

A későbbi monda szerint azzal a karddal ölte meg magát Aias, mert

Átok s nem üdv az ellenség ajándoka.

Sophokl. Ai. 665. v. 5. 1027.

9.

Eredetéről Stark Quæst. 61. lap.

6. Tereus, thrák király megbecstelenítette neje testvérét, Philomélét, s hogy gazsága ki ne derüljön, kívágta szerencsétlennek a nyelvét. Az egész történetet elbesséli Ovid. Metamorph. VI. 412—674. vben.

Dalunk tárgyát két epigrammában is találjuk. Az egyik Aga-

thiostól, a másik Marcus Argentariustól való, Anth. Pal. V. 237. IX. 286. Agathiasé így szól:

Jajgatok én az egész éjjel, s mikor itt van a hajnal,
 És el akarnék már nyugton alunni kicsit,
 Fölsiripelnek a fecskefiak s könnyekre fakasztnak
 Hogy meggátolták kellemes álmaimat.
 Könnyhullajtva viraszt a szemem. s mélyébe szívemnek
 Csalfa Rhodanthe miatt újra befordul a gond.
 Gyűlöletes csevegők, hallgassatok el! Philomélé
 Nyelvét más ember vágta bizony ki, nem én.
 Gyászoljátok Ityst a hegyen s ott ülve a banka'
 Szirtes szállásán mentre zokogtatok ott!
 Hadd alugyam keveset! Hát hogyha oly álom akadna,
 Mely a Rhodanthénak kedves ölébe vezet!

Az anacreonteumot utánozta nálunk Ilenczfalvi Szász József
 az Erd. Muzeum 1814. II. füz. 107. lap.

10.

Eredetéről Stark Quæst. 80. lap. Dalunk ötlete emlekeztet ama
 kedves herculanumi képre (Pitt. Erc. III. 8. Müller O. Handb. d.
 Archäol. d. Kunst II. kiad. 590. lap.), mely Goethének szeme előtt
 volt, mikor «Wer kauft Liebesgötter» című költeményét szerezte.
 E mellett okvetlenül meg kell emlékeznünk Millevoye gyönyörű
 kis verséről is, melynek címe: «La Marchande d'Amours et le Jueue
 Passant». Görögország java korában csupán a templomokat és val-
 lások ünnepeket díszítették istenek szobraival: a magánházaknál
 ilyeneknek hírük sem volt.

E csinos dal tehát későbbi keltű, mikor az efféle, viaszból vagy
 agyagból készült, istenszobrocska divatos árucikké vált, melynek
 darabját körülbelül egy drachmáért adták. Valamint itt az Erost
 egy drachmán veszik meg, ugy az æsopusi mesében (Halm. 137.)
 a Zeus-szobrocskának ugyancsak egy drachma az ára (a mi pénzünk
 szerint körülbelül 39 krajcár. Lásd «Római és görög pénzszámi-
 tás»-om 7. lap.). A bábmivesekről Becker Charikles Göllféle kiad.
 I. 88. és II. 34—35. lap.

κηροτέχνης barbárkori szó. A régiek vagy κοροπλάσας-t vagy κηρο-
 πλαστής-t mondanak. Lásd Tzésos 12—14. lap.

14—16. Welcker, Kl. Sch. II. 387. fennakad ezen a tréfán. Ez a fordulat — úgymond — nem ad életet a képnek; és hogy az ifju dórul beszél, az a költeménynek csak koldult ékességet szerez. Hogy bír viaszkép gyulasztani? kívülről égetni? Julianus legalább lenyeli a borral a rózsában lelt Erost [lásd az 5. dalt]. Stark is futesa zavarnak bélyegzi azt, hogy a költő itt a valódi E ost a viaszképpel egynek veszi. Valamint Moerike, úgy én sem találok e cserében semmi felötlőt. Egy istenkép a görög ember hite szerint nem pusztá kép, hanem azonos az istenséggel, az istenség numenje tölti be. Szépen megmutatja ezt Feuerbach, Vatic. Apollo. 24. s. k. lap. V. ö. Friederichs, Praxiteles 30. lap. Ami a görögöknél általános hit volt, az gyermekies naivságból hébekorba most is megtörténik. Az egyszeri asszony, akinek a fiát katonának vitték, mindennap eljárt az ingolstadti csodatevő Máriaképhez s azon kérte, hogy adná neki vissza a fiát. Miután ez meg nem hallgatta, kivette a szűz Mária karjaiból a kis Jézuskát, félretette a templom egyik szögletébe s azután visszatért a kép elé s így szólt: «Érzed-e most, mint fáj az, ha az ember egyetlen fiát elveszti?» (Büchling, Anakr. Lipcs. 1803. 103. lap. V. ö. Schœmann Gr. Alterth. II. 164—168. lap.)

Íme Meleagros 95. epigrammája (Anth. Pal. V. 178.), mely a dalunkkal való egybehasonlításra szolgál:

Adjuk el! úgy a hogy alszik az édes anyának ölében,

Adjuk el úgy, minek is tartsuk e szörnynyteget?

Szárnya van és fitos orra; erősen sebzi az embert

Körmeivel; ha pityerg, közbe nevetni szokott.

Szörnnyü rakoncátlan, fecsegő, szeme vtlog a tüztől.

Annyira vad, hogy még anyja iránt se szelíd.

Furesa biz' ő. El is adjuk azért. Ide tengeri kalmár!

Aki e gyerkőcöt venni akarja, ide!

Jaj hogy sir s könyörög. — No ne félj, nem foglak eladni.

Zenophilám mellett lesz maradásod, Eros!

11.

Eredetéről Stark Quæst. 60. lap. V. ö. a 8. sz. dallal, mely ugyanazt az ötletet tárgyalja. A miénk nagyobb régiséget mutat; de azért ezt sem tulajdoníthatom Anakreonnak; mert Anakreon soha sem használja $\alpha\lambda\omicron\varsigma$ α -ját rövidnek, se $\alpha\epsilon\lambda\omega$ -t $\epsilon\varsigma\epsilon\lambda\omega$ helyett. (A 92. töredék, melyben $\alpha\epsilon\lambda\omega\nu$ áll, legalább is gyanús.) Lásd fönt a 69. lapot.

1. Kybebe (másképp Kybele), Rheá; az istenek anyja (az «Anyá», a «Nagy Anya.» A rómaiaknál: Magna Mater).

Attis oly szép ifjú volt, hogy Kybele bele szeretett. Bentley szerint tehát Kybele az őrző: ő bolyong s kiáltja a szép Attist stb. Ennélfogva ilyen értelművé változtatja s magyarázza a hagyományos szöveget. De a híres kritikus mindenesetre erőszakot követ el a dalon. Mi természetesebb mint az, hogy a költő férfúval hasonlítja magát össze, nem pedig nővel. Valamint Attist Kybele tette őrzőgővé, úgy ő kedvesétől akar őrzőgenni. Attis esetét különféleképp mesélik. Az egyik rege szerint az istennő beleszeretett a szép phrygiai ifjúba s papjává tette s örök szüzeséget fogadtatott vele. De ez egy nymphával szerelembe habarodott, miért is Kybele őrzőgéssel büntette, s ezen őrzőgő állapotában megcsonkította magát. Egy másik rege más okot mond, t. i. azt, hogy Attist a pettinusi királyleánynyal akarták összeházásítani; de az istennő, akit szépségével megigézett volt, a násznép közé lép s azt iszonyattal s elmeháborodással tölti el. Erre Attis vadul a hegyekre rohan s őrzőgésében követi el magán az említett csonkítást. (V. ö. a Riedl-féle Kalauz 1864. nov. 30. II. 78. megjelent cikkemet.) Hogy Attis Kybele iránti szerelméően örült volna meg, azt a magyarázók szerint egyes egyedül a mi dalunk mondja. De dalunk szavait nem okvetetlen szükséges így értenünk. Attis büntetésből örült meg, s örültsége következtében kiáltozta Kybele nevét. (Preller Griech. Myth. első kiad. I. 406. s köv. lapjain. V. ö. Ebers Durch Gosen zum Sinai II. kiad. Lips. 1881. 566—7. lap.)

6. v. *Klaros*: Kis város Ióniában, Kolophon mellett. Apollo oraculumáról híres. 'Az említett forrás egy ligetkörnyezte barlangban volt. A papok mindannyiszor ittak belőle, mielőtt jósoltak.

Babérhozó Apollon: a kit daphnephoriával, babérviselő processióval ünnepelnek. A kifelezésnek e rövid naiv módja nemcsak a görög nyelv sajátága, hanem a többi közt a magyarban is találkozik. Péld. a gyümölcsoltó Boldog asszony-féle elnevezésen nem azt értjük, hogy a Boldog Asszony gyümölcsöt olt, hanem azt, hogy az ünnep a gyümölcsoltás idejére esik. (Lásd Mommsen Á. Heortologie 300. lap.)

12.

Az ötlet teljességgel Anakreonféle; de a dal maga már csak azért sem az övé, mert az ilyen valóságos párbajszerű nekifegyverkezés és az Achillessel való gyerekes összehasonlítás nem méltó hozzá. Lásd Stark Quæst. 81. lap. V. ö. a 31. dalhoz való jegyzetet is.

V. ö. Kazinczy F. Munkái I. 25. l. «Uj láncz» című költeményéből: Küzdünk, de oh ki küzdjön Ámor ellen?

A dal végével Himfy kes. szer. 22. dalát:

Így futottam Ámor elől,
Hajh! de mégsem távozom,
Minthogy én a latort belől
Kebelemben hordozom.

13.

Eredetéről Stark Quæst. 51. lap. Lásd amit a 69. lap. *καλός*-ról, *σελῶ*-ról és *τί σοι σελεύς ἀρισμῶ*-ról mondtam.

3. *οἶδας*-ról Egyet. philol. Közl. I. 297.

9. Ezt a verset Bergk későbbi toldásnak hajlandó hinni, amire nincs elegendő ok. Brosse, Anakreon Berl. 1806. 308—310. lap. e számokban trágár betűrejtvény-félét lát. Badar elméskedés.

10. *Korinthos* híres volt az ott tartózkodó szebbnél szebb leányokról. Lásd Becker Charikles Göllféle kiad. I. 50. lap.

12. Már Homér mondja: szépasszonyu Hellas, szépasszonyu Sparta. (A magyar közmondás Szalamegyét tartja annak: Szala hala, Szala rákja, Szala szép asszonya. Ballagi Példab. 6659.)

20. *Kanobos* vagy Kanopos egyiptomi város, 120 stadiumnyira Alexandriától. Az ottani Serapis-templom valóságos fészke volt mindenféle fajtalanságnak. A görögök a kicsapongó életmódot egyenesen kanobismus-nak is mondták.

25. *Gadeira* most Cadix. A költő mintegy a világ végét akarja vele mondani.

26. *Baktra* híres perzsa város, Baktriana fővárosa. Mostani neve: Balkh, Afghanistanban.

E tréfás dal egyéb okokon kívül azért sem lehet Anakreoné, mert az ő korában alig hallottak még sokat Baktriáról meg Indiáról.

Leporellonak lajstrom-áriája Don Juan-ban nagyon emlékeztet a mi dalunkra. Az operaszöveg szerzője, da Ponte, valószínűleg ismerte valamelyik fordítását.

A franciáknál két utánpótlás van. Mind a kettőnek valamikor nagy híre volt. Az egyik Voituretől «Épître à M. de Coligny»-ben, a másik Sarrasintól, «Pompe funèbre de Voiture»-ben.

A Benedetto Menzinféle olasz utánpótlás is méltó arra, hogy megemlítsük.

14.

Az egész gyűjteménynek egyik legszebb darabja: annyira szép, hogy Tanaquil Faber (Lefèvre) szerint nem is emberi mű, hanem a Múzsák és Gráciák közös alkotása. Hasonló magasztalással illetik Longepierre, Ramler (Batteux III. r. 45. l.), Herder (Über die neuere deutsche Litt. II. gyűjt. 343. l.), Degen (1787. évi német ford. 223—4. l.). Degen ezt is mondja: «Ja einer unserer ersten deutschen Genien, dessen Name schon Entscheidung ist, versicherte mich, dass nach seiner Empfindung der ganze Anakreon-tische Nachlass nichts tauge, sobald die Taube Tadel verdiene.» De azért mégis akadtak olyanok, akik hibákat leltek benne. Közülök csak Mœrike érdemel szót, aki dalunkban szerkezeti hibának veszi azt, hogy nincs határozottan megmondva, hol szállott meg a galamb, amíg beszélgetett. Mœrike megfeledezett arról, hogy az egész dal párbeszéd, amibe az efféle helymeghatározás sehogy sem illik. A hallgatónak a dolga a sceneriát hozzáképzeln.

Magyarra Kazinczy Ferencz is fordította (Poet. berke 181. lap), amely fordításról úgy nyilatkozott valamikor Szemere Pál, hogy még a görög eredeténél is szebb.

A galamb, valamint egyéb szerelmes természetű állatok (veréb, kos, bak, nyúl stb.) Aphroditének volt szentelve. Hogy Anakreon galambja egyenesen Aphroditée volt s annak az ajándoka, remek egy ötlet, mely a dal szerzőjének becsületére válik.

Amit a régiek a galambpostáról jelentenek, mind későbbi korból s nagyjából a római világból való. Lásd Aelian. V. H. IX. 2. és Plin. NH. X. 37., 110. Ma is szokás keleten, Franciaországban (itt különösen századunk első negyedében), mindenek előtt pedig Belgiumban a galambot levélhordásra használni. E célra való a

columba eques (pigeon voyageur), amely fajnak a tenyésztése Belgiumban oly általános, hogy az a belga nép jellemző sajátságai közé tartozik. Azóta hogy a francia-porosz háborúban a postagalamboknak oly nagy hasznát vették, a mi katonaságunknál is különös gondot fordítanak rá, hogy háború esetében fontos üzenetek közlésére használhassák. Lásd Leipz. Illustr. Zeitung 1857. 710. sz. 127. lap. Magyarország és a Nagyvilág 1871. évf. 2. sz.

34. V. ö. Pindar. Pyth. I. 1. sk. (Hegedűs Istv. fordítása szerint):

Arany lant, te Apollo
 És a sötét szín hajzatu Múzsák
 Közös kincse, utána
 Lejt el a tánc, mely az ünnepen első:
 Dalnokok is ütemedre figyelnek
 Ha rezgve te rajtad zendülnek meg a húrok
 Jelt adva a kának a dalra.
 És te kioltod a villámoknak örök tűzű
 Vészt röpitő lángját. Lepihen Zeusz oldala mellett
 Sassa, szent jogarán szenderbe merülvén,
 S összevonva ereszti alá
 Lankadt szárnyát
 A madarak fejedelme. Te hintél
 Éji sötét ködöt lehanyatló
 Feje köré s e varázs a
 Szempillákat igézve lezárja;
 Lágyan bólint, lendíti szárnyát
 Hullámozó dalod árja ragadva emelvén!

37. A régiek a varjut időjósnek tartották s azt hitték, hogy hangja rosszat jövendől (Verg. Ecl. I. 18. IX. 15.) A mi korunk varju helyett szajkót mondana (mint Kazinczy is); de a régieknél a varju volt a fecsegés jelképe.

A dal eredetéről Stark Quæst. 86. lap.

Az ἐρασμῖν elleni kifogás semmis; mert épen Anakreon az, akinél ez a nőnemű alak találkozik. Lásd a 20. tör.

15.

Eredetéről Stark Quæst. 68. lap.

Egyéb magyar fordítói: Zechenter, Édes Gergely, Fabchich, Vajda Péter, Péchi István és Gergely Károly. (Egyet. philol. Közl. VI. 572.). V. ö. Rájnisknak «Egy képíróhoz» című költeményét.

Valamint a 2. B. és a 16. dalban, úgy ebben is enkaustikus festésről van szó. Ugy látszik, hogy a régiek különböző módon jártak el benne, miről Welcker Kl. Schr. III. 412—425. lap. Lásd a 2. B-hez való idézetünket.

3. A rhodusi festőiskoláról a 27. és 72. lapon volt szó.

8. V. ö. 2. B. 7. és az ott idézett Octavianusféle epigrammának eme sorát:

Hogyha remekleni tudsz, fessd le fohászimát is.

10. En face volt-e a kép vagy en profil? Starck kissé oldalt fordulva képzei, úgy hogy az egyik arca egészen, a másik csak részben volt látható. A teljes en profil ellen bizonyít a 22. vers, ahol az orca többes számban van említve.

13. V. ö. Csokonai Mind. Munk. 263. lap:

Elefánttetem vállain.

15. A szemöldökre nézve az ókoriak ízlése különböző. Egyiknek tetszett a köztük való hézag, másiknak nem. Költőnk a juste milieu-t szereti. Lásd Lessing Laokoonja XX. fejezetét. (Braun ford. 204. lapját.) Claudian. Nupt. Honor. (X.) 267:

Csak pici választék van a két szépívű szemöldök
Árnyai közt!

Theokritos VIII. 72.: *σύνστροφος κόρη* olyan szép lány, akinek szemöldökei érintkeznek. (Guzmics nevetségesen «gyúlt homlok»-nak fordítja).

Ezt az érintkezést meg a kedvelt fekete színt a régi görög és római nők, valamint a mai görög nők, mesterségesen is pótolják. V. ö. Ovid. Ars. amat. III. 201. Juvenal. II. 93. Lásd. Guys, Litt. Reise nach Griechenland I. 106. Böttiger, Sabina 22. és 48. lap.

20. Homérynál: ragyogószemű Pallas Athene.

23. V. ö. Propertius II. 3, 12. Utque rosae puro lacte nebant folia.

Anson. Idyll. 7. Ergo age pictor, Puniceas confunde rosas et lilia misce.

Csokonai Mind. Munk. 247. lap:

Hófejér tekintetednek
Hajnalán nyílásba jött
Rózsaszálacsákák ferednek
Tiszta tejhabok között.

Kisfaludy Károly 22. sz. népdalai :

Mint a tejben uszó rózsa,
Olyan nyájas az ő arca

Petőfinél :

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér arcod tejben uszó rózsája.

24. Peitho, a latin Suada, többször találkozik a Charisok társaságában. V. ö. 33. tör.

26—28. «Maga Anakreon is inkább ama látszó hibába esett, hogy a festészettől lehetetlenséget követel, minthogy megvonja szerelmesétől a kellemet. . . Állát — ily utasítást ad a képző művésznak — a gráciák repdessék körül! Hogyan? Talán szó szerinti értelemben? Ily módon a festői kivitel lehetetlen. A festész állának a legszebb hajlást, a legkecsesebb gödröcskét Amoris digitulo impressum (mert nekem úgy látszik, hogy az εσω ezt akarja kifejezni), nyakának a lehető legszebb testszínadhatta; de egyebet nem tehetett. E szép nyak mozdulatai — majd az izmok játéka, ami által ama gödröcske majd többé, majd kevésbé látszik; a tulajdonképi kellemnek feltüntetése, mondom, ez erejét meghaladja. A költő a legmagasabbat mondta, amiben művészete a szépet számunkra érzékíteni képes, hogy a festő is művészetének legmagasabb kifejezését keresse». Lessing Laokoon XX. Braun ford. 216—7. lap. De figyelmünket érdemli Moerikének e dalhoz való jegyzete is, amelyben az van vitatva, hogy Lessing ezt meg a következő dalt kelleténél többre becsülte.

30—33. Átlátszó kószí ruhát kell itt gondolnunk. Lásd Rich. Illustr. Wörterb. Coa vestis cikkét, Sueton. Reliqu. p. 349—50 s a 2. B. dalhoz idézett Octavianusféle költeményt.

34. V. ö. Erinnának 4. sz. epigrammáját, mely annyiban nevezetes, amennyiben ily régi korban arckép festményt emleget. Például is szolgált mindama költeményeknek, melyek valami képmás találó voltát dicsőítik. Az epigramma fordításunk szerint így szól:

Drága Prometheusom, vedd gyermeki kéztől e képet.
Észre fölrérhetnek néha az emberek is;
Az legalább aki ezt a leányt festette, ha néki
Szót is adott volna, voln' Agatharchis ez itt.

Szintígy mondja Ovid. Heroid. XIII. 153—4.:

Mint a minék látszik, hidd meg, hogy több ez az arckép:
Add meg néki a szót — s Protesilaus ez itt.

16.

Eredetéről Stark Quæst. 68. lap.

Az előbbinek utánzata; de jóllehet még több benne a mythologiai ékesítő szer, Mœrike szerint valódi költői vonásokban még is gazdagabb. Különösen szépnek találja 4—5. és 18—21-et, igen ügyesnek a 38—41. vbeli fordulatokat, szintígy az epigrammai befejezést.

5. ἡλιώσας és 13. κερκερασμένον későbbi korból való szók. Lásd Tzénos 14—16. lap.

9. ὀροσῶδες harmatszerű. A mi gyenge, finom, az a magyarban is «olyan mint a harmat».

29. Adonis: Aphrodite kedveltje, akit vadászat alkalmával egy vadkan megölt. Lásd az «Adonis halálára» című Anakreontikont. V. ö. Bion I. idyll. (Magyarul Thewr. Emil, Józsa. 1862. 208. sköv. lapjain).

31. Hermest mint a tornászat istenét a szobrászat erős, bájos testalkatu ideális ifjúnak ábrázolta.

32—3. Polydeukes (latin elnevezés szerint Pollux) erős ökölvíadós. Dionysos fiatal ideális szépségű isten. A Villa Albaniban levő csonka Bacchusszoborról azt mondja Winckelmann, hogy «keine einzige Figur gibt einen so hohen Begriff von dem was Anakreon einen Bauch des Bakchus nennet».

37. Paphié: Aphrodite, a római Venus.

41. Pohl szerint (Zeitschr. f. d. Gymnasialwesen XXXIII. 584.) Horatius Epod. XIV. 12. versével ide czéloz. Bathyllust non elaboratus ad pedem-nek nevezi; mert Anakreon a festést egyszerre félbeszakította s annak következtében a láb elmaradt!! Horatius szavait, úgy látszik, ezentúl is csak úgy fogják értelmezni, amint eddig. Lásd fönt a 41. lapot.

45. Lásd a mit a 19—20. és 26. lapon mondtunk.

17. és 18.

Eredetükről Stark Quæst. 50. lap. A codexben e két dal jelek által s a lap szélére írt, a 18. számra vonatkozó eme jegyzet által van különválasztva: ἄλλο εἰς τὸν αὐτὸν azaz: más (dal) ugyanarra (t. i. Bathyllosra). Mehlhorn s követői (Bergk, Rose. V. ö. Buchholz, Anthologie. 2. kiad. 40. lap. Pohl Zeitschr. f. d. Gymnasialwesen XXXIII. 577. l.) mind a kettőt egynek veszik. Szerintük a 18. sz. felelet a 17. számúnak a kérdésére. Az a feliratbeli «ugyanarra» is szerintük az egyesítés mellett bizonyít. A 16. dal Bathyllosról szól, a 18. csakis akkor van helyesen címezve, ha a 17-ikhez tartozik, mert különben a felirat azt mondaná, hogy «Bathyllosra», nem pedig «ugyanarra».

Mi ezen oldaljegyzeteknek semmiféle bizonyító erőt nem tulajdonítunk. Bizonyító csak akkor volna, ha a 17. sz. elé tartoznék: de ott a hol van, épen az elválasztásra szolgál. Egyébiránt a 17. is, a 18. is magában véve kerekded egész: mindegyiknek megvan a maga külön tárgya s külön hangja. Amabban csupa hevedesség, ebben csupa édes nyugalom. Az, hogy a 17. sz. kérdéssel végződik, nem ok arra, hogy itt folytatást várjunk. A felelet magában a kérdésben van: a nap hevétől a szomjuságtól szabadulhatok, de a szerelem hevétől nincs módom szabadulni.

17. 1. *leányok*, t. i. hetaerák, akik a symposionban részt vesznek.

5. Bacchus-féle lombot, t. i. repkényt.

18. Brunck és Welcker abban vannak, hogy e szép árnyékos fán allegoriailag magát Bathyllost kell érteni. Ha Bathyllos a fa, haja a fa lombja, szája a csevegő patak, öle a pihenő hely, a kedves dal izetlenné válik. Rettig Anakreon's Lieder. Hildesheim, 1825. 35. lap. lehetségesnek találja, hogy e dalocska tréfás célzás Bathyllos nevére, mely βαρύς és ὤλη-re emlékeztet s e szerint látszólag annyi mint terebélyes fa. Elég azt megjegyeznünk rá, hogy Bathyllos Bathyklesnek a mellékalakja. (V. ö. Keil, Philologus II. 1847. 464. l.)

V. ö. e dallal Daykának «Szerelmesemhez» című és Csokonainak XII. számú anakreontikonját. (Dayka Versei. Pest. 1813. 17. lap. Csokonai Mind. Munk. Pest. 1844. 308. lap.). Berzsenyinek «Lilihez» című dala is hasonló. (Berzs. Versei 3. kiad. 33. lap.).

Kazinczy azt mondja, hogy «Anakreonnak egy énekét sem fordította nagyobb gondnal mint ezt és — ha meg nem csálja érzése — egyiket sem fordította még szerencsétlenebbül mint ugyanazt. A 3. és 4. sorát épen nem teszi ki: Mint ingatja a legkisebb ágain is lágy leveleit! mert a χαίτας-t hajfürtnek nem merné tenni. Boldog! — úgymond — boldog, aki a görög dal szépségét csak úgy is érezheti mint én» Magy. Orph. I. 277. l.

A lomb hajnak való elnevezéséről lásd Arany Aristoph. glossar. «lombhaju körös» cikkét.

19.

Tanaquil Faber el van ragadtatva e dal szépségétől. Tudós leánya Madame Dacier ezt az igazságot látja benne kifejezve: Szépség magában még nem képes állandó szerelmet fentartani; de szépség észszel egyesülve eloldozhatatlan köteléket köt. Mehlhorn magyarázata szerint: Eros eleinte csapodárul szilajon kalandozva minden után mohón nyúlt, ami elébe akadt: mióta az emberiség művészet és tudomány által meg kezdte magát nemesíteni, és ő a szépség hatalmát tapasztalta, meg lett általa ígézve s többé egyebütt nem kereskedett. V. ö. még Schneider Anmerk. 154. és 27. lap. Degen Anakr. 1787. kiad. 247. lap.

Stark (Quæst. 81. lap.) e nagy tetszés ellenében megjegyzi, hogy ilyen allegorikus módon való beszéd csakis grammatikusra vall. Még hozzá az, hogy egy Kallos nevű szépség istensége a görögök régi mythológiájától merőben idegen: mert Aphrodite maga a szépség, s a szépségtől külön válva nem gondolható. Egyébiránt elvont fogalmat semleges nemű néven isteníteni egyenesen a római észjárás leleménye.

Schneider s mindazok, kik nyomdokait követik, e dalhoz Paulus Silentiariusnak (Anth. Pal. V. 230.) ezt az epigrammáját fogják hozzá:

Doris elővesz a fürteiből egy aranyszínű szálát
S mint hadi foglyának megköti véle kezem'.
Én eleinte nagyot neveték, hogy játszva menekszem
A kedves Doris gyöngé bilincseiből.
Ámde mikor nem birta erőm, sóhajtani kezdék,
Mint a ki vasláncsal van lenyügözve rabúl.

Mostanság is rabságban tart engem e hajszál.

Oh te hatalmas nő, oldjad el és szabadíts !

A kötözött Erost a régi képző művészet is szerette ábrázolni. Ilyet mutat egy régi koporsón való faragvány, melynek képét Jahn O. közölte. *Apuleii Psyche et Cupido*. Lips. 1856. 70. lap, s a százsz tud. társaság kiadványaiban. 1851. 5. táb.

20.

Tartalma maga mutatja, hogy nem Anakreontól való. (Stark nem említi.) Hogy az énekről úgy szólnak mint valami italról, a görög költőknél gyakori metaphora. V. ö. 59, 10. Pindaros Ol. VI. 91. énekes karának vezetőjét csengő énekek édes korszójának mondja. Dionysios Chalkus 4. elegiájában hymnusokat töltet a symposion alkalmával. A rómaiaknál is találni hasonló kifejezést. Ennius, Sat. 6—7. így szól:

Légy üdvöz, Ennius, ki szíved mélyiből
Az emberekre langzó éneket köszöntsz.

A magyarban Szemere Miklós használja ezt a metaphorát. Összegyűjtött munkái II. 56:

Ki dalod mézét küldöd asztalomra, —
Viszont hadd küldjem — magános szobádba, —
Lelkem sötéten pirosló gerezdjét.
Édesnek mondom dalaim borát ? stb.

21.

E dalról a Tanodai lapok 186. 243. s köv. lap. bővebben értekezünk. Valódiatlanságát fönt a 70. lapon, Kazinczyféle fordítását a 107. lapon, Mehulféle dallamát a 100. lapon említettük.

1. v. f e k e t e a földnek közönséges jelzője a görög költészetben. (Péld. Alkman, Asios, Homeros, Meleagros, Orpheus, Sappho, keosi Simonides, Solon, Theognis stb.) A magyar népdalban is az. Lásd Erdélyi Népd. II. 432. és 477. lap. Népkölt. gyűjt. III. 35. l. (Helytelenül magyarázzák Brosse, Anakr. 264. Buchholz Hom. Real. II. 2. 289. lap s mások.)

Iszik igének dolgokra való alkalmazásáról Henze *Poetische Personification* 245. lap.

2. πίνει τὰ δένδρα δ' αὖ γῆν. Így én. Bergk.: πίνει δὲ δένδρε' αὖ γῆν. Hogy a kéziratbeli αὖ-τῆν tollhiba s helyébe αὖ γῆν teendő, mutatja a dal szerkezete. Egy versben sincs az illető főnév névmással helyettesítve, így tehát a 2.-ban sem állhat meg γῆν helyett a prózai αὖ-τῆν. Ugyanezt a hibát mutatja több codex a Pseudophokylid. 107. versében. Az én javításom igazolására szolgál a δέ, mely a 3. vben szakasztott úgy van elhelyezve, mint ahogy itt hagyományozva van, s épen αὖ előtt oly szokásos, hogy a két szónak együtt valósága majdnem stereotíppé vált.

3. Bergk legutolsó kiadásában: πίνει θάλασσαν ἀνύρουσ. Ez a Heskinféle javítás igen tetszős («a tenger a folyókat,» voltakép: a záporpatakokat); de a hagyományos szöveg megfelel a Platonikusok physikai nézetének, s minthogy a 4. és 5. vers is philosophiai tanításokon alapszik, itt sem szabad a philosophia nyomát eltörölnünk. αὔρας: a levegőbeli párákat.

4. Már Anaximandros és Herakleitos tanították azt, hogy a nap a vizet felszívja s azzal táplálkozik, mit azonban már Aristoteles nevet és megcáfol.

5. Thales mondotta ki először azt az igazságot, hogy a hold sötét test és a naptól kapja világát.

Dalunk valódiatlanságát a 70., Kazinczyféle fordítását a 107., Mehulféle dallamát a 100. lapon említettük.

22.

Rájniss fordítását lásd fönt a 106. lapon.

Szép költemény, csak a bevezetésre nézve különbözők a vélemények. Védelmezői szerint azért idézi a költő ezt a pár példát, hogy e megtörtént átváltozásokkal kívánságainak a lehetőségét bizonyítsa. Úgyde a példák nagyon szerencsétlenül vannak választva: mind a kettő a mythologia leggyászosabb dolgait állítja szemünk elé, ami a szerelmi kívánságokhoz sehogysem illik. Egyébiránt a mythusoknak ilyen semmis alkalmazása csak oly korban történhetett meg, amikor szent jelentőségüket már elvesztették volt, s már csak költői díszül szolgáltak. Azért is az első négy sort későbbi toldaléknak, magát a költeményt azonban valódi anakreoni

anyagból készült, figyelemre méltó utánzásnak nézik. Lásd Stark Quæst. 48. lap.

1. *a phrygi parton*, azaz magaslaton. A görög szó is szakasztott ilyen kettős értelmű: folyó partját és magaslatot jelent.

2. *Tantalos leánya*: Niobe, Amphion thebai király neje, ki gyermekei számával annyira kérkedett, hogy még Leto istennőnél is többre tartotta magát, mert az csak kettőnek az anyja, t. i. Apollóé meg Artemisé. Apollo meg Artemis azonnal boszút állottak rajta s valamennyi gyermekét agyonnyilagták. Niobe rémültében és keservében kővé vált, mely örökké könnytől ázott. A Siphylos hegyen volt egy nevezetes régi kőbálvány, mely a gyászoló Niobét ábrázolta. Lásd Müller Archæol. 64. §. 2. jegyz. és Stark Niobe 98. s köv. lap.

3. Pandion leánya t. i. Prokné, Tereus thrák király neje, ki a 9. dal 6. versénél említett gyászos történetnek a végén madárrá változott: a régiebb írók szerint fülemilévé, a későbbiek szerint fecskévé. Hogy itt fecskének van említve, az is dalunk vagy legalább a bevezetés későbbi keltére vall.

13. *fűző*. Voltakép pólyaféle, mit ruha alatt hordtak a nők s arra szolgált, hogy a mellet formásan összetartsa. Lásd a Rich Illustr. Wörterb. Tænia cikkéhez való rajzot.

Hasonló szerelmi kívánságok előfordulnak mind a régi, mind az újabb költészetben.

Azt a két skoliont, melyet Anakreon régiebb kiadói Anakreonnak tulajdonítottak és többnyire egynek vettek, fönt az 55. és 56. lapon közöltük.

Az Anthológiából két epigramma való ide:

Anth. Pal. V. 83.

Lennék csak szellő, s amikor te a napra kijönnél,
Kebled' földtárnád, szívni fuvalmaimat!

V. 84.

Lennék csak bíborszínű rózsza, letépne kezeckéd
És oda tűzne melyed' hősínű halma közé!

Az újjörög népdalok közül eme kettő:

Bárcsak fecske lehetnék, hogy
Ajkaidra szállhatnék,
Néhányszor megcsókolnálak
S megint tovább repülnék.

Bárcsak kezemnek ujjai
 Arany kulcsok volnának,
 Felnyithatnám csak lakatját
 Szived zárt ajtajának,

Ford. *Télffy* Jelenk. gör. irod. 15. lap.

Athanasios Christopoulos a mi dalunkon alapuló anakreoni dalában majd tükör, majd fésű, majd szellő, majd álom óhajtana lenni. Lásd Sanders D. H. Das Volksleben der Neugriechen. Mannheim, 1844. 248. lap.

A magyarban Himfy kes. szerelm. X. éneke hasonló kívánságokat sorol elő:

Lehetnék bár oly éles szem,
 Melly, ha bájit érzem.
 Irigy leplén általhatna
 S minden bajt s kint láthatna!
 Vagy lehetnék boldog lepel,
 Melly kellemet fedl el,
 Midőn reggel álmából kél,
 És szemérme szemtől fél.

Lehetnék bár a hűs szellő
 Mellynek keblét nyitja ő;
 Midőn vére hevültében
 Egyedül jár kertjében!
 Lehetnék bár egy olly virág,
 Mellyre ott szép lába hág;
 Virág mellyet szép lába nyom,
 S úgy lehetne meghalnom.

Hasonló óhaj-sorozat Kisfaludy Károlynak «Ha én tiszta patak volnék» kezdetű «népdala.» V. ö. Bajza «Emma» epigr.

Ami hasonlót Ungvárnémethi Tóthtól, Ilenczfalvi Szásztól, Vitkovicstól olvasunk, nem egyéb, mint anakreoni dalunk utánzása. Lásd fönt a 120., 133. és 136. lapot.

23.

Kadmos Thebe alapítója. Az Atridák Atreus' fiai: Agameimnon és Menelaos. A költő az eposzi költészet tárgyaiul a trójai, a thebai és a Herakles-féle mondakört említi. Szeme előtt lebegtek Homérféle eposzok, a régiektől szintén Homérnak tulajdonított Thebais s a

rhodosi Peisandrosnak magasztalt Herakleája. Ugy látszik, sőt Müller Lucián (Quintus Horatius Flaccus. Eine literarhistor. Biographie 127. lap.) egyenesen ténynek veszi, hogy dalunkat Ovidius az Amores I. és II. könyve elején utánozta. Amor. I, 1, 1—4. elmondja hogy járt. Hexametereket azaz eposzt akart írni, s Amor csínje okozta, hogy distichonos, szerelmi elegiákat szerzett.

Készültem fegyvert s hadvészt nyomatékos irányban

Zengeni s tárgyamnak megfelelőde a mód.

Szinte az alsó vers is egyenlő volt; de névette

Ámor, s ellopa egy lábat, amint hire jár

Ford. Thewr. Józs.

Az Amor. II. 1, 35—36. heroum clara valete Nomina megfelelő dalunk 10—11. szavainak. Hasonló bucsút vesz a hősöktől Propert. III. 9, 37. is és Horatius Carm. I. 6. Minthogy e dal classicus egyszerűséget mutat s minden játszi könnyedsége mellett érzett hangon szól, Stark (Quæst. 46—7. lap) hajlandó tartalmára nézve valódi Anakreoninak tartani. Én mégis az eredetét attikai nyelvjárásánál fogva az alexandrin korba helyezem. Sokan fordították magyarra: Kazinczy is. Poetai berke 131. lap. Utánolta Virág Benedek, «Anakreon baráttya» című anakreontikonjában, melyet a 131. lapon közöltünk.

Utánolta Berzsenyi is «Melissa» című költeményében (Toldy-kiad. 127. lap.) Lásd fönt a 132. lapot.

Többen látták el dallammal; a legszebb compositiók a Le Sueurtól és a Schuberttől valók. Amaz a Gail-féle kiadásban, ez a Schubert 56. opusa 2. füzetében.

24.

Mind tárgyánál, mind szerkezeténél fogva remek kis dal. Az állatok felsorolásában figyelmet érdemel a bika meg a ló, a nyúl meg az oroszlány, a hal meg a madár közti helyes antithesis. A dal úgy indul, hogy az olvasó nem is sejtí, hogy fog végződni, ami kedves meglepetést okoz. Mindamellet mégsem Anakreontól való, mert prosodiája (καλή, κέρτα) más eredetre mutat. V. ö. Stark Quæst. 87. lap.

Közel rokon a mi dalunkkal a Pseudophokylidesféle (zsidó-ale-

xandrin vagy keresztény színezetű görög) gnomológiának 125—128. verse:

Minden lénynek adott isten fegyvert: a madárnak
Gyors röpülést, lónak szaladást, arszlánnak erőket,
A bika-fejre szarút, a méh szájába fulánkot,
Értelmes szólást oltalmul az emberiségnek.

A dal utolsó soraival v. ö. Ballagi Példab. 399: Tűz, víz, és az asszony épen győzhetetlen. Édes Gergely Anakr. 73. lap. e «dánára» új danát írt.

A 10. v. Bergk kiadásában helytelenül ἀπασῶν áll. A cod. világosan így mondja: ἀπασῶν.

Magyarra ezek fordították: Zechenter, Ráday, Földi, Édes Gergely, Fabchich, Vajda Péter, Cebecauer János, (Nagyszeb. gymn. ért. 1869—70. 8. lap.), Péchi István és Füredi F. F. (= Fekt Ferenc Magyarors. és a Nagyvilág 1880. 47. sz.).

Említést érdemel az, hogy e dal még zsidóra is van fordítva: Luzzatto Sámuel Dávidtól, Kinnôr Naím Bécs. 1825. 26—7. lap. Torquato Tasso pedig így utánozta Amyntasában, II, 1:

Minden állat él azzal a fegyverrel, a melyet az ő mentségére adott a természet: a szarvas a futást veszi elő, az oroszlány a körmeit, és a tájtétkő vaddisznó agyarát, és az asszonynak hatalma és fegyvere a szépség és kellemetesség.

Ford. Csokonai, Mind. Munk. 491. lap.

25.

Eredetéről Stark Quæst. 51. lap. E kedves ötlet nem Anakreoné; az ő korában még nem ismerték a szerelmi istennek ezt az apró szapora fajtáját.

Niketas Eugenianos e dal utánzásában ezt mondja a fecskének: «ki kétszeri költésnek egy fészket raksz», miből azt következteti Bergk, hogy ez valamikor itt is úgy állott (δισσοῖς μίαν νεοσσοῖς) s csak így érteni meg magának a dalnak a bevezetésével való összefüggését.

V. ö. Csokonai Mind. Munk. 392. lap:

Tele már szerelemrajjal mellyem
Sok ezer fiait hogy neveljem?

és u. o.:

Fészket a szerelmek madarai raknak.

Himfy kes. szer. 105. dal :

Hol a szívben fészket rakott
Ámor ez a jó madár stb.

U. ő. bold. szer. 32. dal :

Ha kedvesem mellettem ül
A párnaszék ölében,
Ezer Ámor elevenül
Indulatim fészkében ;
S körülötte hogy zsibongnak
Mint rajai a méhnek stb.

Szemere Miklós ezt írja Sárosy Gyulának (Abafíféle Figyelő 1881. XI. 392.): «Épen röstségem miatt van oly sok töredékem is; némelyike — Anacreon dalának Amoraiként — félig, másika csak nyakig búva még ki a tojásból.»

26. A.

Az eredetéről Stark Quæst. 47. lap. Emlékeztet a 23. dalra s épen e hasonlatosságból következtetni, hogy a kettőnek nem egy a szerzője. Itt is eposzhoz készül a költő; de a maga csatáit akarja énekelni: a trójai és thébai háborút másoknak hagyja. A szép szem győztes hatalmát számtalanszor megénekelték. Bhartrihari mondásai közül az egyik jól mondja, «költőink ugyancsak okatlanok, hogy a nőket mindig csak gyöngé névvel illetik. A kik pajkos szemüknek egy-egy hamar pillantásával isteneket is képesek foglyul ejteni, valjon gyöngék-e?» Meleagros (Anth. Pal. V. 177.) az eltűnt Erost egyszerűen ott találja Zenophilájának a szemében :

Az eltűnt Eros.

Halljátok! Vad Eros oda hagyván reggel az ágyát
Ép az imént az imént kapta magát s elosont.
Kis fiu, sírni szeret, csevegő, gyors, bátor egyúttal
Puzdrás, meg szárnyas, mind csupa gúny ha nevet.
Hogy ki az apja, titok. Sem a föld nem vallja fiának,
Sem pedig a tenger sem pedig a levegő.
Gyűlöletes mindenki előtt. De vigyázzatok ám rá,
Hogy ne megint új tört vessen a szívek elé.
Lám lám hol lappang. Rá leltem már a helyedre.
Zenophilám szemiben bujdosol, íjas Eros!

Egy jelenkori görög népdal így szól:

Ki látott olyan háborút,
A hol szemek csatáznak,
Es habár nincs török, kardjuk,
Mégis sebeket vágnak.

Ford. Tölgy, Jelenk. gör. irod. 15. lap.

IV. Henrik így szólt a pápai követhoz egy ballet alkalmával, melyben a francia udvar 15 legszebb s legelőkelőbb asszonya szerepelt: «Követ úr! Soha sem láttam én ennél szebb s ennél veszedelmesebb escadront.»

Daykának «A szép szemek» című költeménye, mely voltaképp olaszról való fordítás, így szól:

Oh halál csillagjai!
Fájdalmimnak okai!
Alva is azt mutatjátok,
Hogy halálom' óhajtjátok.
Húnyva is kivégezték:
Hát majd nyilván mit teszték.

V. ö. még Csokonai Mind. Munk. 261. lap és Himfy kes. szerelm. 79. d.

26. B.

A codexben az előbbi dallal egynek van írva. Eredetéről Stark Quæst. 88. lap. Anakreon idejében még híruket sem igen hallották a parthusoknak. Említésük arra az időre utal, amikor névre kaptak, amikor szomszédaiknak, sőt még a rómaiaknak is veszedelmesek voltak. Egyébiránt az «ismertető jel» is a Platon tanítására vall, mely szerint a szenvedélyek különféle nyomokat, sebhelyeket stb. hagynak az ember lelkében. Ugyanazt a hitet kifejezi Meleagros is (Anth. Pal. V. 212.) íme az epigrammájában:

Mindég hangzik Eros' titkos susogása fülembé,
S vágyakodás édes könyre fakasztja szemem'.
Nem nyugtat sem az éj sem a nap: heves égedelemtől
Már is meglátszik rajtam a szívbéli seb.
Itt megszállni úgy-é azt tudtok, szárnyas Erosok!
Nincsen erőtok elég szállni megintlen odább?

1—2. Így jelezték a versenyparipákat stb. Lásd Rich Illustr. Wörterb. «Character» szó alatt. Arany Aristoph. Felhők 23. vhez való jegyzet.

4. E süveg alakját lásd Rich Illustr. Wörterb. «Tiara» szó alatt. V. ö. Jerney Kel. Utazása II. 280. lap.

27. A.

Eredetéről Stark Quæst. 82. lap.

Tanaquil Faber ily magasztalással illeti e dal szerzőjét (Egyet. phil. Közl. VI. 895.):

Boldog vagy, boldog! kinek a helikóni tetőről
A szent dalforrás ily csoda ihletet ad.
Már ennél szebbet nem mondhatnának az összes
Ámor, Tréfa, Mosoly s Kellemelek istenei.

Gyönyörű kis dal, mely azonban sok fejtörést okoz a magyarázóknak. Némelyek úgy értik, hogy Eros kezébe adja Aresnek a nyilat, mások meg úgy, hogy reá hajtja s reá lövi s megsebzí vele. Thorvaldsen az első, Girodet a másik felfogás szerint ábrázolta ezt a jelenetet.

Bentley egyikét sem fogadta el, hanem közbül keresi az igazságot. Gaconhoz írt levelében, melyet a 64. lapon említettünk, így magyarázza a dolgot: Eros nem hajtotta, hanem kézbe adta a nyilat. De a nyíl, amely t. i. eleven tűzből, ætheri villámból való volt, magától fúródott Ares testébe. Azért van az a nyögés és sóhajtozás t. i. a seb miatt, s az a könnyörgés: «vedd el», azaz: «húzd ki», mert mélyen belement a testébe: csak Eros lett volna képes azt kihúzni, de nem akarta. E magyarázat ellenkezik a költemény világos szavaival, melyek szerint Eros nyilai vasból készültek.

Akik nyilazást látnak e jelenetben, a 13. vbeli ἐλαβεν-t olyanféle értelemben veszik, aminő azoknak az ólom-rögöknek «Nesze!» vagy «kapd meg!»-féle feliratáé, melyet a régiek az ellenségre hajgáltak. Szerintük tehát nem azt jelenti, hogy «felkapta,» hanem hogy «megkapta,» azaz szívébe fúródott. Ha megengednők is, hogy ez az ige mondható az olyanról, aki a nyilat testébe «kapja»: itt az ilyen kétértelműség lehetetlen. Bergk tehát ezzel a conjecturával akar a bajon segíteni: ἐβαλεν δ' ἄρη βελέμνω vagy ἄμα δ' ἐμβαλεν βέλεμνον (Magyarúl: «s Aresre röpítette a nyilat,» vagy: «s azzal a

nyilat reá röpítette»). Úgyde Erosnak «ha megpróbálsz, meglátod»-féle szavai után az ember nem azt várja, hogy Eros meglövi Arest, hanem inkább azt, hogy Ares megteszi a próbát. Ez tehát a hagyományos szöveg mellett látszik bizonyítani. Egyébiránt amit Bergk javasol, tetemes változással is jár s azért sem valószínű. Ha csakugyan változtatnunk kell, akkor a legegyszerűbb emendatio ez: ἔβαλεν βέλεμνον ἄρας.

Veszi a nyilat s röpíti.

A hagyományos szöveget csakis úgy szabad értenünk, hogy Ares a nyíl felvétele után rögtön érezte egész valójában a szerelem hatását. Mert Eros fegyverének az egyszerű megérintése már veszedelmes. Azért mondja Aphrodite Moschos I. 28—29. vben Erosról és fegyveréről:

Hogyha talán így szól: Ne a fegyverem! Oh ne hogy érintsd;
Álnok ajándék az: csupa tűzbe van az bele mártva.

(Hasonló erőt tulajdonít az 1. anakr. dal költője Anakreon koszorújának).

Ares a nyílnak nem anyagi, hanem hatásbeli súlya alatt nyög s katalapsiához hasonló állapotában egészen tehetetlen magával.

Míg ez a magyarázat a szerelmi hatalmat rendkívüli nagyságában tünteti föl, addig egy másik, mely a nyílnak contractiv erőt tulajdonít, azaz a hatást csak a kézre szorítkoztatja, úgy hogy Ares csak a görcs miatt nem volt képes a nyilat eldobni, a jelenetet komikussá teszi. V. ö. Møerike jegyz.

1. v. Kythereia férje: Hephaistos, a tűz-elemnek s mindazon műveknek az istene, melyekhez tűz kívántatik, különösen a fémműveké. Közönségesen Lenmosban tartózkodott, amely sziget régibb időben egészen vulkanikus volt s azért is neki volt szentelve. V. ö. 3. d.

10. ἐντελίζω a görög nyelv hanyatló korából való. Lásd Tzénos 21. lap.

27. B.

Utánozta Niketas Eugenianos «Drosilla és Charikles» V. 142—144. vben. Lásd fönt a 82. lapot.

Hasonlóan énekeli Himfy kes. szer. 121. dalában :

Szeretni s nem szeretni !
Egek melly kín s gyöttelelem !
Mért kell néked meg lehetni,
Szeretetlen szerelem ! stb.

3. χαλεπώτερον, compar. superl. helyett, későbbi korra vall. Lásd Tzésos 23. lap.

28.

Álom formájában kifejezett allegoria. Se tartalmánál, se nyelvi sajáttságainál fogva nem tulajdonítható Anakreonnak. Lásd Stark Quæst. 80. lap. Eros, amint a 4. sor mutatja, itt is csak kis fiúcska, s nem az az erős ifju, aminek Anakreon feltünteti. Tanaquil Faber oly szép és kedvesnek találja ezt a dalt, aminő szép és kedves lehetett ama lény, akinek kedvéért iratott.

3. Itt valódi értelmében kell venni az ónt. Átvitten : ón láb Csokonainál Mind. Munk. 143. lap. De a sír partjára húznak ón lábaim. Kisfaludy Károlynál : Ólom lábon jár az ellen.

29.

Longepierre szerint kitünő ötlet, Lessing dicséretre méltatja, Welcker pedig azt mondja, hogy Anakreon valódi költeményei közül is kiválnék, csak Anakreonénak idézné valamelyik grammaticus ezt a dalt. Schneider álm leírásának veszi (v. ö. a 28. dalt) s allegorikus értelmet lát benne. Stark Quæst. 79. lap. elítéli allegorikus volta miatt stb. Mœrike helyesen megjegyzi, hogy a dal nem olyan megvetendő, mint Starknak látszik : van benne élet, gondolatát világosan fejezi ki s kimért szabásánál fogva nem untató, mint ennek a kétes költői fajnak sok egyéb példája.

A dal elejével v. ö. Himfy kes. szer. IV.én. :

Ekkor dühös indulatom
Tétova hajt engemet
Tüskén bokron, míg birhatom
Csüggedező testemet.

7. V. ö. Csokonai, Lilla I. könyv 1. (Mind. munk. 238. lap.)
Már kezdett bennem gyengülni, És számon lebegett már Az élet.

30.

Igy érzett Anakreon, az egyes gondolatok is az ő kezére vallanak. Eros itt nem kis fiúcska, hanem ifjú. Az élet találóan van a kerék sebes forgásával összehasonlítva. Az a tanács pedig, ne a holtakra, hanem az elevenekre pazaroljuk az italt, illatszert, stb. teljességgel Anakreonhoz méltó. Csak külső okok teszik a kritikust hajlandóvá arra a gondolatra, hogy dalunk a mint most van, későbbi átidomítás, vagy utánzás. Lásd Stark Quæst. 53. lap. 2. Az eredetiben lotos áll, mi Homérnál takarmánynak a neve: talán lóhereféle (*trifolium melilotus*), s aligha nem itt is azt kell rajta érteni.

5. Az eredetiben papyros áll. T. i. az egyiptomi papyros vagy byblos nevű sásnak a belső hajából szalagot, kötelet, vitorlát, ruhát stb. s végre «papiros»-t is készítettek.

31.

Kedves ötlet, remek alkotás. De az, hogy Eros kis gyermeknek, van ábrázolva, s hogy dalunk szavajárása más, mint Anakreoné, későbbi szerzőre vall. V. ö. Stark Quæst. 79. lap. Tzésos 24—32. lap. (De ἐπιστάσεις és βραχέια nemcsak a későbbi koré.) «Anakreonnál Erosnak még se íjja, se fáklyája. Euripidesnél látjuk legelőször íjjasan.» (Med. 500.) Mondja Furtwängler Adolf Eros in der Vasenmalerei. München 1875. 7. és 9. lap. Szerintem ez pusztá véletlen. A szerelem istene az indusoknál is nyilas. Anakreonnál is mindenestre az volt. A 129. tör. csakugyan nyilasnak tünteti föl, s e tekintetben a töredéket semmi gyanu nem érheti. Fordította Kazinczy is Poetai berke 174. lap. Utánozta Hiador Főv. Lapok 1882. jul. 11. «A megázott gyermek». Ráemlékeztet Himfy kes. szerelm. 143. dala:

Midőn Amor hozzám jöve,
Betekintett keblembe
És nyilával belém löve
S gyönyörködött sebémbé.

Thorvaldsen, a mint már fönt mondtuk, Erosnak ezt az éji látogatását gyönyörű basreliefben ábrázolta; Cherubini pedig szép dallamot szerzett a szöveg mellé.

1—3. Ovidius is így határozza meg az éjfél idejét, Metam. X. 446—7. Don Quijote Sancho Pansája is a kis Medve állásából tudja,

hogy már éjfél van. Ez a dolog a paraszt és a pásztornép előtt még most is ismeretes. V. ö. Csokonai Mind. Munk. 222. lap :

Megfordult a göncöl szekere tengelye
S a késő álomnak megjött az ideje.

4—5. V. ö. Vadrózsák 252. lap. :

Minden állat elnyugott már
A nappali munkától.
Bágyadt lévén enyhülést vár
A csendes éjtszakától.

Végül megemlítem azt a hasonlóságot, melyet dalunk és az Enekek éneke V. 2—7. v. közt találtak.

32.

Az anakreoni dalgyűjteménynek valóságos gyöngye. Magyarra fordították még Zechenter, Édes Gergely, Fabchich és Péchyn kívül Cebecauer, Nagyszeb. gymn. értesítő 1870. 8. lap. Szabó István, Szana-féle Figyelő III. 23. sz. 1873. jun. 8.) 274. lap., Hunfalvy Pál, Ilias III. 151. vhez való jegyzetéb. és Kemény Hugo, Görög Lantosok 34. lap. A két utóbbi prózában. A németeknél Goethe fordítása tette általánosan ismeretessé.

A tücsök hangja épen az év és nap legmelegebb szakában, mikor minden egyéb élet néma volt, a görög fülnek különös gyönyörűségére vált. A költők sokszor magasztalják. Az Anthologiában több ilyen epigramma van, nevezetesen : VI. 54. Paulus Silentariustól, VI. 120. Leonidastól, VII. 196. Meleagrostól.

Az újabb költészetből a lengyel Horatiusnak, Sarbiewskinak «Ad cicadam» című remek ódáját kell említenünk, meg Sárosy költeményét, melyre Szemere Miklós I. 57. lap. ekképen czéloz :

rólad [légy !] még egy magyar dalló
Sem szólt, Petőfi lantján «tyúkanyó»
Sárosyén : a tücsök, diszt nyere.

3. A régiek hiedelme szerint a tücsök egyesegyedül harmattal él : valósággal azonban a levelek és virágok nedvét szivogatja. Szemere Miklós is «harmativó»-nak mondja I. 91. l. II. 159. lap., meg azt kérdi a szerkesztőktől :

hát azt akarjátok-e,
Hogy [a költő] mint a tücsök, harmat-csöppel éljen ?

V. ö. Csokonai Mind. Munk. 581. lap :

A fekete prücsök zöld kecskerágón lopódik fel téli lyuka felett, tiszta harmattal megelégedvén esőrgeti víg dalját a vidéken.

12. V. ö. vele azt a szép mesét, melyet Sokrates Platon Phaidrosában (p. 230.) a tücsök eredetéről mond. Valamikor emberek voltak, kik még a Múzsák előtt éltek. De mikor ezek megjelentek s velük az első ének, annyira jó kedvük támadt, hogy folyton daloltak, étel-italról megfeledkeztek, sőt a mikor meghaltak, még azt sem vették észre. Belőlük vált a tücskök nemzetsége, s a Múzsáktól azt kapták adományul, hogy semmi táplálékra nem szorulnak, mindjárt születésüktől fogva énekelnek, holtuk után pedig a Múzsákhoz jutnak, s ott elmondják nekik, ki melyiküket tiszteli az emberek közül.

15. Régi néphit szerint a tücsök minden évben vedlik s megifjodik.

16. Föld szülötte. Azt hitték róla, hogy nem szülőktől lett, hanem a földből támadt, s ennél fogva természetes jelképévé vált ama nemzeti büszkeségnek, mely szerint az ősök nem idegen országból vándoroltak be, hanem a hazai föld sötét öléből eredtek. Az atheniek, kik autochtoniájukra különösen büszkék voltak, meg is becsülték a tücsköt a régi jó időben, amint Thukydides beszéli, minden polgár aranytücskös tűt vagy kapcsot viselt a hajában. A fiatalabb nemzedék ezt a viseletét annyira jellemzőnek találta a régi időkre és szokásokra nézve, hogy Aristophanesnél a «tettigophoros» (tücsökviselő) név a megtisztelő «marathonomachos» (marathoni harcos) névvel épenséggel egyenlő értékű. (Lásd Arany ford. Lovagok 1224. Felhők 943. v.)

19. Közelítsz az istenekhez. T. i. az istenek Homér II. V. 341. sk. v. szerint se nem esznek kenyeret, se nem isznak bort, ép azért vérük sincsen és halhatatlanok.

33.

Eredetéről Stark Quæst. 82. lap. «De toutes les odes d'Anacréon voici celle qui m'a toujours le plus touché. — La fiction en est toute ingénieuse et toute charmante, l'expression délicate et fine. — enfin ce n'est que graces et que beautez». Így szól e kedves dal-

ról Longepierre, Les oeuvres d'Anacréon, Paris 1692. 204. lap. és sok más kritikus hasonlóképen nyilatkozik. De azért még sem tudunk megegyezni abban, valjon ezé a dalé az elsőség, vagy Theokritos XIX. idylljeé, mely rokon vele s fordításom szerint így szól:

A méztolvaj.

Egyszer a tolvaj Erost, ahogy elesene mézet a kasból,
A haragos méh megszúrta, s mind összebebezte
Kis keze ujjá begyét. Ő jajgat, fujja kacsóját,
Toppan a lábával, vergődik s Aphroditéhez
Elsiet és mutogatja sebét s panaszoja bosszúsan,
Mily kicsiny állat a méh s mily nagy fájdalmat okozhat.
Anyja csak úgy mosolyg: «Méhez nem vagy te hasonló!
Mily kicsi vagy te magad, s mily nagy fájdalmat okozatsz!»

(Megj. Bászeli Theokritosz-tanulmánya 191. lapján.)

Pauw, Welcker és Stark bátran ezt az utóbbi képet tartják főkéletesebbnek. Egyszerűbb, velősebb, a kis tolvajlás jól illik Eros jelleméhez, s hogy a méh megszúrja, méltó büntetésnek tűnik fel. Másoknak az anakreoni dal tetszik jobban, főleg azért, mert a fucska saját szavainak idézése sokkal elevenebbé teszi a költeményt. Hogy még sem Anakreontól való, mutatják a dór alakok, az anakreonianatlan prosodia stb.

V. ö. még Platon 3. sz. (Anth. Plan. 210.):

Mély árnyéku ligetbe jutánk s ott látjuk előttünk
A Kythereia fiát, a piros almára hasonlót.
Nem volt sem vesszős puzdrája, se félkörös ijja:
Ott csüngöttek azok dús lombú fáinak az ágán.
Ő meg az álomtól elnyomva a rózsakehelyben
Szép-mosolygva pihent, s viaszépítő pici méhek
Rendre körülöngték s édes szájára repültek.

A 4. és 6. vról Tzésos 32—35. lap. Gosséc dallamáról fönt a 100 lapon.

34.

Eredetéről Stark Quæst. 55. lap. Pauw szerint a 6—12. verseket ilyen sorba kellene egymásra következtetni:

De hogyha semmi áron
Nem váltható meg éltünk,
Mi haszna hát a kincsnek?

Ha meghalás a sorsunk
 Mit nyögjek én hiába
 S fakadjak én panaszra?
 Legyen szabad boroznom stb.

Bergk is így közli a dalt, de elfelejtette megjegyezni, hogy ez a sorrend nem a hagyományon, hanem conjecturán alapszik.

A 15—16. sort többen más kéztől való toldaléknak tartják.

A halálról azt mondja Aeschylus «Niobe»-jében, mit Aristophanes is idéz (Békák 1392. v., Aranynál 1326. v.), hogy

«Csak a Halál-isten nem kap ajándokon.»

Arany ford.

35.

Az egész eléggé költőileg van kigondolva s illenék is Anakreonhoz; de 10. v. ~~szláz~~ prosodiája más eredetre vall. V. ö. Stark Quæst. 87. lap.

Utánozta Molnár András «Esztihez» című anakreontikonjában. Hébe. Zsebkönyv. 1821. 295. lap. V. ö. Kazinczynak «Az álom. Salis után» írt költeményét, («de jaj az irigy istenek álmomból hirtelen fölserkentenek»). Kazinczy F. levelei Kis Jánoshoz. Budán. 1842. I. 12. lap.

36.

Önkényesen és hibásan használt szavak, prosodiai eltérések, a rímek, az ízetlen Bacchos-jellemzés, mely őt Aphrodite szeretőjévé teszi, stb. mind arra mutat, hogy a dal nagyon késő korból, nagyon gyöngé szerzőtől való. Lásd Stark Quæst. 58. lap.

37.

Nyelvbeli dolgok bizonyítják, hogy nem Anakreontól való. Egyébiránt Wolper, Mehlhorn és Stark csak töredéknek tekintik. Lásd Stark Quæst. 65. lap.

Ugyane gondolat előfordul Plautusnál is (Miles glor. III. 1.): si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex. E találkozás még nem elég arra, hogy Plautust e vers fordítójának tekintsük, mint Longepierre teszi.

Tompa Mihály is Versei II. 196. így szól «Öreg barátjához»:

Ifju lélek!
S az ember még
Hatvan évvel fiatal.

Vadr. 331. lap (Tánczsó):

Ne nőzd hogy én vén vagyok,
Mett azért ifju vagyok.

38.

Ez, valamint a következő dal oly korból való, a mikor már a hangsúlyos rhythmus lépett a szigorú mérték helyébe. Stark (Quæst. 56. lap.) egy IX. századbéli szerzetesnek tulajdonítja.

8. v. Eviossal: 4, 10. vhez való jegyz.

5. v. μερίστέ με. Így én. Bergk is gyanítja, hogy a vers szerzője így írta. A cod.-ben μεθετεμε áll (nem μερίετεμε mint Rose mondja).

8. γελάσω-ról Tzénos 41. lap.

Révai fordítását közli Bánóczi, Révai M. élete 204. lap.

V. ö. Aranyánál:

Belátom az ösvényt melyen ide jöttem,
Derült és borult is a lejtő mögöttem,
De a mi elül van, azt borítja felleg:
Ki tudja veszélyit a kimenetelnek!

39.

Valamint az előbbi, úgy ez a dal is a középkorból való: ez is úgynevezett «politikus» versekből áll. Lásd Stark Quæst. 76. lap.

40.

6. A hyacinthuson itt valószínűleg a delphinium vagyis szarkaláb kisebb fajtát kell érteni. Egyébiránt a görög a kékliliomot, valamint a szivárvány színű Irisnek több rokonfaját is így nevezi.

4. λυρίζω későbbi korból való szó. Lásd Tzénos 36. lap.

11. *Fürge röptü nyilait*. Valckenaer s követői szerint: *tompa-élü*. De a hagyományt igazolja az, hogy a különböző népek a gonosz nyelvet egyformán élesnek, hegyesnek mondják. Nyilaira ugyancsak ráillik ez a jelző.

Stark Quæst. 59. lap. elég ügyes utánzásnak nézi ezt a dalt; de utolsó négy sorát, mely voltaképp nem egyéb, mint a 8. (eredetiben 7.) sornak egy pár Anakreon-féle kifejezéssel körülírt ismétlése, későbbi toldaléknak tartja.

41.

Hogy e dal nem Anakreoné, mutatják a többi közt a dóri szóalakok. Lásd Stark Quæst. 60. lap.

1. Mindenkor csak ebéd után nyujtották a vendégeknek a koszorúkat, mielőtt a borozás kezdődött. Rendszerint mirtuslombokból kötötték, s virágot, különösen rózsát, fontak közéje. V. ö. 42, 1.

4. Az eredetiben barbitos van hegedű helyett; de tudni való, hogy a hegedű is régenten lantféle volt. Egyébiránt a fordításnak már csak azért is kellett ezt a szót választania, hogy e hangszert a később említett koboztól megkülönböztesse.

5. *Takaros bokáju lányka*. V. ö. Fazekas Mihály versei. 9. lap.: *Takarosak tudom ezek A kis kezek*. A sort így is lehetett volna fordítani: *piczi lábu szép leányka*; de kár lett volna a görögösen festő jelzőért. Homérnál καλλιςφυρος szépbokáju. Lukianos, Dial. meretr. 3., azt mondja Thaisról, hogy táncz közbe nagyon is mutatta bokáját, mert senkinek sem volt olyan szép lába, mint neki.

6—7. azaz thyrsust. Az új görögnél, nevezetesen az arnautoknál, még mainap is dívik az, hogy az előtánczos vesszőt és pálczát tart kezében. V. ö. Guys Litterarische Reise nach Griechenland. I. köt. 13. lev. és Hasselquist Reise nach Palæstina Rostock 1762. 8-rét 30. lap. — πλακαμύς-ra nézve v. ö. Arany, Aristophanes gloss. lombhaju kőrös czikkét.

9. kobzát: Az eredetiben pektis, miről a 78. lapon.

14. E verset Mehlhorn betoldottnak tartja. Bergk és Moerike szerint is valószínű, hogy az.

16. Edes Gergely még ezzel toldja meg: «s ez ám az élet! NB. Talám így végezte Anakreon is: 'Ο βίος ὁ δ' ἐστὶν οὐτός.» Lehetetlen.

A mi az istenek személyes részvétét illeti, Madame Dacier s követői abban vannak, hogy itt masquerade-ra kell gondolni, mint az a Xenophonféle Symposion végén, mikor egy fiú és egy leány Ariadnének és Bacchosnak öltözve jelenik meg. Valódi symposion-

nál, az ilyes helyén van; de dalban a lelkesült költő magokat az isteneket látja. V. ö. Schiller «Dithyrambe» című költeményét.

42.

Eleje hasonlít az előbbi dal első 3 verséhez. Furcsa, hogy a szerző a 13. vben egyszerre csak Bacchos templománál akar táncolni, megfedkezvén arról, hogy mindodáig symposionról beszélt. Az egész innen-onnan kapkodott részekből látszik összetoldottnak. Lásd Stark Quæst. 73. lap.

2. Eviosról a 4. dal 10. vhez való jegyz.

14. Az eredetiben «mély övü» van, azaz: csipő hegyén s köldök táján fekvő övvel. Lásd Helbig, Das Homer. Epos aus d. Denkmälern erläutert. Lips. Teubn. 1884. 135—6. lap.

43.

Valódiatlanságáról Stark Quæst. 56. lap. Bágyadtnak, közönségesnek találja. A mondatok egyforma páros elrendezését sem tartja Anakreonhoz illőnek stb. Szerintem a prosodia is más eredetre vall. αλός α-ja Anakreonnál mindenkor hosszú, itt rövid.

V. ö. Csokonai XI. anacr. dalát: Ha szíhatok borocskát, A gondjaim csucsulnak. Kazinczy F. munk. I. 12. «Bor mellett» című verse is hasonló gondolatokat fejez ki. Dalunkat Kazinczy is fordította Poetai berke 180. lap.

44.

Gyönyörű kis dal. A fordítás annyiban modernizálja, hogy a 2. sorban a «Charisok»-at, a 7-ben a «Titán»-t, a 12-ben a «Bromios»-t (Bacchos melléknevét) elkerüli.

Hogy minden szépsége mellett nem Anakreontól való, bizonyítja a Titán név. Igaz, hogy Hesiodos Hyperiont a napisten atyját, mások pedig magát Heliost a Titánok közé sorozzák; de Heliosnak egyszerű Titán elnevezését legelőször csak Empedoklesnél találjuk, ki Kr. e. 450 körül született. Főleg a római költők szokták Sol-t egyszerűen Titánnak nevezni, s csak a későbbi görög költők használják e nevet ugyanily értelemben. V. ö. Stark Quæst. 74. lap.

E dallal egybehasonlítható Meleagrosnak híres «Tavaszi» idyllje, melynek tőlem való fordítását az 1880 máj. 4-én megjelent Tavasz című ünnepi lap közölte. A költemény így szól:

A levegő-égről eltűnt a zordon időszak,
S a viruló kikelet tündöklő napja nevet ránk.
Zöldellő füvel koszorúzza magát a sötét föld,
És fiatal lombbal pompázik ujultan az erdő.
Hajnali harmattól táplálva mosolygnak a rétek,
Es a rózsabokor mosolyogva kinyitja virágát.
A hegyek oldalain vígan furulyáztat a pásztor,
S a kecskék őrzője a szürke gidáinak örvend.
Már a hajós is a nagy tengerre bocsátja hajóját,
És a vitorlákat Zephyr enyhe fuvalma dagasztja.
A szőlőművelők a bacchusi ünnepet ülik,
A fejüket fürtös repkény lombjával övezve.
Mesteri munkáját elkezdi serényen a méhraj
S a friss méz számára viaszból sejteket épít.
Mindenfajta madár megszólal hangos örömmel:
Tenger színe fölött a sirály, a házban a fecske,
Hattyu folyó partján, s a föld alatti alkonyos erdőn.
Hogyha növény lombjának örül s a föld színe diszlik,
S a pásztor furulyáz, és vígan szökdel a kecske,
S tengert jár a hajós, és Bacchus az ünnepet üli,
És a madárka dalol, s mézet készítenek a méhek:
Valjon e kedves időn ne daloljon-e szinte a költő?

Csokonai Kleist Tavaszának fordításán kívül még kétszer énekl meg a Tavaszt, 21. anakreoni dalában és Ódái I. 9. számában. Anakreontikonja a görög szerző dalához nem is fogható.

V. ö. még Révainak «Kikeletkor», Kazinczynak «A tavaszhoz» című versét, Szentmiklóssy «Tavasz dal»-át, Berzsenyinek Tavasz című gyönyörű ódáját.

45.

E dal valódiatlanságáról a 73—74. lapon szólottunk.

1. v. *Bár vén vagyunk.* Lásd a mit Arany Aristophaneséhez írt glossariumom szám cikke alatt mondtam.

5. *Silenos*: Bacchosnak nevelője s állandó kísérője. Tömsi, potrohos, kopaszfejű, szőröstestű öregnek ábrázolták, ki mindig ittas és jókedvű. A tömlő támaszául szolgál.

46.

Zechenteren, Édes Gergelyen, Fabchichon és Péchin kívül fordították még Szabó Károly, Arany-féle Figyelő 476. lap. és Gergely Károly, Egyet. philol. Közl. VI. 489. lap.

2. v. = 43, 2. és 10. versével.

3. *Kroesos*, a gazdagságáról ismeretes lydiai király, Anakreon kortársa.

7. *Elegyítsd a bort! ihatnám.* Mások szerint: *Fegyverkezzél!* (azaz «legyen harczos az, a kinek kedve tartja») *én iszom.* El 7. vers előtt Bergk szerint hézag van, melyet körülbelül így lehetne kitölteni: μελίχρουν σῖνον ἡδὺν ὀπλιζ' ἐγὼ δὲ πίνω: «készíts mézes édes bort. Ihatnám! Hogy e dal nem Anakreontól való, jöllehet tüzes lelkének a hevét érezni rajta, bizonyítja az utolsó négy versnek az előbbiektől elütő szabása (mi toldásra mutat) s az anakreoniatlan prosodia. V. ö. Stark Quæst. 56. lap.

47.

A 43. dal gyarló utánzata. Lásd Stark Quæst. 57. lap.

48.

Ugyanaz a tárgy, a mi a 46. dalé; de itt váltóénekké van fejlesztve; elég ügyesen. Degen több énekessel énekelteti. Mehlhorn azonban Brossét hajlandó követni, a ki csak két énekes közt osztja föl e dalt; mert a 2., 4. és 6. versszak majdnem ugyanazt fejezi ki, a mit mindegyiküknek a megelőzője, csak más módon. E szerint az egyik énekes énekelté az 1., 3. és 5. versszakot, a másik a 2., 4. és 6-at. A 7-et talán együtt mind a kettő. Mehlhorn szerint persze ez a versszak másunnan került ide.

Mérték és nyelvbeli dolgok arra mutatnak, hogy e dal későbbi korból való. Lásd Stark Quæst. 57. lap.

25—27. A magyar borozóknál is szokás-mondás: Igyál! mert csak az a mienk, amit lenyelünk.

49.

Igen kedves és Anakreonhoz teljességgel méltó dal; de a benne előforduló dóri alakok későbbi kézre vallanak. Lásd Stark Quæst. 64. lap.

7—8. v. Hasonló kép van Goethénél, Hermann und Dorothea című elegiájában :

Rózsát köss, csak elég rózsát szép házi füzérnek;
Majdan ezüst hajfűrt átszővi lilomúl.

50.

Stark Quæst. 64. lap. szerint az utolsó öt sor külön daltöredék, mely a hiányos összefüggésből és a versszakok sorainak különböző számából ítélve, az előbbi dalhoz sehogy sem illik. Hogy egyik darab sem Anakreontól való, bizonyítja egyrészt a sophistikus retoroknak sokkal későbbi korára való vonatkozás, másrészt az újabb nyelv és szerintem még az utánzás világos nyoma is, melyet a 10—11. sornak a 60, 1—2. sorával való egybevetése mutat.

51.

Eredetéről Stark Quæst. 65. lap. V. ö. 37. d.

5. *Oh Kybebe!* Lásd a 11, 3. vhez való jegyzetet. Itt azonban némelyek Kybebe nevű felszolgáló leányt akarnak érteni, mások Kybebes nevű Anakreon-kedvelte ifjút.

52.

Tárgya nem dalnak, hanem epigrammának való, miből azt következtetik, hogy eredetileg csakugyan epigramma volt, s hogy egy későbbi versfaragó öntötte a már meglevő ötletet ebbe a szerencsétlen formába. Lásd Stark Quæst. 71. lap. Egyébiránt e dal közvetlenül is készülhetett valami kép után.

3. *szidóni nők.* Európa Homér szerint Phoinix, mások szerint Agenor phoeniciai király' leánya. Játék közben a bika alakjában előtte termett Zeus hátára ült, a ki vele Kréta szigetére szökött, a hol szép ifjúvá változott s vele Minost, Sarpedont és Rhadamanthyst nemzette, a kik holtuk után az alvilág biráivá lettek.

Az Ilias XIII. 292. vhez való scholion, mely ezt röviden elbe-

széli, azt teszi hozzá, hogy Európa történetét Hesiodosnál és Bacchylidesnél olvashatni. Ebből is következtethetjük, hogy Anakreon nem tárgyalta.

E jelenetet, valamint a költészet, úgy a képzőművészet is sokszor ábrázolta.

8. ἐλκυσσεῖς-ről Tzénos 37. lap.

53.

Eredetéről Stark Quæst. 73. lap.

A codex írója a 20. verset új kezdetnek jelöli. Azért Mehlhorn és követői ketté is választják ezt a dalt. *Madame Dacier*, Longepierre, Degen, Stark váltó («feleletes») éneknek nevezik, s ha úgy van, mondja Mehlhorn, akkor azt a másik részt barátjával énekel-teti a költő; de valószínűbbnek tartja, hogy a másik rész egy későbbi költőtől való, a ki azt, a mi az előbbi rész végén mondván, bővebben ki akarta fejteni.

17. Athénben a tavaszi nap- és éjgyenlőség idején ünnepelt Dionysziában megszokták koszorúzni magokat tavaszi virágokkal.

26. *a halott tetemre balzsam*: azaz megóvjá a rothadástól. Azért Aphrodite is rózsao-lajjal ken-i meg Hektor holttestét. II. XXIII. 186. sk.

30. δεδρουσμένῃν-ről Tzénos 38. lap.

32. A világra szülte Pontos t. i. a tenger. De Pontos, mert hím-nemű szó, hímnek is van képzelve: fia az Aethernek és Gæának (a földnek).

34. Az ismeretes rege szerint Athene Zeus fejéből született.

A rózsza eredetéről szóló mythus igen szép s ügyesen fejezi be a különben ízetlen lajstromszerű dalt. Egyébiránt a mythus rendesen azt mondja, hogy a rózsza Adonis véreből lett.

Bion Adonis halottas énekében így szól (64—66. v.):

Annyit sir Paphié, a mennyit vérzik Adonis,
S változik a földön minden csepp annyi virággá:
Rózsza kel a vérből s könnyből anemone virít föl.

Bartók Lajos «Szemere Miklóshoz» (Vasárn. Ujs. 1878. 2. sz.) című költeményében szintén ezt a regét követi:

«Szegény Adonisz rózsává lett vére.»

54.

E dal a jobbak közé tartozik, úgy hogy Welcker réginek s Anakreonhoz méltónak itéli. Már formája gyanússá teszi, *καλὸν* rövid alphája pedig egyenesen azt bizonyítja, hogy nem Anakreontól való. V. ö. Stark Quæst. 77. lap.

55.

Eredetéről Stark Quæst. 72. lap. Valami műremeknek magasztaló leírása. Gyenge költemény, mely mindenestre a római korból való. Megértésére szükséges tudnunk, hogy micsoda diskosról van itt szó s hogy micsoda helyzetben volt Aphrodite ábrázolva.

Hajító korongra nem igen lehetséges itt gondolnunk. Ilyen ékítmény kétségkívül jobban illik valami toilette-eszközzre, mint az ismeretes torna-szerszámmra. Diskos tálfélét is jelent, s voltak is erotikus alakokkal ékített arany meg ezüst tálak, mint például az, melyről ez az epigramma szól:

Rieseféle Anth. Lat. 152.

A legszebb Najas tündöklék s játszik a tálban,

És az evők injjét égeti bájaival.

Töltse az asztalinas szaporán teli lével a tálat:

A feladott étel rejtse titokba a báj.

de itt valószínűleg kerek kézi tűkröt kell értenünk, melynek viszáján a tenger-szülte Aphrodite volt ábrázolva, a mint Eros, Himeros és Pothos, a szerelem és szerelmi vágy istenei körülveszik. Ilyenfélék az etrutiai munkával díszített ércztűkrök, melyekről Müller Archæol. 173. §. Overbeck Pompeji 323. lap stb. Rich Illustr. Wörterb. «Speculum» szó alatt.

Aphroditét ebben az ábrázolásban a legtöbb magyarázó állva gondolja. Mœrike úgy képzei, hogy kissé rá van dülve a hullámokra olyformán, hogy teste a csípőtől leig majdnem egész szélességében szembe van a szemlélővel, felső teste kissé fel van egyenesedve s oldalt fordulva, kezei pedig nem annyira erőlködve, mint inkább játszva teszik az úszó mozdulatokat. Fejét jó egyenesen tartja, arca majdnem profil. Nyakára hullám özőnlík, teste közepe táján kisebb hullám van, mely annyira emelkedik, hogy «a mi tiltva van sze-

műnknek», azt elfödje. E magyarázat azért szükséges, mert különben meg nem érthető, hogy emelkedett nyakig a hullám, mikor csak azt akarja elfödni, a mit látnunk nem szabad?

E leírásnak az eredetije talán fél hautrelief volt; de valjon egészen csak ezüstből-e, azt a 22. vers kétségesse teszi. Ha ἄργυρος a tengert jelenti, hogy nevezhette a költő egyszerűen csak «ezüstnek», holott minden alak rajta ezüst volt? Mörike majdnem hajlandó a képet nem a tükör visszáján képzelni, hanem elül, még pedig a tükör rájáán, úgy hogy az «ezüst»-ön magát a tükör lapját kell értenünk. Egyébiránt v. ö. Vergil. Aen. VIII. 673.

Még valami van, a mi Mörike szerint figyelemre méltó. A kép több helyen különböző színeket tüntet fel. Kypris fehérnek van mondva, keble rózsásnak; az istennő kifehérlik a habokból, mint az ibolyák közül a liliom. Ez az ellentét azt mutatja, hogy a tengert kékszínűnek kell gondolnunk, s hogy e szerint az ezüst műtárgyon színek is voltak alkalmazva. Vagy pedig mindazt csak a költői festésnek kell felrónunk?

8. v. *A nagy istenek szülőjét*; a későbbi kosmogoniai és theogoniai képzelet szerint. Homeros szerint Aphrodite Dione' leánya, Hesiodos szerint Okeanos' és Thetisé, Apollodoros szerint Uranos' és Gaiaé.

56.

E dal a codexben ketté van választva, még pedig úgy, hogy az első 22 vers itt, a többi a codex végén áll. Barnes vette legelőször észre, hogy e két rész összetartozik. A 31—36. vers annyira meg van rongálva, hogy fordítása is csak úgy, a hogy, lehetséges. A dal későbbi eredete nem sok bizonyítékra szorúl. Elég a mértékbeli hibákra s a dialektusok összezavarására utalnunk. A költemény tárgya is sokkal helyesebben van már a 34. dalban feldolgozva. Lásd Stark Quæst. 88. lap.

9—10. V. ö. a 36. dal 14. v. 48. dal 8. v. Vadrózsák 11. lap:

Fudd el, jó szél, fudd el az én bánatomat.

U. o. 216. lap:

Egész világ engem beszél,
De azt mind elfujja a szél.

Vörösmartynál:

Kancsóban a világ,
Igyuk le búját örömét,
A többit szélvész hordja szét;
Igy szól a szíves borbarát.

57.

Eredetéről Stark Quæst. 76. lap. Abban vannak, hogy e dal kép után készült, hogy az Ilias XVIII. 561. s köv. vv. lebegtek a szerző szemei előtt, nevezetesen az 567. és 568., mely így szól:

Font kosarakba' vivék gyerekes jó kedvvel az ifjak
És hajadon lányzók a mézesfajta gyümölcsöt.

4. *kaca*. Így mondja a pomázi szőlősgazda a borkádat, a taposó kádat. Nincs a szótárban.

58.

Se nyelve, se hangja, se szerkezete nem vall Anakreonra. Lásd Stark Quæst. 89. lap.

7. phrygszabásút, azaz phrygiai melodiára, ióniai rhythmusban. A phrygiai melodia heves, panaszos; bacchans rajongást liheg.

8. kaystri hattyu. Kaystros kisázsiai folyó, mely Ephesos mellett a tengerbe szakad. Már Homér ismeri szárnyas lakóit. Il. II. 459. sk.

13. tripusz: «háromláb». Rajzát lásd Rich Illusstr. Wörterb. «Tripus» alatt.

14. sk. Apollo beleszeretett Daphnéba, Artemis nymphájába, s még akarta hódítani. A lány futásnak ered, s mikor már nem győzte, atyját Ladon folyóistent hitta segítségül s abban a perczben, a mikor szerelmes üldözője már utolérte s ölelni akarta, borostyánfává változott, a mint azt Ovidius Metamorph. I. 452. s köv. verseiben igen szépen megénekli. Képírók is sokszor ábrázolták. Lásd Helbig Wandgemälde der vom Vesuv verschütteten Städte Campaniens Nro. 207—215. etc. Schönfeld Ovids Metamorphosen in ihrem Verhältnisse zur antiken Kunst. Lipese 1877. 10. lap. 3. jegyz.

59.

Magyarra fordította még Zechenter és Fabchich, a kiknél mint a codexben s a kiadásokban egyáltalában, az előbbi dalhoz van

csatolva. Bergk helyesen észrevette, hogy nem oda való. A vége hiányzik.

5. v. a Kypris ijját, mely t. i. a lányok iránti szerelemre sebzi szívünket. Meleagros (Anth. Pal. XII. 86.) epigrammája szerint is:

Kypris az istennő a nőkre gyulasztja szívünket:

Ám a fiúszeretést szítja tulajdon Eros.

A fiúhoz, vagy az anyjához pártoljak-e? Mondom,

Ő maga vallja Kypris: győz a garázda fiú.

A dal szerzője Anakreon módjára a szép fiúkért rajong. Lásd Stark Quæst. 89. lap.

10. Lásd a 20. dalhoz való jegyzetet.

60.

E sorokat Origenes idézi adv. Hæret. Müller-kiad. 107. lap.

Nem akartuk a Bergkféle sorrendet megbolygatni, azért meghagytuk ezt a töredéket ezen a helyen, jöllehet azt hiszszük, hogy csakugyan Anakreontól való. Az utolsó versre nézve Schneidewin, aki először ismertette ezt a töredéket a Philologus V. 370. lapján így nyilatkozik: «Welche bewandtniss es aber mit dem ποδῶπρόν stb. habe, lässt sich bei mangelnder einsicht in den zusammenhang nur ungefähr errathen.» Nekünk úgy látszik, hogy itt célzás van Teosra, mint a boristen születése helyére, s hogy ennélfogva az a monda, melyet fönt az 5. lapon említettünk, valamikép Anakreon-nál is találkozott. Talán innét ered az a gondolat, melylyel Anakreont mind Dioskorides, mind Antipater Sidonius egyformán üdvözik, mely az egyiknél így szól:

Borforrás szökjék számodra magából a földből.

a másiknál meg így:

Illatos édes bor folyjon a földből elő.

Lásd fönt a 39. lapot.

A születte földem-féle kifejezés igazolására idézzük Csokonainak gróf Festetics Györgyhez 1801. máj. 16. írt leveléből íme szavait: Debrecen nékem születte földem stb. (Mind. Munk. 856. lap.) Továbbá az Erdélyi-féle Népkölt. gyűjt. II. 533. számának eme sorait:

Mert ha hontalan vagyok szülötte földemen
S régi scythavérrel szerzett örökségen.

Az Arany-Gyulai-féle Népkölt. gyűjt. III. kötetéből a Fogarasi István című ballada utolsó két versét (4. lap.):

Hadd nyugodjék itten apjával, anyjával,
Apjával, anyjával szülötte földiben.

Végre: Csokonai Mind. Munk. 782. lap:

Minden föld ugyan hazája
A jó embernek: való!
De mégis szülötte tája
Mindennél előbb való.

Az 1. és 2. verssel v. ö. az 50. dal 10. és 11. versét.

61.

E sort az Euripides Hec. 1141. vhez való scholion idézi.

62.

E töredéket Gregorius idézi Cor. 396. lap.

Bergk kiadásába a következő két költemény nincs felvéve. Mi már csak azért is felvettük, mert Anakreonnak nálunk legelterjedtebb kiadásában megvannak, sőt az elsőt magyar fordításban is közölték. A Paulus Silentiariusféle «A pythiai fürdőkre» írt hosszú anekreontikont, melyet Boissonade iktatott az Anakreoni gyűjteményhez, valamint Bergk, úgy mi is elhagytuk. A mi a Bergk közölte Appendix Anacreonteorum ot illeti, megjegyezzük, hogy Joannes Gazæus anakreontikonjait Ábel Jenő is közölte Berlinben 1882-ben megjelent «Joannis Gazæi Descriptio Tabulæ Mundi et Anacreontea» 55—62. lap.

Adonis halálára. E költemény közönségesen Theokritosnak van tulajdonítva. Theokritos régibb kiadásában a 30. sz. A mostaniak vagy elhagyják vagy Pseudo-Theokritosfélének jelzik. Lásd Dr. Bászel Aurél Theokrit. 195. lap. Bergk azt hiszi, hogy talán Biontól való. Magyarra fordították: Fabrich Pindarus stb. 215. lap. Guzmics Izidor, Theokr. 121. lap. és Péchi Istv. Anakr. 55. sz.

Adonisról lásd a 17. dal 28. vhez való jegyz.

Nászdal. Erre a dalra végződik Theodoros Prodromos XII. századbeli grammatikusnak «A hervadhatatlan vagyis a vén ember szerelme» című dialogusa. Ezt a dialogust elmondották Stratoklesnek egy csipás és ráncos vén embernek a menyegzőjén, a ki szép leányt vett feleségül. Mikor Stratokles a nászszobába siet, fölkel a násznép közül Chairemon komikus és így szól: «Ebből elég volt. Most az ünnep végén Anakreon Múzsájától akarok valamit altatónak tragikus hangon elénekelni: Kythereia nászkirálynő» stb. Ez a nászének csak annyiban «Anakreon Múzsájától» való, amennyiben az anaklomenos (υ υ υ υ υ υ) anakreoni versmérték. Úgyde a versszakok illetén szerkezete a byzantinusok sajátos találmánya. 6 anaklomenos = egy οἶκος, egy «ház» (olyanforma elnevezés, mint az olasz stanza, mi szobát jelent). Utána két trimeter ionicusból álló distichon, melyet ζουχοῦλιον-nak neveztek. Lásd Christ. Metrik. 500. lap.

Ha maga Prodromos a szerzője, amit Boissonade kétségbe von, mert szebbnek tartja, hogysem ettől az embertől telt volna, aligha régibb költeményt nem utánzott benne.

2. Himeros, a vágy', Gamos a házasság' személyesítése.

7. Ífiu: amint a mondottakból kiderül, gúnyosan van értve.

15. Azaz: már reggel van.

16. A cipruson ki magzatot, ki síri ciprust ért célzásul Stratokles vénségére, aki már közel van a sírhoz, ki meg egyébnek érti (lásd Fischer jegyzetét). Tekintve azt, hogy Theokritos a XVIII. idyll 30. versében, ahol Helenáról ekkép szól:

Mint a lenge vetés a kövér föld díszire válik,
Vagy ciprus a kertnek, vagy thesszali ló a szekérnek,
Úgy a rózsaszínű Helené Spartának a dísze.

Helena szép karsu voltát festi, itt is a kertben díszlő cipruson a sugártermetű Myrillát fogjuk érteni.

A 15. laphoz. Eupalinosnak ujonnan fölfedezett samosi vízvezetékéről Fabricius, Mittheilungen des Deutschen archäologischen Instituts zu Athen 1884. évf. II. füz. 163—193. lap.

24. lap. 10. és 14. sorban 17. helyett 11. olvasandó.

30. « 24. sorb. 15. helyett 14. olvasandó.

33. « Az Anakreon halálára írt epigrammát Gyraldus (Fischer Anacr. 3. kiad. LXXX. lap) nostri Cælii carmen-nek idézi. Fischer szerint ez Ludovicus Cælius Rhodiginus, popularis et amicus Gyraldii, ami úgy látszik, tévedés; mert Rogati Anakreonnak híres olasz fordítója Le odi di Anacreonte stb. Colle 1782. I. köt. 10. lap. azt mondja, hogy «l'elegante epigramma di Celio Calcagnini al sepolcro d'Anacreonte». Ez a Calcagnini, ki Giraldival egy és ugyanazon esztendőben, egy és ugyanazon városban t. i. 1479. Ferrarában született, latin verseket is írt, melyekkel több sikert aratott, mint prózai műveivel. Cælius Rhodiginus (= Lodovico Ricchieri) Rovigóban («Rhodigium») 1453-ban született, s 1525-ben halt meg.

38. lap. Moschos Bion halálára írt költeményében (III. 86—93.) így szól:

Kezdjétek, szikulusz Múzsák, kezdjétek a gyászdalt!
Minden nagy város, minden hely búsul utánad;
Több mint Hesiodért Askrának a gyásza te érted,
Annyira Pindarosért se sohajtoz a boeoti Hylae,
Alkaiost se kesergi oly annyira Lesbos a kedves,
Annyira nem siratá dalosát a tejosi község,
Archilochosnál is több bút szerzél te Parosnak,
Sappho helyett téged dicsőít Mytilene kesergve.

Azelőtt azt hitték, hogy a 91. v. Simonidesről szól, s azért Τίτιον helyett Κήτιον-t olvastak.

48. lap. Giovanni de Medici szavait Vályi Nagy Ferencz is idézi Bion és Moschus-ához való jegyzeteiben.

56. laphoz:

Öntözz bort a tüdődbe s kerüld a szép Kythereiát.

Suidásnál τέγγε szó alatt névtelenül van idézve. Neocorus, azaz Küster, Anakreonénak gyanította s Fischer föl is vette költőnk töredékei közé (3. kiad. 138. sz.), a két mondatot két versre osztva; pedig hát hexameter az egész s egy régibb didaktikus költőtől való, akit Alkaios (39. tör.), úgy látszik, utánzott.

Erxias, megint mi okból gyúl a vészes hadsereg?

Bergk Rel. 263. lap. Anakreonféle versnek nézte volt; de ebbeli gyanítását a XIV. lap. megint visszavonta. Welcker Kl. Schr. I.

269. lap. és Schneidewin (87. sz.) egyenesen Anakreon töredékei közé iktatják; de most már kisült, hogy Archilochosé. (Bergknél Archiloch. fr. 60.)

* 74. lap. Hanssen jelenleg egy Corpus carminum Anacreonticorum-on dolgozik, mely Weidmann-nál fog megjelenni. Mutatványul szolgál belőle «Anacreonteorum sylloge Palatina recensetur et explicatur című habilitáló értekezése. Lipcs. 1884.

75. lap. 2. sor alulról. Jansen helyett Hanssen olvasandó.

97. lap. 6. sorb. anakreontikusokat helyett anakreontikonokat olvasandó.

102. lap. Talán ez volt Sartorio operájának a címe: Anacreonte e Policrate tiranno.

122. lap. Vajda Péter «Anacreonhoz» Haszn. Mulats. 1838. dec. 12. 409. lap.

A 64. tör. a tisztán magyar kiadásban a Bergkféle szöveg szerint van fordítva.

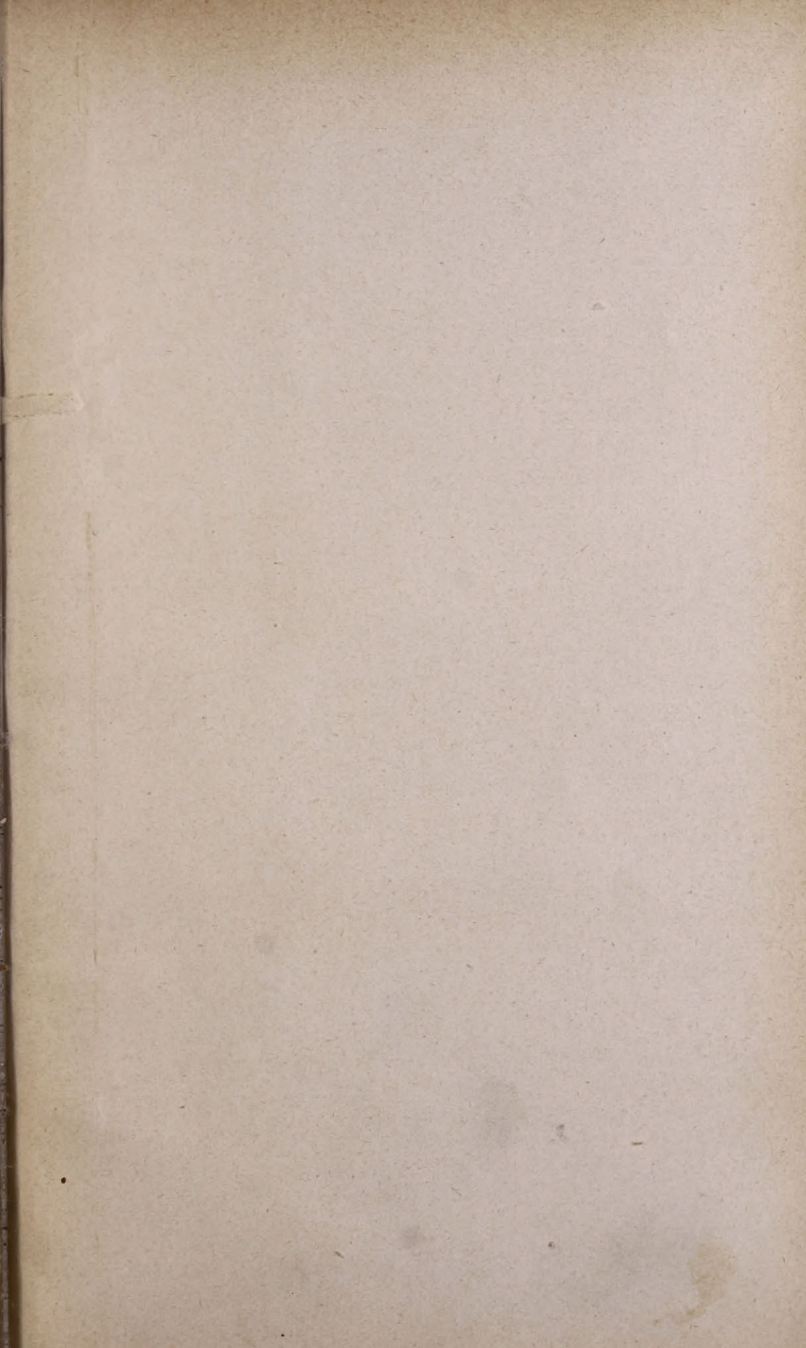
Ami az Anakreoni dalok görög szövegét illeti, a Bergk-féle recensiótól való eltéréseimet nyomtatási nehézségek miatt csak egy pár helyen említettem meg. Akit a dolog érdekel, külön figyelmeztetés nélkül is megtalálja. Azért e helyütt is csak egy-két megjegyzésre szorítkozom.

A 8. dal 6. soráb. Ἀλκμέων, Ἀλκμαίων helyett én már 1860-ban. Most Bergk is így; de mindkettőnket megelőzőtt már Fix a Henr. Steph. Thesaurusáb. Ἀλκμάων alatt.

14, 2. πετᾶσαι és 21. πετᾶσθαι. Ezen alak igazolására szolgál nekem az Anth. Pal. XIV. 63, 1. versén s egyéb régi helyen kívül az új gör. πετάω is.

18, 14. παρὰ δ' αὐτῷ ῥοδίαζει. Így én. Bergk legújabb kiadásában: παρὰ δ' αὐτῷ ψιθυρίζει, a mi a hagyományozott παρὰ δ' αὐτὸν ἐρεθίζει-től nagyon is elüt.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelent:

A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE

A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL NAPJAINKIG

Irta

PASTEINER GYULA

352 ábra a szövegben.

Ára füzve 6 forint. — Félbőrbe diszesen kötve 8 forint

TARTALOM:

Előszó. — Bevezetés.

Első rész : Az építés története.

Az ó-kor keleti népeinek építése. — A kisázsiai pelasg és etrusk építés. — A görög építés. — A római építés. — Az ó-keresztény építés. — A byzanczi építés. — Az új perzsa és mohamedán építés. — A román építés. — A csúcsíves építés. — A renaissance építés. — Az építés a XVII. és XVIII. században. — Az építés a XIX. században.

Második rész : A szobrászat története.

Az ó-kori keleti népek szobrászata. — Az ó-görög és etrusk szobrászat. — A görög és római szobrászat. — Az ó-keresztény szobrászat. — A szobrászat a román és csúcsíves építés idejében. — A renaissance szobrászat. — A barokk és a tanult klasszikai ízlésű szobrászat. — A szobrászat a XIX. században.

Harmadik rész : A képírás története.

A képírás az ó-kor keleti népénél. — A görög-római képírás. — Az ó-keresztény képírás: A katakombák falképei. — A római és ravennai mozaik képei. — A képírás Byzanczban. — Képes kéziratok. — A képírás a román és csúcsíves építés idejében: Mozaikképek. — Képes kéziratok. — Üvegképek. — Falképek és függőképek. — A renaissance képírás a XV. században: Németalföld. — Olaszország. — Németország. — Fametszet és rézmetszet. — A renaissance képírás a XVI. században: Olaszország. — Németország. — Németalföld. — A képírás a XVII. és XVIII. században: Flandria és Hollandia. — Olasz-, Spanyol- és Franciaország. — Német-, Angol- és Magyarország. — A képírás a XIX. században.

Mutatók. Irodalom. — Ábrák. — A művészek nevei. — Hely- és tárgymutató.